A dandár mindenkori teljes személyi állománya
áldozatos szolgálata, munkája előtt tisztelegve.
A szerző

M. SZABÓ MIKLÓS

SZUPERTITKOS ALAKULAT

Az MH 1480 hadműveleti-harcászati rakétadandár története (1963–1991)

ZRÍNYI KIADÓ
Budapest

A fotókat különböző magángyűjteményekből válogatta:
Sebők János nyugállományú vezérőrnagy

ISBN 978-963-327-496-5

ELŐSZÓ

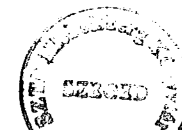
Volt a Magyar Néphadseregben egy olyan alakulat, amelyet a polgári életben is csak MN 1480 egységként ismertek, de a munkáját szinte teljes titoktartás övezte. Fokozta a titokzatosságot az, hogy hosszú ideig a laktanyába csak különleges belépési engedéllyel lehetett belépni, a sorkatonák látogatói csak meghatározott helyen tartózkodhattak, és a dandárnál szolgálatot teljesítő hivatásos, sor- és polgári állomány többsége nem léphetett a „zárt" telephelyre, ahol a rakétatechnika tárolása történt, vagy ahol a kezelők elméleti és gyakorlati kiképzését végezték. E téren a '80-as években enyhített a katonai vezetés, mert például iskolásokat fogadhattunk, és a nem titkos technikát bemutathattuk és megnézhették.

Voltak azonban olyan titkok, amelyeket a hadseregben szolgálatot teljesítők is kevesen ismertek. Nem tudták, hogy a rakéta indításához a robbanófej kivételével minden rendelkezésre állt a laktanyában: jelentős számú harci hordozó; mindegyikhez a szükséges hajtóanyag; a bevizsgáláshoz, feltöltéshez, szállításhoz és átrakáshoz szükséges gépegységek. Azt pedig még a politikai vezetésben is kevesen tudták, hogy az atomrobbanófejek tárolása – a szovjetek által – tőlünk néhány tíz kilométerre történt, és szükség esetén egy óra alatt megkaphattuk volna.

Az indítóállványokat minden díszszemlén a nagyközönség láthatta. De azt nem tudták, hogy a dandár a szárazföldi hadsereg legnagyobb csapásmérő ereje. Azt pedig nem is sejthették, hogy milyen pusztító erővel rendelkezünk. Ha a Hirosimára ledobott atombomba hatóerejét veszem alapul, akkor a dandár indítóállványai csoportos indítással annak 160-szorosát tudták volna a hadsereg számára biztosítani.

A dandárnál a rakéta indításakor szinte ugyanazon műveleteket kellett elvégezni, mint ott, ahol emberekkel indítják az űrállomásra. A különbség csak az, hogy az USA-ban és Oroszországban a műveleteket alaposan kiképzett és begyakorlott személyzettel végzik, míg nálunk minden bevonuláskor vagy tiszt, tiszthelyettes átképzésekor újra kellett kezdeni az oktatást és a begyakorlást. Mindezt rövid idő alatt kellett befejezni, mert a harckészültség azt követelte. Mivel a műveleteket egyszerre több személy végezte és a hibalehetőség is sok volt, ezért a kezelőktől fokozott figyelmet, nagy pontosságot, gyorsaságot és összeszokottságot követelt. A Szovjetunió Állami Lőterén a szovjet és magyar ellenőrzőcsoport a mért idő és az elkövetett hibák száma alapján a normatáblázatban előírtak szerint adta az értékelést.

A könyv nem visszaemlékezések alapján készült, ezért köszönöm a szerzőnek, hogy előkereste a velünk foglalkozó dokumentumokat: szemlejegyzőkönyvek, vizsgáztatások eredményei, csapásvezetési gyakorlatok értékelései és különböző

parancsnoki szinten kiadott parancsok, utasítások, avagy felterjesztett jelentések, beszámolók. Ezek alapján tárgyilagosan végigvezeti az olvasót a dandár megalakulásától a megszüntetéséig. Bemutatja gondjainkat, hibáinkat és elért eredményeinket. Természetesen nem foglalkozhat a katonai élet minden területén végzett munkánkkal, csupán csak azt mutatja – a könyv terjedelme miatt –, hogyan tudtunk eleget tenni az alaprendeltetésünkből eredő feladatunknak, a harckészültség és csapásmérési képesség állandó, magas színvonalon tartásának. A könyv azt sem képes érzékeltetni, hogy a követelmények teljesítéséért a napi életben mennyi és milyen kimerítő munkát kellett végezni. Ezt az olvasóra bízza, hogy ezen elgondolkodjon, és megállapítsa.

Igazságtalan lennék, ha nem szólnék a szakszolgálatok és a vezetésük alá tartozó szakalegységek (időjelző, híradó, állásépítő, komendáns, vegyivédelmi, ellátó, javító) munkájáról. Ezen alegységek is „részesei" voltak az ellenőrzéseknek, vizsgáztatásoknak, gyakorlatoknak, és munkájuk értékelése szerves része volt a dandár összértékelésének. Így érhetett el a dandár sorozatban kimagasló eredményeket, amelyeket a magyar katonai vezetés címek és zászlók adományozásával, az Egyesített Fegyveres Erőknél pedig vezető személyek pozitív nyilatkozataikkal ismertek el.

Legyen ez a könyv tiszteletadás és elismerés azon tiszti, tiszthelyettesi, sor- és polgári állománynak, akik rövidebb-hosszabb ideig a dandár állományában dolgoztak, felelősségteljesen és önzetlenül magas színvonalon végezték munkájukat. Én mindig büszke voltam és leszek arra, hogy ilyen kiváló csapatnak lehettem a parancsnoka. Legyenek önök is büszkék arra, hogy a rakétadandár állományában szolgáltak.

Sebők János nyugállományú vezérőrnagy,
a rakétadandár alapító tagja és egyik volt parancsnoka

A RAKÉTADANDÁR LÉTREJÖTTÉT ÉS MŰKÖDÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ KÜLPOLITIKAI VISZONYOK

Az 1960–1980-as évek *külpolitikai viszonyait* tekintve meglehetősen ellentmondásosan zajlottak a nemzetközi politikai események, hiszen egyszerre voltak jelen az enyhülési és feszültségi mozzanatok ugyanúgy, mint a politikai és katonai lépések, illetve ellenlépések, az előzékeny gesztusok, valamint a fenyegetések.

Még követni is nagyon nehéz az egymásnak ellentmondó legfontosabb eseményeket. Például[1] A „klasszikus" hidegháború utolsó évei: *1961* – Az *Amerikai Egyesült Államok* megszakítja a diplomáciai kapcsolatokat *Kubával;* az amerikai légierő bombázza *Havannát;* amerikai partraszállási kudarc Kuba *Playa Girón-i (Disznó-öböl)* partszakaszán; *John Fitzgerald Kennedy* amerikai elnök és *Nyikita Szergejevics Hruscsov,* a Szovjetunió Kommunista Pártjának (SZKP) első titkára, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke *Bécsben* tárgyal a világpolitikai helyzetről és a két ország kapcsolatáról; megépül a *„berlini fal".*

Az „első kooperatív konfrontáció" időszaka: *1962* – Teljes amerikai embargó bevezetése Kuba ellen; *Charles de Gaulle* francia köztársasági elnök *Bonnba* látogat, melynek során megegyezés születik a *Bonn–Párizs* tengelyről; amerikai blokád Kuba ellen: *„Karib-tengeri* válság". *1963* – *De Gaulle* tábornok a légköri, világűrbeni és víz alatti atomrobbantást betiltó *moszkvai* (atomsorompó-) egyezmény ellen foglal állást; az amerikai, a brit és a szovjet külügyminiszter *Moszkvában* aláírja az atomsorompó-egyezményt; állandó telefon-összeköttetés („forródrót") a Fehér Ház és a Kreml között; *Dallasban* meggyilkolják *John Fitzgerald Kennedy* elnököt; a Legfelsőbb Tanács elhatározza, hogy 1964-ben 600 millió rubellel csökkenti a szovjet honvédelmi kiadásokat. *1964* – Lengyel kormánymemorandum a közép-európai nukleáris fegyverkezés megszüntetéséről; amerikai bombatámadások kezdődnek a *Vietnami Demokratikus Köztársaság (VDK)* ellen. *1965* – Kezdetét veszi a *VDK* elleni agresszió kiterjesztése; nyilatkozat arról, hogy a *Német Demokratikus Köztársaság (NDK)* kész lemondani az atomfegyver általános alkalmazásáról; az SZKP KB plénuma felmenti *Ny. Sz. Hruscsovot* a KB első titkári, elnökségi

1 Világtörténelmi kisenciklopédia. Szerkesztette és jegyzetekkel kiegészítette: Szuhay-Havas Ervin. Kossuth Könyvkiadó, 1973, valamint Fischer Ferenc: A megosztott világ, IKVA, Budapest, 1996. és Fischer Ferenc: A megosztott világ TÖRTÉNELMI – POLITIKAI ATLASZA 1941–1991. Janus Pannonius Tudományegyetem Pedagógus Szakma Megújítása Projekt Programiroda, Pécs–Budapest, 1996.

tagsági és a minisztertanács elnöki funkciója alól, egyben a KB új első titkárává választja *Leonyid Iljics Brezsnyevet,* valamint a Minisztertanács új elnökévé *Alekszej Nyikolajevics Koszigint; Lyndon Baines Johnsont* az *Egyesült Államok* elnökévé választják. *1966 – Franciaország* bejelenti, hogy 1967-től kivonja csapatait a NATO-ból; *Charles de Gaulle* francia köztársasági elnök látogatást tesz a *Szovjetunióban;* kongresszusi határozat az *Egyesült Államok* „intervenciós jogá"-ról *Latin-Amerikában;* egyezmény a francia elnöki palota és a Kreml közötti „forródrót" kiépítéséről. *1967 – Izraeli* támadás az *Egyesült Arab Köztársaság (EAK), Szíria* és *Jordánia* ellen; fegyverszünet *Izrael* és az *EAK* között a *Szuezi-csatornánál. 1968* – Súlyos kínai határprovokáció a *Szovjetunió* ellen *Szungarinál; Johnson* amerikai elnök bejelenti a *VDK* elleni bombatámadások beszüntetését; *Los Angelesben* meggyilkolják *Robert Fitzgerald Kennedy* igazságügyi minisztert; aláírják az atomfegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló egyezményt; szovjet, lengyel, kelet-német, magyar és bolgár csapatok fegyveres intervenciója *Csehszlovákia* ellen.

A „détente" (enyhülés) korszaka: *1969* – Az addigi legsúlyosabb kínai határprovokáció a *Szovjetunió* ellen az *Usszurinál (Damszkij-sziget – Csenpao),* majd a *Szovjetunió* kezdeményezésére létrejön *Koszigin* szovjet és *Csou En-laj* kínai miniszterelnökök találkozója. Természetesen a '70-es évek sem hoztak „nyugodt álmot" az emberiség számára. A „kilengések" is hasonlóak voltak, bár kisebb amplitúdóval. *1970* – Folytatódnak a szovjet–kínai tárgyalások; *Izrael* megtámadja *Jordániát,* illetve bombázza *Szuezt; Willy Brandt,* a *Német Szövetségi Köztársaság (NSZK)* szövetségi kancellárja és *Willi Stoph,* az *NDK* Minisztertanácsának elnöke találkozik *Erfurtban; Izrael* meghatározatlan időre fegyverszünetet köt a szomszédos arab államokkal, de nem vonja ki csapatait a megszállt területekről; szovjet–nyugatnémet szerződés aláírása *Moszkvában;* többéves szünet után nagyköveti szintre emelkednek a szovjet–kínai diplomáciai kapcsolatok; lengyel–nyugatnémet szerződés aláírása. *1971* – Az *Izraellel* kötött fegyverszünet harmincnapos meghosszabbítása; a *berlini* négyhatalmi megállapodás aláírása; amerikai–szovjet egyezmények az atomháború kirobbanásának elkerüléséről; a *Kínai Népköztársaság (KNK)* felvétele az Egyesült Nemzetek Szervezetébe (ENSZ); *Henry Kissinger* amerikai külügyminiszter titkos látogatása Kínában. *1972 – Richard Milhous Nixon* amerikai elnök ellátogat *Pekingbe,* majd *Moszkvába,* ahol aláírja a stratégiai fegyverek korlátozásáról szóló (SALT–I) szerződést, valamint a két ország kapcsolatainak alapelveiről szóló nyilatkozatot; *Nixon* elnök felújítja a *Vietnami Demokratikus Köztársaság* elleni bombatámadásokat, az *USA* aknazárat telepít *Haipong* kikötőjénél. *1973* – a *VDK,* a Dél-vietnami Ideiglenes Forradalmi Kormány (DIFK), az *USA* és a dél-vietnami kormány külügyminiszterei *Párizsban* aláírják a vietnami fegyvernyugvásról és a béke helyreállításáról szóló szerződést; kirobban a IV. arab–izraeli háború, melynek során szovjet, illetve amerikai légihíd támogatja a feleket; arab olajembargó, majd ennek következtében olajárrobbanás. *1974 – Brezsnyev* és *Nixon* moszkvai, illetve *Brezsnyev* és az új amerikai elnök, *Gerald Rudolph Ford Jr. vlagyivosztoki* találkozói, melyek napirendjén a gazdasági kooperáció, a fegyverkorlátozás, a fegyverzet-ellenőrzés, a regionális konfliktusok, valamint a kelet–nyugati kapcsolatok szerepelnek. *1975* – Az enyhülési folyamat csúcspontját a *Helsinki Konferencia* dokumentumainak aláírása és a vietnami háború befejezése jelenti, amiknek azonban kellemetlen ellenpontjai a kubai csapatok megjelenése *Angolába,* valamint a szovjet légihíd létrehozása *Luandába.*

Az enyhülés megtorpanása, a „második kooperatív konfrontáció" periódusa. *1976* – Szovjet támogatással kubai offenzíva indul *Angolában* a dél-afrikai erők ellen; *Ford* elnök törli a politikai szótárából a „détente"-ot („enyhülés"). *1977* – Az 5000 km-es (közepes) hatótávolságú, több robbanófejes SS–20 szovjet rakéták telepítése; a szovjet–kubai aktivitás fokozódása *Mozambikban, Etiópiában* és *Dél-Jemenben; belgrádi* utókonferencia emberjogi kérdésekről. *1978* – Etióp–szomáli háború szovjet légihíddal és kubai expedíciós erőkkel *Etiópia* oldalán; *James Earl „Jimmy" Carter Jr.* elnök nagyarányú fegyverkezési programot hirdet.

A „kis hidegháború" évei. *1979* – Bár némi reményt keltett, hogy *Brezsnyev* és *Carter Bécsben* aláírta a SALT–II megállapodást, illetve az amerikai–kínai diplomáciai kapcsolatok felvétele, azonban egy sor baljós esemény is kibontakozott: mint például vietnami intervenció *Kambodzsa* ellen; kínai–vietnami háború; a NATO „kettős határozata" az eurorakéták telepítéséről; a *„Brezsnyev-doktrina"* ázsiai kiterjesztése: *Afganisztán* megszállása; a SALT–II ratifikálását befagyasztják; a második olajárrobbanás; sandinista győzelem *Nicaraguában;* az iráni sah bukása. *1980* – Életbe lép a *„Carter-doktrina"; Ronald Reagan,* az új amerikai elnök a *Szovjetuniót* a „gonosz birodalmá"-nak nyilvánítja; a *moszkvai* olimpia bojkottja; megszervezik az amerikai gyorshadtestet, valamint az 5. *(indiai-óceáni)* amerikai flottát. *1981* – Rendkívüli állapot *Lengyelországban;* amerikai kereskedelmi embargó a *Szovjetunió* ellen. *1982 – Reagan* elnök 1600 Mrd dolláros katonai modernizációs programja a „hadászati triád" (a hadászati rendeltetésű rakétarendszerek, a tengeralattjárókról indítható ballisztikus rakéták és a hadászati légierő nukleáris csapásmérő erői) fejlesztésére; *Spanyolország* belép a NATO-ba. *1983 – Reagen* „csillagháborús" terve; a *genfi* rakétatárgyalások megszakadása; amerikai Pershing és cirkálórakéták megjelenése *Nyugat-Európában; dél-koreai* utasszállító repülőgép szovjet vadász általi lelövése. *1984 – Csao-Ce Jang* kínai miniszterelnök és *Reagan* elnök kölcsönös látogatása; a szocilista országok bojkottálják a *Los Angeles-i* olimpiát.

A hidegháború végleges befejezése felé, a „harmadik antagonisztikus kooperáció" időszaka: *1985 – Mihail Szergejevics Gorbacsov* főtitkár meghirdeti a „glasznoszty"-ot („nyilvánosság") és a „peresztrojká"-t („eszmei átállítás"); amerikai hitelek *Moszkvának;* szovjet atomrobbantási moratórium. *1986 – Gorbacsov–Reagan* csúcstalálkozó *Reykjavíkban;* a Nobel-díjas *Andrej Dmitrijevics Szaharov* akadémikus rehabilitálása; *Spanyolország* és *Portugália* belép a Közös Piacba. *1987 – washingtoni* csúcstalálkozó: a *Szovjetunió* és az *Egyesült Államok* INF-megegyezése a közép-hatósugarú rakéták leszereléséről és megsemmisítéséről; az *USA* feloldja a *Szovjetunióval* szembeni kereskedelmi embargót. *1988* – A szovjet csapatok megkezdik kivonulásukat *Afganisztánból; irak–iráni,* illetve *angolai–namíbiai* fegyverszüneti megállapodások; amerikai–szovjet csúcs-, illetve vezérkari főnöki találkozó; hivatalos kapcsolatfelvétel a Közös Piac és a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST) között. *1989 – Gorbacsov Pekingbe* látogat; a kínai diáklázadás véres felszámolása; forradalmi hullám Kelet-Közép-Európában: a magyar vasfüggöny és a berlini fal lebontása, a kommunista rendszerek összeomlása; a *„Brezsnyev-doktrina"* vége: a szovjet csapatok kivonása *Afganisz-*

tánból; George Bush amerikai elnök és *Gorbacsov* csúcstalálkozója *Máltán;* a kubai csapatok kivonása *Angolából.*

Ez – a csak néhány elemében idézett külpolitikai „hullámvasút" – természetesen meghatározta a két szuperhatalom, s az általuk vezetett katonai tömbök katonai stratégiáját, illetve doktrínáját és hadászati koncepcióit is, ugyanis politikai és katonai vezetőik rájöttek arra, hogy a legfőbb közös érdek a nukleáris világháború elkerülése.

Ez a felismerés – különböző ütemben és tartalommal, de – kitapintható mind az *Egyesült Államok* (NATO), mind a *Szovjetunió* (Varsói Szerződés – VSZ) katonai stratégiájában, illetve doktrínájában és hadászati koncepcióiban.[2] A vizsgált periódus legelején amerikai (NATO) részről még az 1954–1961 között (a NATO esetében 1967-ig) érvényben lévő úgynevezett „tömeges megtorlás" (Massive Retaliation) stratégiája volt érvényben. Ennek lényege, hogy az atomháború meghatározó tényezői a hadászati légierő által szállított, tömegesen alkalmazott atombombák. Azonban ezt az elképzelést egyre inkább megkérdőjelezte ama felismerés, miszerint ennek egyenes következménye nem a győzelem, hanem az emberiség és a bioszféra totális elpusztítása.

Ezzel az amerikai, illetve NATO-stratégiával állt szemben az 1953–1964-es években az a szovjet (VSZ) doktrína és hadászati elvrendszer – különösen *Nyikita Szergejevics Hruscsov* hatalomra kerülését követően, aki nagy szerepet tulajdonított a rakéta-atomfegyvereknek –, miszerint az elkövetkező világháború kimenetelét ezek az eszközök fogják eldönteni, tehát az új haderőnemet, a hadászati rakétacsapatokat akár a többi rovására is fejleszteni kell. A katonai teoretikusok kiemelt figyelmet szenteltek a háború kezdeti időszakának a vizsgálatára, hiszen a korszerű tömegpusztító fegyverek tömeges, meglepetésszerű alkalmazása már a háború kezdetén elérhetővé teszi az alapvető politikai és katonai célokat. Természetesen ők is tisztában voltak az atomfegyvereknek az emberiség létét megkérdőjelező szerepével, de a csapatok rendkívüli széttagolásával, gyakori körletváltásával, az erők összpontosítása helyett az erőkifejtés összpontosításával és sok más rendszabállyal próbálták csökkenteni a veszélyt. Igaz, ezekkel sem válaszolták meg az emberi környezet tönkretételének nagy kérdését. Bár az időszak helyi háborúi tapasztalatainak feldolgozása némileg árnyalta ezt a felfogást, de a két szuperhatalom, illetve a két katonai tömb közötti esetleges összecsapást csak tömegpusztító fegyverek alkalmazásával folyó globális háborúként tudták elképzelni.

A tömegpusztító fegyverek alkalmazása azon következményét felismerve, hogy annak csak vesztesei lehetnek, illetve a helyi háborúk tanulságaira támaszkodva – *John Fitzgerald Kennedy* elnök hivatalba lépését követően – az amerikai szakemberek szakították a korábbi, részben öngyilkos stratégiával, így az 1961–1971 közötti évtizedben (a NATO-ban 1967-től) a „rugalmas reagálás" (Flexible Response) vált az elfogadott stratégiává. Ennek lényege, hogy olyan, sokoldalúan felkészített és rugalmasan alkalmazható fegyveres erőt kell létrehozni, amely alkalmas mind hagyományos, mind tömegpusztító fegyverek alkalmazásával folyó haditevékenység sikeres megvívására. Elképzelhetőnek tartották a jövőben akár korlátlan atom-, akár korlátozott (helyi), illetve hidegháború kirobbanását, ezért az amerikai fegyveres erők képességeit olyan szintre kívánták emelni, hogy alkalmasak legyenek egyidejűleg a fő háborús színtereken *(Európában* és *Ázsiában)* egy-egy „nagy háború", valamint a világ más térségeiben még egy „kis háború" megvívására. Így született meg a – valójában irreális – „két és fél háború elmélete". A „rugalmas reagálás" stratégiája szerint a rugalmasság azt jelentette, hogy az *Egyesült Államok* határozza meg: mikor, hol, milyen eszközökkel (fegyverzettel) vív háborút; a reagálás pedig azt, hogy csak ott és akkor lép fel fegyveresen, ahol érdekeit veszélyeztetve látja.

Annak, miszerint a „rugalmas reagálás" 1967-ben a NATO-nak is hivatalos stratégiájává vált, az lett a következménye, hogy az európai hadszíntéren – elsősorban a *Német Szövetségi Köztársaság* területén – „előretolt védelmet" kellett létrehozni legalább 30 hadosztály erőben azzal a feladattal, hogy a brit és a tengerentúli amerikai erők beérkezéséig a Varsói Szerződés határainak közelében tartóztassák fel a támadókat. Az amerikai csapatok (2-3 hadosztály személyi állománya, valamint 100-150 harcászati vadászrepülőgép) légi úton történő gyors (2-3 nap alatti) átdobhatósága („Big Lift") érdekében a harckocsik és egyéb fegyverek, illetve felszerelések nagy részét eleve európai raktárakban helyezték el.

Az 1964–1985-ig érvényben lévő új szovjet (VSZ) katonai doktrínát a *Nyikita Szergejevics Hruscsovot* le-, illetve felváltó *Leonyid Iljics Brezsnyev* és az őt támogató katonai erők elgondolásai határozták meg. Így ebben a periódusban – a hadászati rakétacsapatok mellet – ismét egyenrangúnak ismerték el és fejlesztették fokozottan a szárazföldi, a légi, illetve a haditengerészeti haderőnemeket is. Az új szovjet (VSZ) doktrína szintén elismerte mind a világ-, mind a helyi háborúk lehetőségét, amelyeket tömegpusztító, vagy hagyományos fegyverekkel vívhatnak meg. A két világrendszer közötti háborút viszont csak koalíciós jellegű világháborúként tudták elképzelni, ahol a hadviselő felek az atom-, rakéta-, biokémiai és sugárfegyvereik, valamint kozmikus és egyéb katonai eszközeik teljes arzenálját bevetik. Az atomcsapásokat elsőként végrehajtó fél meghatározó hadászati előnyhöz juthat, ezért döntő jelentőségű az erők és eszközök magas szintű harckészültsége. Ugyanakkor egy elkövetkező világháború kezdődhet hagyományos eszközökkel, amit követhet az atomfegyverek korlátozott, később korlátlan alkalmazása, majd a befejező haditevékenység. Azonban amikor a szovjet (VSZ) stratégák körében is világossá vált a kölcsönös megsemmisítés veszélye, a '70-es években már elképzelhetőnek tartották azt, hogy „a VSZ és a NATO között kirobbanó háború folyhat a konvencionális pusztító eszközök alkalmazásával, különösen a háború kezdeti, majd befejező periódusában. Ezek az elképzelések szerint a háború kezdeti időszakában, a jelentős mennyiségi fölényben lévő szovjet (VSZ) szárazföldi csapatok, a frontok légierejének támogatásával képesek lettek volna a NATO védelmi rendszerének áttörésére, és a hadsereg, valamint a front hadműveleti csoportok (a későbbiekben: hadműveleti manővercsoportok – Sz. M.) bevetésével rövid idő (10-15 nap) alatt hadászati sikerré fejleszteni a támadó hadműveleteket."[3]

Az 1985 tavaszán az SZKP főtitkárává választott *Mihail Szergejevics Gorbacsov* egy merőben új katonai doktrína kidolgozását tartotta szükségesnek, mivel felismerte, hogy a továbbiakban a *Szovjetunió* nem képes helytállni a *Reagan* el-

2 Részletesebben lásd: Dr. Kőszegvári Tibor: Katonai stratégiák és doktrínák a hidegháború korszakában. Egyetemi jegyzet. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) Doktori Iskola, Budapest, 2000.

3 Dr. Kőszegvári: Katonai stratégiák... i. m. 26. o.

nök által 1983-ban meghirdetett „csillagháborús" (SDI-program) fegyverkezési versenyben. Ezzel összefüggésben többször találkozott a két államférfi, melynek eredményeként az 1985. novemberi *genfi* csúcstalálkozón megállapodtak abban, hogy „atomháborút sohasem szabad kirobbantani, és annak nem lehet győztese. Felismerve, hogy bármilyen konfliktus a Szovjetunió és az Egyesült Államok között katasztrofális következményekkel járhatna, hangsúlyozták: fontos, hogy elejét vegyék a kettőjük közötti bármilyen... háborúnak. Nem fognak katonai fölény elérésére törekedni..."[4] Ennek szellemében jelent meg az átdolgozott szovjet hadászati koncepcióban az „ésszerű és elégséges védelem" problémaköre. Hasonló szellemben fogant 1987-ben a Varsói Szerződés „védelmi katonai doktrínája". A tagállamok ezt elfogadó legfelsőbb politikai és katonai vezetői kijelentették, hogy egyetlen vitás kérdés megoldásának sem lehet eszköze a katonai erő, illetve, hogy lemondanak az atomfegyverek elsőként való alkalmazásáról, továbbá síkra szálltak a leszerelésért. Csak a meglepetésszerű lerohanás megakadályozására alkalmas nagyságú fegyveres erők fenntartását tartották elfogadhatónak, s ezzel párhuzamosan állást foglaltak a legalacsonyabb szintű katonai egyensúly elve mellett.

A doktrína kidolgozói azonban „éberek" maradtak: az „ésszerű és elégséges védelem" elve mellett megtartották a „megbízható védelem", illetve a „maximális biztonság" koncepcióit is. A NATO-ban érvényben maradt „nukleáris elrettentés" elvére hivatkozva kritikus helyzetben elképzelhetőnek tartották atomfegyverek, illetve hadműveleti manővercsoportok alkalmazását is.

Mindennek azonban véget vetett a *Szovjetunió,* illetve a Varsói Szerződés összeomlása.

4 Uo. 27. o.

A RAKÉTADANDÁR LÉTREJÖTTE ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK ELSŐ ÉVEI (1962–1969)

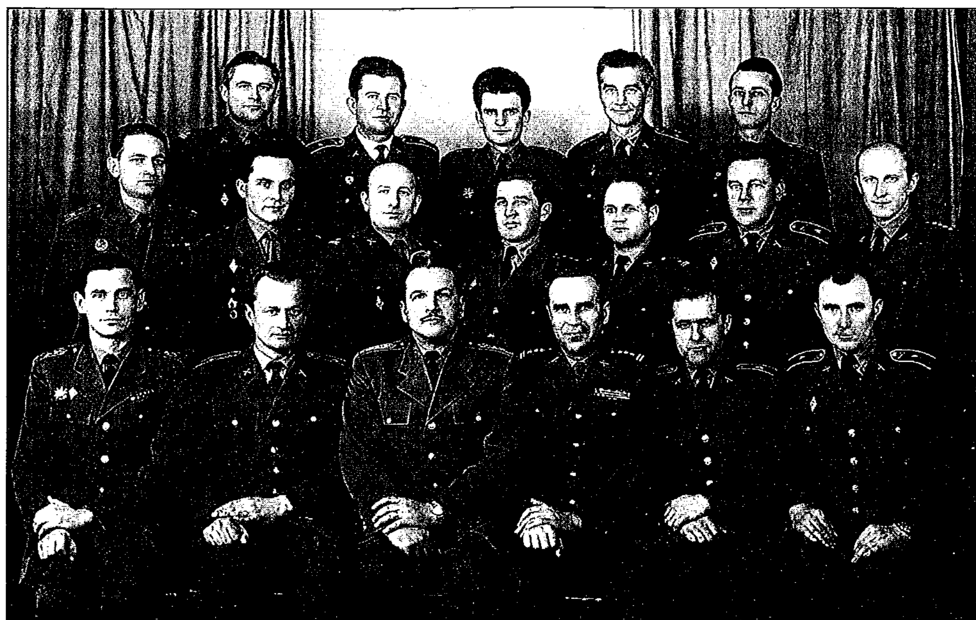
A Varsói Szerződés (VSZ) tagállamai honvédelmi minisztereinek és vezérkari főnökeinek *Varsóban,* 1963. február 26–28-án rendezett tanácskozása alapozta meg a rakétadandár életre hívását. Erről az eseményről *Czinege Lajos* vezérezredes, honvédelmi miniszter 1963. március 2-án 00155. számon terjesztett fel jelentést a Politikai Bizottsághoz.[1] E szerint a Magyar Néphadsereg (MN) további fejlesztésére vonatkozó (az 1961. 03. 30-i jegyzőkönyvet pontosító – Sz. M.) jegyzőkönyv rögzítette az MN új béke- és „M" létszámát (85 500, illetve 200-220 000 fő), hadrendjét; az Egyesített Fegyveres Erők alárendeltségébe kerülő csapatokat; azok anyagi, technikai biztosításának kérdéseit, valamint egyes mozgósítási kérdéseket. A miniszter szükségesnek tartotta hangsúlyozni, hogy a hadrend „lényegében nem változott" *(347. fólió),* megegyező a kormány által jóváhagyottal, viszont magában foglalja azokat a szervezeteket is, amelyek felállításáról az 1961. márciusi jegyzőkönyv aláírása után döntöttek *(hadműveleti-harcászati rakétadandár és kiszolgáló szervei).* Innen származtatható tehát e kötelék genezise.

Ez azonban csak a döntés „szentesítése" volt, hiszen az Elnöki Tanács határozata alapján már 1962 tavaszán megkezdődött *Tapolca* helyőrségben – 5. önálló harckocsiezred fedőnévvel[2] – a rakétadandár szervezése.[3] A dandár tiszti és tiszthelyettesi állományát az MN csapataitól válogatták ki – többségüket tüzérbeosztásból –, majd a leendő törzs vezető állományát és beosztott tisztjeit, a rakéta- és technikai alegységek tisztjeit és tiszthelyetteseit 1962. május 10.–1963. február 15. között *Leningrádba* vezényelték a „Kalinyin" Katonai Tüzérakadémia kilenc hónapos 9K52 rakétakomplexum anyagismereti és harci alkalmazási tanfolyamára. A többiek is hét-nyolc hónapos kiképzést kaptak: a mérnök tisztek *Penzában,* a rakétaszakos tisztek *Leningrádban* a „Vojnová"-n (így nevezték az iskolát, névmagyarázatot nem tudok adni – Sz. M.), a tiszthelyettesek *Medvegyben* és *Kámenykában,*

1 Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi Minisztérium Titkárság (HL HMT) 1963/T – 1. őrzési egység (ő. e.). (1963. 03. 02.)

2 Ennek következtében az iratokban – így, ebben a könyvben is – váltakozva szerepel a dandár és ezred, az osztály és a zászlóalj stb. – Sz. M.

3 HL Magyar Néphadsereg (MN) Külön gyűjtemény (Kgy) – D – 611. őrzési egység (ő. e.) Összefoglaló csapattörténet felterjesztése (a továbbiakban: Összefoglaló...) 1. o.

A rakétadandár vezető állománya a csehszlovák és lengyel rakétadandárok vezető állományával Leningrádban

míg a technikai alegységek tisztjei *Szumiban,* tiszthelyettesei pedig *Medvegyben.* A második csoport 1962. december közepén kezdte meg a kiképzést.[4]

A dandártörzs mérnökszolgálata, valamint az 1. osztály kiutazott állománya – a kiképzés befejeztével – november közepén hazautazott, s belőlük alakították meg az „Előkészítő törzs"-et *Hamar József* őrnagy, parancsnok; *Tóth Béla* százados, politikai helyettes és *Pakai István* százados, törzsfőnök irányításával. Az 1. osztály hivatásos állománya átvette a *„Dobó István"* laktanyát.[5] A honvédelmi miniszter 0045/1962. számú parancsára[6] hivatkozva, *Ugrai Ferenc* altábornagy, vezérkari főnök, miniszterhelyettes 1962. december 22-én írta alá a 00222/62/1962.kgs intézkedését[7] – aminek fellelt példányát csak 1982. június 14-én iktatták az 5. ö. harckocsiezrednél 00342. számon – az 5. önálló harckocsiezred felállítására. E szerint az egység MN 1480 fedőszámmal két harckocsizászlóaljból épül fel, az 1963. január 1-jétől érvényes állománytáblában foglaltak szerint.

A felállítást három ütemben kell végrehajtani:

– 1963. január 15-ig előkészítő törzs létrehozása a *Szovjetunióban* szaktanfolyamot végzettekből, valamint a kiszolgáló állomány azon részéből, amely az ellátást és a kiszolgálást ellátja;

4 Sebők János nyá. vőrgy. 2009. decemberi írásos közlése (a szerző birtokában), valamint Az MN 5. önálló harckocsiezred története (a továbbiakban: Csapattörténet...). HL MN Kgy-D – 602. ő. e. 02. fólió (f.).

5 Csapattörténet... i. m. 02. f.

6 HL HMT 1962/T – 212. ő. e. (1962. 09. 22.) Ez nem csak az 5. ö. hk. e-re vonatkozott, hanem a különleges technikával rendelkező összes alakulat számára határozta meg a különleges rendszabályokat. Ezzel egybekötve adták ki a 002241/Hdm.–62 sz. vezérkari főnöki végrehajtási utasítást.

7 HM Központi Irattár (KI). 182/04/4. (1962. 12. 22.)

Mérnöktisztek Panzában

– 1963. február 26-ig az időközben a szaktanfolyamról hazaérkezettek beosztásba helyezése, illetve szaktanfolyamot nem végzettek és a még nem feltöltött ellátó, valamint biztosító alegységek állományának biztosítása áthelyezés vagy bevonultatás útján;

– 1963. október 15-ig az 5/2. harckocsizászlóalj szaktanfolyamot végzett állományának beosztásba helyezése, továbbá a kiszolgáló állomány teljes feltöltése.

Az MN hadtápfőnök 1963. január 10-ig intézkedjen az elhelyezési körlet elosztására és a nőtlen tiszti szállások létrehozására. A tüzér csoportfőnök a felállítás ütemének megfelelően vonja össze és igazítsa el az állományt, valamint intézkedjen arra, hogy az alakulathoz bevonuló tisztek és tiszthelyettesek még azt megelőzően végrehajtsák a váll-lapok és hajtókák lecserélését a páncélosoknak megfelelő színre és fegyvernemi jelzésre. Ugyanő intézkedjék a felállítandó alakulatok kiképzésének 1963. március 1-jei beindítására.

Szintén a vezérkari főnök a 00046. számú parancsában a rakétadandár megalakulásának napjaként 1963. január 1-jét határozta meg.[8]

A szakkiképzésben részt vettek első csoportjának hazaérkezését követően – az MN Rakéta- és Tüzérfőnökség alárendeltségében – 1963. februárban megalakult az 5. önálló harckocsiezred, állományában a dandártörzzsel, az 1. rakétaosztálylyal, a dandár törzs-, a komendáns-, a műszaki és a technikai századokkal; az egyesített műhellyel, valamint a vegyivédelmi szakasszal. Az illetékes elöljárók 1963. február 15-ével kinevezték a vezető állományt: *Váradi Miklós* ezredes, dan-

8 Összefoglaló... i. m. 1-2. o.

Bemérő és kidolgozó tiszthelyettesek Kamenkában

dárparancsnok; *Molnár Gyula* alezredes, ddpk. politikai helyettes; *Sebők János* százados, dandártörzsfőnök; *Bokor Imre* mk. őrnagy, dandárfőmérnök; *Pekárik Lajos* őrnagy, ddpk. hadtáphelyettes; *Hamar József* őrnagy, 1. rakétaosztály-parancsnok; *Tóth Béla* százados, opk. politikai helyettes; *Pakai István* százados, osztálytörzsfőnök; *Stemler András* mk. százados osztályfőmérnök; *László Béla* mk. főhadnagy, technikai századparancsnok és *Wattmann Béla* százados, egyesített műhelyparancsnok személyében.[9]

A dandár sorállományának körülbelül 50 százalékát a Magyar Néphadsereg (MN) más egységeitől, míg a másik felét az 1963. február 20–21-i bevonulás során biztosították. Az alapkiképzést március 1. és április 15-e között tartották. Április 4-én az újoncok letették a katonai esküt.[10] Az ünnephez kapcsolódóan 1963. április 1-jén a honvédelmi miniszter csapatzászlót adományozott a dandárnak, amit *Simonyi Gyula* vezérőrnagy, az MN rakéta- és tüzérfőnöke adott át az alakulatnak.[11]

A szakkiképzést nagymértékben nehezítette, hogy az építkezések elhúzódása miatt a speciális technika nem állt rendelkezésre, így az csak június 10-én kezdődhetett meg. A harci ütegek kiképzését június–október hónapokban szovjet tanüteg végezte. Az MN rakéta- és tüzérfőnöke júniusban parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot vezetett le „Megfelelő" eredménnyel.[12]

9 Csapattörténet... i. m. 02-03. f., valamint Sebők János vőrgy. személyi gyűjtője.
10 Csapattörténet... i. m. 101. f.
11 Összefoglaló... i.m. 2. o., valamint Csapattörténet... 351. f.
12 Csapattörténet... i. m. 101. f.

A *leningrádi* szakkiképzést 1963 júliusában befejező 2. csoport hazatérve, összevont parancsnoki kiképzésen és módszertani foglalkozáson vett részt, felkészülvén a 2. rakétaosztály novemberi felállítására. Ehhez az illetékesek kinevezték az osztály vezető állományát: *Kiss József* őrnagy, osztályparancsnok; *Topor István* százados, opk. politikai helyettes; *Ruzsin Miklós* őrnagy, osztálytörzsfőnök és *Oláh József* mk. százados, osztályfőmérnök személyében. Ez az állomány az októberi harcászati gyakorlaton már „Megfelelő" értékelést érdemelt ki *Simonyi Gyula* vezérőrnagytól. Az év végi vizsgák alapján 1 „Élenjáró Szakasz" és 11 „MN Kiváló Katonája" cím „született".[13]

Az 1963. őszi állománytábla szerint a rakétadandár a következő alegységekből állt: dandártörzs; két rakétaosztály (osztályonként 3-3 rakétaüteg és 1-1 időjelző állomás; ütegenként 1-1 indítóállvány); dandárközvetlenek (törzsszázad, technikai üteg, egyesített műhely, komendánsszázad, műszaki század, vegyivédelmi szakasz és segélyhely). Ezzel párhuzamosan áthelyezésekkel és bevonultatással feltöltötték az ellátó és biztosító állományt.[14]

A rakétadandár 1963 őszi személyi állományát a következő oldalak táblázatai mutatják.[15]

Váradi Miklós ezredes, egységparancsnok 1963. december 13-án 00596. számon terjesztette fel az MN Rakéta- és Tüzérfőnökségre az 1963. kiképzési év összefoglaló értékelését.[16] E szerint eme – első – kiképzési évet az 1963. március 1.–október 31-i időszakra tervezték és hajtották végre a törzs, az 1. zászlóalj és az ezredközvetlen alegységek részvételével „Az 5. ö. hk. e. harckiképzési intézkedése" alapján. Ez egy hónapos alapkiképzés és hét hónapos szakkiképzést írt elő. Az utóbbit tovább tagolták egyesharcos- (két és fél hónap); üteg- (három hónap), valamint osztály- és dandárszakkiképzésre (másfél hónap). Mivel azonban április 1-jéig nem érkezett be a szakkiképzéshez nélkülözhetetlen speciális technika, szabályzat és kiképzési segédeszköz, kénytelenek voltak az időkihasználás érdekében előrehozni a normál technika kéthetes nyári átállását. A jelzett problémák csak május 4-ére oldódtak meg, így a speciális technikával összefüggő szakkiképzést mindössze a július 6.–október 31-e közötti időszakban tudták megoldani – erőltetett ütemben. A többié az eredeti tervnek megfelelően folyt. Azonban ez utóbbi alól is volt kivétel: mivel a speciális technika beérkezéséig nem készült el a „technikai terület", ezért két hónapon keresztül nem folytatott kiképzést a műszaki század, mert a laktanya melletti erdőben elhelyezett harceszközöket kellett őriznie.

„Az előbb felsorolt szervezési és anyagellátási zavarok és problémák ellenére az ezred személyi állománya zömének lelkes odaadó munkája eredményeképpen a kiképzési évet az ezred végrehajtotta"[17] – nyugtatta meg elöljáróit *Váradi* ezredes.

Ettől azonban lényegesen konkrétabbra sikerült „Az 1963-as kik. év tapasztalatainak, eredményeinek összefoglalása", miszerint:

13 Csapattörténet... i. m. 03-04. és 101. f.
14 Összefoglaló... i. m. 2. o.
15 Gazsó Imre ny. tü ezds.: ADATGYŰJTEMÉNY az 5. önálló rakétadandár történetéhez (a szerző birtokában). Ezúton mondok köszönetet Ezredes Úrnak önzetlen segítségéért!
16 HL MN 1964 – 68-016. 141. ő. e. (1963. 12. 13.)
17 HL MN 1964 – 68-016. 141. ő. e. (1963. 12. 13.) 309. f.

Az 5.önálló rakétadandár alakuló állománya 1963-ban.

Beosztás	Név	r.fok	Szül.év,anyja neve	beo-ból	beo-ba
dd.pk.	Váradi Miklós	ezds.	21.Ángyán Ilona	36.ö.pct.tü.e.pk.63.02.15.	78.12.01. szolg.ny.áll
seg.tiszt	Pacsura János	szds.	28.Iván Borbála	63.05.01.	
pol.h.	Molnár Gyula	alez.		63.02.01.	
pk.h.	Bokor Imre	őrgy.	30.Gazdag Julianna	63.01.15.	1971-től MN.H.T.I.
PB.titk.	Györgyi Béla	őrgy.	28.Gisz Erzsébet	Szü.Fcsf.sz.tart. 63.08.01.	
p.szervező	Deák Lajos	szds.	31.Tarcza Julianna	63.01.10.	64.10.01.ZMKA.hallg.
pol.ov.h.	Szabó Gyula	őrgy.	24.Erdősi Juliann	Szü.Fcsf.sz.tart. 63.07.15.	
ifj.m.szerv.	Mayer Zoltán	szds.	34.Herceg Gizella	63.01.10.	
pártisk.vez.	Tóth József	őrgy.		63.01.10.	
kult.m.vez.	Bárdos Ferenc	szds.		63.01.10.	
szü.főtiszt	Marics József	szds.	30.Rainer Irén	63.01.15.	
htp.h.	Pekárik Lajos	alez.	12.Bakó Krisztína	63.01.15.	
élm.sz.vez	Lengyel I.Ján	szds.	28.Vezendi Róza	63.02.15.	
ruh.sz.vez.	Deák András	őrgy.	27.Kovács Mária	63.01.15.	
üza.sz.vez.	Fetter Viktor	szds.		63.07.15.	
vez.orvos	Dr.Hilzmayer I	fhdgy		63.03.15.	
pü.alov.	Bodor Mátyás	szds.		63.10.15.	
dd. töf.	Sebők János	őrgy.	29.Kléber Julianna	36.ö.pct.tü.e.töf.63.02.15.	78.11.30.5.ö.rak.dd.pk.h.
rezs.főtiszt	Major Béla	őrgy.	28.Világos Erzsébet	11/89.á.tü.o.töf.63.10.15.	64.11.30.5/2.rak.o.pk.
hdm.alov.	Paprika Benő	őrgy.	31.Modok Erzsébet	ZMKA.tü.hallg.63.02.15.	67.10.15.5.HDS.raktü.f.ti
hdm.főtiszt	Jávor Antal	őrgy.	26.Csányi Mária	9/8.gk.löv.e.tüf.63.10.15.	64.10.13.5.ö.r.dd.rezs.f.ti
hdm.tiszt	Papp Imre	szds.	34.Csehely Magdol	Szü.Fcsf.sz.tart. 63.10.15.	
kik.tiszt	Hajdú Sándor	szds.	28.Kiss Lídia	36/2.pct.tü.o.töf63.08.01.	
feld.tiszt	Turzó Albert	őrgy.	28.Kovács Julianna	ZMKA.tü.hallg.63.08.01.	64.10.13. 5.ö.r.dd.hdm.ti.
bm.főtiszt	Pesti Albert	fhdgy	38.Komlósi Margit	63.08.01.	
testn.tiszt	Szimcsók Pál	szds.	34.Zelenyák Mária	63.07.15.	
kik.ag.jav.t	Pászler János	szds.	31.Brambach Mária	63.01.15.	74.12.01.rok.ny.áll.
gk.kik.tiszt	Szabó Miklós	fhdgy		63.01.15.	
szerv.kieg.	Kovács Sándor	szds.	32.Kulmann Rozália	63.02.15.	64.10.01.Szfvár.Kieg.Ps.
ügyv.ir.vez	Heinfart József	szds.	28.Katona Jusztín	63.02.15.	
hír.főnök	Domokos Fere	őrgy.		63.01.15.	
hír.f.rád.h.	Tamáska Lajos	fhdgy	37.Mercz Margit	63.03.31.	69.09.01.áthelyezve
rejtj.tiszt	Drei László	fhdgy	31.Repka Erzsébet	63.03.01.	
rak.fv.sz.v.					
- " - h.	Szentesi Györg	fhdgy		63.10.15.	
rak.mérnök	László Tibor	fhdgy		63.01.15.	
- " - h.	Szabó József	fhdgy	35.Gráczer Teréz	63.01.10.	
fev.sz.vez.	Németh Ernő	őrgy.	29.Bíró Margit	63.01.15.	64.10.01.ETI.tanár
vv.sz.főnö	Hudák János	szds.	30.Valentínyi Ilona	63.01.15.	
műsz.főnö	Kozma József	alez.	23. Nagy Jolán	63.01.15.	64.04.10.áthelyezve
tö.szd.pk.	Farkas Ferenc	őrgy.	20. Balogh Rozáli	63.07.15.	73.11.01.sz.ny.áll.
pol.h.	Pópity Mihály	szds.		63.01.10.	

rád.sz.pk.	Magyarfalvi Ti	hdgy	32.Lakatos Etelka	63.05.01.	73.12.15.áthelyezve
sz.pk.	Kása Balázs	fhdgy	29.Oláh Anna	63.07.01.	
sz.pk.	Bánhídi Gyula	hdgy	41.Szalkai Julianna	63.03.31.	
szd.pk.	Pelle Károly	szds.	29.Molnár Gizella	63.03.31.	74.01.01.sz.ny.áll.
sz.pk.	Varga János	szds.	47.Turánszki Vilma	63.05.01.	79.10.25.Szu.Tü.Ak.
sz.pk.	Kerekes Kálm	szds.	30.Bagdi Ilona	63.06.15.	64.10.01.áthelyezve
szd.pk.	Mezei Béla	fhdgy	25.Kalmár Katalin	63.07.15.	
sz.pk.	Kovács Imre	hdgy	29.Szilágyi Julianna	63.04.01.	
sz.pk.	Nagy Gyula	hdgy	41.Kósa Rozália	63.05.01.	69.09.01.MN.Vk.2.Csfs.
sz.pk.	Preller József	hdgy		63.05.01.	
sz.pk.	Balaton Ignác	hdgy	40.Szvétek Ágnes	63.05.01.	
tech.szd.pk	László Béla	fhdgy	36.Pál Erzsébet	63.01.15.	
pol.h.	Horváth József	szds.		63.01.10.	
pk.h.	Varga László	fhdgy	37.Páhány Mária	63.10.15.	68.08.10.MN.Fev.Fség.
techn.tiszt	Dénes István	szds.		63.01.15.	
techn.tiszt	Bisi Sándor	szds.	33.Balogh Eszter	63.01.15.	70.09.15.5/2.z.pk.tech.h.
techn.tiszt	Kerékgyártó El	szds.	30.Harmos Margit	63.01.15.	
felt.cs.pk.	Bihal János	szds.	30.Fekete Mária	63.01.15.	
sz.ell.cs.pk	Szlatárovics Fe	szds.	33.Telkes Anna	63.01.15.	70.09.15.tech.szd.pk.
száll.sz.pk.	Mezei József	szds.	32. Iván Zsófia	9/20.tü.e.sz.pk. 63.08.01.	
műh.pk.	Wattmann Béla	szds.	31.Palotás Teréz	63.03.15.	64.10.01.áthelyezve
techn.tiszt	Kárpáti Béla	fhdgy	39. Lakatos Ilona	8/101.tü.e.lok.á 63.10.15.	
rakt.pk.	Máté István	szds.	31. Tamás Mária	63.07.15.	
1.rak.o.pk.	Hamar József	őrgy.	32.Domanics Juli	4/50.tü.e.3.o.pk.63.01.15.	70.10.01. 5.ö.rak.dd.pk.h.
pol.h.	Tóth Béla	szds.	31.Szabó Anna	63.01.10.	
főmk.pk.h.	Stemler András	szds.	27.Teleki Piroska	63.02.01.	
töf.	Pakai István	őrgy.	27.Huszta Rozália	30.ö.tü.e.töf.h. 63.01.15.	5/1.rak.o.pk. 70.09.01.
töf.h.	Elter József	fhdgy	37.Futri Magdoln	36.pct.tü.e.feld. 63.06.15.	
propagand.	Hegedűs László	szds.		63.01.10.	
htp.h.	Lengyel II.Ján	szds.	29.Vitéz Mária	63.09.28.	
hír.f.	Fekete Imre	hdgy	40.Hanics Paula	63.05.01.	
kid.alov.	Bocskói Gábor	hdgy	37.Kőszegi Gizell	63.01.15.	
fev.sz.vez.	Kása Ferenc	szds.	30.Gyovai Mária	63.01.15.	
techn.sz.v.	Gajdos Sándor	fhdgy	34. Surka Margit	7/62.gl.e.száll. 63.07.15.	
tö.szd.pk.	Vígh Lajos	szds.		63.01.15.	
sz.pk.	Lakatos Dezső	fhdg	37.Kolompár Roz	63.02.15.	
meteo.á.pk	Székely Jenő	hdhg	41.Nagy Anna	8/101.tü.e.lok.á.63.05.01.	
- " -	Tokaji Imre	hdgy	39.Gál Teréz	11.hk.ho.tü.lok. 63.05.01.	
r.lok.áll.pk.	Hozmann Józs	hdgy	38.Benedek Herm	22/3.tü.o.lok.á. 63.05.01.	
1.szd.pk.	Kátai József	szds.	32.Jakab Erzsébet	63.01.15.	73.10.01.dd.szü.tiszt
pk-i sz.pk.	Szendrei Mihál	fhdgy	36.Petruska Mária	63.01.15.	
tűz.sz.pk.	K.Varga János	szds.	36.Varga Julianna	63.01.15.	
hajtó.cs.pk.	Lippai Tari Pál	fhdgy	37.Mák Erzsébet	63.01.15.	
op.cs.pk.	Czakó András	szds.	33. Feledi Erzsébe	63.01.15.	70.10.15.147.Fv.Báz.
2..szd.pk.	Szegedi Gyula	fhdgy	35. Sánta Teréz	63.01.15.	71.10.01.5/1.z.töf.
pk-i sz.pk.	Farkas Imre	fhdgy	36.Németh Julianna	63.01.15.	69.10.01.ZMKA.hallg.
tűz.sz.pk.	Simon Sándor	fhdgy	34.Balassa Erzséb	63.01.15.	70.09.15.5/2.z.töf.
hajtó.cs.pk.	Burián Imre	fhdgy	33.Szányi Mária	63.01.15.	
op.cs.pk.	Nagy István	hdgy	37. Szabó Judit	22.ö.tü.e.sz.pk. 63.07.01.	69.10.01.ZMKA.hallg.
3.szd.pk.	Kalmár Ferenc	szds.	28.Farkas Katalin	63.01.15.	
pk-i sz.pk.	Kristóf György	fhdgy	37.Tóth Margit	63.01.15.	
tűz.sz.pk.	Szalay Árpád	fhdgy	35.Eisenbacher M	63.01.15.	
hajtó.cs.pk.	Máth János	fhdgy	34.Juhász Teréz	63.01.15.	70.09.15.5/1.z.hdm.főti.

op.cs.pk.	Kovács Árpád	fhdgy	35.Preineszberger	63.01.15.	
techn.sz.pk	Pallagi János	szds.	35.Pinyáskó Mária	63.01.15.	
2.rak.o.pk.	Kiss József	alez.	30.Kiss Jusztínia	9.ho.tü.hdm.ti 63.07.31.	64.10.01. 5.ö.rak.dd.pk.h.
pol.h.	Topor István	szds.	31.Tamás Mária	Szü.Fcsf.sz.tart. 63.07.15.	
fömk.pk.h.	Oláh József	szds.		63.10.15.	
propagand.	Horváth II.Józs	szds.		63.07.15.	
htp.h.	Jablonszky Istv	szds.		63.09.28.	
töf.	Ruzsin Miklós	őrgy.	29.Domány Margi	22.ö.tü.e.1.o.pk.63.08.01.	71.11.12. Bp.gjm.baleset
töf.h.	Nagy II.József	őrgy.	28.Szabó Julianna	22.ö.tü.e.2.o.pk.63:08.01.	64.10.13. 5.ö.rak.dd.r.főti
hír.f.	Páll József	fhdgy	28.Barna Irén	63.12.01.	
kid.alov.	Szöllősi János	hdgy	39.Boros Teréz	22.ö.tü.e.sz.pk. 63.08.01.	
fev.sz.vez.					
techn.sz.v.					
tö.szd.pk.	Bodri József	szds.	30.Molnár Zsuzsa	22.ö.tü.e.ü.pk. 63.08.01.	
sz.pk.	Márfi Lajos	alhdg	41.Kovács Eszter	63.11.01.	
meteo.á.pk	Jakli Vilmos	hdgy	39.Fábri Erzsébet	22.ö.tü.e.lok.á. 63.05.01	
- " -	Vucskis István	hdgy	40.Papp Erzsébet	9/20.tü.e.lok.á. 63.05.01.	
r.lok.áll.pk.	Bártfai Imre	hdgy	40.Kraniczki Erzs	7/10.tü.e.lok.á. 63.05.01	
- " -	Márfi István	hdgy	39. Skerlec Mária	9/20.tü.e.lok.á. 63.05.01.	
4.szd.pk.	Csányi József	szds.	32. Sipos Rozália	9/63.gl.e.av.ü.p 63.08.01.	
pk-i sz.pk.	Fenyős Árpád	szds.	33. Gyapjas Irén	7/10.tü.e. sz.pk. 63.08.01.	
tűz.sz.pk.	Ádám János	szds.	32. Molnár Teréz	4/50.tü.e.ü.pk. 63.08.01.	
hajtó.cs.pk.	Szigeti József	szds.	35. Pluhár Mária	63.07.15.	
op.cs.pk.	Róka Gyula	szds.	32. Nagy Mária	7/10.tü.e.ü.pk. 63.07.15.	
5.szd.pk.	Szőke László	szds.	29. Tóth Rozália	9/20.tü.e.ü.pk. 63.08.01.	
pk-i sz.pk.	Moldoványi M	fhdgy	38. Szuprics Anna	9/22.gl.e.av.ü.p 63.08.01.	
tűz.sz.pk.	Kapus Lajos	szds.	35. Konkoly Erzsé	22.ö.tü.e.sz.pk. 63.08.01.	
hajtó.cs.pk.	Galicz Imre	szds.	30. Gömöri Mária	7/10.tü.e.ü.pk. 63.07.15.	
op.cs.pk.	Balázs G.Tibor	fhdg	37. Czibula Mária	4/50.tü.e.ü.pk. 63.07.15.	
6.szd.pk.	Török Ferenc	szds.	31. Botka Rozália	7/21.pct.o.ü.pk 63.08.01.	
pk-i sz.pk.	Moldován Men	fhdg	35. Kakuk Ilona	22.ö.tü.e.sz.pk. 63.08.01.	
tűz.sz.pk.	Teknős József	szds.	31. Dancsó Rozáli	9/20.tü.e.sz.pk. 63.08.01.	
hajtó.cs.pk.	Varga József	szds.	29. Makrai Rozáli	36.ö.pct.tü.e.eti 63.07.15.	
op.cs.pk.	Tresó Ferenc	szds.	32. Tresó Anna	4/50.tü.e.eti. 63.08.01.	
elh.sz.vez.	Zsebe István	szds.		63.10.15.	
ag-i tiszt	Retz János	szds.		63.01.01.	
heö.kom.ti.	Kálmán László	szds.		63.07.15.	
- " - h.	Posztós Sándor	szds.		63.01.10.	

Ismeretlen beosztásba vezényelve 63.02.15-től Miklós József szds. /26. Antal Vilma/

Az 5. önálló rakétadandár alakuló állománya 1963-ban

Mejegyzés[18]: Sebők János őrnagyot 1977. 07. 15-ével nevezték ki ezredparancsnok-helyettessé és lett ezzel egyidejűleg ezredtörzsfőnök Deák János őrnagy (lásd Sebők vőrgy. személyügyi gyűjtőjét).

Pelle Károly százados a komendáns-, *Mezei Béla* főhadnagy pedig a műszaki század parancsnoka volt ekkor.

Ruzsin Miklós őrnagyot 1967. 10. 15-én dandár hadműveleti alosztályvezetővé nevezték ki. Helyesen: *Kalamár Ferenc.*

18 Sebők János nyá. vőrgy. 2009. decemberi írásos közlése (a szerző birtokában).

Az 5. rakétaüteg tiszti és tiszthelyettesi állománya a Szovjetunió Állami Lőterén 1964-ben

– a feladatok végrehajtását nagymértékben gátolta az, hogy a hivatásos állomány feltöltése csak a kiképzési év befejező időszakában történt meg;

– a parancsnokok, bár megfeszített munkát végeztek, ennek során – a kellő tapasztalatok hiányában – sok hibát is vétettek;

– mivel az elhelyezési feladatok rendezése párhuzamosan folyt a kiképzéssel, ez is hozzájárult a személyi állomány nagyfokú igénybevételéhez, ami szintén visszahatott a szakkiképzés színvonalára;

– még nem sikerült megtalálni az erősen decentralizált – sokféle és kis csoportok – kiképzésének legeredményesebb formáját;

– a szakkiképzés eredményességét gátolja, hogy a minimum három tanrakétával szemben csak kettővel rendelkeznek;

– a kiképzés sikeréhez nagymértékben hozzájárult az ezrednél tartózkodó és a munkájukat segítő szovjet tanüteg;

– mindezek alapján az egység 1963. évben folytatott tevékenységét „Megfelelő"-re értékelte a parancsnok.

1964 májusában az MN Rakéta- és Tüzértörzse parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot vezetett le „Megfelelő" eredménnyel, majd a HM ellenőrző csoportjai hajtották végre az alakulat éleslövészet előtti vizsgáztatását, ami „Jó" eredménnyel zárult.[19]

Az egység első igazi szakmai megmérettetésére 1964 szeptemberében került sor, amikor az ezredparancsnokság és -törzs, a technikai üteg, az 1–2. osztályparancsnokság, valamint a 3. és 5. üteg részvételével (a 6. üteg nem felelt meg

19 Csapattörténet... i. m. 102. f.

az előzetes vizsgán – Sz. M.) harcászati gyakorlattal egybekötött éleslövészetet hajtott végre a *Szovjetunió* Állami Lőterén, *Kapusztyin-Jarban.* Az előjelek biztatóak voltak, hiszen az ezt megelőző ellenőrzéseken az ellenőrző csoportok a technikai állapotot „Kiváló"-ra, az alegységek összekovácsoltságát pedig „Jó"-ra értékelték. Ezek után nem véletlen a tényleges végrehajtás eredménye sem: az 1. osztály „Kiváló", míg a 2. osztály, az ezredtörzs és az ezred összesített értékelése is „Jó" lett.[20]

A folyamatos és mind eredményesebb tapasztalatszerzésen túl ez az első nagy siker is közrejátszhatott abban, hogy *Váradi Miklós* ezredesnek az 1963–1964. kiképzési évről szóló összefoglaló helyzetjelentése[21] már lényegesen pozitívabb volt az előző évinél: „A kiképzési évben – de különösen a szakkiképzés második időszakában – mind a parancsnoki, mind a sorállomány kiképzése terén igen pozitív fejlődést értünk el" – hangsúlyozta. *(290. f.)* Ezzel szemben a tiszthelyettesek kiképzése – a szakmai és általános műveltségi különbözőségek, továbbá a helyenként tapasztalt passzivitás és alacsony parancsnoki követelménytámasztás következtében – elmaradt az elvárttól. Pozitív viszont a sorállomány általában „Jó" kiképzési színvonala, de a műszaki század kiképzettsége elmarad a követelményektől. Mindezek alapján megállapíthatta, hogy „Összességében alakulatunk a meghatározott kiképzési feladatokat jól megoldotta, az éleslövészeten jó eredményt ért el, képes bonyolult viszonyok között is harcfeladatok végrehajtására." *(291. f.)*

A szakkiképzés második időszakában végrehajtott ütegharcászati gyakorlatok „Megfelelő" vagy „Jó" értékelést kaptak. „A hiányosságok minden esetben a harcbiztosítás felületes megszervezéséből a vegyi, egészségügyi és anyagi biztosítás megszervezésének elhanyagolásából, a fegyvernemi és szakalegységek nem következetes irányításából adódtak." *(306. f.)*

A parancsnok jelentésében felhívta az elöljárók figyelmét arra, hogy az egység kiképzési objektumokban hiányt szenved, például nem rendelkezik tornateremmel, s a kis csoportos szakkiképzés következtében nem elegendő a tantermek mennyisége sem. Nem minden épületben van fűtés!

Összefoglaló értékelésként a következőket rögzítette:

– Az 5. ö. harckocsiezred a kiképzési feladatokat végrehajtotta, az általános kiképzés területén „Jó" eredményt ért el, miközben az – elsősorban a tiszti és tiszthelyettesi – szabályzat szerinti élet hagy kívánnivalót maga mögött. Az alegységek összekovácsolásában az 1. osztály „Kiváló", míg a 2. osztály és az ezredközvetlen alegységek „Jó" értékelést kaptak.

– A harcászati gyakorlattal egybekötött éleslövészetet az ezred összességében „Jó" eredménnyel hajtotta végre.

– A kiképzési színvonala alapján az ezred képes a harckészültségi tervben meghatározott feladatokat ellátni, illetve harcfeladatot végrehajtani bonyolult viszonyok között is.

Az „Élenjáró Mozgalom" terén szintén jelentős fejlődést mutat az 1964. kiképzési év, hiszen ekkor már 3-3 „Élenjáró Szakasz"-szal és „MN Kiváló Rajá"-val, valamint 24 „MN Kiváló Katonájá"-val büszkélkedhettek.[22]

20 HL MN 1964 – 68/016. 142. ő. e. (1964. 11. 05.) 306. f.

21 HL MN 1964 – 68/016. 142. ő. e. (1964. 11. 05.)

22 Csapattörténet... i. m. 102. f.

Az 1964 novemberében kiadott 1064. számú állománytábla megszüntette a törzsszázadot, felállította a híradószázadot, valamint az időjelző állomásokat kivonta az osztályok alárendeltségéből, s létrehozta belőlük az időjelző századot.[23] Ezzel párhuzamosan változások következtek be a magasabb vezetői posztokon is: a dandárparancsnok-helyettessé kinevezett *Kiss József alezredes* 2. osztályparancsnoki beosztását *Major Béla* őrnagy, addigi rezsimfőtiszt vette át; a technikai század parancsnokára, *László Béla* mk. főhadnagyra pedig a 2. osztály főmérnöki beosztását bízták.[24]

Váradi ezredes 1964. december 17-én írta alá a 87 oldalas(!) „Harckiképzési parancsát", amit 0038. számon terjesztett fel *Simonyi Gyula* vezérőrnagyhoz, az MN rakéta- és tüzérfőnökéhez.[25] Ennek első felében a korábban már vázolt 1963–1964. kiképzési évről szóló összefoglaló helyzetjelentésében foglaltakat ismételte meg – lényegesen terjengősebben. Ezt követően, az 1965. kiképzési év feladatainak maradéktalan végrehajtása érdekében – egyebek között – megparancsolta:

„– A rakétadandár elért eredményei megszilárdításával, a harckészültség állandó fenntartásával és fokozásával legyen képes az első és további rakétacsapások késedelem nélküli végrehajtására, menetből történő szétbontakozásra, bonyolult sugárhelyzetben minden nap- és évszakban. A felderítő csoportok (sic!) sajátítsák el a tervezett álláskörletek gyors felderítését, a meteorológiai és bemérő előkészítés végrehajtását, bonyolult helyzetben." *(50. f.)*

– Szüntelenül növeljék a technikai kiképzés színvonalát, minden alegységnél emeljék magas szintre a technikával foglalkozók képzettségét.

– Javítsák meg a dandártörzs ellenőrző-segítő tevékenységét.

– A teljes személyi állomány fordítson nagy figyelmet a dandár hadrafoghatóságának kérdéseire. Szakasz-, századviszonylatban december 27-ig, osztályszinten pedig 1965. január 10-éig gyakorolják be a „Harci riadóterv" előírásait, majd a továbbiakban szilárdítsák meg az ezzel kapcsolatos ismereteket.

– Pontosan tartsák be a „Kiképzési Intézkedésben" és a „Naptári Tervben" rögzített időpontokat.

– A később kijelölendő erők úgy készüljenek az április 4-i díszszemlére, hogy „hazánk felszabadulásának 20. évfordulóján méltóképpen tudjuk képviselni hadseregünk egyik legkorszerűbb fegyvernemét pártunk, kormányunk vezetői és dolgozó népünk előtt." *(51–52. f.)*

– Minden szervezeti egység céltudatosan és nagy alapossággal készüljön az 1965. májusi miniszteri felügyeleti szemlére.

– Az új kiképzési évben a fő figyelmet fordítsák az egész személyi állomány vegyivédelmi eszközökben és éjszakai körülmények között végrehajtott kiképzésére, különös tekintettel a feladatoknak a kilövőütegek általi, védőöltözetben, normaidőre való teljesítésére.

– Használjanak fel minden komplex foglalkozást, harcászati gyakorlatot és kiképzési tárgykört a rakétadandár harcászati gyakorlattal egybekötött éleslövésze-

23 Összefoglaló... i. m. 2. o. (A Csémi vezérőrnagy által 1964. 07. 31-én aláírt 266/30–0266/30. sz. állománytábla „Időjelző üteg"-et rögzít. HL MN 102/08 – 244/759. ő. e. [1994. 07. 31.] – Sz. M.)

24 Csapattörténet... i.m. 04. f.

25 HL MN 1964 – 68/016. 140. ő. e. (1964. 12. 17.)

tének gondos előkészítésére. Nagymértékben csökkentsék a tűzparancsok adására, vételére és visszaigazolására fordított időt.

– A kilövőalegységek szilárdítsák meg a menetből történő szétbontakozásnál a rakéta tájolása gyorsaságát nagymértékben elősegítő távoli tájékozódási pontra való tájolás szabályait, s azok gyakorlati végrehajtását.

– Növeljék a speciális technikával foglalkozó állomány jártasságát a biztonsági rendszabályok ismeretében.

– A szabadságolási terveket úgy állítsák össze, hogy az egyaránt szolgálja a személyi állomány, illetve a kiképzés érdekeit.

– A tűzalegységek fő feladatát a rakéta kilövéséhez (helyesebb terminológia szerint: indításához – Sz. M.) való tökéletes előkészítését garantáló összekovácsoltság megteremtése képezze.

– Emeljék minél magasabb szintre a rejtett vezetéssel kapcsolatos ismereteket, s azok gyakorlati végrehajtását.

– Minden parancsnok nagy körültekintéssel figyeljen az alakulatnál szolgáló fiatal tisztek helyes munkastílusának kialakítására.

– az 1. rakétaosztálynál 1965. február 1-jéig érjék el, hogy a teljes állománnyal szükségszerűen legyenek képesek harcfeladat végrehajtására, valamint a kilövőalegységek március 20-ig váljanak képessé a „Lőutasításban" foglalt követelmények „Megfelelő" szinten való megfelelésre. A felügyeleti szemle idejére összekovácsoltságuk érje el a „Jó" értékelést.

– A 2. rakétaosztály legyen készen a kiképzési év elejétől harcfeladat végrehajtására csökkentett állománnyal. 1965. február 1-jéig érjék el, hogy a kilövőalegységek teljes állománnyal szükségszerűen legyenek készek harcfeladat végrehajtására. A kilövőütegek március 20-ára legyenek képesek a „Normatáblázat" követelményeinek „Megfelelő" szintű teljesítésére. Az összekovácsoltság május 15-ig emelkedjen „Jó" szintre.

A fenti parancsnoki „előrejelzésnek" megfelelően a dandár megtisztelő kötelességét teljesítette akkor, amikor négy üteggel részt véve az 1965. április 4-i díszszemlén elnyerte az MN rakéta- és tüzérfőnök „Vándorserleg"-ét. Ezt követően azonban más területen is kellett bizonyítania az egységnek, hiszen *Simonyi Gyula* vezérőrnagy vezetésével végrehajtotta – „Megfelelő" eredménnyel – az „ORKÁN" fedőnevű parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot.[26]

Mint a fenti feladatszabásból kitűnt, a kiképzési év egyik kiemelt feladata volt a HM felügyeleti szemlén való minél jobb megfelelés. S valóban, május 5. és 15-e között le is zajlott a dandár helyzetének felmérése *Máté Sándor* alezredes, az MN rakéta- és tüzértörzsfőnöke, a Felügyeleti Szemle Bizottság elnöke vezetésével. Május 6-án a honvédelmi miniszter is látogatást tett az alakulatnál, katonagyűlésen találkozva az állománnyal.[27]

A *Máté* alezredes által a 00534/65. számon *Czinege Lajos* vezérezredeshez – *Simonyi Gyula* vezérőrnagy, MN rakéta- és tüzérfőnök egyetértésével – május 30-án felterjesztett, s az ezrednél 1965. július 7-én 00460. számon iktatott jegyzőkönyv[28] tartalmazza a fő megállapításokat. E szerint a felügyeleti szemle célja volt „Felmérni az

26 Csapattörténet... i. m. 102. f.
27 Uo. 351. f.
28 HL MN 1965 – 102/01. 271. ő. e. (1965. 05. 30.)

1. számú melléklet

Szigorúan Titkos!

Készült: 4 példányban
1 példány: 1 lap
4.sz. példány
Sfsz.: 0/234.

KIMUTATÁS

AZ 5. ÖNÁLLÓ HARCKOCSI EZRED FENYÍTÉSI ÉS DICSÉRETI ADATAIRÓL

Fenyítés és dicséret megoszlása / Időszak	Fenyítések: ebből: Összesen	Tiszt	MSZMP tag	KISZ tag	Fegyelmezetlenség	Szökés	Ittasság	Harc.sz. hanyag. köz.	Pcs. hanyag teljesítése	Szolg. hanyag ellátása	Önkényes eltávozás	Elöljáró megsértése	Egyéb	Fogság és fogda fenyítés	kiszabta: zlj. oszpk.	szd.pk.	spk.	opk.	Dicséret: Összesen	Tiszt	MSZMP tag	KISZ tag
64.I.né.	197	7	4	93	77	8	5	35	42	25	4	1	-	164	87	82	18	9	599	14	24	267
64.IV.né.	100	5	6	40	30	5	11	7	20	26	1	-	-	76	45	36	14	5	281	44	45	154
65.I.né.	111	3	2	62	34	8	6	26	12	19	3	1	2	77	58	40	5	7	569	4	13	269

Budapest, 1965. évi junius hó "7."-n.

/ M á t é Sándor alez. /
HM Rakéta- és Tüzér Törzsfőnök
A HM felügyeleti szemlebizottság elnöke

5. önálló harckocsi ezred (sic!) erkölcsi-politikai állapotát, a politikai, a harcászati és szakmai kiképzés helyzetét, a kiképzési programokban előírt feladatok végrehajtását. Megállapítani a harcitechnika (sic!) hadrafoghatóságát. Ellenőrizni a harcitechnika (sic!) és egyéb anyagok tárolásának és karbantartásának helyzetét, továbbá az alakulat bel- és őrszolgálatát, valamint a belrendjét. Feltárni az ellenőrzés tárgyát képező kérdésekben meglevő hiányosságokat és ezzel segítséget nyújtani az alakulat harckészültségének növelésében és éleslövészetre történő felkészítésében." *(59. f.)*

A nagyon alapos vizsgálatról tanúskodó ötvenoldalas jegyzőkönyv főbb következtetései a következők:

– Az ezred a különböző parancsokban és harckiképzési programokban meghatározott feladatokat végrehajtotta, erkölcsi-politikai állapota és fegyelmi helyzete szilárd, biztosítja azok maradéktalan teljesítését. (Bár csökkenő tendenciát mutat a fenyítések száma, de hogy megnyugtató lenne-e, különösen a parancs hanyag teljesítése és a szolgálat hanyag ellátás magas részesedése miatt, azt az Olvasó döntse el a fenti táblázat alapján! Igaz, a viszonyokat jól ismerők ezt a magas fegyelmi követelményekkel, a „legkisebb kilengésért is fenyíteni!" elvvel magyarázzák. – Sz. M.)

– A kiképzés tervezése összességében helyes, biztosítja a különböző szakmai ágak foglalkozásainak zökkenőmentes levezetését, azok egymásra épülését, azonban e téren van javítanivaló a vegyivédelmi kiképzés, a testnevelés és a gépjárműismeret területén.

– Magas fokú a rakétafegyverzeti és a technikai anyagismeret elsajátítása az alegységeknél.

[illegible]

Szigorúan titkos!

Készült: 4 példányban
1 példány: 1 lap
4. sz. példány
Sfus.: 0/235.

[illegible] SZAKMAI VIZSGÁZTATÁS ÉRTÉKELÉSE

Alegység megnevezése	Kiváló		Jó		Megfelelő		Ismételt		Értékelés
		%		%		%		%	
Dandár törzs	5	56	4	44	-	-	-	-	Kiváló
1. osztály törzs	2	40	3	60	-	-	-	-	Kiváló
1. osztály TBSZ	7	58	4	34	1	8	-	-	Kiváló
1. üteg	12	33	18	50	5	14	1	3	Jó
2. üteg	10	29	16	47	8	24	-	-	Jó
3. üteg	4	40	4	40	2	20	-	-	Kiváló
1. osztály összesen	35	36	45	46	16	17	1	1	Jó
2. osztály törzs	4	80	1	20	-	-	-	-	Kiváló
4. üteg	7	20	13	37	15	43	5	14	Jó
5. üteg	7	26	14	52	6	22	-	-	Jó
6. üteg	3	10	14	45	14	45	-	-	Jó
2. osztály összesen	21	20	42	41	35	34	5	5	Jó
Technikai üteg	31	44	[illegible]	41	10	14	1	1	Kiváló
Dandár összesen	92	35	120	43	61	22	7	2	Jó

Budapest, 1965. évi június hó 7-én.

/ B á t ó Sándor ő.ezr. /
MN Rakéta- és Tüzér Törzsfőnök
A HM felügyeleti szemlebizottság elnöke

– A parancsnoki foglalkozások megtervezése általában helyes, a résztvevők a tárgyköröket elsajátították. Ugyanakkor itt is érzékelhető a szakmai kérdések arányának eltúlzása az összfegyvernemi, az idegen hadsereg és a tömegpusztító fegyverek elleni védelem kérdéseinek rovására.

– A fegyverzet, a harci és gépjárműtechnika állapota „Jó", kitapintható, hogy a parancsnokok nagy figyelmet fordítanak erre a kérdésre. Ennek ellenére problémát jelent a mérőműszerek hitelesítésének elhanyagolása, vagy a tárolóhelyek tűzbiztonsági rendszabályainak laza kezelése.

– Az alakulat parancsnoki állománya alapvetően tisztán látja az előtte álló feladatokat, és mindent megtesz azok maradéktalan teljesítéséért. Irányító tevékenysége „Jó". Ugyanakkor több időt kell fordítani az emberekkel való egyéni foglalkozásra.

– A kilövő- és rakétatechnikai egységek elérték a „Lőutasításban" az éleslövészetre történő elvonulás alapvető követelményeként meghatározott osztályzatot.

– A kiképzési eredmények jók, a vizsgáztatásokon (lásd a fenti táblázatot) és gyakorlati foglalkozásokon különösen kiemelkedő eredményt értek el rakéta-szakismeretből – annak valamennyi területén –, valamint híradó- és műszaki kiképzésből. Bár az alapvető követelményeknek megfeleltek, a jövőben lényeges előrelépésre van szükség a vegyivédelmi, a tömegpusztító fegyverek és azok elleni védelem, a gyalogsági lő- és alaki kiképzésben. (Valóban tiszteletre méltó a 6 „Kiváló" és 8 „Jó" értékelés! – Sz. M.)

– „Összefoglalva: a szemlebizottság ellenőrzései alapján megállapítható, hogy az 5. önálló harckocsi ezred (sic!) személyi állománya az 1965. kiképzési év első időszakában igen lelkiismeretes, odaadó munkát végzett és a részére meghatározott feladatokat végrehajtotta. A felmerült hiányosságok lényegesen nem befolyásolják az ezred harckészültségét. Minden lehetőség és feltétel biztosított arra, hogy a következő kiképzési időszakban ezeket kijavítsa. Az. 5. önálló harckocsi ezred (sic!) kiképzésének összesített értékelése »jó«." *(80. f.)*

A szemlebizottság javasolta a miniszternek – egyebek mellett – a következő feladatok megszabását:

– Az elért eredmények megőrzése, a felmerült hiányosságok kiküszöbölése mellett minden erőt a második kiképzési időszak maradéktalan végrehajtására, ezen belül is elsősorban az éleslövészet sikeres előkészítésére és végrehajtására koncentráljanak.

– Az általános katonai kiképzést is emeljék a szakkiképzés szintjére.

– A parancsnoki foglalkozásokon, törzsgyakorlásokon, valamint harcászati gyakorlatokon állítsák be és gyakoroltassák a tömegpusztító fegyverek elleni védelem kérdéseit, valamint a sugárhelyzet értékelésének a szabályait.

– A harckiképzés keretében fordítsanak fokozott figyelmet a rakétadandár erdős-hegyes terepen történő alkalmazását gátló körülmények leküzdésének megismerésére.

– A rakétatüzér lövészszaki kiképzésben sajátíttassák el a geodéziai adatok kiszámításának minden módszerét, a kidolgozókat tegyék határozottakká a térnegyedek előjeleivel történő számításoknál. A kilövő- és technikai ütegek kezelőinek kiképzésénél fordítsanak kiemelt figyelmet a tartalék (dublőr) kezelőszámok kiképzésére, a feladatok csökkentett létszámmal történő végrehajtására.

– A műszaki és a vegyivédelmi kiképzést emeljék lényegesen magasabb szintre mind a szakalegységek, mind az alakulat teljes személyi állománya vonatkozásában.

– A tisztek híradó-foglalkozásainak zömét – az ezred-híradófőnök ellenőrzése mellett – a híradószázad parancsnoka tartsa.

– A parancsnoki foglalkozásokon fokozott mértékben foglakozzanak az egyes gépegységek üzemeltetésének és időszakos ellenőrzésének szabályaival. Az alegység-parancsnoki foglalkozásokon a harcászat kérdéseit alegységviszonylatban teljes részletességgel dolgozzák fel. Csökkentsék a tűzparancs adására fordított időt.

Nos, úgy vélem, hogy nem egy éppen felállított, hanem egy „nagy múltú" katonai egység parancsnoki és személyi állománya is büszkén fogadna egy ilyen szemlejegyzőkönyvet. Így nem csoda, hogy az egység számára – az MN Rakéta- és Tüzértörzs által – júliusban levezetett harcászati gyakorlat is „Jó" értékeléssel zárult.[29]

Az élet azonban ezzel nem állt meg, sőt „felpörgött". A jegyzőkönyvben is kiemelt feladatot képező éleslövészetet az 1. osztály – a korábban nem megfelelt 3. üteg kivételével – augusztus 29.–szeptember 19-e között hajtotta végre a *Szovjetunió* Állami Lőterén. Ennek során az osztály a technikai szemléken, illetve az elméleti és gyakorlati vizsgákon „Kiváló" vagy „Jó" értékelést kapott, majd a gyakorlat keretébe ágyazott éleslövészetet az 1. üteg „Kiváló", a 2. üteg pedig „Jó" ered-

29 Csapattörténet... i. m. 102. f.

ménnyel hajtotta végre.[30] Ezt a teljesítményt honorálandó az ezredparancsnok az „1965. szeptember 9-én végrehajtott éleslövészet alkalmával kimagasló eredményes munkájukért" 10 tisztet, 2 tiszthelyettest, 3 tisztest és 16 honvédet részesített jutalomban.[31] (Napjaink elanyagiasodott világában – gondolom – kuriózum, hogy *Hamar József* őrnagy, osztályparancsnok „Fémdoboz"-t; a többi tiszt noteszmappát, kulacsot, cigarettatárcát, tárcakészletet, aktatáskát; a tiszthelyettesek manikűrkészletet; a tisztesek tárcagarnitúrát, erszényt, töltőtollat, a honvédek pedig töltőtollat, levéltárcát, manikűrkészletet, cigarettatárcát, avagy „NEVA ing"-et kaptak. – Sz. M.)

Az alakulat életében fontos lépés volt, amikor 1965. november 1-jével – a honvédelmi miniszter 001000/60/65. számú intézkedésével – kilépett az MN Rakéta- és Tüzérfőnökség alárendeltségéből, s az 5. Hadsereg kötelékébe került.[32]

Váradi ezredes 1965. november 2-án, 00723. számon terjesztette fel az MN Rakéta- és Tüzérfőnökségre – az 5. Hadsereg Tüzértörzs útján – összefoglaló jelentését az 1965. kiképzési év eredményeiről.[33] Bevezetőjében – indokolt magabiztossággal – jelentette, hogy az egység a különböző parancsokban és harckiképzési programban meghatározott feladatokat „Jó" szinten végrehajtotta. Javult a szabályzat szerinti élet; emelkedett a parancsnoki és szakkiképzés színvonala; fokozódott a tűzalegységek összekovácsoltsága, ugyanakkor kevésbé ítélhető sikeresnek a híradó-, a műszaki és a komendánsszázadok gyakorlati kiképzése.

A tisztek és törzsek kiképzettségét a felügyeleti szemle a tűz- és technikai alegységek tisztjei esetében „Kiváló"-ra és „Jó"-ra, míg a fegyvernemiek esetében „Jó"-ra és „Megfelelő"-re értékelte. Az ellenőrző csoportok technikai képzettsége „Jó", azonban a 2. számú csoport feltöltöttsége nem teljes, így az alegységek felé kifejtett munkája nem kielégítő. A törzskiképzés keretében tökéletesedett az összekovácsoltság, a párhuzamos tervezés, a folyamatos vezetés, a más törzsekkel való együttműködés, a vezetés rendszere, a törzsön belüli együttműködés, a tűzvezetés, valamint az okmányok kidolgozása.

Az 5. Hadsereg által áprilisban szervezett rádióvezetési, majd az „ORKÁN" többfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton az ezred- és osztálytörzsek „Jó" értékelést kaptak. Ugyanakkor az ezen és a többi, különböző gyakorlaton az is kiderült, hogy tovább kell tökéletesíteni az alárendeltek tájékoztatását, a rejtett vezetést, továbbá a híradóeszközök sokoldalú lehetőségeinek kihasználását. Meg kell szüntetni a mérnök-, valamint a hadtápszolgálat egyoldalúságát és öncélúságát. Magasabb szintre emelendő az ezredtörzsön belüli együttműködés, az egymás szükségszerű helyettesítése; fokozni kell a törzsek tisztjeinek önállóságát és kezdeményezőkészségét.

A szakkiképzés eredményességét bizonyítja mind a – korábban már említett – sikeres éleslövészet, mind a szocialista versenymozgalomban elért 2 Néphadsereg kétszeres kiváló katonája; 10 Néphadsereg kiváló katonája osztályos kezelő;

30 HL MN 1965 – 102/01. 271. ő. e. (1965. 11. 02.) 257. f.
31 HL MN 1965 – 102/01. 265. ő. e. Az 5. HKEPK 038. sz. pcs-a. (1965. 09. 28.)
32 Csapattörténet... i. m. 04. f.
33 HL MN 1965 – 102/01. 271. ő. e. (1965. 11. 02.)

28 Néphadsereg kiváló katonája; 9 Ezred élenjáró katonája osztályos kezelő; 24 Ezred élenjáró katonája, 2 Néphadsereg kiváló raja; 1 Ezred élenjáró raja és 1 Ezred élenjáró szakasza cím. *(258. f.)*

Javult az ezred- és osztálytörzsek tervező-, szervező- és irányítómunkája, ugyanakkor továbbra is gondot jelent ellenőrző-segítő tevékenységük színvonala.

Összefoglaló értékelésként rögzítette, hogy „Az 5. ö. hk. e. az előírt kiképzési feladatokat eredményesen végrehajtotta, a felügyeleti szemlén és a harcászati gyakorlattal egybekötött éleslövészeten jó eredményt ért el. A kiképzettség jelenlegi színvonala, a parancsnokok és törzsek vezetési készsége, a technika állapota és a harckészültség foka biztosítja az alakulat hadrafoghatóságát. Az 5. ö. hk. e. jelenleg képes bonyolult viszonyok között is eleget tenni a vele szemben támasztott hadműveleti követelményeknek." *(261. f.)*

Ennek a jelentésnek szerves folytatásaként jelent meg december 14-én a 0056. számú ezredparancs az 1966. kiképzési év feladatairól,[34] aminek tömör lényege, hogy a korábbi kiképzési tapasztalatok, az elért eredmények és hiányosságok figyelembevételével:

– Növelni kell a személyi állomány erkölcsi-politikai szilárdságát, tovább javítani a fegyelmi helyzetet és csökkenteni az események, illetve rendkívüli események számát.

– Biztosítani az állandó harckészültség magas szintjét a harckészültségi feladatok tökéletes végrehajtása érdekében.

– Rövid idő alatt kialakítandó az egység és az alegységek összekovácsoltsága, s fel kell készülni a szakkiképzés 1. időszakában végrehajtandó harcászati gyakorlattal egybekötött éleslövészet végrehajtására. A feladatok bonyolult körülmények közötti végrehajtása begyakorlásának érdekében azok 20 százalékát éjjel, s újabb 20 százalékát védőeszközökben kell elvégezni;

– Magasabb szintre kell emelni az általános katonai kiképzést, nagyobb figyelmet fordítva a tömegpusztító fegyverek elleni védelem, valamint a műszaki és lőkiképzés feladatainak végrehajtására.

– Növelni szükséges a parancsnoki állomány katonai és szakmai ismeretét. Tökéletesíteni, valamint ésszerűsíteni szükséges a parancsnokok és törzsek munkastílusát, a követelménytámasztást és az ellenőrzések hatékonyságát. Mindezek érdekében az osztályok részére 1-1 harcászati gyakorlatot kell végrehajtani az ezredközvetlen alegységek bevonásával és az ezredparancsnok vezetésével.

„Elvárom a parancsnoki állománytól, a törzsektől és az egész személyi állománytól, hogy beosztásában munkáját odaadóan, legjobb tudása szerint végezze, állandóan tökéletesítse katonai és szakmai műveltségét, javítsa a vezetés színvonalát, tegye eredményesebbé a harckészültségi és kiképzési feladatok végrehajtását. Ez a feltétele annak, hogy elöljáróink minden esetben számolhassanak azzal (, hogy – Sz. M.) az 5. ö. hk. e. a vele szemben támasztott hadműveleti követelményeknek maradéktalanul képes eleget tenni" *(34. o.)* – fejeződött be a feladatszabás, egy pici gépelési hibával.

A fenti parancsot ismertető 1965. december 14-i értékelő állománygyűlésen részt vett *Köteles Jenő* altábornagy kiképzési főcsoportfőnök, a honvédelmi miniszter első helyettese és *Kálazi József* vezérőrnagy hadseregparancsnok is.[35]

34 HL MN 102/01. 265. ő. e. (1965. 12. 14.)
35 Csapattörténet... i. m. 351. f.

Az alakulat részt vett az 1966. március 7–10-ig tartó „METEOR” fedőnevű gyakorlaton, melyen részt vett *Czinege Lajos* vezérezredes kíséretében *Andrej Antonovics Grecsko,* a Szovjetunió marsallja, az Egyesített Fegyveres Erők (EFE) főparancsnoka is. Az alakulat itt szintén „jó” értékelést „harcolt” ki.[36] Ezt követően a *Csémi Károly* vezérőrnagy, vezérkari főnök, miniszterhelyettesnek a *Váradi* ezredeshez 1966. március 14-én kelt 00960/VK.1.Csf-ség-1966. számú, „Intézkedés a »METEOR« gyakorlat értékelésének rendjére és tapasztalatainak feldolgozására” tárgyú levelében[37] szabályozták annak rendjét. E szerint a tisztek számára a parancsnok külön tartsa meg az értékelést március 20-ig, a sorállomány részére pedig az osztályparancsnokok március 23-áig, melyekbe építsék be az elöljárói észrevételeket, adatokat is. Az értékelések után ismertessék a különböző szintű dicséreteket. Az ezrednél felmerült tapasztalatokat és javaslatokat április 20-ig kell felterjeszteni a vezérkari főnökhöz.

Az alakulat speciális helyzetére jellemző a levél zárómondata is: „Az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoka által adományozott osztálybasorolási (sic!) jelvényeket csak a laktanyán belül és a gyakorlatokon viselhetik.”

Valamivel több tudható meg a *Simonyi* vezérőrnagy által 1966. március 15-én aláírt 00178/66. számú iratból, amit az ezred másnap iktatott 009-K. számon.[38] Az MN rakéta- és tüzérfőnöke ebben az iratban értékelte az 5. önálló harckocsiezred által végrehajtott „METEOR” gyakorlatot. E szerint a dandár március 8-án 07.00-ra elfoglalta összpontosítási körletét és 12.00-ra elérte működőkészségét, a biztosítást megszervezte és intézkedtek a csapásmérés feltételeinek megteremtésére. Az 1. csapásra kiutalt rakétákat 10-én 02.30-ig kiszállították az osztály technikai biztosító pontra, s azokat az előírt időben felrakták a kilövőállványokra (helyesebb terminológia szerint: indítóállvány – Sz. M.). A hadsereg tüzértörzs által 07.00-kor kiadott előrevonási adatok alapján a parancsnokhelyettes 09.20-kor kiadta előzetes, majd 12.00-kor a részletes intézkedését, melyek alapján a menetet szervezetten hajtották végre.

A fő és tartalék álláskörlet bemérését, a meteorológiai és műszaki biztosítást helyesen szervezték meg. A bemérést a fő álláskörletben 13.00-ig, a geodéziai alapon pedig 20.00-ig befejezték. Az első meteorológiai jelentést 11-én 03.00-kor – a parancsnak megfelelően – biztosították. A fő körletben gyorsan elérték a működőkészséget és az 1. csapáshoz a készenlétet.

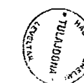
Emellett az elöljáró szükségesnek tartotta rögzíteni, miszerint: „A gyakorlat egyik legdöntőbb eredménye, hogy az ezred személyi állománya elsajátította a rakéta-atomcsapáshoz való gyors előkészületnek azt a változatát, amikor az alegységek csak feltöltött és bevizsgált hordozókkal rendelkeznek, a harcifejek (sic!) pedig közvetlenül az osztály technikai biztosító pontra légiszállítással (sic!) érkeznek. Az osztály technikai biztosító szakasza első ízben hajtott végre olyan feladatot, amikor a légiúton (sic!) szállított harcifejeket (sic!) fogadni kellett és annak összeszerelését a hordozóval a kilövőn kellett elvégezni. E feladat végrehajtásának minden változatát a technikai biztosító szakasz nemcsak elsajátította, hanem a gyakorlás alatti többszöri ismétléssel magas fokon begyakorolta.” *(4. f.)*

36 Uo. 103. f.
37 HL MN 102/08. 302. ő. e. (1966. 03. 14.)
38 Uo. (1966. 03. 15.)

A dandár tüzfeladatainak végrehajtása

A tüzfeladatok /célok száma/	A rakéta száma	Az üteg száma	Lőtávolság /km/	A kilövés előkészitésének pontossága: távolságban	A kilövés előkészitésének pontossága: oldalban	A pontosság értékelése: távolságban	A pontosság értékelése: oldalban	A pontosság értékelése: osztályzat	A tüzfeladat végrehajtása: idő /perc/	A tüzfeladat végrehajtása: értékelés	Az üteg munkája a TBP-on: idő /perc/	Az üteg munkája a TBP-on: értékelés	Az üteg áttérése a 2.sz. készültségbe: idő /perc/	Az üteg áttérése a 2.sz. készültségbe: értékelés	Értékelés az 51. p. 4. feltétele szerint	A hibák száma az 51.p. 4. feltétele szerint	A tüzfeladat ért-e
1oo3. /2.sz.fa./	4o41	4	14o,72	o,ol mp	o,7'	kiv.	kiv.	kiv.	19^{x}	kiv.	28	kiv.	24	kiv.	1 hiba	kiv.	kiv.
1o56. /4.sz.fa./	4o45	6	146,87	o,ol mp	o,4'	kiv.	kiv.	kiv.	$4o^{x}$	kiv.	29	kiv.	-	-	-	kiv.	kiv.
1o57. /1.sz.fa./	4o45	6	143,o7	o,o3 mp	o,1'	jó	kiv.	jó	12^{x}	kiv.	-	-	-	-	-	kiv.	jó.
1o63. /3.sz.fa./	4o47	1	137,8o	o,o2 mp	1,5	kiv.	kiv.	kiv.	$3o^{x}$	kiv.	28	kiv.	-	-	3 hiba	jó	kiv.
1o59. /4.sz.fa./	4o23	4	146,86	o,o2 mp	1'	kiv.	kiv.	kiv.	46^{x}	kiv.	3o	kiv.	-	-	4 hiba	jó	kiv.

^{x}A végrehajtás ideje kilövésig volt mérve.

A kilövőalegységek a feladataikat a változó körülmények között is fegyelmezetten és magas színvonalon hajtották végre, mint azt a fenti táblázat is mutatja.

Hiányosságként merült föl, hogy:

– a 4. ütegnél lévő rakéta integrátorának meghibásodását nem hárították el;

– a beosztásukba nem régen került tisztek és tiszthelyettesek még bizonytalanok;

– egyes hajtóműkezelők védőeszközök nélkül ténykedtek.

Ezeknél azonban fontosabb volt az elöljáró összegzett következtetése, miszerint „A végzett munka alapján megállapítható, hogy a dandár parancsnoka és törzse, az osztályok parancsnokai és törzsei képes (sic!) a dandár és az osztályok harcának megszervezésével és vezetésével kapcsolatos feladatokat eredményesen ellátni. Képesek megszervezni a dandár harctevékenységének bemérő, meteorológiai, technikai és egyéb biztosítását, a rakéták technikai előkészítését és az alegységek rakétákkal történő ellátását.” *(8. f.)*

Szűcs László vezérőrnagy, a Vezérkar 1. (hadműveleti) csoportfőnöke, a vezérkari főnök helyettese március 22-én írta alá az MSZMP Központi Bizottsága részére készített 001044. számú jelentés tervezetét a honvédelem helyzetéről.[39] „A jelentés célja, hogy vázolja a KB. előtt a honvédelem, ezen belül elsősorban a néphadsereg fejlődése, valamint más területeken kialakult helyzetet – olyan mértékben, amennyiben az ország fegyveres védelmével való összefüggések megkövetelik –, továbbá következtetéseinket és elképzeléseinket a következő 5 éves idő-

39 HL MN 1966/T – 10. ő. e. (1966. 03. 22.)

szakra" *(756. f.)* – szólt a bevezető. Ezt követően – az „eredmények" között – nem felejtkezett megemlíteni *Tapolcát* sem, amikor felsorolta, hogy a szárazföldi csapatoknál alapvetően befejeződött az összfegyvernemi hadsereg felállítása, szervezeti kereteinek a kialakítása. A fejlesztés eredményeként megalakult a hadsereg-parancsnokság, egy harckocsi- és két csökkentett állományú gépkocsizó lövészhadosztály, *1 hadműveleti-harcászati rakétadandár,* valamint több hadseregközvetlen fegyvernemi egység.

Váradi ezredes március 25-én 0017-K. számon terjesztette fel hadműveleti összefoglaló jelentését az 5. hadsereg tüzérfőnökéhez az 1966. kiképzési év I. negyedévéről.[40] Ebben beszámolt arról, hogy az egység teljesítette az erre a periódusra előírt feladatait; végrehajtotta a szakkiképzés első ütemét, miközben február 10-ig biztosította a harcfeladatok végrehajtására való készenlétet. Röviden kitért a „METEOR" gyakorlaton, s az azzal egybekötött bemutató foglalkozáson való részvételről. Ezzel összefüggésben is jelenthette, hogy „A dandártörzs és az osztálytörzsek összekovácsoltsága a jelen kiképzési időszakban jó, a velük szemben támasztott követelményeknek képesek eleget tenni, képesek a dandár alegységei harcának és tüzének megbízható vezetésére." *(10. f.)* A különleges technikai eszközökkel való feltöltöttség teljes. Probléma viszont, hogy a 6. ütegtől még 1963-ban(!) fordításra elvitt dokumentumok nem érkeztek vissza, ami viszont veszélyezteti az alegység ebben az évben végrehajtandó lövészetének sikerét. Úgyszintén gondot jelent, hogy a vezérkari főnök által kiadott intézkedés hatására – miszerint a sorállomány jelentkezhet felsőfokú tanintézeti képzésre – 30-40 fő fontos beosztásban lévő szakkezelő kiválásával lehet számolni, miközben pótlásukra nincs intézkedés. Mindennek ellenére a végkövetkeztetése a szokásos optimizmust sugallta: „Az 5.ö.hk.e. a megszabott harckészültségi és kiképzési követelményeket jól végrehajtotta, képes a vele szemben támasztott hadműveleti és harcászati követelményeknek eleget tenni." *(14. f.)*

Két hónappal később, májusban az 5. Hadsereg parancsnoka és törzse vezetett le nagy távolságon végrehajtott harcászati gyakorlatot („VISEGRÁD") az ezred számára, „Megfelelő" értékeléssel.[41]

Május végén az 1966. kiképzési év teljes első kiképzési időszakáról készített beszámoló jelentést 00137-K. számon az ezredparancsnok.[42] Ebben kitért a fegyelmi helyzetre is, amelyben a fenyítések 20 százalékos csökkenéséről számolt be az előző év azonos időszakához képest. Az állomány nagy többsége – nehézséget nem ismerve – nagy aktivitással végzi napi munkáját. Ennek következtében azonban nem tudták teljesíteni az előző évi felügyeleti szemle azon követelményét, hogy csökkentsék a hivatásos állomány leterheltségét.

A kiképzés terén az 1–2. és 6. üteg, valamint a technikai szakaszok érték el a legjobb eredményeket. Gyengébben teljesített az 5. üteg, a technikai és időjelző század, valamint a vegyivédelmi szakasz. A híradó-, műszaki és hadtápalegységeknél emelkedett a kiképzés színvonala.

Az ezredtörzs és az osztálytörzsek kiképzettsége, vezetési készsége – a végrehajtott gyakorlatok tapasztalata alapján – „Jó"-ra értékelhető. Kiemelt figyelemmel kezelték az éleslövészetre készülő alegységek felkészülésének segítését. Részletesen ismertették velük az előző évi lövészet tapasztalatait. Ugyanakkor hátráltatta a felkészülést az üzemórák elégtelensége. (Az 1–1 kilövőre a kiképzési évben biztosított 43 órából 16 órát a „METEOR" és a „VISEGRÁD" gyakorlatokon kellett felhasználni, 10 órát a lövészetre tartalékolni; a kiképzésre eddig csak 10 órát tudtak fordítani, így a hátralévő kiképzési feladatokra – benne az alapkiképzésre – már csak 7 óra maradt.) *(26. o.)*

A „Problémák, kérelmek, javaslatok" között említette meg a parancsnok, hogy nem megoldott a téli terepfoglalkozásokon az állomány pihentetése, utána sok a megbetegedés, ezért kérte összerakható barakk kiutalását. A kádermozgások figyelembevételével öt fiatal tüzértiszt biztosítását igényelte, illetve ismételten felvetette, hogy az egyetemre jelentkezett harminc sorkatona pótlása nem megoldott. A kilövők szállítására rendszeresített Tátra vontató és az *NDK-ból* származó trélerekkel nem oldhatók meg a feladatok. Úgyszintén megbízhatóbb típusokra kell lecserélni a Garant gépkocsikat is. Gyakran okoz gondot, hogy a hadsereg-parancsnoki parancsok és intézkedések nincsenek szinkronban az egyes fegyvernemi törzsek intézkedésivel.

S ami az összefoglaló értékelést illeti: „Az 5.ö.hk.e. az előírt harckészültségi és kiképzési feladatokat a kiképzési év első időszakában eredményesen végrehajtotta. A »METEOR« és »VISEGRÁD« gyakorlatokon a vele szemben támasztott követelményeknek eleget tett. A kiképzés jelenlegi színvonala, a parancsnokok és törzsek vezetési készsége, a technika állapota és a harckészültség foka biztosítja az alakulat hadrafoghatóságát." *(30. o.)*

Ezt az egységparancsnoki értékelést támasztotta alá a *Bereczki Imre* mk. ezredes, MN fegyverzeti főnök által 1966. május 26-án aláírt, 00142-K. számon elkészített értékelés az 5. ö. harckocsiezred technikai ütegéről.[43] E szerint a május 11–13-i harcászati gyakorlaton levizsgáztatott üteg sokat fejlődött az egy hónappal korábbi ellenőrzéshez viszonyítva. Ugyanakkor nagy tudásszintkülönbség tapasztalható a gyakorlati munka végrehajtásánál az ellenőrzőpont, illetve töltő-szerelő pont között. Ennek ellenére mind a hivatásos, mind a sorállomány felkészültségét „Jó"-ra, így a személyi állomány felkészültségét is „Jó"-ra, míg a komplex foglalkozásokat összességében „Megfelelő"-re; a technikai állapotot „Jó"-ra, az üteget pedig összességében „Megfelelő"-re értékelte. Egyben rögzítette, hogy az üteg lövészet előtti vizsgáztatására június második felében kerül sor. Ezzel összefüggésben *Ungvár Gyula* mk. alezredes, az 5. Hadsereg fegyverzeti főnöke az irat végén rögzítette: „A főmérnökkel saját észrevételeimet megbeszéltem. A végleges vizsga pontos idejét a későbbiek folyamán közlöm. Kérem Ezredes elvtársat (*Váradi* ezds. – Sz. M.), hogy a vizsgára való minél eredményesebb felkészülés érdekében a technikai üteget a továbbiakban az egyéb munkáktól a lehetőségekhez mérten maximálisan mentesítse." *(3/a. o.)*

Bohunka Gyula ezredes, az 5. Hadsereg rakéta- és tüzérfőnöke 1966. június 20-án, 00118/K. számon küldte meg, s az ezrednél június 29-én 00177-K. számon iktatták[44] – a korábban már többször említett – „VISEGRÁD" harcászati gyakorlat

40 HL MN 102/08. 302. ő. e. (1966. 03. 25.)
41 Csapattörténet... i. m. 103. f.
42 HL MN 102/08. 302. ő. e. (1966. 05. 20.)
43 HL MN 102/08. 302. ő. e. (1966. 05. 26.)
44 Uo. (1966. 06. 20.)

értékelését. Ebből kiderül, hogy az 5. Hadsereg parancsnokának a 0018. számú „Kiképzési intézkedés”-ében előírt május 1-jei készenlét ellenőrzése és a II. kiképzési időszakban végrehajtandó éleslövészetek előtti vizsgáztatás céljából az 5. HDS. RAKTÜF. és törzse harcászati gyakorlatot vezetett le az 5. ö. harckocsiezrednél május 8–14. között a Kecskemét–Dunaújváros–Székesfehérvár–Zirc–Tapolca–Kiskunhalas térségben.

A gyakorlat tárgyaként határozták meg: a rakétadandár harctevékenységének megszervezése és vezetése a HDS. első támadó hadműveletében, a háború kezdeti időszakában.

A gyakorlat célja:

– felmérni a rakétadandárnak a hadsereg támadó hadműveletében való tevékenységének készségét az éleslövészet előtti harcászati gyakorlattal egybekötött vizsgáztatás keretében;

– felkészíteni a dandár személyi állományát a nyári éleslövészetre;

– a közvetlen biztosítási rendszabályok és kombinált menet gyakorlatban való végrehajtása;

– gyakoroltatni a parancsnokokkal és törzsekkel a dandár harctevékenységének megtervezését, megszervezését és az alegységek vezetését a hadművelet előkészítésekor, majd végrehajtáskor;

– a 2. osztály és a technikai üteg folyón való átkompolásának végrehajtása;

– a mélységben alkalmazott felderítőcsoportok és tüzérségi helyesbítő repülők jelentése alapján gyakoroltatni a csapások gyors, valamint pontos végrehajtását;

– az ellenséges atomcsapások következményeinek felszámolása.

A gyakorlat méretére jellemző, hogy azon 178 tiszt, 151 tiszthelyettes, 976 sorállományú katona; 74 különleges jármű, 62 darab rádiókészülék, 4 MiG–15 BISZ helyesbítő repülőgép, 1 Li–2 felderítő repülőgép és 3 Mi–1 helikopter vett részt. A gépjárművek mintegy 150 000 km-t használtak fel.

Összességében megállapíttatott, hogy „a dd. vezető szervei az eddigi gyakorlatokhoz viszonyítva bizonyos fejlődést értek el és alapjaiban képesek a dd. harctevékenységének megtervezésére, megszervezésére és tűzvezetésére. Azonban a dd. harcászati vezetése, a feladatok harcászati feltételeinek megteremtése, a vezető szervek gyakorlatlansága miatt nem éri el azt a szintet, mely a HDS. sikeres hadműveletének alapvető feltétele.” *(360. f.)* Mindezek alapján a dandár vezető szerveinek, illetve a technikai üteg munkáját „Megfelelő”-re; az 1. osztály ténykedését „Jó”-ra, míg a 2. osztályét „Nem megfelelő”-re; a dandár harcászati kiképzését „Megfelelő”-re, s a dandár harcászati gyakorlatát összességében „Megfelelő”-re értékelte az elöljáró. (A tűzfeladatok értékelését a következő oldal táblázata tartalmazza.)

Az általános elismerésen túl *Bohunka* ezredes a bírálattól sem riadt vissza: „Váradi elvtárs a gyakorlat során mindent elkövetett a kapott feladatok sikeres végrehajtásáért… Azonban a gyakorlaton is azt a vezetési módszert alkalmazta, mint a napi munka során. A túlzott centralizmus elvéből kiindulva olyan vezetési stílust képvisel, hogy minden fontos kérdésben saját magának tartja fenn a döntés jogát, nem támaszkodik eléggé közvetlen munkatársaira.” *(377. f.)* Ebből egyenesen következett *Kiss József* alezredes, dandárparancsnok-helyettes megítélése, miszerint „a kapott feladatokat lelkiismeretesen és jól oldotta meg. Hibá-

3.sz. melléklet a 00177-K /66.számhoz.

Titkos!

5. HADSEREG
Székesfehérvár

TŰZFELADATOK ÉRTÉKELÉSE

Készült: 3 pld-ban.
Egy pld: 1 lap.
2 sz.példány.
Sfsz: Tü/252

A tüz-feladatok /a célok/ száma.	A rakéta	Az üteg száma	Lőtávolság /km/	A kilövés pontossága		A pontosság értékelése			A tüzfeladat végrehajtása.		Az üteg munkája a TBP-on.		Az üteg áttérése 2. készültségbe.		A hibák száma az 51.p.4.felt.szer.	Értékelés az 51. pont felt.szerint	A tüzfeladat értékelése
				távolságban	oldalban	távolságban	oldalban	átlag	idő /perc/	értékelés	idő /perc/	értékelés	idő /perc/	értékelés			
2.sz.	Harci-gyak.	4		0,03	1o,5	jó	NMF	NMF	22' 15"	jó	42	megf	34[x]	jó	8	NMF	NMF
5.sz.	"	5	132 km	0,02	1',5	kiv.	kiv.	kiv.	34/32	megf[xx]	38	megf	-	-	8	NMF	NMF
3.sz.	"	6		0,02	5'	kiv.	megf	megf	35	megf	32	jó	-	-	2	kiv	megf
3.sz.	"	4		0	1'	kiv.	kiv.	kiv.	28	jó	32	jó	-	-	5	megf	jó
3.sz.	"	5		0,02	2'	kiv.	kiv.	kiv.	31	jó	33	jó	-	-	4	jó	jó
5.sz.	"	4		0,02	4'	kiv.	jó	jó	25/30	kiv.	30	kiv.	-	-	4	jó	jó
4.sz.	"	6		0	2'	kiv.	kiv.	kiv.	39	kiv.	30	kiv.	-	-	3	jó	kiv.

A dandár tüzvezetés osztályzata: "megfelelő"
Az osztály tüzvezetésének osztályzata: "nem megfelelő".

Megjegyzés: A végrehajtási idő nevezőjében a behajtástól a kilövésig rendelkezésre álló idő van feltüntetve.
x – éjjel, = 140"
xx – a kilövés az elrendelt időhöz viszonyítva 15'-et késett.

383

ja, hogy hatáskörében nem intézkedik határozottan, minden kérdésben a parancsnok döntését várja. Túlzott függőviszony van kialakulva a munka területén a parancsnok és helyettese között, amely a dd. egész operatív vezetését alapvetően befolyásolja.” *(378. f.)* Lényegében nagyon pozitív értékelést kapott *Sebők János* őrnagy, dandártörzsfőnök, aki „a gyakorlat során irányította a törzs munkáját, javaslataival segítette a pk-ot a feladat megoldásában. A vezetése alatt álló 2. sz. vezetési csoportot helyesen irányította, munkájukat összefogta, hiba, hogy csak a tűzvezetés kérdésével foglalkozott, nem fordított gondot a dd. harcászati vezetésére.” *(379. f.)*

A nyár meghozta az ez évi éleslövészetet is. Ez alkalommal július 27. és augusztus 5. között került sor a 2. rakétaüteg éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatára, amit összességében „Jó” értékeléssel abszolváltak.[45] Ennek részleteit a *Vilmányi Imre* alezredes, MN rakéta- és tüzértörzsfőnök által szeptember 19-én aláírt és 0083/-K. számon az 5. önálló harckocsiezred parancsnokának megküldött, s Tapolcán 00247-K. számon iktatott iratból tudhatjuk meg.[46] A gyakorlat tárgya volt – amit itthon is gyakoroltak – a hadműveleti-harcászati rakétadandár harctevékenységének megszervezése az összfegyvernemi hadsereg első támadó hadműveletében, a háború kezdeti időszakában, atomfegyverek alkalmazásának viszonyai között.

45 Csapattörténet… i. m. 103. f.
46 HL MN 102/08. 302. ő. e. (1966. 09. 19.)

A gyakorlatot végrehajtotta a dandár operatív törzse; a technikai üteg; az időjelző üteg egy időjelző állomása; a 2. rakétaosztály törzse és technikai biztosító szakasza; a 4. és 6. rakétakilövő üteg, valamint a szükséges kiszolgáló alegységek. „A rendkívüli időjárást is (+30 C-fok – Sz. M.) figyelembe véve, őszintén elmondhatom, hogy az egész személyi állomány bonyolult és magas követelmények elé lett állítva. A meghatározott feladatok sikeres végrehajtása mindenkitől megfeszített és becsületes munkát követelt" *(393/a. f.)* – hangsúlyozta *Vilmányi* alezredes. Ennek az elvárásnak becsülettel eleget is tettek, hiszen a dandárparancsnok és szűk törzsének, a dandár technikai ütegének, az időjelző állomásnak; a 2. rakétaosztály parancsnokának és törzsének a munkáját „Jó"-ra; a 2. rakétaosztály technikai biztosító szakaszának tevékenységét pedig „Kiváló"-ra értékelte. Az egyéb fontos mutatókat a következő oldal táblázatai mutatják.

Az „elmélet és gyakorlat" szoros összefüggését példázza az a tény is, miszerint a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát levelező úton végző *Váradi Miklós* ezredes „testhez álló" témát választott szakdolgozatként: „A Hadsereg Közvetlen (sic!) Rakétadandár álláskörletének felderítése és előkészítése" címmel, amit 00211-K. számon küldött meg 1966. augusztus 18-án a levelező fakultás parancsnokának.[47] Ebben a 33 oldalas munkában olyan főbb kérdésekkel foglalkozott, mint a rakétadandár álláskörlete; a felderítőcsoportok tagozódása és szervezete; a rakétadandár bemérő-, meteorológiai és műszaki biztosítása, valamint őrzése. Zárógondolatként hangsúlyozta: „Végezetül fontos megjegyezni, hogy ilyen szerteágazó és rendkívül bonyolult tevékenység irányítását, tökéletes hibamentes végrehajtását, csak béke időben (sic!) már jól kiképzett és összekovácsolt személyi állomány képes maradéktalanul végrehajtani. Ezen körülmény a parancsnokoktól parancsolóan megköveteli, hogy már a béke kiképzés (sic!) időszakában megkülönböztetett figyelmet fordítsanak a felderítő csoportok (sic!) személyi állományának kiképzésére." *(251. f.)*

Váradi ezredes október 14-én írta alá a 00267-K. számon iktatott beszámoló jelentését az 1966. kiképzési évről.[48] Természetesen ebben helyenként szükségszerűen megismételte a korábbi – márciusi és májusi – jelentéseinek főbb megállapításait, hiszen most az egész kiképzési évet ismertette. Ebben – az egész kiképzési évre vonatkoztatva – jelentette, hogy a hadseregparancsnok 0016. számú parancsában és 0018. számú „Harckiképzési Intézkedés"-ében „megszabott feladatokat összességében végrehajtottuk. Biztosítottuk az alakulat harckészültségének folyamatos fenntartását, tovább szilárdítottuk a személyi állomány erkölcsi-politikai állapotát, világnézeti egységét, növeltük a parancsnoki és sorállomány kiképzésének színvonalát, biztosítottuk a szilárd anyagi-technikai állapotot. Tökéletesítettük a parancsnoki állomány vezetési készségét, pozitívan előreléptünk a harcfeladatok bonyolult körülmények között történő végrehajtásának begyakorlása, a tűz- és technikai, valamint a fegyvernemi és szakalegységek együttműködése terén. Számottevő eredményeket értünk el az anyagi és technikai fegyelem megszilárdításában." *(414. f.)*

A fegyelmi helyzet alapvetően szilárd, de van némi visszaesés az I. negyedévhez viszonyítva, ami valószínűleg a közeledő leszereléssel lehet összefüggésben.

47 Uo. (1966. 08. 18.)
48 Uo. (1966. 10. 14.)

2. sz. melléklet a 00247-K./66. számhoz

Szigoruan titkos!

Készült: 3 példányban
1 példány: 1 lap
2. sz. példány
Sfsz.: G/293-K.

715-K/H.

Az éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlaton a kilövőütegek által végrehajtott tüzfeladatok értékelése

Gyakorló rakétákkal végrehajtott feladatok

A lőutasitás szerinti feladat száma és a végrehajtás feltételei	Az alegység megnevezése	Pontosság szerint: a hiba oldalban	Pontosság szerint: a hiba távolságban	Pontosság szerint: értékelése oldalban	Pontosság szerint: értékelése távolságban	Pontosság szerint: értékelése együttesen	Végrehajtás ideje	Végrehajtás értékelés	A TBP-n végzett munka ideje	A TBP-n végzett munka értékelés	2. készenléti fokozat elérése ideje	2. készenléti fokozat elérése hibák száma	2. készenléti fokozat elérése értékelés	Az elkövetett hibák száma	Az elkövetett hibák értékelés	A tüzfeladatok végértékelése
2. sz. feladat /= 14o mp/	4.ü.	-o,3'	o,o1	Kiv.	Kiv.	Kiv.	2o'34"	Jó	32'54"	Jó	27'5o"	-	Jó	2	Kiv.	"Jó"
1. sz. feladat	4.ü.	-2,7'	o '	Kiv.	Kiv.	Kiv.	9'	Kiv.	32'54"	Jó	-	-	-	1	Kiv.	"Kiv."
5. sz. feladat /behajtás a készenlét előtt 37'4o"-el/	6.ü.	+1,5'	o,o1	Kiv.	Kiv.	Kiv.	33'3o"	Jó	3o'57"	Jó	-	-	-	4	Jó	"Jó"
716-K/H. Élesrakétával végrehajtott feladatok																
3. sz. feladat /éjjel/	4.ü.	-1,5 sz$_k$	+1,o h$_k$	Jó	Kiv.	Jó	34'5o"	Jó	32'9"	Jó	-	-	-	o	Kiv.	"Jó"
4. sz. feladat	6.ü.	+o,6 sz$_k$	-o,5 h$_k$	Kiv.	Kiv.	Kiv.	43'1o"	Kiv.	28'2o"	Kiv.	-	-	-	1	Kiv.	"Kiv."

Budapest, 1966. évi szeptember hó 14-én

A szabadságon távollevő MN rakéta- és tüzérfőnök helyett:

Vilmányi Imre alez.
/: V i l m á n y i Imre alez. :/
MN rakéta- és tüzér törzsfőnök

4. sz. melléklet a 00247-K./66. számhoz

Szigoruan titkos!

Készült: 3 példány.
1 példány: 1 lap
2. sz. példány
Sfsz.: G/294-K.

717-K/H.

Az éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlaton a technikai üteg és a TBSz által végrehajtott feladatok értékelése

Gyakorló rakétával végrehajtott feladatok

A feladat száma és feltételei	Az alegység megnevezése	A földi berendezés telepitésének, ellenőrzésének és munkához való előkészitésének ideje	ért.	A gyártmányok átvételének, ellenőrzésének és előkészitésének /átadásának/ ideje	ért.	A harcszolgálati és tech. utasitások, valamint a bizt. rendszabályok megsértéséből eredő hibák száma	ért.	A PK vezetőkészségének értékelése	A feladatok végértékelése
6/d. sz. fa. /éjjel/	tech. ü.	A berendezés telepitve volt	-	3o perc	Kiv.	1	Kiv.	Jó	"Kiváló"
9. sz. fa. /éjjel/	2. o. TBSz	22 perc	Kiv.	31 perc	Kiv.	1	Kiv.	Jó	"Kiváló"
9. sz. fa.	2. o. TBSz	A berendezés telepitve volt	-	32 perc	Kiv.	-	Kiv.	Jó	"Kiváló"
718-K/H. Éles rakétával végrehajtott feladatok									
6/a. sz. fa. /éjjel/	tech. ü.	Levegő nedvesség méréssel 62 perc	Kiv.	3oo perc	Megf.	4	Jó	Jó	"Megf."
6/a. sz. fa.	tech. ü.	A berendezés telepitve volt	-	254 perc	Kiv.	1	Kiv.	Jó	"Kiváló"
9. sz. fa.	2. o. TBSz	- " -	Kiv.	26 perc	Kiv.	1	Kiv.	Jó	"Kiváló"
9. sz. fa.	2. o. TBSz	- " -	-	23 perc	Kiv.	-	Kiv.	Jó	"Kiváló"

Budapest, 1966. évi szeptember hó 14-én

A szabadságon távollevő MN rakéta- és tüzérfőnök helyett:

Vilmányi Imre alez.
/: V i l m á n y i Imre alez. :/
MN rakéta- és tüzér törzsfőnök

A kiképzési évre betervezett 1 dandár-, 1-1 osztály-, 2-2 üteggyakorlatot és 1 éleslövészetet végrehajtották a 2. osztály kivételével, melyet a nem megfelelő felkészültség miatt letiltott az elöljáró. Nem tervezett gyakorlat volt a „METEOR". A dandár- és osztálygyakorlatok nagymértékben megközelítették az „éles" helyzetbeni ténykedést. Ugyanakkor az is bebizonyosodott, hogy jobban fel kell készülni a folyón való átkelés megszervezésére és végrehajtására. Lényeges tapasztalat, hogy a kilövők trélereken történő szállítása nem megoldott, a menetütemet nagyon lecsökkenti. Az alakulat fennállása óta nem gyakorolták a megindulási terepszakasz elfoglalását, ami azért gond, mert a kilövőket többször le kell venni, illetve felrakni a trélerekre, így a kidolgozott tervek realitása nem ellenőrzött. Ez a probléma megszűnne, ha a szállítás nem trélereken történne.

A parancsnoki, szakmai és törzskiképzés során az új harcászati és technikai szabályzatokat teljes mértékben feldolgozták, a vizsgákon „Jó" és „Megfelelő" eredményeket értek el. Gyakorlatlanságot mutatott viszont a vezetés átadása az egyes vezetési pontok között, amit azonban egy kétnapos, terepen megtartott foglalkozáson pótoltak. Összességében tovább javult a törzsek összekovácsoltsága, munkájuk szervezettsége, az alárendeltek irányítása.

A fegyverzet feltöltöttsége 100 százalékos, a hordozórakéták az éves ellenőrzés követelményeinek megfeleltek, „6"-os készültségi fokozatban vannak tárolva,[49] azonban a tárolóhelyük hőingadozása nagyobb a megengedettnél (nyáron meghaladja a +25 C-fokot), illetve a 8T339 TASZT gépkocsi és a lokátorállomások fűtetlen helyiségben történő tárolása veszélyezteti üzembiztonságukat.

Hamar József alezredes, az 1. osztály parancsnoka „politikailag és szakmailag képzett tiszt... A beosztottai problémáival foglalkozik, azok szeretik és bizalommal fordulnak hozzá minden kérdésben." *(436. f.)*

A dandárparancsnok végkövetkeztetése: „Alakulatunk szilárd, politikai- erkölcsi állapotánál, valamint jó szintű kiképzésénél fogva képes a leendő hadműveleti feladatok megoldására." *(439. f.)*

Az év végi vizsgáztatásokon 1 „Ezred Élenjáró Szakasza", 2 „MN Kiváló Raja", 41 „MN Kiváló Katonája" és 55 „Ezred Élenjáró Katonája" címet vívtak ki.[50]

Az 1966. novembertől érvényes 266/30-0266/30. számú állománytábla szerint kísérleti jelleggel hadtápszázad kezdett működni, illetve mozgósítás esetén komendánszászlóaljat kell felállítani.[51]

Váradi Miklós ezredes november 1-jén 00282-K. számon adta ki az 1966. november 16.– december 31-e közötti alapkiképzésre vonatkozó harckiképzési intézkedését.[52] Ebben az időszakban kell végrehajtani a gépkocsivezetők, illetve december 1–31. között az újoncok alapkiképzését és a másodéves katonák továbbképzését. Az alegységek december 10-ig pontosítsák harckészültségi terveiket, dolgozzák át a munkajegyeket és 24-éig gyakorolják be a különböző harckészültségi feladatok normaidőre történő végrehajtását nappal és éjjel. A parancsnokok és gépkocsivezetők december 31-éig ismerjék meg a tartalékkörletet és az oda vezető menetvonalakat. November 18-án a 2. osztály (a 2. üteg nélkül), a

49 A technikai üteg szállító utánfutóin egyenként. – Sz. M.
50 Csapattörténet... i. m. 103. f.
51 Összefoglaló... i. m. 2. o.
52 HL MN 102/08. 302. ő. e. (1966. 11. 01.)

technikai üteg és az időjelző állomás tartson bemutató foglalkozást az újonc állomány számára az *újdörögdi* lőtéren.

Kálazi József vezérőrnagy, az 5. Hadsereg parancsnoka 1966. december 3-án, 00277/K. számon adta ki az 1967. kiképzési év harckiképzésének megszervezésére vonatkozó intézkedését, amit az ezred december 14-én iktatott 00327-K. számon.[53] Ebben rögzítette, hogy „Az 1967-es kiképzési évben az 5.ö.hk.e a harci-, politikai, parancsnoki és törzskiképzést az 5.HDS. Parancsnok 0017. sz. parancsa, ezen Kiképzési Intézkedés, valamint az érvényben lévő szabályzatok, utasítások és Harckiképzési Programok alapján kell megszervezni és végrehajtani (sic!)." *(1. o.)* Külön kitért arra, hogy az ezrednek – az újoncállomány bevonásával – 1967. február 20-tól képesnek kell lennie harcfeladatok végrehajtására, illetve a személyi állományt felkészítenie az MN Rakéta- és Tüzérfőnökség által május első felében tartandó szakvizsgáztatások sikeres abszolválására. Ugyanekkorra csökkentett állománnyal is tudjanak eredményesen működni. A kiképzési év végére az alegységek összekovácsoltságával érjék el, hogy az ezred képes legyen bonyolult viszonyok közötti harcfeladatok végrehajtására.

Az I. kiképzési időszak 1967. január 2-től május 15-ig, míg a II. június 1-jétől október 31-ig tart. A parancsnoki és szakkiképzési, valamint a törzs- és tűzvezetési foglalkozásokon „Az állandó elhelyezési körletből megindítandó támadóharc megszervezése és vezetése erdős-hegyes terepen a háború váratlan kitörése esetén, tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között" tárgykört dolgozzák fel.

A kiképzési év során – kiképzési időszakonként – hajtsanak végre 4–5 napos harcászati gyakorlatot. Készüljön fel a II. időszakban a *Szovjetunióban* végrehajtandó, éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatra. Úgyszintén az ezred részére – az MN rakéta- és tüzérfőnök – szeptemberben, vagy október elején a 7. légvédelmi tüzérezreddel, a 147. fegyverbázissal, a térképészzászlóaljjal és más alegységekkel együttműködésben „M" feladatok végrehajtásával egybekötött 4–6 napos harcászati gyakorlatot vezet le.

Az ezredparancsnok 1966. december 15-ig adja ki „Kiképzési Intézkedés"-ét, konkrét kiképzési feladatokkal. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia hallgatói számára szervezzen bemutató foglalkozást 1967. április 17–19. és május 8–10. között egy osztállyal (két üteg nélkül), a technikai üteggel és egy időjelző állomással, illetve 12 alaptagozati hallgatónak és előadóknak április 10–22-ig, valamint további 10 főnek április 10.–június 10-ig szállást, továbbá szaktermeket.

1967. március elején az 5. HDS. Rakéta- és Tüzértörzs általános ellenőrzést tartott az alakulatnál, melynek során megállapítást nyert, hogy az adott időszakra előírt kiképzési követelményeket elérte és a harckészültségbe helyezést is „Megfelelő" eredménnyel végrehajtotta. Március 17-én pedig *Czinege* vezérezredes tartott a helyőrség alakulatai részére választási gyűlést a helyőrségi klubban.[54]

Utólag sem irigyelheti az elfogulatlan szemlélő a dandár állományát: egymást érték az évek során a különböző ellenőrzések. Így a – változatosság kedvéért – honvédelmi miniszter a május 2–13-i időszakra rendelt el felügyeleti szemlét az alakulatnál.[55] Ennek során megállapítást nyert, hogy:

53 HL MN 102/08. 303. ő. e. (1966. 12. 03.)
54 Csapattörténet... i. m. 103-104. és 352. f.
55 Uo. 104. f.

– az ezred erkölcsi-politikai állapota szilárd, javult fegyelmi helyzete, a személyi állománynak a feladatokhoz való hozzáállása jó;

– a törzsek megfelelő szinten képesek a harckiképzés, valamint az ezred harcának megszervezésére és irányítására;

– a harckiképzés első időszakra meghatározott feladatait „Jó" vagy „Megfelelő" eredménnyel végrehajtotta, így a harckiképzés színvonala biztosítja az éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat eredményes végrehajtását;

– a harci technika hadra fogható, a különleges technika üzemképessége 100 százalékos;

– a szolgálati ágak tevékenysége – a gépjármű-szolgálat kivételével – „Megfelelő";

– az ezred bonyolult viszonyok között is képes harcfeladatok végrehajtására;

– a szemle alatt végrehajtott „MARCAL" harcászati gyakorlat értékelése „Megfelelő".

Csémi Károly altábornagy, vezérkari főnök 1967. július 10-én hagyta jóvá a dandár ősztől érvényes 2/22. számú állománytábláját[56], ami azonban nem tartalmazott lényeges újat a meglevőhöz képest. Jelentős személyi mozgások történtek azonban a dandár vezetésében: a még június 30-ával nyugállományba vonult *Pekárik Lajos* alezredest *Galambos János* őrnagy követte a dandárparancsnok hadtáphelyettese beosztásban. Augusztusban a felállítás alatt álló Kossuth Lajos Katonai Főiskola MSZMP Bizottsága első titkárává megválasztott *Györgyi Béla* alezredes helyett *Csőke János* őrnagyot választották meg az alakulat PB-titkárává. Szeptembertől *Sebők János* alezredest a ZMKA hadműveleti tanfolyamára vezényelte az elöljáró, ezért a dandártörzsfőnöki feladatok ellátásával *Kiss József* alezredest bízta meg.[57]

A 2. rakétaosztály augusztus 7. és 16-a között hajtotta végre a *Szovjetunióban* „soros", éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatát, melyet összességében „Kiváló"-ra értékeltek. Úgyszintén az év végi vizsgáztatások minden eddigit meszsze meghaladó eredményei is a kiváló és élenjáró mozgalom egyre nagyobb sikerét bizonyította. Ekkor 2 „Ezred Élenjáró Százada", 3 „MN Kiváló Szakasza", 9 „Ezred Élenjáró Szakasza", 9 „MN Kiváló Raja", 8 „Ezred Élenjáró Raja", 114 „MN Kiváló Katonája" és 92 „Ezred Élenjáró Katonája" cím talált büszke gazdájára.[58]

Az 1968. május 25–27-i – az 5. hadseregtörzs által végrehajtott – ellenőrzés a „szokásos" megállapításokat tette, mivel a „Jó" és „Kiváló" minősítések váltogatták egymást. Az augusztus 19–29-i éleslövészet is emlékezetes maradt az 1. rakétaosztály számára, amely – a 3. üteg nélkül – hű maradt a dandár hagyományaihoz, és „Kiváló" értékelést kapott *Kapusztyin-Járban.* Az év végi vizsgák eredményei is tovább javultak, amit bizonyít a megszerzett 1 „MN Kiváló Százada", 3 „MN Kiváló Szakasza", 9 „MN Kiváló Raja", 150 „MN Kiváló Katonája", 1 „Ezred Élenjáró Százada", 3 „Ezred Élenjáró Szakasza", 8 „Ezred Élenjáró Raja", valamint 94 „Ezred Élenjáró Katonája" cím. Az alakulat történetének első „MN Kiváló Százada" büszke parancsnoka *Kátai József* őrnagy volt.[59]

56 HL MN 1978 – 29/74. ő. e. (1967. 07. 10.)
57 Csapattörténet... i. m. 05. f.
58 Uo. 104. f.
59 Uo. 105. f.

Az 1968. őszi állománytábla mindössze annyi változást hozott, hogy ettől az időponttól az alakulat rendelkezett egy húszfős zenekarral is.[60] Fontos változás volt viszont a dandár vezetésében az a két tény, hogy *Sebők János* alezredes – a hadműveleti tanfolyam elvégeztével – visszatért törzsfőnöki beosztásába, de ugyanott megkezdte tanulmányait *Váradi Miklós* ezredes, ezért a dandárparancsnoki beosztást ideiglenesen *Kiss József* alezredes, parancsnokhelyettes vette át.[61]

A *Kálazi* vezérőrnagy által 1968. július 18-án jóváhagyott 00151/68/K. számú – az ezrednél július 24-én 00183–K.b számon iktatott – jegyzőkönyv[62] tanulsága szerint a hadseregparancsnok 0020. számú utasítása alapján június 25–27-e között (a jegyzőkönyv borítóján elírás történt: 05. 25–27. szerepel – Sz. M.) az 5. ö. harckocsiezrednél és alárendeltjeinél a hadseregtörzs, valamint a HM Rakéta- és Tüzérfőnökség, továbbá a Fegyverzeti Főnökség ellenőrző csoportjai bizottsági ellenőrzést hajtottak végre.

A bizottság már a jegyzőkönyv bevezetőjében igyekezett megnyugtatni az ellenőrzötteket: „megállapítást nyert, hogy alakulatnál a harckészültség állapota, a kiképzés tervezése, szervezése és végrehajtása, a feladatok meghatározása a kiadott parancsoknak és utasításoknak megfelel. Az alakulat a jelenlegi helyzet alapján hadrafogható (sic!) és képes a követelmények szerinti harctevékenység végrehajtására." *(2–3. o.)*

Megfelelőnek ítélték a fegyelmi helyzetet, mivel az 1967. december 1. és 1968. április 30. közötti időszakban a fenyítések/dicséretek aránya a tisztek esetében 1/50; a tiszthelyetteseknél 12/32, míg a sorállománynál 137/928 volt. *(3. o.)* A parancsnokok és törzsek tervező, szervező és irányító tevékenységét; a tisztek és a törzsek elméleti képzettségét; a tiszthelyettesek technikai kiképzettségét; a tisztesek és a tartalékos tiszti növendékek kiképzettségét; az alegységek összekovácsoltságát „Jó"-ra, a tiszthelyettesek parancsnoki és szakmai kiképzettségét „Megfelelő"-re értékelték.

Mindezek alapján a végkövetkeztetés is csak rendkívül pozitív lehetett:

„Az ezred erkölcsi-politikai állapota szilárd, javult a fegyelmi helyzet, a személyi állománynak a feladatokhoz való hozzáállása jó. Pozitívan fejlődött a parancsnok és a PB. kapcsolata. A parancsnokok és a törzsek munkastílusa, szelleme jó, munkájuk kiegyensúlyozott és következetes. Képesek a harckiképzés, a harctevékenység megszervezésére és irányítására. Javult a vezetés színvonala, nőtt az alárendeltek aktivitása a munkában.

A harckiképzés terén a meghatározott kiképzési követelményeket teljesítették. A tűz és technikai alegységek a feladatokat jó és kiváló eredménnyel képesek végrehajtani. Fejlődés tapasztalható a szakalegységek kiképzésében, szakfeladataikat jó és kiváló eredménnyel képesek teljesíteni. Eredményesen felszámolták az általános kiképzés terén az elmúlt évben tapasztalt hiányosságokat, képesek jó és kiváló eredménnyel végrehajtani a követelmények szerinti feladatokat.

A harci technika hadrafogható (sic!)... Az alakulat harckiképzésének színvonala jó, biztosítja jelenlegi helyzete az éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat eredményes végrehajtását." *(25–26. o.)*

60 Összefoglaló... i. m. 2. o.
61 Csapattörténet... i. m. 06. f.
62 HL MN 1968/T – 68/07. 241. ő. e. (1968. 07. 18.)

A „Feladatok" között – egyebek mellett – rögzítették:

– következetesen fel kell számolni az esetenként felélénkülő durva bánásmódot és a beosztottakhoz való rideg viszonyt;

– a tisztek elsősorban a beosztásukkal járó feladatokat tanulmányozzák, az osztályok és szolgálati ágak parancsnoki kiképzésében meg kell szüntetni a témák túlméretezettségét és az elvieskedést;

– a technikai kiképzésben fokozott figyelem fordítandó a szabályzatok és utasítások elmélyült tanulmányozására;

– a tartalékos tiszti növendékek kiképzésének szervezését és irányítását az ezredtörzs, a szolgálatvezetők parancsnoki és szakmai képzését az osztályok, illetve a szolgálati ágak hajtsák végre, a hadtáp viszont csak a hadtáp-vonatkozású kiképzéseket végezze;

– a tűzvezetés további tökéletesítésével biztosítsák, hogy a csoportos csapások esetén a tűzparancsok a Lőutasításban meghatározott időn belül hajtassanak végre;

– a tűz- és technikai alegységeknél pótolni kell a biztonsági rendszabályok ismerete terén fellelhető hiányosságokat, megszüntetendőek a szabálytalan vezényszavak, a feladatok gyors végrehajtása mellett növelni kell a munka precizitását;

– mindezek mellett azonban fő feladatnak az éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat anyagi-technikai előkészítése tekintendő.

1968. november 1-jével a rakétadandár is áttért az új rendszerű, 3x8 hónapos kiképzésre.[63] Ennek szervezeti feltételei megteremtése érdekében négy hónapos rövidített kiképzést folytatott, majd ennek eredményes befejezését követően – a februári átcsoportosítás és újoncbevonulást követően –, 1969. március 1-jével kezdhette csak meg ténylegesen a nyolc hónapos kiképzést.[64]

Ebben az évben sem maradhattak el a szokásos tavaszi és nyári ellenőrzések. Március 24. és 31-e között az MN Rakéta- és Tüzérfőnökség, az MN Fegyverzeti Főnökség, valamint az 5. Hadseregtörzs együttes bizottsági ellenőrzésére került sor az 5. ö. harckocsiezrednél. Ennek során – az I. időszakos tűzalegységek kivételével – „Megfelelő" eredménnyel végrehajtották a „KOMLÓ" fedőnevű harcászati gyakorlatot. A bizottság összegzett megállapítása is szinte szó szerint megegyezett a korábbi évekéivel. Ezek után az is „természetes"-nek tűnhet az eddigi tapasztalatok birtokában, hogy a május 11–17-e között dandárkötelékben (dandártörzs; 1. rakétaosztálytörzs és 2. üteg; 2. rakétaosztálytörzs és 5. üteg; a technikai szakasz; a műszaki, a komendáns-, valamint az időjelző század két állomása, továbbá a vegyivédelmi szakasz) végrehajtott éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat is minden elemében „Kiváló" értékelést kapott. E teljesítmény értékét növelte, hogy az 1-1 bolgár, magyar, román és szovjet dandár által frontkötelékben végrehajtott gyakorlatot *Konsztantyin Petrovics Kazakov* tüzérségi marsall, a szovjet szárazföldi haderő rakétacsapatainak főparancsnoka vezette, melyet a részt vevő országok honvédelmi miniszterei vagy helyetteseik által vezetett delegációk is megtekintettek. A gyakorlaton tömeges rakétacsapásokat hajtottak végre.[65]

63 Csapattörténet... i. m. 105. f.
64 Csapattörténet... i. m. 105-106. f.
65 Uo. 106. f.

A honvédelmi miniszter 1969. június 20-án kelt 031. számú – dicsérő, jutalmazó – parancsában[66] ez úgy fogalmazódott meg, hogy a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői Főparancsnoksága (VSZ EFEF) éves kiképzési terve alapján az 5. ö. harckocsiezred „éles hadműveleti-harcászati rakéták indításával egybekötött együttműködési gyakorlaton vett részt. A nagytávolságú vasúti szállítás után nehéz terep és időjárási viszonyok között végrehajtott gyakorlaton az 5. Önálló Harckocsiezred feladatát KIVÁLÓ eredménnyel hajtotta végre."

Ebben az évben nem adtak ki új állománytáblát, az 1967. július 10-én *Csémi Károly* altábornagy által „s. k."-zott 2/22. számút küldték meg újra, melynek belső lapjára rávezették: „A módosított állománytáblát kiadom! Budapest, 1969. augusztus 01-én Patai Endre ezds. MNVK. Mb. 3. csf."[67] E módosítások szerint a törzs állományában önálló elemeket képező rakétatechnikai és fegyverzeti szolgálat, illetve gépjármű-technikai szolgálat – megtartva önállóságukat, a törzsön belül – az újonnan létrehozott „Technikai szolgálatok" állományába került. A híradószázadon belül – az eddigiek mellett – létrehozták önálló elemként a „Parancsnokság"-ot, a központszakaszt, a 3. rádiószakaszt, az átviteltechnikai szakaszt, valamint az FTP. (futár- és tábori postarészleg – Sz. M.) részleget, miközben megszüntették a híradóanyag középjavító műhelyt. A kiszolgáló alegységek keretében működő egyesített műhelybe szervezték a híradó anyagjavító műhelyt; a szállítószakasz helyébe a kiszolgáló- és szállítószázad lépett két szállítószakasszal; az addig önálló ellátóraj – alárendeltségében a legénységi, illetve a tiszti étkezdével – helyébe ide szervezték – alárendeltek részletezése nélkül – a kiszolgálószakaszt, valamint az addig szintén önálló raktárakat.

A rakétatechnikai szolgálat, valamint a gépjármű-technikai szolgálat a dandárparancsnok technikai helyettese alárendeltségében működött. A híradószázad új szervezete jelentős létszámnöveléssel és új, korszerű technikával történő ellátással járt. A dandárvezetésben annyi fontos változás történt, hogy *Váradi* ezredes – befejezvén a ZMKA hadműveleti tanfolyamát – visszatért parancsnoki beosztásába; *Major Béla* alezredest, a 2. rakétaosztály parancsnokát – megromlott egészségi állapotára tekintettel – a Kossuth Lajos Katonai Főiskolára (KLKF) helyzték, s beosztását *Turzó Albert* alezredes vette át.[68]

Sebők János alezredes, törzsfőnök szeptember 13-án írta alá az 5. önálló harckocsiezred parancsnokának 00147-K/69. számú beszámoló jelentését.[69] E szerint az alakulat harckészültsége végig biztosított volt; tovább szilárdult a fegyelmi helyzet, javult az erkölcsi-politikai állapot, jelentősen csökkentek a rendkívüli események; eredményesen hajtották végre az éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatot. A vegyivédelmi alegységek szakkiképzése „Kiváló"; a „KOMLÓ" harcászati gyakorlat „Megfelelő", minden más kiképzés „Jó" értékelést kapott. „Mindezek alapján az alakulat képes hadműveleti feladatainak végrehajtására." *(13. o.)* Erre támaszkodva a hadsereg rakéta- és tüzérfőnök úgy értékelte az ezred kiképzési feladat-végrehajtását, hogy:

– az erkölcsi-politikai állapota szilárd;

– minden időben képes és kész harckészültségi feladatok végrehajtására;

66 HL MN 1969 – 425. ő. e. (1969. 06. 20.)
67 HL MN 1978 – 60/105. ő. e. (1969. 08. 01.)
68 Csapattörténet... i. m. 06-07. f.
69 HL MN 1968/T – 68/07. 1001. ő. e. (1969. 09. 13.)

Kiváló címek és zászlók átadása 1969. október 17-én

– a „Jó" és „Kiváló" értékelések azt bizonyítják, hogy megfelelnek a kiképzési követelményeknek;

– az építési feladatokat októberre teljesítik;

– a harci és gépjárműtechnika hadra fogható, a technika állapota megfelel a követelményeknek, s mindezek alapján az alakulat képes hadműveleti feladatainak végrehajtására.[70]

1969 szeptemberében már az új rendszerű kiképzés követelményei alapján bírálták el a „Szocialista versenymozgalom"-ban részt vevőket. A mozgalom tovább terebélyesedett: 3 „A Néphadsereg Kiváló Százada", 11 „A Néphadsereg Kiváló Szakasza", 30 „A Néphadsereg Kiváló Raja", 122 „A Néphadsereg Kiváló Katonája", 6 „Az Egység Élenjáró Szakasza", 30 „Az Egység Élenjáró Raja" és 247 „Az Egység Élenjáró Katonája" cím született, továbbá 222 főt soroltak valamely osztályos fokozatba. „A Néphadsereg Kiváló Századá"-nak (az 1., 3. és 5. üteg) büszke parancsnokai: *Kátai József* őrnagy (másodszor), valamint *Kalamár Ferenc* és *Bánkuti József* őrnagy. *Balázs G. Tibor* 5. üteg tűzszakasza harmadszor szerezte meg „A Néphadsereg Kiváló Szakasza" büszke címet. A „Kiváló" címeket és zászlókat *Czinege Lajos* vezérezredes október 17-én adta át az érintetteknek, az alakulatnál tartózkodó német katonai küldöttség jelenlétében.[71]

1969 őszére kialakult az új rendszerű kiképzés teljes szervezeti rendszere, így november 1-jével zavartalanul beindulhatott a kiképzés.[72]

70 Csapattörténet... i. m. 107. f.
71 Uo. 107–108. f.
72 Uo. 108. f.

A RAKÉTADANDÁR „FELNŐTT" ÉVEI (1970–1978)

Az 5. önálló harckocsiezred a születés minden kínját – alapvető beruházások csúszása, merőben ismeretlen harci technika és harceljárás elsajátítása, új alakulat felállítása és összekovácsolása, a különleges „védettség" körülményei közötti működési és „életfeltételek" kialakítása stb. – leküzdve, a '60-as évek végére kiváló eredményeket produkáló hadműveleti-harcászati kötelékké nőtte ki magát. A következő évtizedben ezeket a tiszteletre méltó eredményeket kellett megszilárdítania, nem sokkal kisebb áldozatok árán.

1970. januárban a 2. rakétaosztály részére a dandártörzs harcászati gyakorlatot vezetett le, aminek értékelése „Megfelelő" volt.[1]

Az 1970. február 23-án kelt 011. ezredparancsnoki parancsból a személyi állomány megtudhatta, hogy „Az MN 5232. Parancsnok Elvtárs 00808/1970. számú intézkedése alapján, a végzett munkájuk, fegyelmezett magatartásuk figyelembevételével az alábbi elvtársakat jelölöm ki HAZÁNK FELSZABADULÁSÁNAK 25. évfordulójára 1970. április 04.-én rendezendő DÍSZSZEMLÉN való részvételre."[2] A díszegység parancsnokává *Váradi Miklós* ezredest, a díszosztály élére pedig *Hamar József* alezredest nevezték ki.

Május 3. és 16-a között zajlott az „évi szokásos" felügyeleti szemle *Simonyi Gyula* vőrgy. vezetésével. Ennek során elöljárók nem nagyon voltak tekintettel a parancsnok leterheltségére, hiszen *Kovács Pál* vezérőrnagy, politikai főcsoportfőnök, miniszterhelyettes 12-én, *Oláh István* vezérőrnagy, kiképzési főcsoportfőnök, miniszterhelyettes pedig két nappal később hallgatta meg a jelentést.[3] Az MN rakéta- és tüzérfőnök összesített értékelése szerint: a személyi állomány erkölcsi-politikai állapota, a harckészültség, a mozgósítás és a szervezet helyzete, valamint a parancsnokok és törzsek vezető tevékenysége „Megfelelő", míg a tiszti, tiszthelyettesi szak- és anyagismereti kiképzés, a harckiképzési követelmények teljesítése, a fő fegyverzet és fegyverzeti anyagok, továbbá a harci és gépjárműtechnika állapota, a hadtápszolgálat és anyaggazdálkodás helyzete „Jó" színvonalú, így az alaku-

1 Az MN 5. önálló harckocsiezred története (a továbbiakban: Csapattörténet...), HL MN Kgy-D-602. őrzési egység (ő. e.). 108. fólió (f.).
2 Hadtörténelmi Levéltár Magyar Néphadsereg (HL MN) 1970 – 250/648. ő. e. (1970. 02. 23.)
3 Csapattörténet... i. m. 353. f.

lat összesített végértékelése is „Jó". A felügyeleti szemle összegzett tapasztalata, hogy „Az egység erkölcsi-politikai állapota, fegyelmi helyzete az 1967. évi felügyeleti szemle óta egyenletes fejlődést mutat. Javult a hivatásos állomány helyzete, szilárdabb a fegyelem, jobb a hangulat és a munkakedv, a rendezettebb életkörülmények hatására fokozódott az alakulathoz való ragaszkodás... Az egység morális értéke jó, szilárd alapot biztosít a feladatok végrehajtásához... a törzsek összekovácsoltak, az egységparancsnok és törzse az alegységparancsnokok és törzseik képesek az egységet harcban vezetni... AZ EGYSÉG HADRAFOGHATÓ (sic!), KÉPES HARCFELADATOK VÉGREHAJTÁSÁRA."[4]

Ennek elismerése öltött testet a honvédelmi miniszter 1970. június 25-én kelt 0011. számú parancsában,[5] miszerint „Az egész néphadsereget jellemző fejlődést jól érzékelteti az 5.ö.hk.ezred felügyeleti szemle eredménye. Az ezred parancsnoki kara, egész személyi állománya az egyre növekvő követelmények mellett, magasfokú (sic!) felkészültséggel felülmúlta az 1967. évi felügyeleti szemlén elért eredményeket, a hadrafoghatóság színvonalát meghatározó valamennyi alapvető területen jó eredményt ért el. Jelentős az előrehaladás a személyi állomány életkörülményeinek javítása, a kiképzés személyi, anyagi feltételeinek biztosítása terén is." Ezért a miniszter az 5. ö. harckocsiezredet összességében „Jó"-ra értékelte, *Váradi Miklós* ezredest; *Csőke János* alezredes, PB-titkárt; *Galambos János* alezredes, PK. hadtáphelyettest dicséretben és jutalomban; *dr. Bene Ambrus* őrnagy, vezetőorvost; *Thurzó Albert* alezredest, a 2. zászlóalj parancsnokát; *Bisi Sándor* őrnagyot, a technikai század parancsnokát pedig dicséretben részesítette. „Az 5.ö.hk. ezredet példaképül állítom néphadseregünk valamennyi egysége, magasabbegysége elé. Parancsnokának, személyi állományának további sikereket kívánok hadseregünk erősítésében végzett felelősségteljes munkájához" – fejeződött be *Czinege Lajos* vezérezredes parancsa.

Simonyi Gyula vezérőrnagy, MN rakéta- és tüzérfőnök két nappal később hagyta jóvá a felügyeleti szemle jegyzőkönyvét, amit az alakulatnál június 30-án iktattak 00177–K számon.[6] Az illetékesek mindenekelőtt rögzítették: „AZ EGYSÉG HADRAFOGHATÓ, KÉPES HARCFELADATOK VÉGREHAJTÁSÁRA." *(2. o.)* Ezt követően számba vették azokat a területeket, amelyeken jelentős fejlődést tapasztaltak az 1967. évi felügyeleti szemléhez viszonyítva: tovább szilárdult a személyi állomány erkölcsi-politikai állapota, javult fegyelmi helyzete, csökkent a rendkívüli események száma; javult a parancsnokok és törzsek vezetőkészsége; alapvetően normalizálódott az állomány leterheltsége; komoly mértékben javultak az életkörülmények; az új kiképzési rendszer bevezetésével egyidejűleg megszilárdították a korábbi kiképzési eredményeket, valamint javult a technikai-anyagi szolgálat munkája.

Ugyanakkor nincs fejlődés abban a vonatkozásban, hogy a „kritikus időszakokban" tapasztalható szervezettséget és irányítottságot nem tudják fenntartani a kiképzésen túli periódusokban; a különböző ellenőrzések nem eléggé összehangoltak; az 1. zászlóalj minden alegysége alacsonyabb kiképzettségű a többinél; visszaesés tapasztalható a kidolgozó- és bemérőcsoportoknál, valamint a gyalogsági lőkiképzésben, de alacsony színvonalú a harci technikai eszközök karbantartása is.

4 Csapattörténet... i. m. 109–110. f.
5 HL MN 1970 – 147/309. ő. e. (1970. 06. 25.)
6 HL MN 1976 – 77/325. ő. e. (1970. 06. 27.)

Az erkölcsi-politikai állapot részletezéséből kitűnik, hogy „Az alakulat személyi állományának legkiegyensúlyozatlanabb, erkölcsileg, fegyelmileg legkevésbé konszolidálódott csoportja a továbbszolgáló tiszthelyettesi állomány (1969-ben 27,8 százaléka követett el fegyelemsértést)." *(5. o.)* Egyes parancsnokok hajlamosak – első felindultságukban – a beosztottak megsértésére, ugyanakkor egyre több tiszt egyre érzékenyebben reagál erre. Károsan hat az egyre szélesedő „maximalizmus", az indokolatlan „túlvállalás", ezért nincs tekintélye a munkaidőn túli napirendnek. Egyes parancsnokok szerint „a katona minden percét le kell foglalni", a délutáni kulturális foglalkozásokat „szükséges rossz"-nak tartják.

Az alakulat helyzetének, kiképzettségének megítélt színvonalát a következő két táblázat tükrözi.

Az alakulat összesitett értékelése értékelési mutatók alapján.

Fsz.	Értékelési mutatók megnevezése	Értékelés
1.	Személyi állomány erkölcsi-politikai állapota	megfelelő
2.	Harckészültség, mozgósitás és szervezés helyzete	megfelelő
3.	Parancsnokok és törzsek vezető tevékenysége	megfelelő
4.	Tiszti, tiszthelyettesi szak- és anyagismereti kiképzés helyzete	jó
5.	Harckiképzési követelmények teljesitése	jó
6.	Fő fegyverzet és fegyverzeti anyagok állapota	jó
7.	Harci- és gépjárműtechnikai állapot	jó
8.	Hadtápszolgálat és anyaggazdálkodás helyzete	jó
Alakulat összesitett végértékelése		jó

Budapest, 197o. junius hó 5-én.

/: B e r a József alez. :/
Szemlebizottság törzsfőnöke

Harckiképzési követelmények teljesítésének értékelése.

Kiképzési ág /alegység/ megnevezése			Alegységek értékelése	Ö.alegységek /e.közv.alegységek/ értékelése	Alakulat értékelése
Ált.kat.kik.	Alaki kiképzés		-	-	jó
	Lőkik.lövészfegyverekkel		-	-	megfelelő
	Gépjárművezetői kiképzés		-	-	megfelelő
	Általános műszaki kiképzés		-	-	jó
	TÖPFE elleni védelem		-	-	jó
	Testnevelési kiképzés		-	-	jó
Általános katonai kiképzés összesített értékelése			-	-	jó
Szakkiképzés	1.s.	2. század	megfelelő	megfelelő	
		3. század	megfelelő		
		törzs század	megfelelő		
		technikai szakasz	megfelelő		
	2.s.	5. század	megfelelő	jó	
		6. század	jó		
		törzs század	jó		
		technikai szakasz	jó		
	E. közv. alegységek	technikai század	kiváló	jó	
		időjelző század	megfelelő		
		műszaki század	jó		
		híradó század	jó		
		vegyvédelmi szakasz	jó		
Szakkiképzés összesített értékelése			-	-	jó
Harckiképzési követelmények összesített értékelése					jó

A személyügyi munka a parancsnoki tevékenység szerves részévé vált. A tiszti állomány feltöltöttsége 90 százalékos, míg a tiszthelyetteseké 72 százalékos. Az alap- és kiegészítő minősítések időben és kellő színvonalon elkészültek. A közkegyelmi intézkedés alapján a hivatásos állomány 18 fenyítését törölték. *(10. o.)*

Következtetésként megfogalmazták, hogy:

– Az 1967. évi HM felügyeleti szemle által feltárt hiányosságokat alapvetően felszámolták, szinte minden területen előrelépés tapasztalható.

– A harckészültség minden mutatójában eléri a megkövetelt szintet. Az erkölcsi-fegyelmi helyzet, a kiképzettség és összekovácsoltság, a vezetés színvonala garantálja a feladatmegoldást békében és harcban.

– Az eredmények forrása a személyi – különösen a hivatásos – állomány moráljának magas foka.

– A hiányosságok zöme az adott parancsnokok alacsony követelménytámasztásának, a szervezetlenségnek, a kiképzés-módszertani hiányosságoknak a következménye.

– Az egység képes harcfeladatot megoldani.

– A főmutatók összesített eredményei alapján az egység végső értékelése „Jó".

Végezetül az alábbi feladatokat szabták az egységparancsnok számára:

– Fejlessze tovább a kiképzési időn túli életének szervezettsége terén elért eredményeket. Törekedjen arra, hogy az úgynevezett „kritikus időszakokban" is biztosított legyen a kulturálódáshoz és pihenéshez szükséges szabadidő.

– A beosztásukban fiatal tisztek számára olyan számvetéssel készítsenek felzárkóztató technikai kiképzést, hogy a lövészet időpontjáig teljes értékű teljesítményre legyenek képesek.

– Fokozzák az alegységek tábori körülmények közötti összekovácsolásának intenzitását.

– A technikai-anyagi szolgálat és az alegységparancsnokok javítsák a fegyverzet, a harci technikai eszközök és gépjárművek karbantartásának színvonalát.

– A kiképzési főcsoportfőnök helyszínen adott utasításai alapján tervezzék meg és hozzák létre az általános katonai kiképzés színvonalának növelését biztosító kiképzési objektumokat.

Az ezred „megpróbáltatásai" továbbra sem enyhültek: augusztus 6–14. között az 5. HDS. törzsfőnöke – a tüzértörzs bevonásával – mozgósítással egybekötött harcászati gyakorlatot vezetett le számára „VASVÁR" fedőnéven, amit nagy távolságon, erdős-hegyes terepen hajtottak végre, „Megfelelő" értékeléssel.[7]

1970-ben szervezeti változás nem történt az egységnél, miközben vezetői személyi mozgásra természetesen sor került: ezúttal *Kiss József* alezredest – akit a ZMKA hadműveleti tanfolyamának sikeres elvégzése után – a VK. 3. Csoportfőnökségére helyeztek, így a dandárparancsnok-helyettesi beosztásban *Hamar József* alezredes követte, akárcsak a tanulásban is, ugyanis őt ekkor vezényelték a hadműveleti tanfolyamra. Mivel *Csontos István* mk. alezredest a ZMKMF állományába helyezték, *Szabó József* mk. őrnagyot nevezték ki a dandárparancsnok technikai helyettesi beosztásba. *Hamar* alezredes utódja *Pakai István* alezredes lett az 1. rakétaosztály élén.[8]

A decemberi vizsgáztatások eredménye: 2 „A Néphadsereg kiváló százada", 10 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 15 „A Néphadsereg kiváló raja", 87 „A Néphadsereg kiváló katonája", 1 „Az egység élenjáró százada", 3 „Az egység élenjáró szakasza", 27 „Az egység élenjáró raja" és 137 „Az egység élenjáró katonája" cím. Emellett 166 fő szerzett valamilyen osztályos besorolást. *Bánkúti József* őrnagy harmadszor, *Székely Jenő* százados pedig másodszor nyerte el „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka"; *Lugosi Sándor* főhadnagy és *Bölcsföldi József* hadnagy megszerezte „A Néphadsereg háromszoros kiváló szakaszparancsnoka" büszke címet.[9]

7 Csapattörténet... i. m. 110–111. f.
8 Uo. 07–08. f.
9 Uo. 111–112. f.

A rakétaüteg felvonul, és elfoglalja az indítóállást

Váradi Miklós ezredes 1970 decemberében beszámolt az 5. HDS. Katonai Tanácsa előtt az elmúlt két kiképzési év feladatainak végrehajtásáról, amit a KT jóváhagyott, megállapítva, hogy „az alakulat személyi állománya a HDSPK. Elvtárs 0019. sz. parancsában, a 0023. sz. utasításában, valamint az ezekhez kapcsolódó intézkedésekben meghatározott feladatokat végrehajtotta és mindenkor készen áll harckészültségi feladatának megoldásán keresztül harctevékenység folytatására."[10]

1971. januárban a dandártörzs az 1. rakétaosztály teljes állománya részére nagy távolságú, erdős-hegyes terepen nagyon rossz időjárási és terepviszonyok között végrehajtott harcászati gyakorlatot vezetett le „Megfelelő" eredménnyel.[11]

Február 24-én *Losonczi Pál,* a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke tett látogatást – népes katonai és pártvezetői kísérettel – az ezrednél, ahol annak befejeztével elismeréssel nyilatkozott a látottakról.[12]

Május 10–14-e között a dandártörzs ismét az 1. rakétaosztállyal „foglalkozott": nagy távolságon, vasúti szállítással egybekötve, erdős-hegyes terepen hajtott végre harcászati gyakorlatot, újra „Megfelelő" eredménnyel.[13] Ez azonban csak „bemelegítés" volt, hiszen az MN Rakéta- és Tüzér-, valamint az MN Fegyverzeti Főnökség június 7. és 12-e között szakbizottsági ellenőrzést hajtott végre a dandárnál, majd „levezetésként" a teljes állomány – az I. időszakos 3. és 6. üteg kivételével – június 28. és július 2-a között részt vett a *Csémi Károly* altábornagy által vezetett „BÁSTYA–71" parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton. Ezen a parancsnok és a törzs, a 2. rakétaosztály; a technikai, továbbá az időjelző üteg „Jó", az 1. rakétaosztály pedig „Megfelelő" értékelést „harcolt ki". Ezáltal a szakbizottsági ellenőrzés a dandárt „Jó"-ra értékelte, s ami a legfontosabb: *„Megállapítom, hogy a rakétadandár a Szovjetunió Állami Lőterére éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatra bocsátható"* – zárult a jegyzőkönyv.[14]

Talán érdeklődésre tarthat számot, amiről az 1971. június 17-én kelt 0032. számú parancsból[15] szerezhetünk tudomást. E szerint a 19-es beosztásban lévő dandárparancsnok összilletménye ekkor 6072 Ft volt; a 17-es beosztású parancsnokhelyetteseké, törzsfőnöké, valamint PB-titkáré 4907 és 5139 Ft között mozgott; a 13-asban lévő törzsfőnökhelyettesé 4817, a 11-ben a hadműveleti főtiszté 4586, míg a 8-as beosztásban lévő testnevelő tiszté 3875 Ft. Ebben szerepelt a 250 Ft-os technikai pótlék is, viszont „érdekes", de inkább meglepő, hogy közülük mindössze egy főnek járt nyelvpótlék (300 Ft.).

A „Szocialista versenymozgalom július–augusztusi vizsgáztatásai során 2 „A Néphadsereg kiváló százada", 13 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 30 „A Néphadsereg kiváló raja", 144 „A Néphadsereg kiváló katonája", 1 „Az egység élenjáró százada", 8 „Az egység élenjáró szakasza", 43 „Az egység élenjáró raja" és 198 „Az egység élenjáró katonája" cím született. Emellett 166 fő szerzett valamilyen osztályos besorolást. *Bánkúti József* őrnagy negyedszer, *Székely Jenő* százados pedig harmadszor nyerte el „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka"; *Lugosi Sándor* főhadnagy és *Bölcsföldi József* hadnagy megszerezte „A Néphadsereg négyszeres kiváló szakaszparancsnoka" büszke címet.[16] Mint látható, az előző megmérettetéshez viszonyítva jelentős, helyenként közel kétszeres a növekedés.

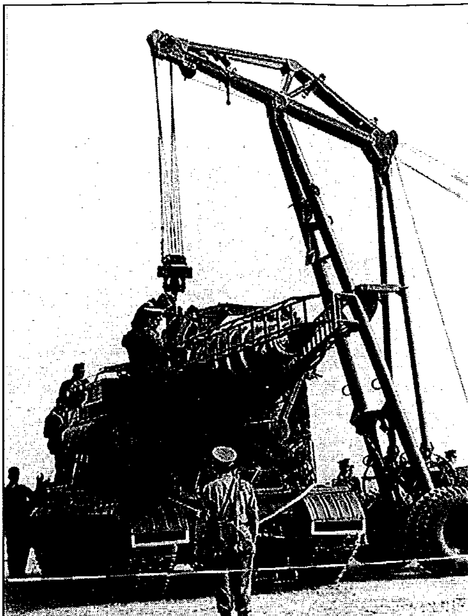
Ezek az eredmények is hozzájárultak ahhoz, hogy – megfelelve a fenti megelőlegezett bizalomnak – a *Szovjetunióban* 1971. szeptember 1–10-e között végrehajtott rakétaindítással egybekötött – *Stadler János* vezérőrnagy, hadseregtörzsfőnök által vezetett –, „HENGER" fedőnevű harcászati gyakorlatot a csökkentett állományú 5. önálló harckocsiezred „Kiváló" minősítéssel hajtotta végre.[17]

1971. november 1-jével új, kétéves kiképzési időszak kezdődött az ezrednél. Ez alkalomból az 5. HDSPK. 0020. számú parancsa az alábbiakban határozta meg az alakulat feladatát: „Az 5. önálló harckocsi ezred (sic!) szilárdítsa meg az elért magasszínvonalú (sic!) kiképzési eredményeit, az éles rakétaindítások »KIVÁLÓ« szinten való végrehajtását. A tisztek és törzsek kiképzési színvonalának emelésével továbbra is tekintsék főfeladatnak a komplex-harcászati gyakorlatok színvonalának emelését és biztosítsák a gyakorlatok »JÓ« eredményekkel való végrehajtását... Biztosítsák az új technikai eszközök rendszerbeállításával kapcsolatos átképzési feladatok végrehajtását és a kiképzési objektumok felújítását."[18]

Az éleslövészetet megelőzően, 1972. április 26-án – a majdani gyakorlatvezető, a hadseregparancsnok I. helyettese – harckészültségi ellenőrzést rendelt el az alakulatnál, amelynek végrehajtását összességében „Megfelelő"-re értékelte.[19]

10 Uo. 112. f.
11 Uo.
12 Uo. 353–354. f.
13 Uo. 113. f.

14 Csapattörténet... i. m. 114–115. f.
15 HL MN 1971 – 282/705. ő. e. (1971. 06. 17.)
16 Csapattörténet... i. m. 115–116. f.
17 Uo. 116–119. f.
18 Uo. 119–120. f.
19 Uo. 120–121. f.

A technikai szakasz álláskörletében a hordozórakéta átrakása és összeszerelése a robbanófejjel

A rakéta "indításhoz kész"

A *Szovjetunióban* május 10. és 17. között *Bogya Imre* vezérőrnagy, az 5. HDSPK I. helyettesének vezetésével végrehajtott, rakétaindítással egybekötött „HENGER–72" gyakorlaton a dandártörzs, az 1. rakétaosztály (a 2. üteg nélkül), az időjelző század (egy állomás nélkül), valamint harcbiztosító és ellátóalegységek vettek részt. A gyakorlat összértékelése ebben az évben is „Kiváló" volt.[20]

Az új (9K72) rakétatechnika rendszeresítésére felkészülendő, 1972. július 7-ével két hónapos tanfolyamra vezényeltek *Leningrádba* a „Kalinyin" Katonai Tüzér Akadémiára 3 mérnök, valamint *Lugába* 16 rakétaszakos tisztet. E csoporthoz csatlakozott még az MN, illetve a HDS. Rakéta- és Tüzérfőnökségtől, a Zrínyi Miklós Katona Akadémiáról és a Kossuth Lajos Katonai Főiskoláról néhány tiszt.[21]

A júliusi vizsgáztatásokon 5 „A Néphadsereg kiváló százada", 12 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 21 „A Néphadsereg kiváló raja", 117 „A Néphadsereg kiváló katonája", 1 „Az egység élenjáró százada", 7 „Az egység élenjáró szakasza", 45 „Az egység élenjáró raja" és 235 „Az egység élenjáró katonája" címmel büszkélkedhetett az alakulat, ami – helyenkénti apróbb eltéréssel – megfelel az előző időszak eredményének. Legfeljebb a „A Néphadsereg kiváló százada" 2-ről 5-re való „megugrását" kell kiemelni. *Bánkúti József* őrnagy ötödször nyerte el „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka"; *Bölcsföldi József* hadnagy ötödször, *Kovács*

20 Csapattörténet... i. m. 121–122. f.

21 Sebők János nyá. vőrgy. 2009. decemberi írásos közlése (a szerző birtokában).

A Lugában végzettek csoportja 1972-ben

Barnabás főhadnagy pedig harmadszor szerezte meg „A Néphadsereg kiváló szakaszparancsnoka" büszke címet.[22]

1972. szeptember 11–15. között a dandártörzs harcászati gyakorlatot vezetett le a 2. rakétaosztály és a technikai üteg részére, amit az „Megfelelő", az utóbbi pedig „Jó" eredménnyel abszolvált.[23]

Az új technikára való áttérés további továbbképzéseket igényelt, így a technikai alegységek tisztjeit vezényelték a 60. Rakétakiképző Központ *(Kapusztyin-Jar)* október 29-én induló 9K72[24] átképző tanfolyamára.[25]

A „Szocialista versenymozgalom" decemberi felmérésén váratlan fordulat, sőt – bizonyos értelemben – „hatalomváltás" történt: hosszú évek óta először nem született „A Néphadsereg kiváló százada"! „Mindössze" 3 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 8 „A Néphadsereg kiváló raja", 103 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 3 fő harmadszor!), 4 „Az egység élenjáró százada", 14 „Az egység élenjáró szakasza", 54 „Az egység élenjáró raja" és 186 „Az egység élenjáró katonája" cím született. (Érdekes és az iratból nem megmagyarázható módon a Néphadsereg

22 Csapattörténet... 123. f.

23 Uo. 124. f.

24 A 9K72 komplexum a MAZ–543 alvázra épített 9P117 M mintájú indítóállványból és a 8K14 (NATO-kód: „Scud-B", hadműveleti-harcászati rakétából állt. Ez utóbbi 11,25 m hosszú, 0,88 m átmérőjű, 1,8 m fesztávú, 6350 kg indítási tömegű volt, ami 1 darab 750–950 kg tömeggel rendelkező és 10–400 KT-s nukleáris robbanófej hordozására volt alkalmas. A hordozórakéta hatótávolsága 50–300 km, a röppálya tetőpontja 86 km, végsebessége 5533,2 km/óra, repülési ideje a max. lőtávolságra 313 sec, szórása 450 m sugarú körben, hajtóanyaga folyékony oxidálóanyag és kerozin volt, valamint inerciális irányítórendszerrel működött. Sebők János nyá. vőrgy. 2009. decemberi írásos közlése (a szerző birtokában).

25 Csapattörténet... 124. f.

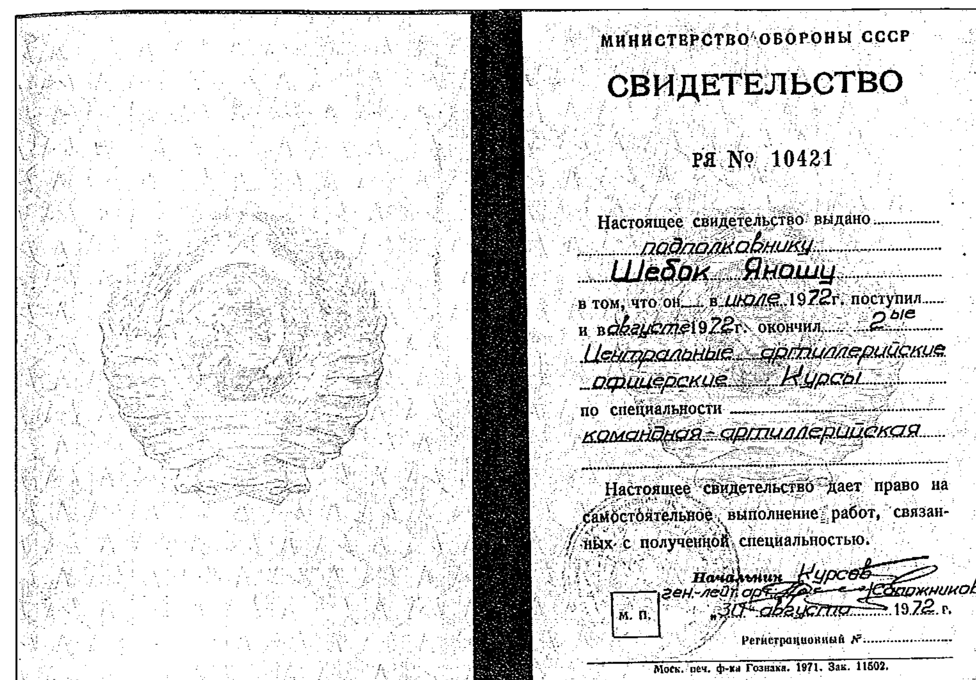
A Lugai Kiképző Központ jelvénye a bejáratnál

szintjén a kiváló szakaszok és rajok száma mintegy harmadára csökkent, viszont hasonló mértékben nőtt az egység élenjáró alegységeinek a mennyisége. – Sz. M.) Úgyszintén a korábbi „ötszörösök” sikersorozata is megszakadt, most *Magyarfalvi Tibor* százados és *Korponai László* alhadnagy dicsekedhetett „A Néphadsereg háromszoros kiváló szakaszparancsnoka” büszke címmel.[26]

1973. január 3–8-ig – a kiképzésmentes hónapban és az alakulat történetében először – az 1. rakétaosztály vasúti szállítással egybekötött bázisképzést hajtott végre a hadsereg V. számú bázisán, *Kincsestáborban.* Ennek befejeztével, 9–12-ig a dandárparancsnok harcászati gyakorlatot vezetett le az osztály számára „Megfelelő” értékeléssel.[27]

Oláh István vezérőrnagy, vezérkari főnök, miniszterhelyettes 1973. június 15-én hagyta jóvá az 5. önálló harckocsiezred-parancsnokság 2/21/A. számú „B/M” állománytábláját.[28] Az ezred béke/mozgósítási létszámát a következőkben rögzítette: 73/79 tiszt, 121/140 tiszthelyettes, 152/182 tisztes, 313/559 honvéd, összesen 659/969; 4/0 kinevezett polgári alkalmazott, 26/0 polgári alkalmazott. Az állománytábla 14 akadémiai, 4 műszaki és 4 orvos-, valamint 1 közgazdaságtudományi egyetemi végzettséget, illetve 1/1 tábornoki, 6/6 alezredesi, 20/24 őrnagyi és 46/48 tiszti helyet írt elő.

26 Uo. 125. f.
27 Uo. 125–126. f.
28 HL MN 1978 – 36/81. ő. e. (1973. 06. 15.)

МИНИСТЕРСТВО ОБОРОНЫ СССР

СВИДЕТЕЛЬСТВО

РЯ № 10421

Настоящее свидетельство выдано
подполковнику
Шебок Яношу
в том, что он в июле 1972г. поступил
и в августе 1972г. окончил 2ые
Центральные артиллерийские
офицерские Курсы
по специальности
командная - артиллерийская

Настоящее свидетельство дает право на самостоятельное выполнение работ, связанных с полученной специальностью.

Начальник Курсов
ген.-лейт. арт. Сапожников/
М. П. „30" августа 1972 г.
Регистрационный №

Моск. печ. ф-ка Гознака. 1971. Зак. 11502.

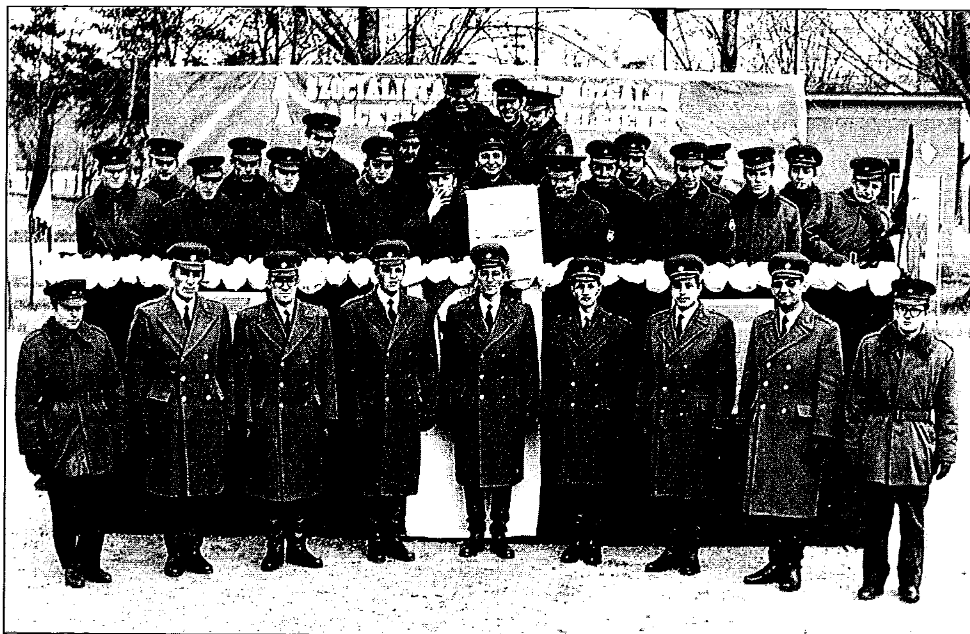
A tanfolyamot végzettek ilyen oklevelet kaptak

Az *Oláh István* vezérőrnagy által június 22–29-e között levezetett „BÁSTYA–73” fedőnevű hadműveleti-harcászati gyakorlaton megállapítást nyert, hogy „A rak.dd. parancsnoka, törzse, a technikai és szolgálati ágak felkészültsége, a gyakorlaton nyújtott tevékenysége megbízható alapot adott ahhoz, hogy a dd. új rak. komplexummal való átfegyverzése után képes legyen a dd. hadrafoghatóságának mielőbbi eléréséhez (sic!).”[29] A dandár összértékelése „Megfelelő” lett.

Az augusztusi vizsgákon 5 „A Néphadsereg kiváló szakasza”, 15 „A Néphadsereg kiváló raja”, 91 „A Néphadsereg kiváló katonája” (ebből 9 fő harmadszor!), 2 „Az egység élenjáró százada”, 7 „Az egység élenjáró szakasza”, 42 „Az egység élenjáró raja” és 182 „Az egység élenjáró katonája” cím született. Ekkor csak *Horovitz Ferenc* főhadnagy érte el „A Néphadsereg háromszoros kiváló szakaszparancsnoka” címet.[30]

Szeptember–októberben az itthon maradt tiszti és tiszthelyettesi állomány is átesett az új technikára való átképzésen, majd októberben – az MNVK Szervezési Csoportfőnökség 00200/250/1973. számú intézkedése alapján – megérkezett a 9K72 rakétakomplexum is.[31]

29 Csapattörténet... i. m. 129. f.
30 Uo. 130. f.
31 Csapattörténet... i. m. 131. f., valamint HL Magyar Néphadsereg (MN) Külön gyűjtemény (Kgy) – D-611. őrzési egység (ő. e.). Összefoglaló csapattörténet felterjesztése (a továbbiakban: Összefoglaló...) 3. o. és Gazsó Imre ny. tü. ezds.: ADATGYŰJTEMÉNY az 5. önálló rakétadandár történetéhez (a szerző birtokában) 10. o.

A "Néphadsereg kiváló százada" címet elért 5. rakétaüteg teljes személyi állománya 1974 júniusában

1973 őszén az alakulat befejezte a kétéves kiképzési időszakot, amiről októberben az egység vezetése beszámolt az 5. HDS. Katonai Tanácsának. Ebben – sok egyéb mellett – jelentette, hogy „Megteremtettük a 9K72 rak. komplexum fogadásának, elhelyezésének és kiképzésének anyagi-technikai és személyi feltételeit", illetve „Az alakulat az elmúlt két évben megszabott feladatokat »jó« eredménnyel végrehajtotta."[32] A KT a jelentést elfogadta, és köszönetét fejezte ki a személyi állománynak.

Természetesen a hadseregparancsnok is értékelte az 1971–73. kiképzési időszakot, és megszabta az 1973–75. kiképzési időszak feladatait. Ezt a 0080. számú hadsereg-parancsnoki parancsban rögzítette.[33] Ebben az 5. önálló harckocsiezred tekintetében meghatározta: „a harckészültség magas szintjének fenntartása mellett a bázisrendszerű kiképzéssel biztosítsa az új (korszerű) harcitechnikával (sic!) való átállást, azok kezelésének, alkalmazásának gyors elsajátítását. Az ezred magasszintű (sic!) harckiképzésével a kiképzési időszak végén legyen kész éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat végrehajtására. Tartsa fenn a tisztek és törzsek szakkiképzésében elért eredményeket, tanulmányozzák a hadsereg hadműveletei megszervezése és végrehajtása alapvető kérdéseit, növelje a manőverek végrehajtásának, az álláskörletek elfoglalásának ütemét, biztosítsa a rejtettség, az álcázás és a közvetlen biztosítási feladatok szakszerű, maradéktalan végrehajtását. Tökéletesítse tovább a harcitechnika (sic!) elhelyezésének feltételeit." *(45. o.)*

32 Csapattörténet... i. m. 126–127. f.
33 HL MN 1978 – 338/569. ő. e. (1973. 11. 01.)

November 1-jén az ezred megkezdte az újabb kétéves kiképzési időszakot. December 21-én *Oláh István* vezérőrnagy és *Pacsek József* vezérőrnagy, kiképzési főfelügyelő, miniszterhelyettes kíséretében *Grecsko* marsall védelmi miniszter, valamint *Nyikolaj Vasziljevics Ogarkov* hadseregtábornok, vezérkari főnök megszemlélte az alakulatot.[34]

Az 1974. év – ha lehet – még feszítettebb volt, mint az előző: az új, kétéves kiképzési periódus I. időszakában a tisztek és tiszthelyettesek kiképzésén túl, a sorállományt is át kellett képezni az új rakétakomplexumra, az éles rakétaindítást eredményesen végrehajtani, majd július 1-jére elérni a hadrafoghatóságot. A sorállomány gyakorlati kiképzésének segítésére január–februárban – ismét – egy szovjet tanüteg tartózkodott az egységnél. A tisztek és törzsek felkészítésének elősegítésére kétnapos módszertani továbbképzést vezetett le *Anaskin* vezérőrnagy, a szovjet Rakéta- és Tüzérfőnökség kiképzési osztályvezetője és a magyar rakéta- és tüzérfőnök. Márciusban komplex foglalkozásokon folyt a törzsek és alegységek felkészítése, összekovácsolása.[35]

A HDSPK. I. helyettese vezetésével „gördült" április 16–19-e között a „HENGER-74-1." fedőnevű komplex harcászati gyakorlat[36], amin a dandár – 1. és 4. indítóüteg nélküli – békeállománya vett részt. A gyakorlat tárgyát „A hadsereg rakéta, rakétatechnikai, légvédelmi és rádiótechnikai csapatai harctevékenységének megszervezése és vezetése a hadsereg első támadó hadműveletében, tömegpusztító, vagy csak hagyományos eszközök alkalmazásának viszonyai között" képezte. A 6467–K/74. számú irat összesített értékelés szerint „A rak.dd. és a rak.osztályok vezetése eredményesen hajtotta végre a harcászati feladatok tervezését, szervezését, a rakétacsapások előkészítését és kiváltását. Az új harci technikával felszerelt rakéta és rakétatechnikai alegységek eredményes vizsgát tettek a harci technika ismeretéből és gyakorlati alkalmazásából. Az előkészített és nem előkészített ÁSK-ekből (álláskörletekből – Sz. M.) zömében normaidőre végrehajtották a rakéták indításhoz való előkészítését, eredményesen és időben kiváltották a tömeges csapásban való részvételnél csoportos, majd a továbbiakban az egyes rakéta-atomcsapásokat." *(12. o.)* Mindezek alapján a rakétadandár össztevékenysége „Megfelelő" értékelést kapott. Ez azonban csak „főpróba" volt...

Sebők János alezredes – ez alkalomból mint – szállítmányparancsnok, 1974. május 6-án adta ki S/182121–K/74. számon a szállítási parancsát[37], melyből kiderül, hogy a csökkentett állományú ezredtörzs, a technikai század, a komendánsszázad, az ellátó- és a híradószázadok részei, valamint az elöljáró törzshöz vezényelt részleg, összesen 136 fő, 26 vasúti kocsiból álló szerelvénnyel május 18-án útba indul a *Szovjetunióba.* Ennek oka, hogy május 25–29-e között részt kellett venni a csökkentett dandártörzzsel, az 1–2. rakétaosztállyal (1-1 üteg nélkül), a technikai üteggel, az időjelző üteggel (1 időjelző állomás nélkül); harcbiztosító, kiszolgáló és ellátóalegységekkel *Bohunka Gyula* vezérőrnagy, MN rakéta- és tüzérfőnök által vezetett „HENGER-74-2." fedőnevű, rakétaindítással egybekötött harcászati gyakorlaton.[38] A nagy-

34 Csapattörténet... i. m. 131. és 354–355. f.
35 Uo. 131. f.
36 HL MN 1976 – 77/325. ő. e. (1974. 05. 03.)
37 HL MN 1976 – 77/325. ő. e (1974. 05. 06.)
38 Csapattörténet... i. m. 132. f.

számú éjszakai feladat és az új harci technika ellenére az összértékelés „Jó” volt. A gyakorlat „értékét” növelte, hogy tíz évvel korábban hajtották végre az első ilyet.

A júniusi vizsgáztatások a versenymozgalom ismételt fellendüléséről tanúskodnak. Az ekkor elért eredmények: 3 „A Néphadsereg kiváló százada”, 10 „A Néphadsereg kiváló szakasza”, 24 „A Néphadsereg kiváló raja”, 130 „A Néphadsereg kiváló katonája” (ebből 2 fő harmadszor!), 2 „Az egység élenjáró százada”, 12 „Az egység élenjáró szakasza”, 57 „Az egység élenjáró raja” és 233 „Az egység élenjáró katonája” cím született. *Horváth László* alhadnagy elérte „A Néphadsereg háromszoros kiváló szakaszparancsnoka” büszke címet.[39]

1974. július 1-jén a dandár a 9K72 komplexummal elérte a hadrafoghatóságot, és ebben a hónapban leadta a 8K11-hez tartozó technikát, segédeszközöket és szabályzatokat. Úgyszintén július 1-jén kezdetét vette a II. kiképzési időszak, de már kizárólag 9K72-es rendszerre.[40]

Az Egyesített Fegyveres Erők (EFE) főparancsnoka 1974. július 11-én adta ki – szeptember 1-jei érvénybe léptetéssel – a „Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeinek rakétacsapatai által a Szovjetunió lőterein végrehajtandó – éles rakéták indításával egybekötött – harcászati gyakorlatai előkészítésére és levezetésére” című 15 oldalas okmányt[41]. E szerint a hadműveleti-harcászati rakétadandárok (-ezredek) élesrakéták indításával egybekötött gyakorlatai végrehajtásának tervezett időpontját és minden más mutatóját az előző év szeptember 1-jéig kell felterjeszteni az EFE törzséhez. A lőtérre való kivonulás előtt minden alegység felkészültségét ellenőrizni kell, az alkalmazandó technika és műszerek állapotát az „Utasítás a hadműveleti-harcászati rakéta-alegységek, egységek és magasabbegységek harcászati gyakorlatainak megszervezésére és levezetésére” című szolgálati könyv előírásainak megfelelően, aminek jegyzőkönyvét az elöljáró parancsnok hagyja jóvá. Csak a minden mutatójában legalább „Megfelelő” kötelék indítható el a *Szovjetunióba*. Ezt követően részletezi a gyakorlat előkészítésének és levezetésének, illetve értékelésének lépéseit. (Csak érzékeltetésként lásd a következő oldalon a sok lapból álló, bonyolult mellékletsorból kiemelt egyetlen elemet!)

Szeptember 9-én a hadseregtörzs részleges, rejtett mozgósítással egybekötött harckészültségi ellenőrzést tartott, amit az ezred „Megfelelő” szinten végrehajtott. De nem sokáig nyugodhattak babérjaikon, mert az alakulat törzse – a november 7-e alkalmából vezérőrnaggyá kinevezett *Váradi Miklós* irányításával – november 18. és 21. között vezetett le az 1. rakétaosztály, az állásépítő század, az ellátószázad, az egyesített műhely és a vegyivédelmi szakasz részére gyakorlatot „Megfelelő”, illetve „Jó” eredménnyel.[42]

1975. január 6–9-én a 2. rakétaosztály, a technikai, valamint az időjelző üteg „került sorra”, a dandártörzs számukra vezetett le harcászati gyakorlatot „Jó” eredménnyel. Ezt követően az alakulat vezetése beszámolt a HDS. KT. előtt a II. kiképzési időszak feladatainak a teljesítéséről. Ennek során kiemelték az első csapás

39 Uo. 134–135. f.
40 Csapattörténet... i. m. 135. f. és Összefoglaló... i. m. 3. o.
41 HL MN HMT 1978/T-3/8. ő. e. (1974. 07. 11.)
42 Csapattörténet... i. m. 136–137. f.

ÖSSZESITETT ÉRTÉKELÉSI VÁZLATA.

II. A rakétacsapások előkészitése és végrehajtása.			
	1.	2.	3.
Kiváló	Kiváló	Jó	Jó
Jó	Jó	Megfelelő	Megfelelő
Megfelelő	Megfelelő	Megf./nem megf./	Nem megf./megf./

1. A rakétacsapás vezetésével kapcsolatos feladatok végrehajtása.	
1.	2.
Kiváló	Az összes feladatot végrehajtották, ezen belül a feladatok nem kevesebb, mint 50 %-a kiváló, közöttük a csoportos csapások 50 %-a is kiváló.
Jó	A feladatok 90 %-át végrehajtották, ezen belül az összes feladat nem kevesebb, mint 50 %-a jónál nem rosszabb, közöttük a csoportos csapások legalább 50 %-a jó, a többi legalább megfelelő.
Megfelelő	A feladatok legalább 80 %-át végrehajtották, egynél nem több csoportos csapás nem megfelelő.

1. Egyes csapás		
	1.	2.
Kiváló	Kiv.	Kiv.
Jó	Jó	Jó
Megf.	Megf.	Megf.

1.	A csapás előkészitésének ideje
2.	A csapás pontossága

2. Csoportos csapás		
	1.	2.
Kiv.	Kiv.	Az egyes csapások legalább 50 %-a kiváló, a többi megfelelőnél nem rosszabb.
Jó	Jó	Az egyes csapások legalább 50 %-a jó, a többi megfelelőnél nem rosszabb.
Megf.	Megf.	Az egyes csapások legalább 75 %-a megfelelő, /három csapás esetén egynél nem több nem megfelelő csapás nincs/

2. A t

Kiváló

Jó

Megfelelő

1. A ra

Kiváló

Jó

Megfele

2. A fő és s

Kiváló

Jó

Megfele

3. Rakét felad

Kiváló

Jó

Megfelelő

1. Menetse

Megjegyzés: szándékosan nem „vágtam le” az ábra jobb szélét, érzékeltetendő a bonyolult kapcsolódási rendszerét más elemekhez. – Sz. M.

idejének a csökkentésére tett sikeres lépéseket, valamint a vezetés egységességét és összeforrottságát. A Katonai Tanács hasonló teljesítményt kért a III. időszakban is.[43]

Az egységparancsnok 1975. február 27-én kelt 0012. számú parancsában[44] kijelölték a 30. évfordulós díszszemlén R–300-as rakétákkal (2. rakétaosztály), illetve az 5. HDS. R–70-es rakétáival részt vevő rakétatüzér-ezredet *Sebők János* alezredes parancsnoksága alatt. A 2. osztály elnyerte a legjobban díszelgő gépesített alegység részére alapított serleget.

A februári vizsgáztatások eredményeként[45] 4 „A Néphadsereg kiváló százada", 13 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 32 „A Néphadsereg kiváló raja", 170 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 7 fő harmadszor!), 3 „Az egység élenjáró százada", 13 „Az egység élenjáró szakasza", 61 „Az egység élenjáró raja" és 258 „Az egység élenjáró katonája" cím született, ami további enyhe emelkedést mutat. *Horváth László* hadnagy elérte „A Néphadsereg négyszeres kiváló szakaszparancsnoka", *Müller András* és *Varga Bertalan* főhadnagy „A Néphadsereg háromszoros kiváló szakaszparancsnoka"; *Nagy József* főtörzsőrmester és *Boros Gyula* hadnagy pedig „A Néphadsereg ötszörös, illetve háromszoros kiváló rajparancsnoka" büszke címet.

Május 12–16. között a dandár törzse „Jó" értékeléssel részt vett az 5. Hadsereg parancsnoka által vezetett „TAVASZ–75" fedőnevű parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton, majd július 7-e és 10-e között – teljes állománnyal – a „VÉRTES–75" kétoldalú parancsnoki és csapatgyakorlaton, ugyancsak „Jó" eredménnyel. Jellemző a dandár felkészültségére, hogy a rakétacsapások vezetésével kapcsolatos 11 feladat 91 százalékát oldották meg „Kiváló" vagy „Jó" szinten, a csoportos csapások esetében pedig a 33 százalékát „Kiváló"-ra, a többit „Jó"-ra.[46]

Ezt a szép eredményt a személyi állomány alapos felkészültsége tette lehetővé, amit bizonyítottak az augusztus–szeptemberi szocialista versenymozgalom vizsgáztatásának újabb jelentős sikerei is: 1 „A Néphadsereg kiváló zászlóalja" (először az alakulat történetében!), 9 „A Néphadsereg kiváló százada" (háromszoros az előzőhöz képest!), 17 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 32 „A Néphadsereg kiváló raja", 205 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 12 fő harmadszor!), 1 „A magasabbegység élenjáró zászlóalja" (ez is első ízben!), 3 „Az egység élenjáró százada", 17 „Az egység élenjáró szakasza", 55 „Az egység élenjáró raja" és 200 „Az egység élenjáró katonája" cím született. A 2. rakétaosztály parancsnoka, *Turzó Albert* alezredes elnyerte „A Néphadsereg kiváló zászlóaljparancsnoka", *Nagy József* alezredes, az 1. rakétaosztály parancsnoka pedig „A magasabbegység élenjáró zászlóaljparancsnoka" megtisztelő címet. *Kerékgyártó Elemér* őrnagy és *Kovács Barnabás* főhadnagy „A Néphadsereg háromszoros kiváló századparancsnoka" lett, míg *Horváth László* hadnagy elérte „A Néphadsereg négyszeres kiváló szakaszparancsnoka", *Müller András* százados és *Varga Bertalan* főhadnagy „A Néphadsereg négyszeres kiváló szakaszparancsnoka", *Kovács B. Ferenc* és *Varga János* főhadnagyok „A Néphadsereg háromszoros kiváló szakaszparancs-

43 Csapattörténet... i. m. 137-139. f.

44 HL MN 1979 – 795. ő. e. (1975. 02. 27.), valamint Csapattörténet... i.m. 140–141. f.

45 Csapattörténet... i.m. 139–140. f.

46 Uo. 141–145. f.

noka", *Nagy József* főtörzsőrmester és *Boros Gyula* hadnagy pedig „A Néphadsereg hatszoros, illetve négyszeres kiváló rajparancsnoka" büszke címet.[47]

Váradi Miklós vezérőrnagy 1975. szeptember 12-én S/182683–K/75. számon terjesztette fel beszámoló jelentését[48] a 24-i HDS. KT-ülés anyagaként. A harmincoldalas jelentésben a kétéves kiképzési időszak végrehajtásáról számolt be. Talán érdeklődésre tarthat számot, hogy még egy ennyire „védett" alakulatnál is „csak" a tisztek 85, a hivatásos tiszthelyettesek 46 és a továbbszolgáló tiszthelyettesek 31 százaléka volt párttag. *(2. o.)* Bár minden állománykategóriában emelkedett a dicséretek és csökkent a fenyítések száma, a harckészültség megkövetelt magas szintjének fenntartása szempontjából aggasztó, hogy az elmúlt két évben nőtt a súlyos ittasságból és késésekből adódó fegyelemsértések száma. Az alakulat 122 fős meglévő tiszti létszáma 95,2, a 135 fős tiszthelyettesi létszáma pedig 73,8 százalékos feltöltöttséget jelent. A fiatal tisztek képzettsége magas szintű. Az általános és szakkiképzést minden mutatójában „Jó"-ra értékelte.

Problémaként jelentette többek között, hogy – szervezési intézkedés következtében – az alakulat és a helyőrség fogászati ellátottságának veszélybe került; az alakulathoz tervezett új tisztek nem itt végzik utolsó évi csapatgyakorlatukat, illetve segítséget kért az egyszobás lakások 2-3 szobásra történő bővítéséhez, továbbá a lakótelep gyermekélelmezésének megoldására.[49]

A hadseregparancsnok és a Katonai Tanács úgy foglalt állást[50], hogy a dandár tartósan magas színvonalon hajtotta végre feladatait, amit a „Kiváló" és „Jó" értékelések bizonyítanak. A végzett tevékenység erős oldalának ítélték a harckészültség magas szintjének biztosítottságát; az új technika rendszerbe állítását; a fegyelem általános színvonalának és a szocialista versenymozgalom eredményeinek emelkedését; a szolgálati és munkakörülmények javulását; a vezetés-irányítás hatékonyabbá válását; a csapatgazdálkodás és anyagi fegyelem szilárdulását, valamint azt, hogy kezdeti eredmények születtek az új alapszabályzatok bevezetésében és a takarékossági rendszabályok érvényesítésében.

Ugyanakkor gondként vetették fel a túlzott italozást és nagyszámú késést; nincs kellő előrelépés a parancsnokok és törzsek összfegyvernemi hadműveleti-harcászati felkészítésében; hiányosságok tapasztalhatóak az üzemanyag- és szállítószolgálatoknál, valamint nem javult megfelelő mértékben a pályára irányító tevékenység.

A HDS. KT. előtti beszámolója nem mentesítette *Váradi* vezérőrnagyot az alól a kötelessége alól, hogy szeptember 30-án „Összefoglaló jelentést" készítsen S/182701–K/75. számon[51], ami természetesen alapvetően megegyezett a fent idézett beszámoló jelentéssel. Ennek tömör lényege, hogy „a magasabbegység személyi állománya, egységei, alegységei a HDSPK. Elvtárs 0080. számú parancsában, a 0081. számú Kiképzési Intézkedésében, továbbá az Összkövetelményi

47 Csapattörténet... i.m. 147–149. f.

48 HL MN 1976 – 77/325. ő. e. (1975. 09. 12.)

49 E meglepő tény magyarázata (Dr. Deák János nyá. vezds. és Sebők János nyá. vőrgy. egybehangzó tájékoztatása szerint) abban áll, hogy a dandár és a helyőrség a magáénak tekintette a HM, s még inkább a város anyagi támogatásával, de csapatépítkezés keretében a laktanya mellett létrejött – máig meglévő – óvodát, iskolát, 500 adagos gyermekélelmezési blokkot, boltot, sportklubot stb..., melyek ellátása, áruval való feltöltése – abban az időben – esetenként gondot okozott a parancsnokságnak.

50 Csapattörténet... i. m. 145–147. o.

51 HL MN 1976 – 77/325. ő. e. (1975. 09. 30.)

Programban meghatározott feladatokat teljesítette és készen áll a magasabb harckészültségi fokozatok feladatainak időbeni végrehajtására, harctevékenységek folytatására.". *(1. o.)* Az egyes kiképzési eredményeket „Jó"-ra értékelte, és mint legkiemelkedőbb parancsnokokat és alegységeket megnevezte *Turzó Albert* alezredes, 2. zászlóaljparancsnokot, valamint *Kóbor Ellák Ottó* és *Kovács Barnabás* századosokat, az 5. és 6. századok parancsnokait. *(11. o.)*

A „Javaslatok, kérelmek" között vetette fel, hogy a kiképzési objektumok átalakításának nincs meg a pénzügyi fedezete; a 9K72 komplexum nagy manőverezőképességét jelentősen lerontja az időjelző állomások MAZ vontatóinak gyenge teljesítménye, ezért helyettük „URAL" típusokra volna szükség; a korábbi kérés ellenére sem az alakulatnál végzik utolsó csapatgyakorlatukat az első beosztásra ide tervezett új tisztjelöltek; a „vízi vezetés" követelményeire való felkészülés érdekében javasolja a FUG-vezetőket ideiglenesen oda vezényelni, ahol ezt a kiképzést megkaphatják.

Az 5. Hadsereg parancsnoka 1975. október 1-jén adta ki a 00120. számú parancsát, melyben értékelte az 1973–75. kiképzési időszakot és megszabta az 1975–77-es évek feladatait.[52] Ebben megparancsolja, hogy *„Az 5. önálló harckocsiezred* a bevezetett technológiai folyamatok feszes megszervezésével és fenntartásával biztosítsa a magas fokú harckészültséget. Javítsa meg az általános kiképzés színvonalát. Szilárdítsa meg a szakkiképzésben elért eredményeket és a szabályzat szerinti életet. Minden területen érjen el „jó" és „kiváló" eredményeket. Növelje a törzsek összfegyvernemi hadműveleti-harcászati felkészültségét, a manőverek végrehajtásának ütemét, csökkentse a feladatok végrehajtásának időnormáit. Fordítson megkülönböztetett figyelmet az új tűzvezetési utasítás és lőutasítás elsajátítására, a felderítő csoport (sic!) tevékenységére, a fiatal tisztek speciális beosztásokba történő felkészítésére, a harcrendi elemek elhelyezésére és a harcbiztosításra. Tökéletesítse a két vezetési lépcső tevékenységét. Folytassa a személyi állomány élet- és munkakörülményeinek javítását. Az ezred készüljön fel 1976-ban komplex harcászati gyakorlat végrehajtására." *(45. o.)*

Szintén október 1-jén látott napvilágot a hadseregparancsnok 00121. számú kiképzési intézkedése[53], melyben szabályozta az 5. Hadseregen belül a kiképzés rendszerének a kétéves időszakra (1975. november 1.–1977. október 31.) érvényes elveit, valamint a kiképzési feladatokat. Néhány esetben azonban külön is foglalkoztak a speciális rendeltetésű csapatok kiképzésével. Így például a sorállomány csoportosításánál rögzítették, hogy „A különböző időszakos sorállományú katonákat... Az 5. önálló harckocsi ezrednél (sic!)... a zászlóaljon belül századonként" *(7. o.)* kell csoportosítani. „Az 5. önálló harckocsiezred a két év alatt hajtson végre kettő önálló harcászati gyakorlatot, amelyek közül az egyiket éles rakétaindításokkal egybekötve, a HDS.Pk.I.H. vezetésével... Az 5. önálló harckocsiezred... gyakorlatain az elöljáró parancsnokok egy zászlóalj, illetve egy század gyakorlatát külön is értékeljék. Az értékelt alegységek részére az adott időszakban külön komplex harcászati gyakorlatot nem kell levezetni. A rakéta egységek (sic!) gyakorlatain vegyenek részt az összfegyvernemi törzsek operatív csoportjai is."

52 HL MN 1978 – 343/575. ő. e. (1975. 10. 01.)
53 Uo. (1975. 10. 01.)

(68. o.) Úgyszintén előírták, hogy az 5. ö. hk. e. zászlóaljai időszakonként 1 komplex harcászati gyakorlatot hajtson végre az ezred technikai üteg bevonásával.

A dandár szervezetében 1975 őszén – az MNVKF. V/048340/200. számú intézkedése alapján – bizonyos mértékben módosultak a híradószervezetek és korrekciót hajtottak végre a technikai ütegben, a rakétaütegekben, valamint a rakétatechnikai szakaszok részlegeiben. A felsőbb vezetésben annyi változás történt, hogy a magasabb beosztásba került *Prakter József* alezredes helyett *Schenk András* századost nevezték ki a dandárparancsnok hadtáphelyettesévé; *Márfi Lajos* százados lett a híradófőnök és az ugyancsak előbbre lépett *Szegedi Gyula* őrnagyot *Székely Jenő* őrnagy követte a 2. rakétaosztály törzsfőnöki beosztásban.[54]

A fentiek alapján, november 10-én *Váradi* vezérőrnagy is kiadta 0068. számú parancsát[55] az 1973–75. kiképzési időszak értékelése és az 1975–77. kiképzési időszak főbb feladatai tárgyában. Az előző időszak értékelésénél – óhatatlanul – megismételte a korábbi jelentéseiben, összefoglalóiban ezzel kapcsolatban rögzítetteket. Legfeljebb 1-1 „névre szóló" konkrétummal gazdagította ezt az értékelést, amikor például konkretizálja a harcászati szakkiképzésnél: „Felhívom a figyelmet azonban arra a tényre, hogy 1975. november 1-től kezdődően úgy a párhuzamos töltés, mint a fej illesztés (sic!) az IÁS-ban (indítóállásban – Sz. M.) jóváhagyott és törvényesített feladataink közé kell besorolni (fogalmazás, oh – Sz. M.) és a tevékenységet tovább bontani, gyakorolni." *(10. o.)*, vagy „Nem jó dolog, hogy a beméről csak a szocialista versenymozgalom vizsgáztatása során »hozzák« az eredményeket, a soros feladatok végrehajtásakor pedig a bizonytalanság jellemzi őket." *(11. o.)*

A soron következő kiképzési időszak főfeladatai között említette, hogy 1976 áprilisában az egész alakulat életét érintő átfogó HM-szintű parancsnoki ellenőrzésre kerül sor; májusban éles indítással egybekötött komplex harcászati gyakorlatot kell végrehajtani a *Szovjetunióban;* az időszak folyamán két csapásvezetési gyakorlatra kerül sor, az elsőre márciusban a 2. zászlóalj teljes állományával.

Nos, az 1976. év a tervezettnél is mozgalmasabbra „sikerült"! Március 4–5-én a hadseregparancsnok vezetésével harckészültségi ellenőrzést tartottak, melynek során a feladatokat időben, szervezetten, „Jó" vagy „Kiváló" normán belül megoldották, s így az elöljáró az alakulat harckészültségét „Megfelelőre" értékelte.[56] Azonban nehogy eltespedjen az állomány, március 30.–április 1-je között már a hadsereg rakéta- és tüzérfőnöke, valamint törzse tisztelte meg jelenlétével a dandárt egy csapásvezetési gyakorlat erejéig, miközben – ha már ott jártak – megejtették a 2. rakétaosztály harcászati gyakorlatát is. Mindkét esemény „Jó" értékeléssel zárult.[57]

S hogy az április vége se legyen rosszabb az elejénél, április 20-án kezdetét vette az egy hónapig tartó HM parancsnoki ellenőrzés *Tóth Tibor* ezredes, MN rakéta- és tüzérfőnök-helyettes vezetésével. Az április 21-i parancsnoki beszámoló jelentést meghallgatta *Pacsek József* vezérőrnagy, MN kiképzési főfelügyelő, miniszterhelyettes is. E parancsnoki ellenőrzés keretében hajtotta végre május

54 Csapattörténet... i. m. 11. f.
55 HL MN 1979 – 795. ő. e. (1975. 11. 10.)
56 Csapattörténet... i. m. 149–150. f.
57 Uo. 150. f.

17–18-án a dandár csökkentett állománnyal (1. rakétaosztály – a 3. üteg nélkül; a technikai üteg, valamint az időjelző üteg a 2. időjelző állomással) az éles indítással egybekötött harcászati gyakorlatát a *Szovjetunióban,* amelyet megszemlélt *Georgij Jefimovics Peregyelszkij* marsall, a Szovjet Hadsereg szárazföldi csapatainak rakéta- és tüzérfőnöke, valamint *Czinege Lajos* vezérezredes, honvédelmi miniszter is. A gyakorlatvezető értékelése szerint a gyakorlatot példás szervezettséggel, feszes és folyamatos vezetés mellett hajtotta végre a dandár kijelölt állománya, amely magas színvonalú felkészültségről tett tanúbizonyságot. A rakétadandár harctevékenysége, az 1. rakétaosztály, a rakétacsapások előkészítése és kiváltása, valamint a technikai üteg „Kiváló", az időjelző üteg „Jó", így a rakétadandár összességében „Kiváló" értékelést kapott.[58]

E parancsnoki ellenőrzés alatt zajlottak a szocialista versenymozgalom vizsgái is. Ennek során 1 „A Néphadsereg kiváló zászlóalja", 5 „A Néphadsereg kiváló százada", 15 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 33 „A Néphadsereg kiváló raja", 180 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 14 fő harmadszor!), 1 „A magasabbegység élenjáró zászlóalja", 4 „Az egység élenjáró százada", 17 „Az egység élenjáró szakasza", 69 „Az egység élenjáró raja" és 212 „Az egység élenjáró katonája" cím született. (Ez nagyságrendjében megegyezik az előzővel. – Sz. M.) Mivel az iratban csak a legalább háromszor címet szerzett parancsnokokat említik, sajnálatos módon – átmenetileg! – homályban maradt, hogy melyik zászlóalj és parancsnoka melyik címet szerezte meg! Viszont az egyértelmű, hogy *Kerékgyártó Elemér* őrnagy „A Néphadsereg háromszoros kiváló századparancsnoka" lett, míg *Nagy József* főtörzsőrmester „A Néphadsereg hétszeres kiváló rajparancsnoka" büszke címet szerezte meg.[59]

Czinege Lajos vezérezredes június 16-án személyesen értékelte a parancsnoki ellenőrzést és a harcászati gyakorlatot. Ennek során megállapította, hogy

– a dandár harckészültsége megfelelő, a személyi állomány odaadóan hajtja végre feladatait, átlagon felüli eredményeket ért el a szocialista versenymozgalomban;
– a vezetés példamutatóan szervezett, céltudatos, az alakulat általános életrendje kiemelkedő;
– a harckiképzés tervezése, irányítása jó, akárcsak az elért eredmények;
– a rakétadandár hadra fogható, feladatait képes magas színvonalon végrehajtani;
– az 1970. évi felügyeleti szemle óta szinte minden területen lényeges fejlődés tapasztalható, kivéve az alegységparancsnokok ellenőrző tevékenységét, az időjelző üteg és az állásépítő század szakkiképzését, valamint a harc- és gépjárművezetők kiképzését.

Mindezek alapján a 021. számú parancsában a honvédelmi miniszter „Kiváló"-ra értékelte az 5. önálló harckocsiezredet.[60]

Czinege vezérezredes ezt az ünnepi alkalmat ragadta meg arra, hogy az 1. rakétaosztály számára átadja „A Néphadsereg kiváló zászlóalja" megtisztelő címet és zászlót.[61]

58 Uo. 150–151. f.
59 Csapattörténet... i. m. 153–154. f.
60 Uo. 151–152. f.
61 S ez alkalomból az események krónikása is részesedett sikerélményben. Mint fent jeleztem, több helyen is kutatva, nem tudtam kideríteni, melyik zászlóalj, milyen címet szerzett. Most már tehát tudható, hogy „felcserélődött" az előző év augusztus–szeptemberi szerep: az 1. rakétaosztály és parancsnoka szerzett „kiváló", míg a 2. rakétaosztály „élenjáró" címet.

E megerőltető hónapok után a dandár állománya némi lélegzetvételhez jutott, de eljött a barátságtalan november, amikor a dandártörzs harcászati gyakorlatot vezetett le az 1. és 2. rakétaosztály, a technikai üteg, az időjelző üteg, valamint az egyesített műhely számára. Az értékelés minden alegység esetében „Jó" volt, kivéve a 2. rakétaosztályt, amely csak „Megfelelő"-t teljesített.[62]

1976 őszén *Hamar József* alezredes, dandárparancsnok-helyettest kinevezték a ZMKA tüzér tanszékvezető-helyettesévé, *Máté Gyula* alezredes, törzsfőnök-helyettest pedig a ZMKA hadműveleti tanfolyamára vezényelték.[63]

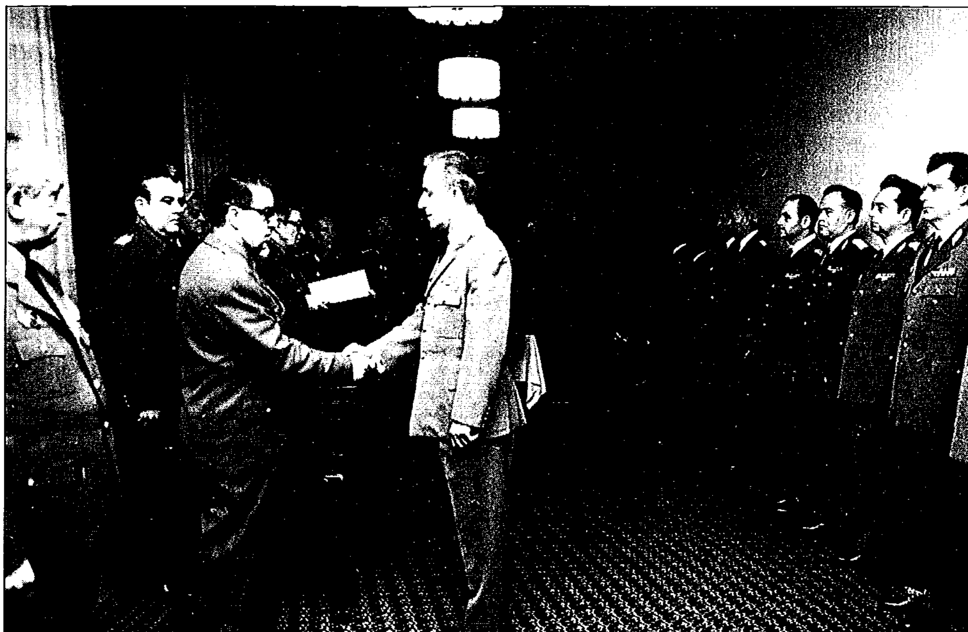
A következő megmérettetést a december–januári vizsgáztatások jelentették, melyek során 1 „A Néphadsereg kiváló zászlóalja", 6 „A Néphadsereg kiváló százada", 20 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 38 „A Néphadsereg kiváló raja", 178 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 10 fő harmadszor!), 7 „Az egység élenjáró százada", 17 „Az egység élenjáró szakasza", 83 „Az egység élenjáró raja" és 326 „Az egység élenjáró katonája" cím talált gazdára. Ez szolid növekedést jelent az előzőhöz képest, kivéve az „Az egység élenjáró katonájá"-t, ahol közel 30 százalékos a „megugrás", illetve azt a fájdalmat, ami „A magasabbegység élenjáró zászlóalja" cím elvesztésével járt. Miközben néhány korábbi „nagy név elvérzett", *Recsetár Imre* százados „A Néphadsereg négyszeres kiváló századparancsnoka"; *Kovács B. Ferenc* főhadnagy „A Néphadsereg négyszeres kiváló szakaszparancsnoka"; *Sárosi István* és *Szabadi Tibor* főhadnagy, valamint *Boros Elemér* és *Szabados Béla* hadnagy, illetve *Tóth Sándor* főtörzsőrmester „A Néphadsereg háromszoros kiváló szakaszparancsnoka" lett, míg *Nagy József* főtörzsőrmester „A Néphadsereg nyolcszoros kiváló rajparancsnoka", *Mikulás Lajos* főtörzsőrmester pedig „A Néphadsereg ötszörös kiváló rajparancsnoka" büszke címet szerezte meg.[64]

1977. februárban a dandár vezetése ismét beszámolt az 5. Hadsereg Katonai Tanácsa előtt, ahol megállapítást nyert, hogy „a parancsnokság vezető állománya egységesen értelmezi a katonai felső vezetés és az általam kiadott parancsokban, utasításokban meghatározott feladatokat. A feladatok végrehajtásának folytatására kialakított elképzeléseik, munkarendjük megfelel a központi rendelkezésekben meghatározott követelményeknek."[65]

Néhány hónappal később a terepen is megmérettek, hiszen szeptember 19–23-a között az MN Rakéta- és Tüzérfőnökség harcászati gyakorlatot vezetett le a magasabbegység számára, összességében „Jó" értékeléssel.[66]

1977-ben két ízben hajtottak végre vizsgáztatást a szocialista versenymozgalom keretében, melynek során 2 „A Néphadsereg kiváló zászlóalja", 11 „A Néphadsereg kiváló százada", 39 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 74 „A Néphadsereg kiváló raja", 382 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 36 fő harmadszor!), 1 „Az egység élenjáró zászlóalja", 13 „Az egység élenjáró százada", 32 „Az egység élenjáró szakasza", 145 „Az egység élenjáró raja" és 544 „Az egység élenjáró katonája" cím talált gazdára. [67]

62 Csapattörténet... i. m. 154–156. f.
63 Uo. 12. f.
64 Csapattörténet... i. m. 156–158. f.
65 Uo. 158. f.
66 Uo.
67 Uo. 159. f.

Sebők alezredes ezredesi előléptetésének és parancsnoki kinevezésének átadása

Ebben az évben sem történt szervezeti változás, viszont 1977. július 15-ével *Sebők János* alezredest kinevezték dandárparancsnok-helyettesé, míg az ő megüresedett dandártörzsfőnöki helyét *Deák János* őrnagy vette át. *Gajdos Sándor* őrnagyot pedig kinevezték a gépjármű-technikai szolgálat főnökévé. A 2. harckocsizászlóalj *Németh Gyula* őrnagy személyében új parancsnokot, *Balló István* főhadnagyában pedig új hadtápfőnököt kapott.[68]

Az 1977. december 27-én kelt 0060/1977. számú ezredparancsból[69] tudható, hogy ekkor az 5. önálló harckocsiezred parancsnoka *Váradi Miklós* vezérőrnagy; parancsnokhelyettese *Sebők János* alezredes; politikai helyettese *Bojtos István* alezredes; technikai helyettese *Szabó József* alezredes; törzsfőnöke *Deák János* őrnagy; PB-titkára *Hegedűs Sándor* alezredes; műszaki főnöke *Csarnai György* alezredes; vegyivédelmi főnöke *Hudák János* alezredes és híradófőnöke *Márfi Lajos* százados.

Váradi vezérőrnagy az 1978. február 28-án kelt 0011/1978. számú parancsában[70] szabta meg – némi késéssel – az 1977–79. kiképzési időszak végrehajtásának feladatait. Ezek közül a fontosabbak:

– A „FERTŐD–1” feladatban meghatározottak szerint átdolgozott harckészültségi és mozgósítási tervek naprakészen tartása, begyakoroltatása; a hivatásos állományban a mozgósítás megnövekedett szerepével kapcsolatos szemlélet erősítése.

68 Uo. 12. f. Az augusztus 15-i dátum elírás! Lásd Sebők János vőrgy. személyügyi gyűjtőjét!
69 HL MN 1978 – 393/679. ő. e. (1977. 12. 27.)
70 HL MN 1979 – 791. ő. e. (1978. 02. 28.)

– Az egyszemélyi parancsnoki vezetés politikai színvonalának továbbfejlesztése; a szabályzat szerinti élet erősítése és a fegyelmi nevelőmunka hatékonyságának a fokozása, az italozásból eredő normasértések csökkentése; a balesetek és rendkívüli események megelőzése.

– A parancsnokok és törzsek felkészítésénél a fő figyelmet továbbra is a lehetséges ellenség szervezetének, fegyverzetének és harceljárásának megismerésére, továbbá csoportosításának, lehetőségeinek és valószínű szándékának elemzésére fókuszáljanak. Törekedjenek az összfegyvernemi szemlélet folyamatos térnyerésére. Fokozandó a hivatásos állomány önképzési igénye. Dolgozzák fel a harcképesség helyreállításával összefüggő kérdéseket, növeljék a törzsek összekovácsoltságát.

– A kiképzést a 00121/77. számú Hadseregparancsnoki Intézkedésben és Harckiképzési Programokban meghatározottak szerint szervezzék meg.

„Elvárom az állománytól, hogy a meghatározott feladatok végrehajtásában nagyfokú aktivitást, öntevékenységet tanúsítva, felkészültségük és legjobb tudásuk szerint mindent elkövetnek a soron következő kiképzési időszakok elöljárói elvárásoknak megfelelő teljesítése érdekében” *(10. o.)* – fejeződik be a parancs.

1978. május 22–24. között a csökkentett állományú dandártörzs, a 2. rakétaosztály (a 4. üteg nélkül), valamint az időjelző üteg 1. és 3. időjelző állomása „Kiváló” értékeléssel végrehajtotta a *Szovjetunióban* az élesrakéták indításával egybekötött – a hadseregparancsnok I. helyettese által vezetett – „HENGER–78” fedőnevű harcászati gyakorlatot.[71]

Ebben az évben az 1480/Z. önálló zászlóalja elérte „A Néphadsereg négyszeres kiváló zászlóalja”, az I. önálló zászlóalja pedig „A Néphadsereg kiváló zászlóalja” címet. Az MN 1480/A század hatodszor, a CS. század ötödször, az M. század másodszor, míg a T., a J. és a V. századok először harcolták ki „A Néphadsereg kiváló százada” büszke címet. 17 „A Néphadsereg kiváló szakasza”, 27 „A Néphadsereg kiváló raja”, 173 „A Néphadsereg kiváló katonája” (ebből 16 fő harmadszor!), 4 „Az egység élenjáró százada”, 9 „Az egység élenjáró szakasza”, 58 „Az egység élenjáró raja” és 171 „Az egység élenjáró katonája” „született”. *Nagy József* alezredes negyedszer, *Németh Gyula* őrnagy pedig először szerezte meg „A Néphadsereg kiváló zászlóaljparancsnoka” megtisztelő címet. *Recsetár Imre* századosnak hatodszor, *Bölcsföldi József* századosnak másodszor, míg *Kovács János, Boros Gyula* és *Hegedűs István* főhadnagyoknak, illetve *Máth János* őrnagynak adományozták „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka” címet.[72]

Október–novemberben a dandártörzs harcászati gyakorlatot vezetett le az 1. és 2. rakétaosztály, valamint az időjelző és a technikai üteg részére, melyen minden alegység „Jó” értékelést kapott.[73]

Czinege Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter a 00771/1978. számú parancsával, 1978. december 1-jével *Váradi Miklós* vezérőrnagyot szolgálati nyugdíjba helyezte, s a dandár megalapításában és másfél évtizedes eredmé-

71 Csapattörténet... i. m. 159–161. f.
72 Uo. 161–163. f.
73 Uo. 163–164. f.

nyes vezetésében szerzett érdemeit elismerve – javaslatára – az Elnöki Tanács kitüntette a „Szocialista Magyarországért érdemrend"-del. Ugyanezzel a dátummal nevezte ki a honvédelmi miniszter a dandár parancsnokává *Sebők Jánost,* akit egyidejűleg előléptetett ezredessé. Helyettese *Magyar József* alezredes lett.[74]

A *Török Mihály* vezérőrnagy, hadseregparancsnok-helyettes által 1978 decemberében jóváhagyott – a felek által december 14-én aláírt – 00570/1978. számú átadás-átvételi alapjegyzőkönyv[75] szerint a honvédelmi miniszter 00772/1978 számú parancsa értelmében, december 1. és 15. között az 5. hadseregparancsnok 00152/1978. számú parancsában megszabott módon, valamint a Szolgálati szabályzat 6. számú mellékletének előírásai szerint *Váradi Miklós* vezérőrnagy *„HADRAFOGHATÓ" állapotban (23. o.)* átadta a dandárt *Sebők János* ezredesnek az 5. önálló harckocsiezred parancsnoki beosztását.

Ezzel egy nagyon küzdelmes, ugyanakkor sikeres periódus zárult le a rakétadandár életében, s az új parancsnoknak már „a legszebb férfikorban" lévő magasabbegységet kellett megfeleltetnie a mind újabb kihívásoknak.

74 Összefoglaló... i. m. 3. o. és Csapattörténet... i. m. 15. f.
75 Központi Irattár 180/04/1. (1978. 12. 14.)

A RAKÉTADANDÁR UTOLSÓ ÉVTIZEDE (1979–1991)

Az új parancsnok, *Sebők János* ezredes vezette hadműveleti-harcászati rakétadandár (alias 5. önálló harckocsiezred) zavartalanul folytatta tevékenységét 1979-ben is. A felső vezetés annyiban változott, hogy 1979. január 1-jei hatállyal *Mácsai Tamás* őrnagyot kinevezték hadtápfőnöknek (PK HTPH).[1]

A februári szocialista versenymozgalom vizsgái újabb sikereket hoztak.[2] Ebben az évben az 1480/Z. önálló zászlóalja elérte „A Néphadsereg ötszörös kiváló zászlóalja", az I. önálló zászlóalja pedig „A Néphadsereg kétszeres kiváló zászlóalja" címet. Az MN 1480/A. és Ü. század hetedszer, a Cs. század hatodszor, az L. század negyedszer, az M. század harmadszor, míg a T., a J. és a V. századok másodszor, az R. és I. századok pedig először érték el „A Néphadsereg kiváló százada" címet. 17 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 36 „A Néphadsereg kiváló raja", 192 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 24 fő harmadszor!), 3 „Az egység élenjáró százada", 15 „Az egység élenjáró szakasza", 66 „Az egység élenjáró raja" és 148 „Az egység élenjáró katonája" „született". Ezek az értékek – a korábbiakkal összevetve – további enyhe emelkedést mutatnak. *Nagy József* alezredes ötödször, *Németh Gyula* őrnagy pedig másodszor szerezte meg „A Néphadsereg kiváló zászlóaljparancsnoka" megtisztelő címet. *Vass István* főhadnagynak negyedszer, *Bölcsföldi József* századosnak harmadszor; *Kovács János* főhadnagynak, *Hegedűs István* századosnak és *Máth János* őrnagynak másodszor, míg *Szabadi Tibor* és *Vucskics István* századosnak, továbbá *Benedek László, Illés József* és *Németi Tibor* főhadnagynak először adományozták „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka" címet.

Az 1979. május 14–19-én *Tapolca* térségében végrehajtott „PAJZS–79" gyakorlaton részt vevő honvédelmi miniszterek, valamint az Egyesített Fegyveres Erők (EFE) főparancsnoka és törzsfőnöke a Helyőrségi Művelődési Otthonban munkaebéden vettek részt.[3]

1 Az MN 5. önálló harckocsiezred története (a továbbiakban: Csapattörténet...). HL MN Kgy. D-602. őrzési egység (ő. e.). 16. fólió (f.).
2 Csapattörténet... i. m. 165–166. f.
3 Uo. 360. f.Dr. Deák János nyá. vezds. szóbeli közlése szerint nem csak egy ebédbiztosításról volt szó, hanem jelentős szovjet kötelékeket kellett a gyakorlat idejére elhelyezni a laktanyában és környékén.

Lengyel katonai küldöttség látogatása

Augusztus 6-a és 10-e között az MN Rakéta- és Tüzérfőnökség csapásvezetési gyakorlatot vezetett le a rakétadandár részére, amit augusztus 22-én már értékeltek is.[4] E szerint az elöljáró a dandárnak mind a harcászati tevékenységét, mind a csapásvezetési gyakorlatát „Jó"-ra értékelte. Az 1. és 2. rakétaosztály összességében szintén „Jó" minősítést kapott, míg a technikai üteg és az időjárásjelző üteg egyaránt „Megfelelő"-t.

Az októberi szocialista versenymozgalom értékelése újabb sikereket hozott.[5] Az 1480/Z. önálló zászlóalja immár hatodszor, az I. önálló zászlóalja pedig harmadszor lett „A Néphadsereg kétszeres kiváló zászlóalja". Az MN 1480/A. és Ü. század nyolcszoros, a Cs. század hétszeres, az L. század ötszörös, az M. század négyszeres, míg a T., a J. és a V. századok háromszoros, az I. század kétszeres, a Z. század pedig egyszeres „A Néphadsereg kiváló százada" lett. 22 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 47 „A Néphadsereg kiváló raja", 211 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 19 fő harmadszor!), 7 „Az egység élenjáró szakasza", 48 „Az egység élenjáró raja" és 185 „Az egység élenjáró katonája" „született". Ezek az értékek lényeges emelkedést mutatnak az előzőhöz képest, mindössze „Az egység élenjáró százada"-it hiányolhatnánk, de ezek valószínűleg „magasabb kategóriába" léptek. *Nagy József* alezredes hatszoros, *Németh Gyula* őrnagy pedig háromszoros „A Néphadsereg kiváló zászlóaljparancsnoka" lett. *Vass István* főhadnagy ötödször, *Bölcsföldi József* százados negyedszer; *Kovács János* főhadnagy,

4 Csapattörténet... i. m. 166–170. f.
5 Csapattörténet... i. m. 170-172. f.

Lengyel katonai küldöttség látogatása

Hegedűs István százados és *Máth János* őrnagy harmadszor; *Szabadi Tibor* százados, továbbá *Benedek László, Illés József* és *Németi Tibor* főhadnagy másodszor, *Kovács B Ferenc* százados pedig először érdemelte ki „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka" büszke címet.

A dandárnál 1979 szeptemberében látogatást tett a Lengyel Néphadsereg küldöttsége.[6]

1979 őszén a fontosabb beosztásokban annyi változás történt, *Németh Gyula* őrnagyot kinevezték dandárparancsnok-helyettessé, valamint szintén dandárparancsnok-helyettessé – mozgó státussal – *Kovács Barnabás* őrnagyot.[7]

Ami a törzstisztek „humorát" illeti, le a kalappal előttük: jó előre élvezhették, mennyire megkavarják időnként a jövő, gyenge felkészültségű hadtörténészeit. Erre remek példa a következő irat[8], melynek címe: „5. ÖNÁLLÓ HARCKOCSIEZRED PARANCSNOK (sic!) VEZETŐI ÉRTEKEZLETÉNEK ANYAGA (*1980. 01. 14.* [kiemelés tőlem – Sz. M.])." Az irat utolsó, 42. oldalán, ahol a parancsnoki aláírás is szerepel, a dátum: Tapolca, *1981. június 6.* S az 1. oldalon, a fejléc alatt található nyilvántartási szám is 00343/198*1*. Az idegrohamot kapott történészt csak az menti meg a magát lánctalpak alá vetésétől, hogy az anyagból azért kitűnik: mégiscsak az 1979. év értékeléséről és az 1980. évi feladatokról van szó! A bevezető szerint ugyanis „Értekezletünket olyan időszakban tartjuk, amikor a legfelsőbb párt- és ál-

6 Sebők János vőrgy. írásos közlése.
7 Csapattörténet... i. m. 15. f.
8 Központi Irattár (a továbbiakban KI) 145/03/2. (1980. 01. 14.)

lami vezetés nagyjelentőségű döntéseket hozott a szocialista építőmunka időszerű feladataira. Pártunk Központi Bizottsága megvitatta és elfogadta az 1980. évi népgazdasági terv és állami költségvetés irányelvét, majd az Országgyűlés jóváhagyta a terv-törvényt. A Honvédelmi Miniszter Elvtárs december 22.-én, a hadseregparancsnok Elvtárs január 4.-én értékelte az 1979. évben végzett munkát, megszabta feladatainkat az 1980. évre." *(1. o.)*

Ezt követően az alábbiakban summázta az elmúlt időszakot: „Visszatekintve az 1979-es évre, arról adhatunk számot, hogy magasabbegységünk az elmúlt évre meghatározott feladatokat eredményesen végrehajtotta. Növekedett és erősödött harcképessége, fokozódott harckészültségi és mozgósítási készsége. Fejlődött személyi állományunk politikai állapota, szilárdult erkölcsi fegyelmi helyzete, erősödött cselekvési egysége. Javult a parancsnokok és törzsek felkészültsége, a sorállomány kiképzése, állandósultak a jó és kiváló eredmények. Javult a vezetés színvonala, erősödött az egyszemélyi parancsnoki rendszer. Tervszerűbbé vált és javult a vezetési szintek munkája, a munka szervezettsége. Fejlődött a káder- és személyügyi munka színvonala. További eredményeket értünk el a takarékos gazdálkodási célkitűzések megvalósításában, a személyi állomány életkörülményei javításában. Eredményesen teljesítettük a népgazdasági munka terén ránk háruló feladatokat." *(3. o.)* Tájékoztatásul még azt is közölte a hallgatósággal, hogy mindezekről már korábban beszámolt az 5. HDS Katonai Tanácsa előtt.

A fegyelmi helyzet terén bár biztató, hogy az előző évihez képest felére (4) csökkent a rendkívüli események száma, de megrázta az állományt, hogy az egyik katona ittasan villamos alá esett, illetve történt egy öngyilkosság is.

A tiszti állomány feltöltöttsége 93, míg a tiszthelyetteseké 88 százalékos. Emellett nagyobb türelemmel, tapintattal kell átsegíteni a nehézségeken a pályakezdő tiszteket.

Ami az 1980. évi fő feladatokat illeti:

– a felszabadulási és kongresszusi (az MSZMP XII. kongresszusa – Sz. M.) munkaverseny jegyében kimagasló kiképzési és munkasikerek produkálása;

– az új harckészültségi rendszer megszilárdítása, megkülönböztetett figyelemmel a hordozók ütegállásokban történő töltésének időbeni végrehajtására;

– a parancsnoki állomány és törzsek felkészítése, az alegységek kiképzése hatékonyságának fokozása a gyakorlatiasság növelésével, a tapasztalatok hasznosításával;

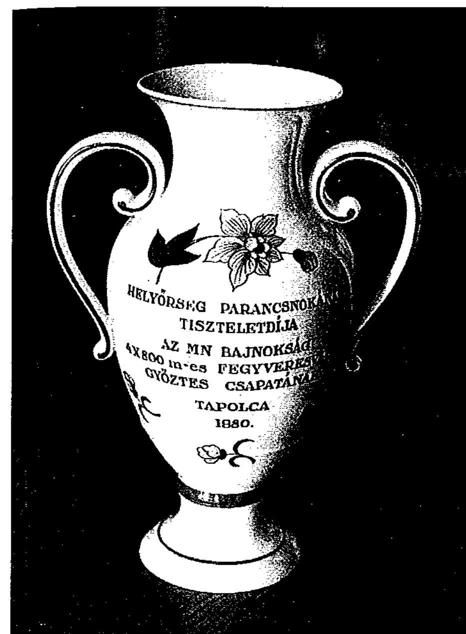
– a káder- és személyügyi munka egyre növekvő jelentőségű feladatkénti kezelése;

– az adminisztrációs munka radikális visszaszorítása.

1980 tele is „menetrendszerűen" meghozta az újabb ellenőrzést. Ezúttal február 19–21-e között az 5/1. harckocsizászlóaljnak kellett végrehajtania harcászati gyakorlatot, amit összességében „Jó" minősítéssel abszolvált.[9]

Az 1980. március 3-án kelt 010. számú ezredparancsnoki parancsból[10] megtudható, hogy az április 4-i díszszemlével összefüggésben, az 5. hadsereg parancsnoka a 007/1980. számú intézkedésében *Sebők János* ezredest jelölte ki a rakétadíszezred parancsnokává. A dandár képviseletében felvonuló R–300 osztályt *Koltai István* vezette.

9 Csapattörténet... 172–173. f.
10 KI 139/01/10. (1980. 03. 03.)

A helyőrségparancsnok tiszteletdíja a 4x800 m-es fegyveres váltó győztes csapatának

A kiképzési terveknek megfelelően, 1980. május 20–22-ére összevonást rendeltek el az 5. Hadsereg kiképzőbázisán a Varsói Szerződés (VSZ) hadseregeinek rakétacsapatai és tüzérsége vezető állománya számára. Az ennek keretében szervezett bemutató foglalkozás végrehajtására az 5. ö. harckocsiezred kapott feladatot. A dandár parancsnoka ezzel összefüggésben, az április 23-án kelt 018. számú parancsában[11] intézkedett a bemutatóra kijelölt 5/2. harckocsizászlóalj vasúti szállítására. Az is kitűnik a parancsból, hogy a feladat helyszíni begyakorlására mintegy két hét állt rendelkezésre. Ezt jól kihasználhatták, hiszen a zászlóalj (rakétaosztály) gyakorlat alatti harcászati tevékenységét „Jó"-ra, a rakétacsapások előkészítését és végrehajtását „Kiváló"-ra, össztevékenységét pedig „Jó"-ra értékelték az illetékesek.[12]

A fáradtság kiküszöbölése érdekében az a megtiszteltetés érte a dandárt, hogy helyőrségében megrendezhette május 29–30-án a Magyar Néphadsereg atlétikai bajnokságát.[13]

A júniusi szocialista versenymozgalom vizsgáztatásai újabb nagy sikereket hoztak a magasabbegység számára.[14] Az 1480/I. önálló zászlóalja elérte „A Néphadsereg négyszeres kiváló zászlóalja" címet. Az MN 1480/A. század kilencedszer, a Cs. század nyolcadszor, az L. század hatodszor, az M. század ötödször, míg a J.

11 Uo. 139/01/18. (1980. 04. 23.)
12 Csapattörténet... i. m. 173–174. f.
13 Sebők János vőrgy. írásos közlése.
14 Csapattörténet... i. m. 174–176. f.

A „HENGER–80" gyakorlat végrehajtóinak látogatása Volgográdban

és a V. századok negyedszer, az I. század harmadszor, az R. század pedig először érte el „A Néphadsereg kiváló százada" címet. 17 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 43 „A Néphadsereg kiváló raja", 215 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 27 fő harmadszor!); 1 „Az egység élenjáró zászlóalja", 3 „Az egység élenjáró százada", 16 „Az egység élenjáró szakasza", 58 „Az egység élenjáró raja" és 166 „Az egység élenjáró katonája" „született". Ezek az értékek alapvetően megegyeztek az előző időszakéval. *Koltai István* őrnagy elnyerte „A Néphadsereg kiváló zászlóaljparancsnoka" megtisztelő címet. *Bölcsföldi József* századosnak ötödször; *Hegedűs István* századosnak és *Máth János* őrnagynak negyedszer; míg *Szabadi Tibor* századosnak, továbbá *Benedek László, Illés József* és *Németi Tibor* főhadnagynak harmadszor, *Vucskics István* századosnak pedig először adományozták „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka" címet.

1980 augusztus–szeptembere ismét a megpróbáltatások időszaka volt az állomány számára.[15] Augusztusban – a dandár számára váratlanul elrendelt miniszteri szemle keretében, egyebek mellett – a hivatásos, valamint a sorállomány technikai és szakkiképzési színvonalát mérték fel. E szerint a 75 vizsgázó „Jó" technikai ismeretről és „Kiváló" szakkiképzettségről tett tanúbizonyságot. Ami a rakéta-

15 Csapattörténet... i. m. 176–179. f.

Magyar tisztek csoportja Volgográdban, a Mamajev Kurgánon

ütegek felkészültségét illette, a 3., az 5. és 6. üteg „Kiváló", a 2. pedig „Megfelelő" értékelést kapott. Az időjárásjelző üteg összességében „Kiváló"-ra teljesített, így a rakétadandár rakéta- és rakétatechnikai kiképzettségének összegzett értékelése „Jó" lett. Eme „bemelegítés" után, augusztus 21–30-a között jöhetett a „főpróba", a „HENGER–80/I." fedőnevű csapásvezetési gyakorlás, melynek összértékelése szintén „Jó" lett. Mindezek után már nyugodtan, az alapos felkészülés tudatában utazhattak ki szeptemberben a *Szovjetunió* Állami Lőterére, hogy végrehajtsák az élesrakéták indításával egybekötött „HENGER–80" harcászati gyakorlatot. Ennek során nagy távolságú menetet és kettős állásváltást végrehajtva, 12 egyes és két csoportos csapást mérve, „Jó" minősítéssel zárták a gyakorlatot.

A miniszteri szemle azonban még ezzel sem ért véget. *Bohunka Gyula* vezérőrnagy, az MN rakéta és tüzérfőnöke, a miniszteri szemlebizottság vezetője; *Sasvári Ferenc* ezredes, szervezési csoportfőnök-helyettes, a szemlebizottság politikai helyettese és *Gemeiner Ferenc* ezredes, MN rakéta- és tüzérfőnök-helyettes, a szemlebizottság vezetőjének helyettese november 10-én írta alá a 0012-48/1979. (helyesen 1980. – Sz. M.) számú szemleértékelést, amit az ezred 1986.(!) 11. 18-án iktatott 00620/1/1986. számon.[16] E szerint a honvédelmi miniszter 0012/1980. számú

16 KI – 182/04/5. (1980. 11. 10.)

A gyakorlaton részt vevő magyar tisztek Volgográdban

utasítása alapján augusztus 4. és október 2. között – két ütemben – folytatták le a miniszteri szemlét. Az elsőben a dandár általános átvilágítása folyt, míg a másodikban a „HENGER–80" során mérték a résztvevők teljesítményét.

Mivel a részértékeléseket korábban már bemutattuk, most csak a lényegre szorítkozunk: „Összességében a rakétadandár a miniszteri szemlén magasszintű (sic!) felkészültségről tett tanúbizonyságot. Az 1976-ban lefolytatott HM szemlén elért kimagasló eredményeket a legtöbb területen megszilárdította, illetve tovább fejlesztette. Magasfokú (sic!) az állomány hivatástudata. Céltudatos és aktív a politikai munka. A vezetés folyamatos és eredményes. A szabályzat szerinti élet, valamint a katonai rend és fegyelem példás. A miniszteri szemlén elért eredmények alapján: A RAKÉTADANDÁR HADRAFOGHATÓ, MAGAS SZINTEN KÉPES TELJESÍTENI ALAPRENDELTETÉSÉBŐL EREDŐ FELADATAIT." *(4. o.)*

A jegyzőkönyv szerint a dandár tevékenységének erősebb oldalát képezi: a harckészültség és hadrafoghatóság állandó fenntartásához szükséges feltételek biztosítása; a politikai állapot, az erkölcsi-fegyelmi helyzet kiegyensúlyozottsága, a szocialista versenymozgalom eredményessége; a parancsnoki állomány felkészültsége és a vezetés stabilitása; a szabályzat szerinti élet megvalósítása; az általános katonai és szakkiképzés magas szintű végrehajtása; a technika folyamatos hadrafoghatóságának biztosítása; a személyi állományról való gondoskodás, valamint az ésszerű és takarékos gazdálkodás.

Ezzel szemben a tevékenység gyengébb oldalának ítélték: a bázisikiképzést folytató alegységeknél a dublőrállomány kiképzését, igénybevételükkel a hadrafoghatóság folyamatos biztosítását; a kiképzésből – szolgálati és gazdasági elfoglaltságra való hivatkozással – való indokolatlan hiányzást, illetve egyes szakterületeken a naprakész anyagnyilvántartást és a bizonylati fegyelem lazaságát.

Mindent összevetve: „A miniszteri szemlén elért eredmények alapján – az érvényben lévő értékelési mutatókat figyelembe véve – a rakétadandárt a HONVÉDELMI MINISZTER ELVTÁRS a 0021. sz. parancsában »JÓ«-ra értékelte." *(34. o.)*

1980 őszén 22 fő került új beosztásba, közöttük *Róth Gyula* őrnagy, a dandár új műszaki főnöke, illetve *Csikány Tamás* hadnagy, akit első beosztásként kinevezték az 1. harckocsizászlóalj 1. rakétaüteg parancsnoki szakasz parancsnokává.[17]

1981. január 19-én a dandárt – *dr. Mórocz Lajos* altábornagy, hadseregparancsnok kíséretében – meglátogatta *Ny. K. Szilcsenko* vezérezredes, az EFE főparancsnokának magyarországi képviselője.[18]

A szemlejegyzőkönyv által is kiemelt szocialista versenymozgalom vizsgáira 1981. februárban ismét sor került.[19] Ennek eredményeként az 1480/Z. önálló zászlóalja hetedszer, az I. önálló zászlóalja pedig ötödször vívta ki „A Néphadsereg kiváló zászlóalja" címet. Az MN 1480/A. század tízszeres(!), a Cs. század kilencszeres, az L. század hétszeres, az M. század hatszoros; a J. és a V. századok ötszörös, az I. század négyszeres; a Z. és az R. század kétszeres, míg a D., az Ö. és a T. alegység „A Néphadsereg kiváló százada" lett. 23 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 50 „A Néphadsereg kiváló raja", 202 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 28 fő harmadszor!), 1 „Az egység élenjáró százada", 12 „Az egység élenjáró szakasza", 42 „Az egység élenjáró raja" és 190 „Az egység élenjáró katonája" címet érdemeltek ki a résztvevők. Ezek az eredmények lényegében hasonlóak az előzőekhez. *Nagy József* alezredes hetedszer, *Koltai István* őrnagy pedig másodszor nyerte el „A Néphadsereg kiváló zászlóaljparancsnoka" büszke címet. *Hegedűs István* százados és *Máth János* őrnagy ötödször; *Szabadi Tibor, Illés József* és *Németi Tibor* százados, valamint *Benedek László* főhadnagy negyedszer; *Brányi Ferenc* százados, *Boros Elemér, Pető László, Szabados Béla* és *Tokai Béla* főhadnagy, valamint *Sulyok László* alhadnagy pedig először érdemelte ki „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka" címet.

Sebők János ezredes április 9-én írta alá a 00247/1981. számon kiadott 1981. évi vezetői értekezlet anyagát.[20] Magán a vezetői értekezleten a fővendég *Pap János*, a Honvédelmi Bizottság elnöke, az MSZMP Veszprém megyei első titkára volt. Bevezetőjében a dandár parancsnoka aláhúzta: „Magasabbegységünk az elmúlt öt évben a részére meghatározott feladatokat eredményesen végrehajtotta. Növekedett és erősödött harcképessége, fokozódott harckészültségi és mozgósítási készsége. (Ezek a sztereotípiák minden évben szóról szóra ismétlődnek. – Sz. M.) Fejlődött személyi állományunk politikai állapota, szilárdult erkölcsi-fegyelmi helyzete, erősödött cselekvési egysége. Javult a parancsnokok és törzsek felkészültsége, a sorállomány kiképzése. Erősödött az egyszemélyi parancsnoki rendszer. Tervszerűbbé vált a vezetési szintek munkája, a munka szervezettsége. Fejlődött a káder- és személyügyi munka színvonala. További eredményeket értünk el

17 Csapattörténet... i. m. 18–19. f.
18 Uo. 360. f.
19 Uo.179–181. f.
20 KI – 145/03/1. (1981. 04. 09.)

Ny. K. Szilcsenko vezérezredes látogatása a dandárnál, dr. Mórocz Lajos altábornagy és Sebők János ezredes kíséretében

a takarékos gazdálkodási célkitűzések megvalósításában, a személyi állomány életkörülményei javításában. Eredményesen teljesítettük a népgazdasági munka terén ránk háruló feladatokat." *(1. o.)* (Tudom, nehéz kenyér a beszámolókészítés, de a tiszt leleményes: az utolsó három mondat az előző éviből emeltetett át, egy az egyben! – Sz. M.)

Ezt követően jelezte, hogy az elkövetkezendő öt évben is végrehajtanak bizonyos technikai fejlesztéseket, szervezeti korszerűsítéseket a magasabbegységnél a harckészültség, valamint a harcképesség és a hadrafoghatóság további szilárdítása érdekében. Ebből adódóan az 1981. kiképzési évben végrehajtandó főbb feladatok:

– a harckészültségi feladatok végrehajtási idejének további jelentős csökkentése;

– áttérés az új, 3x6 hónapos kiképzési rendszerre; felkészülés a júniusi harcászati gyakorlat eredményes végrehajtására;

– a fegyelmi helyzet javítása, a laktanyán kívüli fegyelemsértések lényeges csökkentése;

– a szemléken feltárt hiányosságok felszámolása;

– a szolgálati, munka- és életkörülmények további javítása, a gazdálkodási eredmények megszilárdítása;

– a vezetés hatékonyságának folyamatos fokozása.

Az elkövetkező öt évben kiemelt feladatként kezelendő a kádermunkában azon tény, miszerint az állomány összlétszámának 26 százalékát alkotják a hivatásosak és továbbszolgálók. Ezért központi kérdés a létszámhiányok minimálisra csökkentése, illetve a parancsnoki állomány körültekintőbb kiválasztása. Nagyobb figyelem fordítandó a pályára irányításra, valamint a személyügyi munka új rendszerére, ami lehetőséget teremt a gépi adatfeldolgozásra, az adminisztráció csökkentésére és a káderügyek érdemibb intézésére.

Az egyszemélyi parancsnoki rendszer erősítése mellett lényeges előrelépésre van szükség a századszintű vezetés színvonalának, eredményességének fokozása terén.

A hadsereg rakéta- és tüzérfőnöke 1981. június 2–5. között harcászati gyakorlatot vezetett le a dandár kijelölt alakulatai számára.[21] Ennek során a dandárparancsnok, a dandártörzsfőnök és -törzs, a politikai apparátus, valamint a technikai szolgálat tevékenységét „Jó"-ra, míg a hadtáp- és híradó szolgálatét „Megfelelő"-re értékelte. Az 1. rakétaosztály-parancsnok és törzse „Jó" minősítést kapott, míg „A 2. rakétaosztály parancsnok (sic!) és törzs eredményesen végezte feladatát." *(182. f.)* A harcászati gyakorlat összegzett értékelése is „Jó" lett.

E „bemelegítést" követően, június 15–18-a között az 5/2. harckocsizászlóalj hajtott végre harcászati gyakorlatot, összességében „Jó" értékeléssel.[22]

Az 1981. augusztusi szocialista versenymozgalom értékelését követően a következő címek találtak gazdára: az MN 1480/A. század tizenegyedszer, a Cs. század tizedszer, az M. század hetedszer; a V. század hatodszor lett „A Néphadsereg kiváló százada". 15 „A Néphadsereg kiváló szakasza", 39 „A Néphadsereg kiváló raja", 224 „A Néphadsereg kiváló katonája" (ebből 19 fő harmadszor!), 6 „Az egység élenjáró szakasza", 37 „Az egység élenjáró raja" és 177 „Az egység élenjáró katonája" cím született. Ez lényeges visszaesést jelent, hiszen zászlóaljak nem szerepelnek és sokszoros kiváló századok is elvéreztek! *Hegedűs István* százados és *Máth János* őrnagy hatodszor, *Németi Tibor* százados ötödször, *Tokai Béla* főhadnagy pedig másodszor nyerte el „A Néphadsereg kiváló századparancsnoka" címet.[23]

1981 októberében a dandár parancsnoka ismét beszámolt a HDS Katonai Tanács előtt. Az e jelentést tartalmazó, október 15-én kelt 00591/1981. számú irat[24] tanulsága szerint 1981-ben kiemelkedő jelentőségű volt a miniszteri szemle által feltárt hiányosságok megszüntetése, az ezred harcászati gyakorlat eredményes végrehajtása, illetve a 3x6 hónapos behívási és kiképzési rendszer előkészítése, továbbá az I. időszakának beindítása. A feladatok időarányos részét eredményesen végrehajtották.

A hátralévő időszak feladatai közül meghatározó jelentőségűek az erkölcsi-politikai és fegyelmi helyzet további szilárdítása; a harckészültségi feladatok új követelmények szerinti végrehajtására való felkészülés, valamint az I. kiképzési időszak „Kiváló" vagy „Jó" szintű teljesítése.

A munkahelyi légkör jó, nyílt; a tiszti állomány 97, a zászlósinak 66, míg a tiszthelyettesinek 46 százaléka párttag. A sorállomány körében 3 százalékot tesz ki a párt- és 65 százalékot a KISZ-tagok száma. A személyi állomány – az év során – 2012 dicséretet és 196 fenyítést kapott. *(6–7. o.)*

21 Csapattörténet... i. m. 181–183. f.
22 Uo. 183–184. f.
23 Uo. 184–185. f.
24 KI 145/03/3. (1981. 10. 15.)

A parancsnoki és törzskiképzés az elrendeltek szerint folyik, a törzsek összekovácsolódtak. A szakkiképzés „Jó" szintű. Az 1981. szeptember 1-jétől 1982. február 28-áig terjedő kiképzési időszakot előkészítették.

A káder- és személyügyi munkában a fő figyelmet az elmúlt években hatályba lépett új rendelkezések előírásainak egységes értelmezésére és gyakorlatban való alkalmazására fordították. A tiszti hiány 10, a tiszthelyettesi pedig 18 fő. A ZMKA-ról 5, a katonai főiskolákról 9 tiszt, míg a tiszthelyettesi iskoláról 8 tiszthelyettes érkezett, 1 fő tett tiszti vizsgát, illetve 1 tiszt és 3 tiszthelyettes vállalt továbbszolgálatot. Az átlagéletkor a tiszteknél 35, a tiszthelyetteseknél pedig 33 év. *(16. o.)*

Az év folyamán a parancsnoki állomány körében 29 tiszt beosztásában következett be változás.[25] Többek között kinevezték: *Müller András* őrnagyot a dandártörzs hadműveleti alosztályvezetőjévé (TÖFH); *Recsetár Imre* őrnagyot (korábban „A Néphadsereg hatszoros kiváló századparancsnoka" – Sz. M.) a dandártörzs hadműveleti főtisztjévé (alosztályvezető-helyettes); *Bisi Sándor* őrnagyot dandár fegyverzeti szolgálatfőnökké; *Méhes László* őrnagyot dandár gépjármű-technikai szolgálatfőnökké.

1981. december 8–10. között az 5/1. harckocsizászlóalj, az 5/2. harckocsizászlóalj pedig 15–17. között harcászati gyakorlatot hajtott végre[26] az alábbi eredménnyel:

Az értékelés személyi és tárgyköre	1. harckocsizászlóalj	2. harckocsizászlóalj
Parancsnok és törzse	Jó	Megfelelő
Álláskörletek felderítése és előkészítése	Jó	Jó
Tömegpusztító fegyverek elleni védelem	Jó	Jó
A harcászati tevékenység	Jó	Jó
Manőver-végrehajtás	Kiváló	Jó
Összegzett harcászati tevékenység	Jó	Jó
Rakétacsapások előkészítése, vezetése és végrehajtása	Kiváló*	Megfelelő**
Rakétatechnikai szakasz	Kiváló	Kiváló
Az osztály harcászati gyakorlata	Jó	Megfelelő

* 64 százalékát, s az ezen belüli csoportos csapás 67 százalékát értékelték „Kiváló"-ra; 21 százalékát (ezen belül a csoportos csapások 33 százalékát) „Jó"-ra, 15 százalékát pedig „Megfelelő"-re;

** 21 százalékát, s ezen belüli csoportos csapás 33 százalékát értékelték „Kiváló"-ra; 43 százalékát „Jó"-ra, 29 százalékát (ezen belül a csoportos csapások 67 százalékát) „Megfelelő"-re", 7 százalékát pedig „Nem megfelelő"-re.

Sebők ezredes az 1982. február 4-én kelt 0012. számú ezredparancsában[27] szabta meg a március 1.–augusztus 31-i kiképzési időszak feladatait. Ennek bevezetőjével felidézte az I. kiképzési időszak (1981. 09. 01.–1982. 02. 28.) főfeladata-

25 Csapattörténet... i. m. 18–20. f.

26 Uo. 185–187. f.

27 KI 152/01/12. (1982. 02. 04.)

it: az MSZMP XII. kongresszusa és a Politikai Bizottság 1980. október 14-i határozatainak feldolgozása; áttérés a 3x6 hónapos kiképzésre; a behívási-váltási rendszerben az új kiképzési programok eredményes teljesítése és felkészülés az elrendelt gyakorlatok sikeres végrehajtására; a technikai eszközök és anyagok hadrafoghatóságának biztosítása; a gazdálkodás szinten tartása; az őszi mezőgazdasági munkák végrehajtása, valamint az ötnapos munkahétre történő zökkenőmentes átállás. Ezeket a feladatokat a dandár összességében sikeresen megoldotta.

A fenti eredményekre támaszkodva a II. kiképzési időszak fő feladatai:

– az MSZMP XII. kongresszusa határozataiból adódó helyi feladatok végrehajtása;

– az MNVKF. 0028. számú utasításában, továbbá az MN kiképzési főfelügyelő 0055. és az 5. hadseregparancsnok 00150/1981. számú intézkedésében meghatározott feladatok és követelmények maradéktalan teljesítése;

– az elöljárói átfogó ellenőrzésre és a különböző gyakorlatokra történő eredményes felkészülés;

– a csapatkiképzés megszilárdítása az új váltási rendszerben, valamint az átszervezett szocialista versenymozgalom bevezetése;

– az erkölcsi-politikai állapot további szilárdítása, a fegyelmi helyzet javítása;

– a haditechnikai eszközök és anyagok hadrafoghatóságának, valamint gazdaságos üzemben tartásának a biztosítása;

– a gazdálkodás javítása, továbbá

– a vezetési tevékenység hatékonyabbá tétele.

A feladatok részletezésekor, külön kitérve a személyügyi munkára – ami egy ideje a parancsnoki beszámoltatás és feladatszabás fontos elemévé vált –, kiemelte a hadsereg személyügyi osztálya számára készítendő, a dandár elmúlt tízéves káderhelyzetére vonatkozó elemzés fontosságát. Fokozzák – a különböző szintű parancsnokokkal együttműködésben – a vezetőkiválasztás hatékonyságát, s tegyenek meg mindent a kiáramlás csökkentésére. Javítsák a minősítések tartalmi színvonalát. Érjék el, hogy a kiemelkedően teljesítők részesüljenek kiemelt elismerésben. Javítsák a nyugállományra felkészítő tevékenységet ugyanúgy, mint a polgári alkalmazottak irányában végzett munkát.

Deák János őrnagyot 1982. május 1-jével a ZMKA Vezérkari akadémiára felkészítő orosz nyelvi tanfolyamára vezényelték, így őt *Kovács Barnabás* őrnagy követett az ezredtörzsfőnöki poszton.[28]

Az 1982. augusztus 1-jén életbe lépett MÁTRA–II. szervezési intézkedéssel megszűnt a dandárközvetlen technikai üteg, s helyette osztálytechnikai ütegek jöttek létre; a rakétaosztályok rakétaütegeit háromról kettőre csökkentették, de ütegenként (az 1-1 helyett – Sz. M.) 2-2 indítóállvánnyal; a bevizsgáló szakasz a javítószázad állományába került, s a tárolt hordozók számát 6-ról 16-ra emelték.[29]

Sebők János ezredes szeptember 30-án írta alá a 00556/1982. számon nyilvántartott beszámoló jelentését az 1981–1982. évekről.[30] Ennek tömör lényege, hogy „az ezred személyi állománya az 1981-re meghatározott feladatokat teljes

28 HL MN Kgy. D-603. ő. e. Az ezred 1982. évi története (a továbbiakban: 1982. évi történet), 3–5. o. Az iratban Kovács Barnabás őrnagynál szereplő 1982. január 15-i dátum elírás lehet.

29 HL Magyar Néphadsereg (MN) Külön gyűjtemény (Kgy.) – D-611. őrzési egység (ő. e.). Összefoglaló csapattörténet felterjesztése (a továbbiakban: Összefoglaló...), 3. o.

30 KI 152/04/1. (1982. 09. 30.)

Magyar és szovjet katonai vezetők és újságírók látogatása a dandár harcálláspontján 1982. május 25-én

mértékben és eredményesen végrehajtotta. Jó eredménnyel végrehajtottuk a HKSz-i ellenőrzéssel összekapcsolt ezred harcászati gyakorlatot; előkészítettük és áttértünk az új váltási rendre és az ehhez kapcsolódó kiképzésre; az 1980-ban megtartott HM szemle tapasztalatait feldolgoztuk, a feltárt hiányosságokat megszüntettük; felkészültünk a szakmai harckészültségi feladataink új követelmények szerinti végrehajtására. A végrehajtást befolyásolta – de nem jelentősen –, hogy március 1-jétől már 6 hónapos kiképzést folytattunk, de a kiképzési programot csak novemberben kaptuk meg.

1982-ben végrehajtottuk az MSZMP. XII. Kongresszusa határozataiból adódó helyi feladatainkat időarányosan; felkészültünk a HDS.PK-i célellenőrzésre; a hazai földön végrehajtásra került csapatvezetési gyakorlásra, melyet jó értékeléssel hajtottunk végre; a *Szovjetunió* Állami Lőterén levezetésre került élesindítással egybekötött harcászati gyakorlatra, melyet kiváló értékeléssel hajtottunk végre; megszilárdítottuk a törzs- és csapatkiképzést; kimagasló eredményt értünk el a szocialista versenymozgalomban; előkészítettük, illetve áttértünk az ötnapos munkahétre; időarányosan teljesítettük a MÁTRA–II. feladatot; felkészültünk és megkezdtük a népgazdasági munkában való részvételt; befejeztük a II., majd szeptember 1-vel elkezdtük a III. kiképzési időszakot – ezen belül eredményesen teljesítettük az alapkiképzést.

A gyakorlatok végrehajtását befolyásolta – szintén nem jelentősen –, hogy március 1-vel új Lőutasítás lépett érvénybe és a begyakorlásra rövid idő állt rendelkezésre.

Az 1981–82-es feladataink végrehajtása a hadseregparancsnokság (sic!) részéről célellenőrzés keretében felmérésre került (Oh, magyar nyelv! Én meg falra mászásra! – Sz. M.), ahol megállapították: »az ezred hadrafogható (sic!), az 1980. évi HM. szemlén feltárt hiányosságokat megszüntette, magas szinten képes teljesíteni alaprendeltetéséből adódó feladatait.« Az elért eredmények alapján – a HDSKT. felterjesztésére – a Honvédelmi Miniszter elvtárs a „Kiváló magasabbegység" címet és zászlót adományozta az ezrednek." *(2–3. o.)*

1981-ben a népgazdasági munkában 226 fővel és 43 gépkocsival, összesen 2722 kiképzési nappal vettek részt, aminek következtében a kiképzésben fél hónapos korrekcióra kényszerültek. *(19. o.)*

A káder- és személyügyi munkában a fő figyelmet a káderpolitikai elvek következetes érvényesítésére fordították. A tiszti állomány átlagéletkora 34,1, míg a tiszthelyetteseké 33 év. A tiszti feltöltöttség 84,3 százalék (–21 fő), a tiszthelyettesi pedig 83,9 százalék (–26 fő). A MÁTRA– II. feladat során a dandár 6 tiszti és 10 tiszthelyettesi státussal gyarapodott. Felfektették az új káder- és személyügyi okmányokat. Továbbra is alacsony hatékonyságú a sorállomány megnyerése továbbszolgálatra. A beszámolási időszakban mindössze 7 férfi és 2 nő vállalt tovább szolgálatot. *(21–22. o.)* Az intenzív agitáció ellenére sem szolgálnak tovább a felső korhatárt elérték.

Talán nem érdektelen felhívni a figyelmet arra, hogy parancsnoki beszámoló értékelésnek ez esetben vált először részévé a tudományos munka értékelése! A jelentés – önálló – VIII. fejezete foglalkozik ezzel az egyre fontosabb tényezővel. Ez akkor is mérföldkőnek tekintendő, ha „nyúlfarknyi", s érzékelhető, hogy újszerűsége és a tudományos fokozattal rendelkezők hiánya következtében elég „nyögve

nyelősre" sikeredett: „1981-ben az ezrednél elkészítettük a rakétás kiképzési programot, amely jelenleg módosítás alatt áll. Szakkiképzésen áttanulmányoztuk és feldolgoztuk az új Lőutasítás követelményeit. A csapásfeladatokból módszertani foglalkozást tartottunk. A MÁTRA–II. feladatból adódóan elemeztük a harckészültségi feladatainkat és módszertani foglalkozást vezettünk le, ahol sok új javaslatot valósítottunk meg. Ezen kérdések feldolgozása teljes mértékben hozzájárult az évi legfontosabb feladataink magas szintű megoldásához." *(27–28. o.)*

A honvédelmi miniszter 85/1981. számú intézkedésének megfelelően, 1982. február 1-jével áttértek az ötnapos munkarendre, amibe hamar beilleszkedtek, mindössze a napostisztek szombatonkénti karbantartási munkairányítói tevékenysége okoz nehézséget.

Végezetül az ezred előtt álló feladatokat fogalmazta meg:

– a MÁTRA–II. feladat végrehajtása;

– a harckészültségi időnormák csökkentése;

– a kiképzési feladatok új szervezettel való eredményes megoldása;

– a báziskiképzés új rendjére való áttérés;

– az új technikai és anyagi eszközök fogadása, rendszerbe állítása, elhelyezése és kiszolgálása;

– a harci alkalmazás új elveinek zászlóalj-, századszintű begyakorlása;

– a népgazdasági munka rendkívüli esemény- és balesetmentes végrehajtása, valamint

– a következő időszak csapásvezetési és harcászati gyakorlataira való tervszerű felkészülés.

Ami a kérelmeket, javaslatokat illeti:

– kapjanak lehetőséget – 1978 után először – elnöki tanácsi kitüntetésre;

– a féléves kiképzési időszakból adódó feladatnövekedés következtében kérik a kilométer-, üzemanyag- és aggregátorüzemóra-norma felülvizsgálatát.

A kimagasló parancsnoki tevékenységéért szeptember 29-én vezérőrnaggyá kinevezett *Sebők János* október 6-án adta ki a 0060. számú parancsát[31] az 1982. 09. 01.–1983. 02. 28-ig terjedő kiképzési időszak feladataira vonatkozóan. Ebben felsorolva az előző periódus fő feladatait *(lásd a 27. számú lábjegyzetet),* majd megállapította, hogy „A kiképzési időszak feladatai végrehajtásának eredményeképpen tovább szilárdult az ezred harckészültségi és mozgósítási készsége, a parancsnokok, a törzsek és alegységek felkészítése. A személyi állomány – az éleződő nemzetközi helyzet ellenére – kiegyensúlyozott politikai légkörben vett részt a harckészültségi és kiemelt jelentőségű kiképzési feladatok végrehajtásában. A politikai-erkölcsi, fegyelmi helyzet egészségesen fejlődött. Az anyagi-pénzügyi gazdálkodás terén az elért eredmények megszilárdultak, a hatékonyság tovább javult, a gazdálkodási szemlélet tovább fejlődött... A fentiek következtében az ezred harckészültsége és mozgósítási készsége biztosított. A személyi állomány politikai-erkölcsi állapota, fegyelmi helyzete szilárd. A parancsnokok és törzsek felkészültsége, az alegységek és a katonák kiképzettsége és összekovácsoltsága biztosítja a feladatok végrehajtását. A fegyverzet és harcitechnika (sic!) hadrafogható (sic!). A gazdálkodás színvonala, a személyi állomány élet- és munkakörülményei

31 KI 152/01/60. (1982. 10. 06.)

jók. *Az önálló ezred hadrafogható (sic!), képes az alaprendeltetéséből eredő feladatok végrehajtására." (2–3. o.)*

Ezt követően vázolta fel a III. kiképzési időszak fő feladatait:

– az MSZMP XII. kongresszusa határozataiból adódó helyi feladatok folyamatos végrehajtása;

– az MNVKF. 0028. számú utasításában, továbbá az MN kiképzési főfelügyelő 0055. és az 5. hadseregparancsnok 00150/1981. és 0082/1982. számú intézkedésében meghatározott feladatok és követelmények maradéktalan teljesítése;

– a MÁTRA–II. feladat eredményes teljesítése;

– a csapatkiképzés elért eredményeinek megszilárdítása, valamint a szocialista versenymozgalom eddigi színvonalának megtartása;

– az erkölcsi-politikai állapot további szilárdítása, a fegyelmi helyzet terén mutatkozó problémák megszüntetése;

– a haditechnikai eszközök és anyagok hadrafoghatóságának, valamint gazdaságos üzemben tartásának és kiszolgálásának a biztosítása;

– az őszi népgazdasági munkák fegyelmezett, balesetmentes végrehajtása;

– a gazdálkodás ésszerűbbé tétele, továbbá

– vezetési tevékenység operativitásának és az ellenőrzés javítása.

A személyügyi munka terén – a korábbiakban bemutatottakon túl –, a parancsnokokkal együttműködve, még jobban szorgalmazzák a tiszti-tiszthelyettesi hallgatók, tartalékos tisztek és tiszthelyettesek továbbszolgáló állományba való megnyerését. Tegyék hatékonyabbá a katonai pályára irányító és toborzó tevékenységet. Javítsák tovább a minősítések színvonalát.

Ami az év során bekövetkezett személyi változásokat illeti:[32] a más kötelékhez áthelyezett gépjármű-technika szolgálatfőnök, *Méhes László* őrnagy helyébe *Demek Sándor* őrnagy lépett. Az év során az alakulattól összesen 14 tisztet – köztük *Máth János* és *Fekete Imre* őrnagyot –, illetve tiszthelyettest, továbbá tisztest helyeztek át máshová, s mindössze 3 tiszthelyettes, továbbá 1 tisztes érkezett.

Ami a kiképzés fő mutatóit illeti, 1982-ben a politikai oktatásban, a tömegpusztító fegyverek (TÖPFE) elleni védelemben és szabályzatismeretben minden alegység „Jó" értékelést kapott. A szakkiképzés terén 5 „Kiváló" és 4 „Jó"; testnevelésből 8 „Jó" és 1 „Megfelelő", alaki kiképzésből 7 „Jó" és 2 „Megfelelő", általános lőkiképzésből 2 „Kiváló" és 7 „Jó", gépjárművezetésből pedig 7 „Kiváló" és 2 „Jó" eredmény született.[33]

A részben módosított szocialista versenymozgalomban (mint látni fogjuk, az alegységeknél új kategóriák is beléptek – Sz. M.) mind az I., mind a II. kiképzési időszak lezárásával szép sikerek születtek.[34] (A jobb összehasonlíthatóság érdekében a számlálóban az I., míg a nevezőben a II. kiképzési időszak eredményét jelölöm. – Sz. M.) Ezek szerint 12/12 háromszoros, 29/38 kétszeres és 27/112 egyszeres kiváló katona; 46/54 háromszoros, 132/107 kétszeres, valamint 213/190 egyszeres élenjáró katona; 8/15 *Aranykoszorús* kiváló raj, 1/4 háromszoros, 2/3 kétszeres és 2/16 egyszeres kiváló raj; 32/23 *Ezüstkoszorús* élenjáró raj, 4/6 háromszoros, 7/20 kétszeres, illetve 29/21 élenjáró raj; 5/10

32 1982. évi történet... i. m. 3–6. o.
33 Uo. 10. o.
34 Uo. 11–13. o.

Tartalékosok gyalogsági lövészete Tapolcán, 1983. április 22-én

Aranykoszorús kiváló szakasz; 0/6 kiváló szakasz; 10/5 *Ezüstkoszorús* élenjáró szakasz, 1/0 háromszoros és 0/7 kétszeres élenjáró szakasz született. (Mint látható, a II. vizsgaidőszak sok területen lényeges előrelépést produkált! – Sz. M.) Az I. kiképzési időszakban 3 század szerzett *Aranykoszorús* kiváló század (parancsnokok: *Máth János* őrnagy, *Hegedűs István* százados és *Erős János* főhadnagy), 1 pedig kiváló század (Pető *László* főhadnagy) címet. 1 üteg érdemelte ki az *Ezüstkoszorús* élenjáró század (Tokai *Béla* főhadnagy) és 3 az élenjáró század (Illés *József* százados, *Somogyi Zsigmond* főhadnagy és *Sulyok László* hadnagy) jelzőt. *Nagy József* alezredes 1. önálló harckocsizászlóalja (rakétaosztálya) is élenjáró címet szerzett.

A II. kiképzési időszak végén már 4 *Aranykoszorús* (a *Máth* őrnagy helyébe lépett *Kárpáti Béla* százados, valamint *Hegedűs István* és *Erős János* százados, valamint *Tokai Béla* főhadnagy), 1 kétszeres (Pető *László* főhadnagy) és 3 kiváló századot (Illés *József* és *Szabadi Tibor* százados, *Benedek László* főhadnagy) ünnepelhetett a dandár. Ezeken kívül született még 2 kétszeres élenjáró (Somogyi *Zsigmond* főhadnagy és *Sulyok László* hadnagy), valamint 4 élenjáró század (*Brányi Ferenc* százados; *Boros Elemér, Németh István* és *Szabados Béla* főhadnagy), valamint 2 kiváló zászlóalj (*Nagy József* alezredes és *Koltai István* őrnagy). Ezek után nem csoda – a valóságban viszont ugyancsak az, hiszen rendkívüli ritkaságnak számított –, hogy fennállása óta először az 5. önálló harckocsiezred is kivívta a kiváló magasabbegység (Sebők *János* – ekkor még – ezredes) valóban megtisztelő címet!

A „Kiváló dandár" zászló bemutatása a felsorakozott állománynak 1982. augusztus 16-án

Tartalékosok gyalogsági lövészete Tapolcán, 1983. április 22-én

Az ezred néhány tisztje jelentős eredményeket ért el különböző számítógépes programok megalkotásában.

Ekkor a vezetőállományt a következő személyek alkották: *Sebők János* vezérőrnagy, parancsnok; *Németh Gyula* alezredes, parancsnokhelyettes; *Bojtos István* alezredes, politikai helyettes; *Hegedűs Sándor* alezredes, PB-titkár; *Kovács Barnabás* őrnagy, törzsfőnök; *Mácsai Tamás* őrnagy, hadtáphelyettes és *Szabó József* mk. alezredes, technikai helyettes.[35]

Az MN rakéta- és tüzérfőnök 1983. április 19. és 23. között komplex harckészültségi és mozgósítási ellenőrzést, valamint harcászati gyakorlatot vezetett le, melynek eredményeként megállapíttatott, hogy a dandár parancsnoka és törzse, valamint a parancsnoki állomány a vizsgált területeken kellő vezetési jártassággal és készséggel bír. Rendelkeznek a meghatározott – kulturált – tervekkel és - kivonatokkal, bár ezek tartalmában előfordul némi pontatlanság. A harci technika hadra fogható. A mozgósítási csoport kiemelkedően tevékenykedett. Az ellenőrzést „Megfelelő"-re (ezen a területen csak két értékelés volt: „Megfelelő", illetve „Nem megfelelő" – Sz. M.), míg a harcászati gyakorlatot „Jó"-ra értékelte az elöljáró.[36]

Sebők vezérőrnagy 1983. május 27-én írta alá a 00309/1983. számon iktatott, s ezen a napon megtartott vezetői értekezlet anyagát.[37] Bevezetőjében magabiztosan rögzítette, hogy „A jelen tervidőszak első felére meghatározott feladatokat, amelyeket a HDSPK. elvtárs számunkra meghatározott, az ezredtörzs és alárendelt egységei, alegységei időarányosan teljesítették... és ezzel megteremtettük azt a szilárd bázist, amely szükséges a tervidőszak második felében előttünk álló feladatok végrehajtásához." *(2–3. o.)* Sőt jogos büszkeséggel sietett idézni *Czinege Lajos* hadseregtábornoknak a május 6-i vezetői értekezletén elhangzott mondatait, miszerint: „és – amint azt már megszoktuk – rakétadandárunk az elmúlt két és fél évben is minden objektív kontroll alá bocsájtott (sic!) esetben kiválóan szerepelt." *(3. o.)*

A káder- és személyügyi munka vonatkozásában kiemelte a nagyarányú személyi mozgást és fiatalítást. Alegységszinten mintegy 2-3 évente kicserélődik az állomány zöme. Most azonban a zászlóaljaknál is tapasztalható ez a jelenség, még parancsnoki szinten is. *(28. o.)*

A katonai vezetés minden szinten biztosította a harckészültségi feladatok ellátását, ugyanakkor – különösen alegységszinten – jelentősen fejleszteni kell az ellenőrzési mechanizmusokat, a törzsekben pedig az ellenőrzés szakszerűségét.

Ezt követően a parancsnok pontosította a feladatokat:

– A feltárt hiányosságok folyamatos felszámolása, felkészülés az 1984. évi elöljárói ellenőrzésre.

– Az 1. harckocsizászlóalj parancsnoka és törzse biztosítsa a zökkenőmentes parancsnoki váltást, úgyszintén segítsék az 1. harckocsiszázad új parancsnokának beilleszkedését. Készítsék fel a zászlóaljat az 1984. évi elöljárói ellenőrzésre.

– A 2. harckocsizászlóalj parancsnoka – feltöltése után – rövid idő alatt tegye a törzset vezetőképessé és segítsék a 4. századparancsnokot vezetői tevékenységében. Készüljenek fel az 1984. évi elöljárói ellenőrzésre.

35 1982. évi történet... i. m. 16. o.
36 HL MN Kgy. D-603. ő. e. Az ezred 1983. évi története (a továbbiakban: 1983. évi történet), 8. o.
37 KI 158/04/1. (1983. 05. 27.)

Siska József vezérőrnagy, gyakorlatvezető, az 5. HDS. rakéta- és tüzérfőnöke 1983. június 30-án írta alá a 00419/41/83. számú – az ezrednél július 31-én 00359. számon iktatott – csapásvezetési gyakorlatértékelési lapot[38], ami valójában egy 31 oldalas, vaskos jelentés. Ebből megtudható, hogy a hadseregparancsnok 00145/1983. számú Kiképzési Intézkedésének megfelelően június 20–22-én csapásvezetési gyakorlást (osztályharcászati gyakorlat) hajtottak végre azzal a kiemelt céllal, hogy felmérjék az MN Rakéta- és Tüzérfőnökség által 1983. április 19–23-a között levezetett komplex harckészültségi ellenőrzés során feltárt hiányosságok felszámolásának mérvét, illetve ellenőrizzék a dandár felkészültségét az alaprendeltetéséből adódó feladatok végrehajtására. A gyakorlat idején – a szolgálatilag távol lévő dandárparancsnok helyett – *Németh Gyula* alezredes látta el a parancsnoki funkciót. A gyakorlat tárgyát képezte a front első lépcsőjében támadó összfegyvernemi hadsereg rakétadandára harctevékenységének megszervezése és vezetése a HDS. első támadó hadműveletében, tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között. E bonyolult tevékenységi sor alapján *Siska* vezérőrnagy úgy látta, hogy *„A RAKÉTADANDÁR HARCÁSZATI TEVÉKENYSÉGÉNEK ÉRTÉKELÉSE,* a parancsnok és a törzs tevékenysége, az egységek, alegységek és FCS. harcászati tevékenysége, valamint a menet és manőverek végrehajtása alapján *»Jó«." (20. o.)*

Emellett, bár nem kevés hiányosságot is feltártak (igaz, több mellett ott szerepelt a kézírásos tömör reflexió: „Nem igaz!" – Sz. M.), mégis az volt az illetékesek végső konklúziója, hogy a dandár zömében felszámolta a korábban feltárt hiányosságokat.

Az augusztus 1-jével életbe lépett MÁTRA–III. feladat végrehajtásával a vegyivédelmi szakasz gazdagodott 1 porelszívó sugármentesítő berendezéssel, valamint „M"-ben a folyadékos mentesítő gépkocsik mennyisége 2-ről 4-re változott; a rakétaosztályoknál a mozgókonyhák száma 1-ről 2-re nőtt, s a vízszállító utánfutókat megszüntették, miközben a komendás-, valamint az állásépítő századnál rendszeresítették (1-1).[39]

A dandárparancsnok augusztus 15-én adta ki 054. számú parancsát[40] az 1983. szeptember 1.–1984. február 29-i kiképzési időszak feladatairól. Ebben – a bevált séma szerint, az előző időszak fő feladatinak felsorolását követően – megállapította, hogy „A II. kiképzési időszak kitűzött feladatai végrehajtásának eredményeképpen megszilárdult az ezred – 1983. 01. 01-től megváltozott – harckészültségi és mozgósítási készsége, javult a parancsnokok és törzsek felkészültsége, stabilizálódott az alegységek kiképzettsége. Az élesedő nemzetközi helyzet ellenére a személyi állomány nyugodt politikai viszonyok között hajtotta végre harckészültségi, mozgósítási, kiképzési, építési és egyéb feladatait. A politikai-erkölcsi állapot, fegyelmi helyzet megfelelően alakult. A szocialista versenymozgalomban továbbra is hagyományainknak megfelelő eredményeket értünk el. A fegyverzet és a haditechnikai eszközök, anyagok hadrafoghatóak (sic!)... Az ezred hadrafogható (sic!), képes az alaprendeltetéséből fakadó feladatok bonyolult körülmények közötti végrehajtására." *(2. o.)*

38 KI 169/05/12. (1983. 06. 30.)
39 1983. évi történet... i. m. 7. o.
40 KI 158/01/54. (1983. 08. 15.)

Ezt követően a III. kiképzési időszak fő feladatait az alábbiakban határozta meg:
– a mozgósítási és harckészültségi készség magas szinten tartása;
– a politikai határozatokból adódó feladatok végrehajtása;
– a betervezett gyakorlatokra való alapos felkészülés és azok hatékony végrehajtása;
– a szocialista versenymozgalom eredményeinek fokozása;
– a csapatgazdálkodás további javítása, az üzemanyag-felhasználás csökkentése és a betervezett fenntartási, felújítási, valamint csapatépítkezési munkák befejezése;
– a hadrafoghatóság biztosítása, az új tároló használatba vétele;
– a betervezett káder- és személyügyi munka befejezése; a fiatal tisztek, tiszthelyettesek és tartalékosok beillesztése, felkészítése;
– különösen az alegységszintű vezetés hatékonyabbá tétele;
– a baleset-elhárítás további javítása, valamint
– a népgazdasági munka eredményes és eseménymentes végrehajtása.

Az 1983. szeptember 23-án aláírt 00552/1983. számú irat[41] tartalmazza *Sebők János* vezérőrnagy 1982–1983. évi beszámoló jelentését. E szerint az ezred személyi állománya eredményesen teljesítette az 1982. szeptember 1-jétől 1983. augusztus 31-ig terjedő időszakra betervezett feladatokat; december 31-ig pontosították a harckészültségi és mozgósítási terveket, begyakorolták a feladatokat, így 1983. január 1-jétől készen állnak – a MÁTRA–II-ből adódó – harckészültségi, mozgósítási és alapfeladatok végrehajtására. A különböző gyakorlatokon jó eredményeket értek el. Eredményes volt a törzsek felkészítése, s a változások ellenére is tovább szilárdult az alegységek kiképzése, a hagyományoknak megfelelően szerepeltek a szocialista versenymozgalomban. Mindezek következtében az ezred hadra fogható, képes az alaprendeltetéséből fakadó bonyolult feladatok ellátására.

A káder- és személyügyi munkát továbbra is kiemelten kezelték. A káderek megítélésében erősödött a kollektivitás, egyre inkább a végzett munka és a magatartás a meghatározó. Az ezred feltöltöttsége a tiszteknél 85,8, míg a tiszthelyetteseknél 88,75 százalék. (A hiány mindkét kategóriában 18-18 fő.) Az átlagéletkor is rendkívül közeli: az előbbieknél 34,6, míg az utóbbiaknál 33,7 év. A MÁTRA–II. feladat a béke tiszti létszámot 7, a tiszthelyettesit pedig 1 fővel csökkentette. A hivatásos állomány minősítése naprakész. (Ez a kijelentés először fordult elő. – Sz. M.) A polgári állomány jól egészíti ki a hivatásosak tevékenységét, bár körükben jelentős a fluktuáció.

A parancsnok a további feladatok közül a zászlóaljtörzsek összekovácsolását, valamint a népgazdasági munka és csapatépítkezés befejeztét követő kiképzés intenzív folytatását, 1984 elejétől a teljes katonai életre kiterjedő ellenőrzés végrehajtását, valamint az egész állománynak a különböző gyakorlatokra történő sikeres felkészítését emelte ki.

Sebők vezérőrnagy 1983. december 26-án írta alá a 005/1984. számon kiadott – négy nappal későbbi – vezetői értekezlet anyagát.[42] Ebben, listázva az elvégzett legfontosabb feladatokat, megállapította, hogy:

41 KI 174/05/1. (1983. 09. 23.)
42 KI 169/03/1. (1983. 12. 26.)

– 1983. január 1-jével sikeresen áttértek az új harckészültségi és mozgósítási feladatrendszerre, amit bizonyított az 5. HDS. rakéta- és tüzérfőnöke által vezetett ellenőrzés „Megfelelő" minősítése;

– a fegyelmi helyzet – néhány negatív jelenség ellenére – „még egyelőre szilárd" *(2. o.)* (bevallom, ilyen értékelést még életemben nem olvastam – Sz. M.);

– az ezredszintű vezetői tevékenység továbbra is jó, a zászlóaljszintű folyamatosan javuló, míg a századszintű a kezdeti javulást követően – a személyi változások következtében – megtorpant;

– az ezred tartja az alapfeladat végrehajtásához szükséges jó kiképzettségi szintet, amit nagymértékben elősegít a szocialista versenymozgalom magas szintje is;

– folyamatos a pályára irányítási tevékenység;

– a haditechnikai eszközök állapota biztosította az előírt hadrafoghatósági követelményeket, azonban néhány baleset veszélyeztette az elért eredményeket;

– a népgazdasági munkát sikerült balesetmentesen, továbbá a csapatépítést jó minőségben és határidőre befejezni.

Mint fent látható volt, a fegyelmi helyzetnél némi furcsaságot tapasztaltunk. Nos, a részletes elemzés bár úgy indul, hogy „Az elmúlt év során a személyi állomány erkölcsi-politikai állapota, fegyelmi helyzete tovább szilárdult..." *(8. o.)*, azonban már alig egy oldallal hátrább az olvasható, miszerint „Nem javult a helyzet a katonák laktanyán kívüli magatartásában. Nagyon sok a késés, az italozás, a szabálytalan öltözködés, viselkedés miatti feljelentés. A rendkívüli események vonatkozásában nagyon sokat romlott a helyzet. Az előző évben négy volt, jelenleg már kilenc van... Sajnos a hivatásos állomány körében néhány súlyos rendellenesség fordult elő. A nyolc rendkívüli eseményből négyet hivatásos állományú követett el." *(9–10. o.)*

A káder- és személyügyi munka vonatkozásában alapvetően az előző évben rögzítetteket ismételték meg, illetve a tudományos munka értékelése is alapvetően csak az újítómozgalomra vonatkozott.

A végzett tevékenység értékelésekor azonban figyelembe kell venni a nemzetközi helyzet romlását: ugyanis az egész évben folyó fegyverkezés betetőzéseként az *Amerikai Egyesült Államok* 1983 végén megkezdte a Persing–II. és a szárnyas rakéták nyugat-európai telepítését.[43]

Ugyanebből az iratból némi konkrétum is kihámozható a káder- és személyügyi munkára vonatkozóan, mégpedig azon 1983. évi fő feladat vonatkozásában, miszerint „A Politikai Bizottság 1982. 06. 08-i határozata alapján a káderutánpótlással, a káder- és személyügyi munka javításával összefüggő időarányos feladatok végrehajtása, a csapatszolgálatra bevonuló tartalékos tisztek és tiszthelyettesek munkájának irányítása." *(2. o.)*

Ami a kiképzés fő mutatóit illeti, 1983-ban a politikai oktatásban, a TÖPFE elleni védelemben, a testnevelésben és a szabályzatismeretben minden alegység „Jó" értékelést kapott. A szakkiképzés terén 2 „Kiváló" és 7 „Jó"; az alaki kiképzésből és az általános lőkiképzésből egyaránt 8 „Jó" és 1 „Megfelelő", míg a gépjárművezetésből 4 „Kiváló" és 5 „Jó" eredmény született. *(10. o.)* Ez minimális eltéréssel megfelel az előző évinek.

43 1983. évi történet... i. m. 1. o.

A dandár vezetése rendelkezett azokkal a képességekkel, amelyek birtokában irányította az alárendelteket és azok tevékenységét. Gondot jelentett azonban, hogy az egységek vezetése teljesen kicserélődött, s javulás csak a törzsgyakorlás után volt tapasztalható. Század/üteg-szinten is tapasztalható volt előrelépés a tanfolyamrendszerű továbbképzés hatására, de szeptemberben itt is kicserélődött a parancsnokok 47 százaléka, sőt három alegység élére frissen avatott tisztek kerültek. *(10. o.)*

A szocialista versenymozgalomban úgy az I., mint a II. kiképzési időszak lezárásával szép sikerek születtek.[44] (A jobb összehasonlíthatóság érdekében – az előző évihez hasonlóan – a számlálóban az I., míg a nevezőben a II. kiképzési időszak eredményét jelölöm. – Sz. M.) Ezek szerint 8/15 háromszoros, 48/55 kétszeres és 111/107 egyszeres kiváló katona; 67/72 háromszoros, 126/122 kétszeres, valamint 218/195 egyszeres élenjáró katona; 1/6 *Aranykoszorús* kiváló raj, 1/1 háromszoros, 1/10 kétszeres és 21/8 egyszeres kiváló raj; 16/25 *Ezüstkoszorús* élenjáró raj, 16/9 háromszoros, 13/38 kétszeres, illetve 47/13 élenjáró raj; 3/3 *Aranykoszorús* kiváló szakasz; 0/10 kétszeres és 12/3 kiváló szakasz; 5/7 *Ezüstkoszorús* élenjáró szakasz, 4/5 háromszoros, 5/8 kétszeres, valamint 11/2 élenjáró szakasz született.

Az I. kiképzési időszakban 2 század szerzett *Aranykoszorús* kiváló század (parancsnokok: *Erős János* és *Hegedűs István* százados), 1 háromszoros (Pető *László* főhadnagy), 2 pedig kétszeres (Illés *József* és *Szabadi Tibor* százados) kiváló század címet. Ezúttal mindkét osztály (*Nagy József* alezredes és *Koltai István* őrnagy) kiérdemelte a kétszeres kiváló osztály; 1 század az *Ezüstkoszorús* élenjáró század (Kárpáti *Béla* százados), 1 a háromszoros (Sulyok *László* hadnagy), 2 a kétszeres (Benedek *László* és *Németh István* főhadnagy), továbbá 3 az élenjáró század (Szigeti *József* őrnagy, valamint *Király László* és *Korponai László* százados) jelzőt.

A II. kiképzési időszak végén is 2 *Aranykoszorús* (*Erős János* százados és Pető László főhadnagy) és 1 háromszoros (Illés *József* százados) kiváló századot; 3 *Ezüstkoszorús* (Hegedűs *István* és *Kárpáti Béla* százados, valamint *Sulyok László* hadnagy), 3 háromszoros (Szabadi *Tibor* százados, továbbá *Benedek László* és *Németh István* főhadnagy), 2 kétszeres (Király *László* és *Korponai László* százados), valamint 1 élenjáró századot (Boros *Elemér* százados), továbbá 2 háromszoros élenjáró zászlóaljat (*Nagy József* alezredes, s utóda, *Simó Attila,* illetve *Recsetár Imre* őrnagy) ünnepelhetett a dandár. *(11–13. o.)*

Az 1984. január 1-jei 06. számú parancsában[45] *Sebők* vezérőrnagy megszabta az 1984. március 1.–augusztus 31. közötti kiképzési periódus feladatait. Ennek bevezetőjében – az előző időszakra vonatkozóan – utalt a *40. számú lábjegyzetben* érintett értékelésre. Az új kiképzési időszak fő feladatai nem tértek el a „szokásostól", illetve annyiban, hogy kiemelte a „SZOJUZ–84" hadászati-hadműveleti parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra; a „HENGER–84" élesindítással egybekötött harcászati gyakorlatra, továbbá a csapásvezetési gyakorlásokra való alapos felkészülés és hatékony végrehajtás fontosságát.

44 Uo. 11–13. o.

45 KI 169/01/6. (1984. 01. 31.)

Sebők János vezérőrnagy július 17-én írta alá a 00459/1984. számon iktatott beszámoló jelentését,[46] amit július 23-án adott elő – valószínűleg – az 5. Hadsereg vezetői előtt. Bevetőjében összefoglalta az 1982. április–májusi hadseregparancsnoki célellenőrzés főbb megállapításait. E szerint akkor a dandár tevékenységének erősebb oldalát képezték a magasabb harckészültségbe (FHKSZ) helyezés és a mozgósítási feladatok végrehajtására való készség; a dandár politikai állapota, erkölcsi-fegyelmi helyzete; a dandár harctevékenységének megtervezése és megszervezése, az alárendeltek munkájának segítése és ellenőrzése; a gyakorlatias felkészítés, valamint az alegységek összekovácsoltsága; a fegyverzet és a haditechnika hadrafoghatósága, s végül a személyi állomány élet- és munkakörülményei.[47] Ami a gyengébb oldalakat illette: a katonai pályára irányító tevékenység és a tiszthelyettesek körében végzett nevelőmunka; a sorállományú parancsnokok dicsérő-fenyítő jogkörének gyakorlása; gyakorlatokon a közvetlen biztosítás végrehajtása, továbbá a lövészfegyverek karbantartottsága alegységparancsnoki ellenőrzésének rendszeressége.

A részletezésénél kitért – egyebek mellett – arra, hogy 1984. július 15-étől képesek lesznek az FHKSZ módosított feladatainak végrehajtására, illetve hogy megtörtént a „MÁTRA–IV" feladat előkészítése, így augusztus 1-jével megkezdhetik annak végrehajtását.

Mint korábban láthattuk, az 1982-es célellenőrzés az erős oldalon sorolta a fegyelmi helyzetet. Nos, itt valami megbicsaklott 1984-ben! Maga a parancsnok is kitért a jelentésében arra, hogy amíg 1982 második felében 2, 1983-ban pedig 9, addig 1984 eddig terjedő időszakában már 6 rendkívüli esemény történt. Külön tragikusnak ítélte, hogy ez év tavaszán 2 haláleset is történt. *(7. o.)* S valóban: az Ezredtörténet[48] az „Ezred halottja" alfejezetben örökítette meg *Fodor Béla* főhadnagy és *Györe Attila* ht. törzsőrmester emlékét. Az előbbi március 18-án hunyt el közúti, az utóbbi pedig április 18-án kiképzési baleset következtében.

Ezzel szemben örvendetesnek tartotta, hogy nem romlott a magasabbegység feltöltöttségi helyzete: a tiszteknél 85,8 százalék (–18 fő), a tiszthelyetteseknél pedig 85 százalék (–24 fő), miközben tovább fiatalodott az állomány, hiszen a tisztek átlagéletkora 32,3, a tiszthelyetteseké pedig 31,6 évre csökkent. Biztatóbbá válhat a tiszthelyettesek helyzete is – ha fel tudják tölteni a helyeket – az által, hogy a „MÁTRA–IV" 7 új tiszthelyettesi státust biztosított a dandár számára A fegyverzeti és gépjármű-technikai feltöltöttség közel 100 százalékos, mindössze 4 gépjármű hiányzik, de megkapták az addig hiányzó 4 harci hordozót is. *(14–17. o.)*

A hátralévő kiképzési időszak fő feladataként a „HENGER–84" gyakorlatra való felkészülést és sikeres végrehajtást jelölte meg. A beszámolás időszakában *Sebők* vezérőrnagy a dandár erős oldalaként jelentette a beszámoló elején szereplőkön túl a parancsnokok, törzsek és alegységek felkészítését, kiképzését, a feladatok jó szinten történő végrehajtását, valamint az anyagi fegyelem fenntartását.

46 KI 169/04/1. (1984. 07. 17.)

47 Sasvári Ferenc nyugállományú ezredes 2009. 12. 03-i telefonközlése szerint, például a születésnapját ünneplő sorkatona az étkezdében külön asztalnál ülve az általa meghívott legkedvesebb katonatársával együtt fogyaszthatta el az általa „rendelt" kedvenc ételét, s a parancsnoktól kapott egy születésnapi üdvözlőkártyát is. Arról szintén szólt, hogy a laktanya tisztasága, gondozottsága, „látványa" különleges légkört sugárzott. A gazdálkodási tevékenység is példaértékű volt. Ezt a tényt azzal egészítette ki írásban Sebők vezérőrnagy, miszerint a dandár gazdálkodása annyira híres volt, hogy a HDS. hadtáptörzs kérésére erről egy „tankönyvet" állítottak össze (Így gazdálkodik az MN 1480"). amit a hadtáptörzs könyv alakban kiadott és eljuttatott minden alakulathoz.

48 HL MN Kgy. D-603. ő. e. Az ezred 1984. évi története (a továbbiakban: 1984. évi történet), 17. o.

A gyengébb oldalt abban látta, hogy nem sikerült jelentősen visszaszorítani a sorkatonák laktanyán kívüli fegyelmezetlenségét; a hivatásos és továbbszolgáló állomány megtartását; a század-, szakaszszintű parancsnoki tevékenységben történő előrelépés mérvét, valamint a sorkatonák közötti pályára irányító munkát.

Az átfogó hadseregparancsnoki felügyeleti szemle keretében *Mórocz Lajos* altábornagy 1984. július 23-án ellenőrizte a dandár magasabb harckészültségbe helyezési és mozgósítási készségét, amit „Megfelelő"-re értékelt.[49]

A már többször említett „MÁTRA–IV." feladat két lépcsőben, augusztus 1-jével, illetve december 1-jével lépett életbe.[50] Ezek eredményeként mind a parancsnokság, mind a zászlóaljak állományában megszűnt a technikai szolgálat, s helyükbe – új elemként – a fegyverzeti és technikai szolgálatok léptek. A javítószázad is új szervezetben működött tovább. Bővült a híradószázad, valamint 1-1 kódírozó részleggel mindkét rakétaosztály. A dandár összességében 1 tiszti helyet veszített, illetve 7 tiszthelyettesit nyert.

A dandárparancsnok az augusztus 16-án kiadott 051. számú parancsában[51] határozta meg a szeptember 1. és 1985. február 28. közötti kiképzési periódus feladatait. Először a megelőző kiképzési időszakban végzett munkát értékelte röviden. E szerint „Az 1984. 03. 01-tól (sic!) 08. 31-ig tartó időszak kitűzött feladatai teljesítésének eredménye képpen (sic!) tovább szilárdult az ezred harckészültségi és mozgósítási készsége, javult a parancsnokok és törzsek, alegységek felkészítettsége és kiképzettsége. Az ezred sikeresen szerepelt az elöljáró által levezetett harckészültségi és csapásvezetési gyakorlásokon. A személyi állomány erkölcsi-politikai állapota szilárd, fegyelmi helyzete állandósult, nem javult a laktanyán kívüli magatartás, sok az italozás és késés, növekedett a rendkívüli események száma.

A szocialista versenymozgalomban – egyes személyek fegyelmezetlensége miatt – csökkent a kollektív címek száma, egyéni vonatkozásban a hagyományoknak megfelelő az értékelés. A haditechnikai eszközök hadrafoghatóak (sic!). Gazdálkodásunk tervszerű és takarékos, a személyi állomány élet- és szolgálati körülményei magas szintűek. Az ezred hadrafogható (sic!), képes az alaprendeltetéséből fakadó harcfeladatokat bonyolult körülmények között is megoldani." *(1. o.)*

Minderre alapozva az új kiképzési időszak követelményeit az alábbiakban fogalmazta meg:

– a HKSZ-i és „M"-készség magas szinten tartása;

– a feszült nemzetközi helyzetből, valamint a belső körülményekből levont következtetések alapján erősíteni a személyi állomány körében végzett ideológia, politikai nevelőmunkát;

– a „HENGER–84" gyakorlatra történő további felkészülés és az azon való sikeres részvétel;

– a szocialista versenymozgalom eredményességének javítása;

– a társadalmi tulajdon védelmének további biztosítása (ilyen feladat először fogalmazódott meg – Sz. M.);

– a napi élet követelményeinek, feladatainak operatív intézése, a fiatal parancsnokok nevelése, segítése.

49 1984. évi. történet... i. m. 7. o.

50 Uo. 3. o.

51 KI 169/01/51. (1984. 08. 16.)

A magyar katonák által a '70-es években telepített „Barátság Park"
(Kapusztyin Jár, 1984. október)

Sebők János vezérőrnagy augusztus 29-én 0329/23/1984. számon adta ki Szervezési intézkedését a szeptember 26. és október 20. között a *Szovjetunióban* élesindítással egybekötött harcászati gyakorlat („HENGER–84") előkészítésére és végrehajtására.[52] Ebből kiderül, hogy a gyakorlat vezetője *Mórocz Lajos* altábornagy, HDSPK.; törzsfőnöke *Szabó János* ezredes, HDS. RAKTÜF., fegyverzeti helyettese pedig *Modok Ferenc* mk. ezredes volt. A gyakorlaton 78 tiszt, 57 tiszthelyettes és 291 sorállományú katona vett részt, s mint az Ezredtörténetből kitűnik: a „HENGER–84/2" gyakorlatot „Kiváló" értékeléssel hajtották végre.[53] *(19. o.)*

Az év folyamán a fontosabb posztokon három változás történt: május 1-jével kinevezték térképészszolgálat-főnökké *Szabadi Tibor* őrnagyot, illetve december 1-jével politikai osztályvezetővé (PK. POL. H.) *Rezsek Szilveszter* őrnagyot. A dandártól november 1-jével elhelyeztek 3 tisztet (köztük *Csikány Tamás* főhadnagyot[54]); az év folyamán beiskoláztak a ZMKA-ra 3 tisztet; a dandárhoz áthelyeztek 2 tisztet és 1 tiszthelyettest.[55]

Ami a kiképzés fő mutatóit illeti, 1984-ben a politikai oktatásban és a gépjárműkiképzésben 3 alegység ért el „Kiváló" és 6 „Jó" értékelést; szakkiképzésben és a TÖPFE elleni védelemben 4 „Kiváló" és 5 „Jó" értékelés született, míg a testnevelésből, szabályzatismeretből, általános lőkiképzésből és alaki kiképzésből minden alegység „Jó" értékelést kapott. *(10. o.)* Ez minimális eltéréssel jobb az előző évinél.

Mint korábban láthattuk, *Sebők* vezérőrnagy bizonyos gondokat jelzett a szocialista versenymozgalomban. Ebben az évben is két ízben volt vizsgáztatás, a kiképzési időszakok végén.[56] (A korábbiakhoz hasonlóan, a számlálóban az I., míg a nevezőben a II. kiképzési időszak eredményét jelölöm. – Sz. M.) Ezek szerint 1984-ben 12/7 háromszoros, 36/37 kétszeres és 76/74 egyszeres kiváló katona; 101/67 háromszoros, 122/111 kétszeres, valamint 192/193 egyszeres élenjáró katona; 1/4 *Aranykoszorús* kiváló raj, 7/3 háromszoros, 1/5 kétszeres és 9/5 egyszeres kiváló raj; 37/52 *Ezüstkoszorús* élenjáró raj, 32/8 háromszoros, 10/10 kétszeres, illetve 12/8 élenjáró raj; 0/5 *Aranykoszorús* kiváló szakasz; 6/4 háromszoros, 2/1 kétszeres és 2/1 kiváló szakasz; 14/14 *Ezüstkoszorús* élenjáró szakasz, 11/2 háromszoros, 2/0 kétszeres, valamint 1/2 élenjáró szakasz született. (Az alegységek vonatkozásában valóban érzékelhető jelentős eltérés, de ez mind pozitív, mind negatív értelemben értendő. A parancsnoknak természetesen a visszaesések fájnak. – Sz. M.)

Az I. kiképzési időszakban 2 üteg szerzett *Aranykoszorús* kiváló század (parancsnokok: *Kovács B. Ferenc* őrnagy és *Boda László* főhadnagy), 1 pedig (*Korponai László* százados) a kiváló század címet. Mindkét osztály (*Simó Attila* és *Recsetár Imre* őrnagy) kiérdemelte az *Ezüstkoszorús* élenjáró osztály; 5 század az *Ezüstkoszorús* élenjáró század (Kárpáti *Béla* őrnagy, *Benedek László, Erős János* százados, továbbá *Sulyok László* és *Varga Tibor* hadnagy), 2 a háromszoros (itt sajnos csak *Király László* őrnagyot említi az irat) és 1 az élenjáró század (Bálint *Sándor* hadnagy) jelzőt.

A II. kiképzési időszak végén 1 *Aranykoszorús* (*Boda László* főhadnagy) és 1 kétszeres (*Korponai László* százados) kiváló századot; 5 *Ezüstkoszorús* (Kárpáti *Béla* és *Kovács B. Ferenc* őrnagy, *Benedek László* százados, *Sulyok László* főhadnagy és *Varga Tibor* hadnagy), 1 kétszeres (Bálint *Sándor* hadnagy), valamint 1 élenjáró századot (*Várallyai Károly* százados) ünnepelhetett a dandár. S a dandár is „magára talált": a július 23.–október 20. közötti hadsereg-parancsnoki átfogó felügyeleti ellenőrzés alapján *Sebők János* vezérőrnagy dandára kivívta a kétszeres kiváló magasabbegység rangos címet.

Végre elmozdulás történt a tudományos munka területén is! Ebben az évben fordult először elő, hogy az Ezredtörténet „Tudományos kutató, ésszerűsítő tevékenység" alfejezetében nem csak újításokról, esetleg kezdetleges számológépes programcsírákról van szó. Egyértelmű, hogy a „harcoló csapatoknak" nem fő profiljuk a tudományos búvárkodás, mégis jó olvasni, hogy „1984-ben a hadműveleti

52 KI 169/05/1. (1984. 08. 29.)

53 A kéziratot elolvasva mindenki korrektnek ítélte az általam leírtakat, de egymástól függetlenül – Dr. Deák János nyá. vezds., Sebők János nyá. vőrgy. és dr. Csikány Tamás alez. – szó szerint azt vetették a szememre, hogy „...de hiányzik belőle a dandár hangulata, légköre!" Erre azt válaszoltam: „Akkor írjátok meg ti, akik benne éltetek, mert az iratokból én csak a levéltári por szagát érzem!" Nos, itt a lehetőség a „feljavításra"! Sebők vőrgy. úr túl lakonikusnak ítélte a Csapattörténetben szereplő mindössze két szót („»Kiválóra« értékelte"), ezért néhány sorban kiegészítette: „A »HENGER–84/2« egy különleges és nehéz gyakorlat volt. Az EFE-főparancsnok személyes kérésére csak egy indítást lehetett előkészített álláskörletből végezni, a többit menetből. Ez azt is jelentette, hogy az állványokat is menetből kellett feltölteni, sőt a hordozók és robbanófejek összeszerelését is. Ez a gyakorlat olyan jól sikerült, hogy Kulikov marsall az EFE Katonai Tanács ülésén (Szófiában, októberben) külön is foglalkozott evvel, amikor kijelentette, hogy »a rakétacsapatokat úgy kell felkészíteni, mint teszik ezt a magyar rakétadandárnál«. [Ezt a tájékoztatást Polgár vőrgy. adta nekem, aki részt vett Oláh vezds.-sel a KT. ülésén.] De a szovjet ellenőrzőcsoport parancsnoka azt mondta, hogy ilyen jellegű gyakorlatot a lőtéren még nem hajtottak végre. Itt jegyzem meg, hogy a lőtéri gyakorlatainkon a magyar ellenőrzőcsoport mellett szovjet ellenőrzőcsoport is dolgozott, és az ő értékelésük volt a meghatározó – bár minden feladatnál egyeztettek." A sikeres szereplés további pozitív kihatásaként az EFE rakéta- és tüzérfőnöke személyesen kérte fel Sebők vezérőrnagyot, hogy egy üteggel tartson komplex bemutatót a dombóvári szovjet rakétadandár részére.

54 Napjainkban alezredes, tanszékvezető egyetemi docens, a Magyar Tudományos Akadémia doktora.

55 1984. évi történet... i. m. 3–5. o.

56 Uo. 11–13. o.

Gyakorlatvezetőség és végrehajtók egy csoportja a Mamajev Kurgánon 1984. novemberben

alosztály elkészítette a harctevékenység megtervezésének új öt órás (sic!) grafikonját, amelyet dandár csapásvezetési gyakorláson ellenőriztünk, illetve begyakoroltunk, 1984. 06. 05–07. között. Az év folyamán különböző gyakorlatokon ellenőriztük, majd alkalmaztuk a PTK–1096 elektronikus számológépre készített első csapás és ismételt csapás, illetve az állásváltás grafikonjainak programjait." *(13. o.)* (Dr. Deák *János* nyá. vezérezredes tájékoztatása szerint ez, az általa nyert jelentős időmegtakarítás rendkívül meglepte a szovjet vizsgáztatókat. – Sz. M.)

A dandár parancsnoka 1985. február 7-én írta alá a 00133/1985. számon kiadott „Vezetői értekezlet" anyagát.[57] Magát az értekezletet 11-én tartotta, ahol összefoglalta az előző év feladat-végrehajtását, miszerint:

– tovább fejlődött a HKSZ-be helyezés és mozgósítás színvonala;

– a terveknek megfelelően folyt a technikai eszközök korszerűsítése;

– „Az erkölcsi-politikai állapot, fegyelmi helyzet *még* (kiemelés tőlem – Sz. M.) összességében szilárd...";

– tovább emelkedett a kiképzési színvonal, amit bizonyít a „HENGER–84/2" gyakorlat „Kiváló" értékelése is;

– a káder- és személyügyi munka fejlődése ellenére növekedtek a kádergondok, amelyeket még a tartalékosok behívásával sem tudtak megoldani;

57 KI 174/04/1. (1985. 02. 07.)

A gyakorlatvezetőség és a dandár vezetése a „Barátság park"-ban (Kapusztyin Jár, 1984. október 7.)

– eredményesen teljesítették a takarékos gazdálkodás követelményeit, de lassú az előrelépés a társadalmi tulajdon védelme területén, s végezetül

– a katonai vezetés bár differenciált hatékonysággal, de biztosította a magasabbegység előtt álló követelmények és feladatok teljesítését.

E főbb szempontok elemzésén túl, a részleteknél, *Sebők* vezérőrnagy kitért olyan problémára is, miszerint egyre kevesebb a fegyverrendszert ismerő mérnök, ezért a hibaelhárítás több időt vesz igénybe; a javítószervezet fejlesztése nem követte a mennyiségi fejlesztést, ezért lehetetlen elvégezni az előírt technikai felülvizsgálatokat.

Az 1985. évi fő feladatok megszabásánál figyelembe vette, hogy a szélsőséges amerikai körök „Az elmúlt évben a kül- és katonapolitikai, diplomáciai, gazdasági és ideológiai lépéseikkel mélypontra süllyesztették a szovjet–amerikai kapcsolatokat. Ennek következtében a világpolitikát alapvetően befolyásoló kelet–nyugati viszonyokat a feszültség jellemezte." *(3. o.)*

Ami a káder- és személyügyi munkát illette, egyfelől fejlődés mutatkozott a káderhatáskörök parancsnoki gyakorlásában, a minősítő munka színvonalában, másfelől egyre nagyobb a kiáramlás, a szolgálati viszonyról való lemondás, valamint az áthelyezési kérelem.

Az összes körülményt figyelembe véve, az 1985. évi fő feladatokat a következőkben jelölte meg:

A rakétadíszezred felvonuló technikája

– kiemelt figyelem fordítandó az MSZMP XIII. kongresszusára, a felszabadulás 40. és a Varsói Szerződés megalakulása 30. évfordulójára, valamint az országgyűlési és tanácsválasztásra;

– a harckészültségi és mozgósítási feladatok végrehajtásának további tökéletesítése, gyakorlása az iránytiszti csoport és tartalékos tisztek behívása és gyakoroltatása útján; az egységügyeletesnél a vezetéstechnika korszerűsítésének a folytatása;

– a fegyverzettechnikai szolgálat működési feltételeinek a megteremtése, valamint felkészülés a „MARSZ” tüzér-időjárásjelentő komplexum fogadására és rendszerbe állítására[58];

– felkészülés a júniusban végrehajtandó „Front” csapásvezetési és a „DUNA–85” koalíciós harcászati gyakorlatra;

– a szocialista versenymozgalom eredményességének növelése és tisztaságának megőrzése (ez utóbbi kitétel először jelenik meg! – Sz. M.);

– a fiatal pályakezdők két hónapos tovább-, illetve átképzése; a feltöltésre bevonuló tartalékos tisztek és tisztesek beilleszkedésének elősegítése, valamint

– felkészülés az ötéves vagyonfelmérés és leltározás végrehajtására.

Az Ezredtörténet[59] a fentieken túl a fő feladatok között említette még a káder- és személyügyi munka terén a Politikai Bizottság 1982. június 8-i határozata alapján készült feladattervben foglaltak végrehajtását.

58 A 3 darab RMSz-1M típusú lokátorállomás felváltására. HL MN Kgy. D-603. ő. e. Az ezred 1985. évi története (a továbbiakban: 1985. évi történet), 3. o.

59 1985. évi történet... i. m. 2. o.

1985 első felében az állásépítő század rendkívüli feladatot kapott: az egyik álláskörletben egy három km-es bitumenutat kellett építenie, aminek egy szakasza mocsaras területen vezetett keresztül. Másfél hónap alatt – a gyakori esőzések ellenére – nagyon jó utat építettek *Róth Gyula* alezredes, műszaki főnök irányításával.[60]

Az 1985. február 26-án kelt 013. számú ezredparancsból[61] megtudható, hogy az április 4-i díszszemlével összefüggésben kiadott 008/1985. számú hadseregparancsnoki intézkedésben *Hegedűs Sándor* alezredest jelölték ki a gépesített díszhadosztály parancsnoka politikai helyettesévé. *Sebők* vezérőrnagy[62] viszont a vegyes rakétadíszezred összetételére intézkedett. Ennek során kinevezte a díszezred parancsnoki karát: *Németh Gyula* alezredes, parancsnok; *Rezsek Szilveszter* őrnagy, politikai helyettes és *Müller András* őrnagy, törzsfőnök. A dandár egy hadműveleti-harcászati rakétaosztállyal képviseltette magát a díszszemlén, *Simó Attila* őrnagy vezetésével.

A díszszemlén jól szerepelhettek a kirendelt alegységek, hiszen ez alkalomból *Oláh István* vezérezredes, honvédelmi miniszter „Kossuth kard”-ot adományozott *Sebők János* vezérőrnagynak és *Németh Gyula* alezredesnek, illetve „Díszöv”-et kapott *Simó Attila* alezredes. Április 4-e különben is „termékenynek” bizonyult, hiszen soron kívül előlépett ezredessé *Hegedűs Sándor* alezredes; alezredessé *Müller András* és *Rezsek Szilveszter* őrnagy, illetve őrnaggyá *Lakatos János* százados. Kiemelkedő parancsnoki tevékenységéért az Elnöki Tanács „Április 4-e Érdemrend”-et adományozott *Sebők János* vezérőrnagynak. Sajnos az öröm mellett tragédia is előfordult a dandár életében: június 16-án öngyilkos lett *Nádasdi Alajos* hadnagy.[63]

Sebők János vezérőrnagy július 26-án adta ki a 055. számú parancsát[64] az 1985. szeptember 1-jétől 1986. február 28-ig terjedő kiképzési időszak feladatait illetően. A szokásos „forgatókönyv” szerint először az elmúlt kiképzési időszak feladatainak a teljesítését leltározta a parancsnok: „Az 1985. 03. 01-től 08. 31-ig terjedő kiképzési időszak kitűzött feladatainak maradéktalan teljesítésének eredményeképpen szilárdult a magasabbegység harckészültségi és mozgósítási készsége, a parancsnokok és törzsek, illetve egységek, alegységek felkészítettsége és kiképzettsége. A magasabbegység sikeresen szerepelt az elöljáró által levezetett harckészültségi és MVCS. ellenőrzésen, csapásvezetési és harcászati gyakorlatokon. A személyi állomány politikai állapota, erkölcsi-fegyelmi helyzete szilárd, ezen belül a fegyelmi helyzet azonban nem javult, de csökkent a rendkívüli események és események, a súlyos balesetek száma.

A szocialista versenymozgalomban növekedett a kollektív és egyéni címek száma. A haditechnikai eszközök hadrafoghatóak (sic!). A magasabbegység gazdálkodása kiegyensúlyozott, a személyi állomány élet- és szolgálati körülményei vál-

60 Sebők János nyá. vőrgy. írásos nyilatkozata.

61 KI 174/01/13. (1985. 02. 26)

62 A honvédelmi miniszter – eddigi magas színvonalú parancsnoki munkája elismeréseként – Sebők vezérőrnagyot nevezte ki a gépesített díszhadosztály parancsnokává (később jelölték országgyűlési képviselővé).

63 1985. évi történet... i. m. 17–19. o.

64 KI 174/01/55. (1985. 07. 26.)

Az 1985 májusában épült hadiút

tozatlanul jók. A magasabbegység hadrafogható (sic!), képes az alaprendeltetéséből fakadó harcfeladatokat maradéktalanul teljesíteni." *(1. o.)* Külön kiemelte, hogy a törzskiképzés, a csapásvezetési gyakorlások, a HKSZ- és az „M"-gyakorlások, az elöljáró által levezetett „DUNA–85" gyakorlat eredményeként javult a béke- és háborús tevékenység irányítása.

Az új kiképzési időszak fő feladataiként szabta meg a következőket:

– a HKSZ- és „M"-készség magas szinten tartása, a szervezeti korszerűsítés végrehajtása;

– a kialakult nemzetközi helyzetből, a belső körülményekből, az MSZMP XIII. kongresszusa határozataiból adódó ideológiai, politikai nevelőmunka erősítése a személyi állomány körében;

– a felkészülés és csapatkiképzés fokozása a jövő évi feladatok megalapozása érdekében;

– a szocialista versenymozgalom eredményességének további javítása;

– a haditechnikai eszközök alapos technikai kiszolgálása és karbantartása;

– a csapatgazdálkodás egyensúlyának fenntartása, a társadalmi tulajdon védelmének további biztosítása;

– a káder- és személyügyi munka terén az új és tartalékos tisztek, tiszthelyettesek beillesztése, segítése;

– a vezetés javítása minden szinten, a fiatal parancsnokok segítése, oktatása, felkészítése az 1986. évi fő feladatokra. A parancsnokok és szolgálatiág-főnökök beszámoltatása az eltelt ötéves ciklusról.

A dandár parancsnoka 1985. szeptember 25-én írta alá a 00574/1985. számon iktatott, a HDS Katonai Tanács előtt tartandó beszámoló jelentését az 1984–1985. kiképzési évről.[65] Ebben jelentette, hogy az 5. rakétadandár (ezzel a megfogalmazással most találkoztam először – Sz. M.) állománya a beszámolási időszakra tervezett feladatokat eredményesen teljesítette. Ezt követően a főbb eredményeket – mint az előző oldalakon szerepeltetett összefoglalókban is – felsorolta, ezért – ismeretükre apellálva – megismétlésükre ezúttal nem térek ki. Új ismeret viszont az, hogy a hivatásos állomány központi átképzésének késedelmes beindítása következtében a MARSZ–1 meteorológiai komplexum nem állítható rendszerbe 1986. január 1-jével.

A „Front" csapásvezetési, valamint a „DUNA–85" gyakorlaton a dandár „Jó" értékelést kapott. A „HENGER–84" gyakorlaton a dandár „Kiváló"-an, 1985 júniusában az 1. rakétaosztály és az időjárásjelző üteg „Kiváló"-an, a 2. rakétaosztály és a többi közvetlen alegység „Jó"-l szerepelt.

A káder- és személyügyi munkában – a meglévő jelentős gondok ellenére – fejlődés mutatható ki a káderhatáskörök parancsnoki gyakorlásában. A kádermozgást a fiatalítás jellemezte, a rakétaüteg-parancsnokok 75 százaléka, s egy kivételével a technikusok újak. A tiszti feltöltöttség 86,5 százalékos (–17 fő), míg a tiszthelyetteseké 83,9% (–27 fő). Ezzel párhuzamosan 4 tiszt és 9 tiszthelyettes jelentette be szolgálati viszonyáról való lemondási szándékát, s eddig 1 tiszt és 4 tiszthelyettes szerelt le. A tisztek kellő időben, de „túlzottan nagy számban" jelentkeznek a ZMKA-ra. Ebben az évben 7 tiszt kezdte meg akadémiai tanulmányait. *(14–15. o.)*

A dandárnál minden szinten érvényesül az egyszemélyi parancsnoki vezetés. Előrelépés tapasztalható a századok vezetésében a tanfolyamrendszerű továbbképzésnek köszönhetően. Szeptembertől viszont nőnek a gondok, mivel a századparancsnokok 40 százaléka kicserélődött. *(21. o.)*

„Összességében jelentem: a rakétadandár személyi állományának kedvező erkölcsi-politikai állapota, szilárd fegyelme, jó kiképzettsége, kellő anyagi-technikai ellátottsága és ezek magas hadrafoghatósági szintje biztosíték arra, hogy az elénk állított feladatokat továbbra is az elvárt szinten hajtjuk végre" *(22. o.)* – fejeződik be a jelentés.

A dandár ebben az évben is folytatta az „Egy nap a laktanyában" – nagyon népszerű – programját, amikor is szeptember 29-én az illetékesek meghívták a *tapolcai* 1. számú és a *kapolcsi* általános iskola tanárait és tanulóit, ismerkedjenek a laktanya életével.[66]

1985. október 15-én *Aszódi Albert* századost nevezték ki dandár vegyivédelmi főnökké.[67]

Bár korábban láthattuk, hogy a HDS. Katonai Tanácsa előtt a dandár parancsnoka borúlátóan ítélte meg a MARSZ–1 komplexum 1986. január 1-jei rendszerbe állításának a lehetőségét, az időjárásjelző üteg 1985. december 27–28-án „Megfelelő" eredménnyel fejezte be a fenti eszközzel a rendszerbe állító gyakorlatot.[68]

65 KI 182/04/1. (1985. 09. 25.)
66 Sebők János nyá. vőrgy. írásos nyilatkozata.
67 1985. évi történet... i. m. 3. o.
68 Uo. 9. o.

Elismerés átadása Róth Gyula alezredes műszaki főnöknek a hadiút megépítéséért

Ami a kiképzés fő mutatóit illeti, ebben az évben a szakkiképzés teljesített a legjobban, hiszen 3 alegység ért el „Kiváló" és 6 „Jó" minősítést; a politikai oktatás terén ez a mutató 2/7; a TÖPFE elleni védelem, az alaki, valamint a szabályzatismereti és a gépjármű-vezetői kiképzés minden alegység esetében „Jó" értékeléssel büszkélkedhetett; az általános lőkiképzés 8 „Jó" és 1 „Megfelelő", a testnevelés pedig 7 „Jó" és 2 „Megfelelő" értékeléssel fejeződött be.[69]

A kiképzési periódusok lezárásával együtt járt a szocialista versenymozgalom vizsgáztatása is. Ebben az évben is két ízben volt vizsgáztatás.[70] (Ez alkalommal is a számlálóban az I., míg a nevezőben a II. kiképzési időszak eredményét jelölöm. – Sz. M.) Ezek szerint 1985-ben 5/2 háromszoros, 14/12 kétszeres és 31/101 egyszeres kiváló katona; 57/35 háromszoros, 86/67 kétszeres, valamint 167/214 egyszeres élenjáró katona; 1/7 *Aranykoszorús* kiváló raj, 1/1 háromszoros, 1/2 kétszeres és 2/13 egyszeres kiváló raj; 45/27 *Ezüstkoszorús* élenjáró raj, 5/0 háromszoros, 2/4 kétszeres, illetve 15/28 élenjáró raj; 1/8 *Aranykoszorús* kiváló szakasz; 0/1 háromszoros és 1/3 kiváló szakasz; 20/10 *Ezüstkoszorús* élenjáró szakasz, 0/1 háromszoros, 1/0 kétszeres, valamint 5/4 élenjáró szakasz született.

Az I. kiképzési időszakban 1 üteg érte el a háromszoros kiváló század (parancsnok: *Korponai László* százados) címet; 1 osztály (*Simó Attila* őrnagy) élenjáró zászlóalj; 4 század az *Ezüstkoszorús* élenjáró század (Kovács *B. Ferenc* őrnagy, *Boda László*

69 Uo. 11. o.
70 Uo. 12–13. o.

A tisztek egy csoportja a hadiút átadásán

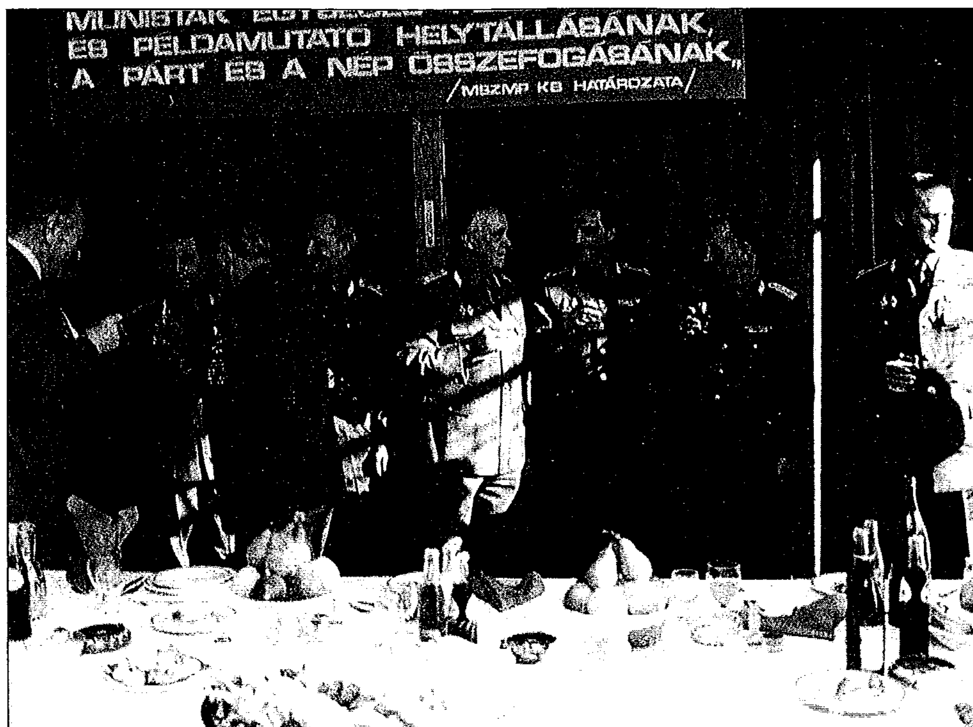
százados, továbbá *Sulyok László* főhadnagy és *Varga Tibor* hadnagy), 1 a háromszoros (Bálint *Sándor* hadnagy) és 1 az élenjáró század (*Erős János* százados) jelzőt.

A II. kiképzési időszak végén 1 kiváló zászlóaljat (*Simó Attila* őrnagy), 2 *Aranykoszorús* (*Boda László* és *Korponai László* százados), 3 kiváló századot (Kovács *B. Ferenc* őrnagy, *Erős Ferenc* százados és *Sulyok László* főhadnagy); 1 *Ezüstkoszorús* (Varga *Tibor* hadnagy), valamint 2 élenjáró századot (Kárpáti *Béla* őrnagy és *Benedek László* százados) ünnepelhetett a dandár. (Mint az 1985. évi dandárparancsnoki feladatszabáskor láthattuk, *Sebők* vezérőrnagy sürgette a szocialista versenymozgalom tisztaságának megőrzését. Nos, hogy az ennek következtében fokozott követelményeknek tudható-e be, az iratokból nem tűnik ki, de az tény, hogy nagyságrendekkel visszaesett a számszerű eredmény! – Sz. M.)

Az illetékesek egyre határozottabb lépéseket tettek a tudományos tevékenység hasznosítása érdekében is. Például a dandárparancsnok által 1985. május 13–16-án levezetett csapásvezetési gyakorláson és parancsnoki továbbképzésen kutatási téma volt a várható ellenség nagy pontosságú fegyverrendszerei elleni védelem. A kutatási eredmények rendszabályokat foganatosítottak, amiket beépítettek a harcintézkedésekbe.[71]

Az őszi népgazdasági munkában 11 helyen 3 tiszt, 10 tiszthelyettes, 331 sorkatona és 8 tehergépkocsi 5871 munkanapot teljesített. Ezért az alakulat 1 712 487 Ft-ot

71 1985. évi történet... i. m. 14. o.

Vendégek az ünnepségen

kapott.[72] Azonban talán ennél is emlékezetesebb volt ebben az évben az a tény, hogy a *Berhidát* sujtó földrengés következményeit több mint 100 fő igyekezett enyhíteni.[73]

Az 5. Hadsereg parancsnokának 00110/1985. számú intézkedésével 1986. január 1-jétől a rakétadandárt az azonnali készenléti idejű, második készenléti helyzetű csapatokhoz sorolta.[74] (Csak hogy a Nyájas Olvasó is átérezze a történelem faggatójának gyakran sanyarú helyzetét: *Sebők János* nyá. vezérőrnagyot meglepte az ezzel kapcsolatban 2009. december 21-én telefonon feltett kérdésem, ugyanis szerinte erre a visszasorolásra évekkel korábban került sor *átmenetileg,* amikor a technika lecserélésének egy adott periódusában a régi technikával már, az újjal pedig még nem voltak képesek teljes értékű harckészültséget produkálni. De – időben egy picit előreszaladva – az 1987. évi dandártörténet 6. oldalán ismét az olvasható – minden indoklás nélkül –, hogy „A HDS.TÖF. 0140/1986. számú Intézkedése a dandárt a második készenléti helyzetbe sorolta..." – Sz. M.)

A dandár parancsnoka az 1986. február 7-i, 014. számú parancsában[75] szabta meg a március 1.–augusztus 31. közötti kiképzési időszak feladatait. A szokásos

72 Uo. 16. o.
73 Sebők vőrgy. írásos közlése.
74 HL MN Kgy. D-604. ő. e. Az 5. rakétadandár 1986. évi története (a továbbiakban: 1986. évi történet), 5. o.
75 KI 180/01/14. (1986. 02. 07.)

séma szerint a bevezetőben értékelte az előző időszak feladatteljesítését, ami – érthető módon – több esetben ismételte (helyenként szó szerint) a korábbiakban elmondottakat. Bizonyos mértékben újszerűnek egyetlen bekezdés mondható, mely szerint: „A személyi állomány erkölcsi-politikai állapota még szilárd, annak ellenére, hogy növekedett a súlyos (itallal összefüggő) fegyelemsértések száma. A szocialista versenymozgalomban a kollektív és egyéni címek számában csökkenés következett be." *(1. o.)*

Az új kiképzési periódus fő feladatai között szerepelt – egyebek mellett:

– a HKSZ- és „M"-készség magas szinten tartása, a riasztási eszközök működésének és az ügyeleti szolgálatok ellátásának a biztosítása;

– megfelelő kiképzettségi szint elérésével biztosítani az elöljárói ellenőrzések és a „HENGER–86" gyakorlat eredményes végrehajtását;

– a szocialista versenymozgalomban az egyéni és a kollektív címek számának növelése;

– a vezetés színvonalának javítása, különösen század-, szakaszszinten.

Török Mihály altábornagy, az 5. Hadsereg parancsnoka március 5-én 0752/3/1986. számon adta ki szervezési intézkedését a „HENGER–86" harcászati gyakorlat előkészítésére és végrehajtására.[76] E szerint a HDS. 1986. évi Munkatervének megfelelően az 5. rakétadandár és a 147. mozgó rakétatechnikai bázis kijelölt állománya számára június 18–26. között élesrakéták indításával egybekötött harcászati gyakorlatot vezet le a hadsereg parancsnoka. Ennek sikere érdekében, ezt megelőzően, szakbizottsági ellenőrzést (április 14–25,, illetve május 12–16.) és ellenőrző csapásvezetési gyakorlatot kell végrehajtani a *Tapolca–Nagyvázsony–Káld–Keszthely* térségben a május 19–22. közötti napokban.

A *Szovjetunióban* június 24–26-án levezetendő „HENGER–86" gyakorlat törzsfőnöke *Szabó János* ezredes, törzsfőnökhelyettese *Deák János* alezredes; a gyakorlatvezető fegyverzeti helyettese pedig *Modok Ferenc* mk. ezredes. A gyakorlaton az 5. HDS. részéről 50, az 5. rakétadandártól 375, a 147. mozgó rakétatechnikai bázistól pedig 110, összesen 535 fő vesz részt.

Ezzel összhangban március 18-án *Sebők* vezérőrnagy is kiadta a 0187/15/1986. számon iktatott Szervezési intézkedését[77] a fenti témában. Ebből kiderül, hogy a rakétadandár esetében június 18–26. között zajlik majd a gyakorlat. A hadseregparancsnok által megszabott 375 fő mellett 87 gépkocsit és 12 utánfutót jelöltek ki a gyakorlatra.

1986. április 14.–július 4-e között hadseregparancsnoki felügyeleti átfogó ellenőrzés zajlott a rakétadandárnál, amit *Török* altábornagy „Kiváló"-ra értékelt, melynek alapján felterjesztéssel élt a honvédelmi miniszter felé, hogy adományozza a magasabbegységnek a „Háromszoros kiváló dandár" címet és zászlót, amit *Kárpáti Ferenc* vezérezredes a 0018/1986. számú parancsában meg is tett.[78] Ennek alapján *Nárai István* altábornagy, kiképzési főfelügyelő, miniszterhelyettes, július folyamán át is adta a címet és zászlót.[79]

76 KI 182/06/1. (1986. 03. 05.)
77 KI 182/06/2. (1986. 03. 18.)
78 1986. évi történet... i. m. 3. o.
79 Sebők János nyá. vőrgy. írásos nyilatkozata.

Az 5. önálló harckocsiezred ellenőrző csapásvezetési gyakorlatának 00752/41/1986. számon nyilvántartott, *Szabó János* ezredes, HDS. rakéta- és tüzérfőnöke által május 27-én aláírt értékelési lapja[80] szerint a május 19–22-i gyakorlat tárgyát a HDS. rakétadandár és a mozgó rakétatechnikai bázis harctevékenységének megszervezése, valamint vezetése; az ellenség agressziójának elhárítása, a hadsereg támadásba való átmenetekor, kezdetben hagyományos, majd tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között képezte. Ennek során *Sebők János* vezérőrnagy „Kiváló", a dandártörzs „Jó"; az 1. és 2. rakétaosztály-parancsnok és törzse, valamint az osztályok egyaránt, akárcsak a híradószázad „Jó"; az időjárásjelző üteg, a rakétadandár felderítőcsoport „Kiváló" értékelést kapott. A rakétadandár ellenőrző csapásvezetési gyakorlatának összegzett értékelése is „Jó" lett.

Mint a *76. számú lábjegyzetben* láthattuk, *Török* altábornagy a március 5-én kelt Szervezési Intézkedésében június 18–26. közötti időszakra határozta meg az élesrakéták indításával egybekötött harcászati gyakorlat végrehajtását. Nem tudni, mi okból, a Dandártörténet arról számol be, hogy „A rakétadandár... a »HENGER–86« élesrakéták indításával egybekötött harcászati gyakorlaton vett részt 1986. 06. 08–07. 05-ig[81] a *Szovjetunió* Állami Lőterén. A harcászati tevékenység és a rakétacsapások vezetése kiváló értékelésű, így az összesített értékelés is kiváló volt." *(8. o.)*

Németh Gyula alezredes, dandárparancsnok-helyettes, 1986. szeptember 26-án írta alá a 00562/1986. számú okmányt,[82] ami az 5. önálló harckocsiezred parancsnokának – kétévenkénti rendszeres – beszámoló jelentését tartalmazta a HDS. Katonai Tanács számára. (Az nem állapítható meg, hogy magát a beszámolást ő végezte-e vagy a dandár parancsnoka.) Bevezetőjében tisztázta a lényeget: a dandár a beszámolási időszakra meghatározott feladatokat eredményesen végrehajtotta. De hogy vita se nyílhasson erről, sietett idézni az 1986. április 14.–július 4-e között lezajlott hadseregparancsnoki felügyeleti átfogó ellenőrzés összegzett megállapítását is, miszerint: „A rakétadandár a hadseregparancsnoki felügyeleti átfogó ellenőrzésen magasszintű (sic!) felkészültségről tett tanúbizonyságot, az 1984. évi kimagasló eredményeket megszilárdította, egyes területeken továbbfejlesztette. A dandár harckészültségi, mozgósítási készsége magasszintű (sic!)... A dandár politikai állapota, erkölcsi-fegyelmi helyzete szilárd. A tiszti-tiszthelyettesi állomány hivatástudata és kötelességérzete biztosítja a feladatok sikeres végrehajtását... A magasszintű (sic!) követelménytámasztás és hatékony nevelő munka (sic!) eredményeként jó a fegyelmi helyzet, példás a rend és a szervezettség. A dandár parancsnokság (sic!) és törzs magasszinten (sic!), céltudatosan és eredményesen vezeti az alárendelteket. A vezetés folyamatos és hatékony minden szinten. A parancsnokok és törzsek felkészültsége magasszintű (sic!), jól szolgálja a folyamatos és rugalmas vezetést. A törzsek és alegységek általános katonai kiképzése jó szinten, a szakkiképzés kiváló szinten stabilizálódott. A fegyverzet és technikai anyagok techni-

80 KI 182/06/4. (1986. 05. 27.)

81 Ezzel összefüggésben a tudatlan, éppen ezért kekeckedő szerzőt felvilágosította Sebők vőrgy.: „...a Dandártörténetben az időpont az utazás kezdetét és befejezését tartalmazza – oda-vissza 6000 km. Csak megemlítem, hogy 1976 óta a külföldi gyakorlatokat rendkívüli esemény és baleset nélkül hajtottuk végre, ez mutatja a részt vevő állomány fegyelmezettségét és szakszerű munkáját."

82 KI 182/04/2. (1986. 09. 26.)

A parancsnok bemutatja a zászlót a felsorakozott állománynak – 1984. november

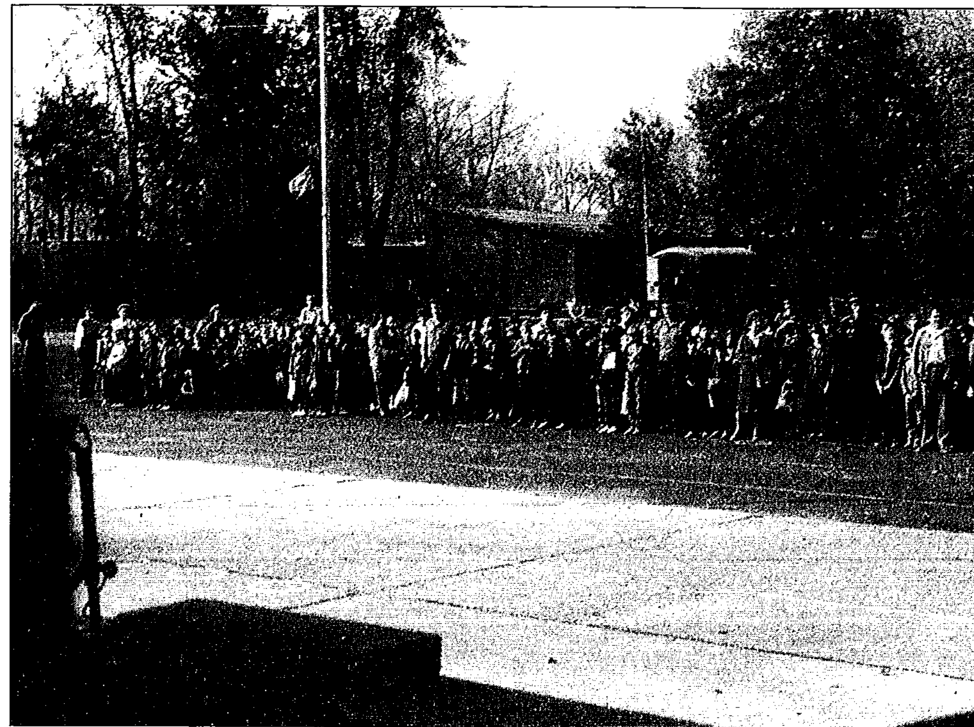

A gépesített díszhadosztály-parancsnok és törzse

kai állapota kiváló, a dandár technikailag hadrafogható (sic!)... Összességében a dandár hadrafogható (sic!), képes és kész magasszinten (sic!) teljesíteni az alaprendeltetéséből adódó feladatait." *(2–3. o.)*

Ami a részleteket – kivonatosan – illeti: az év során átképezték az időjárásjelző üteg 3. állomásának tartalékos állományát a MARSZ–1 komplexumra, ezzel megtörtént a végleges rendszerbe állítása. A hivatásos állomány – különösen a fiatal parancsnokok – jelentős többletmunkát végeznek a dandár elé kitűzött célok elérése érdekében. A polgári alkalmazottak többsége a munkáját lelkiismeretesen végezte, hozzájárult a dandár állandó harckészültségének biztosításához, az élet- és munkakörülmények javításához. Kiemelkedően szerepeltek a szocialista versenymozgalomban, melynek eredményeként elnyerték a „Háromszoros kiváló magasabbegység" címet és zászlót. Az elöljáró és a dandárparancsnokság által vezetett harcászati gyakorlatokat és csapásvezetési gyakorlásokat, valamint az ellenőrző komplex foglalkozásokat „Jó" vagy „Kiváló" eredménnyel hajtották végre.

A káder- és személyügyi munkában a fő figyelmet ebben az időszakban is a káderpolitikai elvek következetes érvényesítésére, az elmúlt években hatályba lépett új rendelkezések előírásainak egységes értelmezésére és a gyakorlatban történő helyes alkalmazására fordították. Így továbbfejlődött a kádermunka, nőtt a

A vendégek köszöntése

parancsnokok felelőssége. A dandár káderhelyzetét azonban továbbra is az emelkedő számú mozgás, a növekvő ütemű fiatalítás jellemezte. A tiszti feltöltöttség 84,5 százalékos (–21 fő), a tiszthelyettesié pedig 84,05 százalékos (–25 fő). Gondot okoz a híradótisztek és -tiszthelyettesek, valamint a hadtáp- és fegyverzeti tisztek jelentős hiánya. Továbbra is kiemelt az érdeklődés a ZMKA-n történő továbbtanulás iránt. Emelkedett a szolgálati viszonyukról lemondók száma is. „Felerősödött úgy a tisztek, mint a tiszthelyettesek körében, hogy ők akarják meghatározni, hogy hol akarnak szolgálatot teljesíteni és ha ehhez nem járulunk hozzá, a szolgálati viszonyukról való lemondással próbálnak zsarolni bennünket" *(16–17. f.)* – panaszkodott a jelentéstevő. A hiányok pótlására tartalékos tiszteket és tiszthelyetteseket hívnak be nyolc hónapra. Az állomány minősítése – alapvetően – naprakész. Szervezetten folyik a katonai pályára irányítás is. A sorállomány közül két fő jelentkezett katonai főiskolára, ebből egyet felvettek, a másik egészségügyileg nem felelt meg.

Az egyszemélyi vezetés minden szinten érvényesül, még századszinten is, de itt az új parancsnokoknak még gondot okoz a napi élet tervezése, szervezése és ellenőrzése – fejeződött be a jelentés.

Talán érdeklődésre tarthat számot, hogy még egy ilyen kiemelt jelentőségű és védettségű alakulatnál – még a tiszti állomány esetében – továbbra sem volt köte-

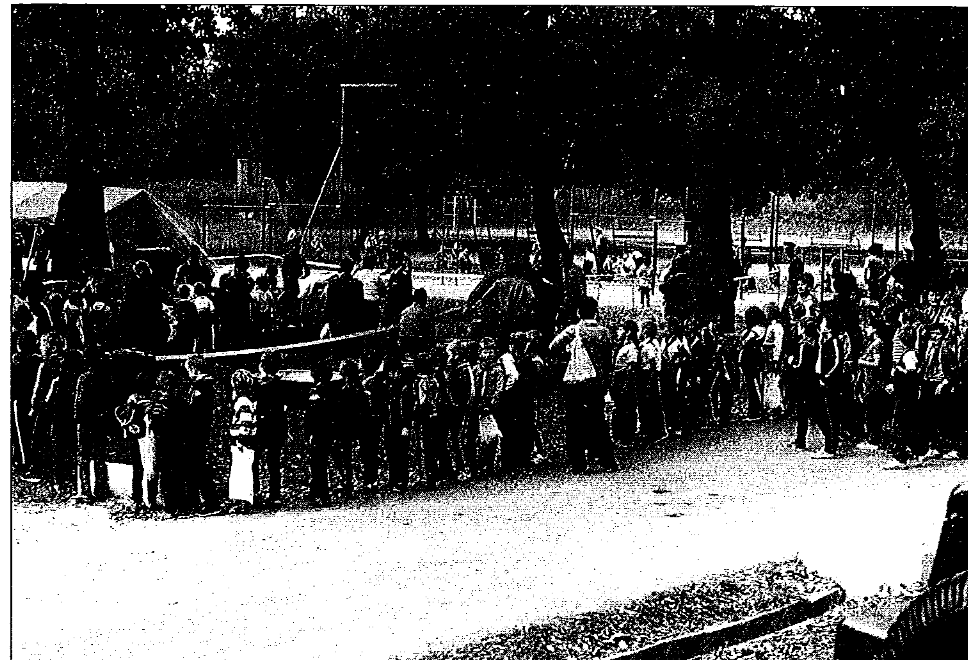
Lövészet kispuskával

lező a párttagság. Az 1986. december 1-jei helyzet szerint a dandárnál 200 párttagot tartottak nyilván, ebből tiszt 105 (az állománykategória 93,75 százaléka), zászlós 26 (60,5 százalék), tiszthelyettes 30 (30,3 százalék), sorállományú 19 (2,5 százalék) és polgári alkalmazott 20 fő (21,3 százalék).[83]

A kiképzés fő mutatóit ebben az évben az 1–2. rakétaosztály, a közvetlenek és „dandárösszesenben" rögzítette az eredményeket. E szerint a fegyvernemi szakkiképzés esetében 4 „Kiváló", a politikai oktatás és a harckiképzés terén 3-3 „Kiváló" és 1-1 „Jó"; míg az általános lőkiképzés, a gépjármű-vezetői kiképzés, a tömegpusztító fegyverek elleni védelem, a testnevelés, az alaki kiképzés, a szabályzatismeret, valamint a műszaki kiképzés egyaránt 4-4 „Jó" értékelést kapott.[84]

A dandár 1986-ban szintén két kiképzési időszakot zárt, így kétszer történt a szocialista versenymozgalom elbírálása is.[85] (Így ez alkalommal is a számlálóban az I., míg a nevezőben a II. kiképzési időszak eredményét jelölöm. – Sz. M.) Ezek szerint 1986-ban 3/5 háromszoros, 28/33 kétszeres és 58/156 egyszeres kiváló katona; 30/36 háromszoros, 92/97 kétszeres, valamint 199/254 egyszeres élenjáró katona; 1/3 *Aranykoszorús* kiváló raj, 1/5 háromszoros, 6/5 kétszeres és 2/34 egyszeres kiváló raj; 21/11 *Ezüstkoszorús* élenjáró raj, 3/11 háromszoros, 26/11 kétszeres, illetve 18/35 élenjáró raj; 1/4 *Aranykoszorús* kiváló szakasz; 0/1 háromszoros, 2/1 kétszeres és 1/15 kiváló szakasz; 21/5 *Ezüstkoszorús* élenjáró szakasz, 3/1 háromszoros, 26/2 kétszeres, valamint 18/8 élenjáró szakasz született.

83 1986. évi történet... i. m. 7. o.
84 1986. évi történet... i. m. 10. o.
85 Uo. 10–12. o.

Sorakozó ebédhez

Az I. kiképzési időszakban 1 üteg érte el a kétszeres kiváló század (parancsnok: *Almási László* alhadnagy) címet; 1 osztály (*Simó Attila* alezredes) háromszoros élenjáró zászlóalj; 3 század az *Ezüstkoszorús* élenjáró század (*Korponai László* százados, továbbá *Tóth László* főhadnagy és *Palugyai Gábor* hadnagy), 1 a kétszeres (Benedek *László* százados) és 1 az élenjáró század (Juhász *József* főhadnagy) jelzőt.

A II. kiképzési időszak végén 1 kétszeres kiváló zászlóaljat (*Simó Attila* alezredes), 1 *Aranykoszorús* (*Korponai László* százados), 1 háromszoros (*Almási László* alhadnagy), 1 kétszeres (*Palugyai Gábor* főhadnagy) és 6 kiváló századot (Kárpáti *Béla* őrnagy, *Benedek László* százados, *Juhász József* és *Zsemberi Nándor* főhadnagy, valamint *Lingl Sándor* és *Varga Tibor* hadnagy); 1 élenjáró zászlóaljat (*Recsetár Imre* alezredes), valamint 4 élenjáró századot (Király *László* őrnagy, *Várallyai Károly* százados, *Klem Károly* főhadnagy és *Bódi József* zászlós). S mint korábban láthattuk, júliusban a honvédelmi miniszter „Háromszoros kiváló dandár" címet és zászlót adományozott a dandárnak.

Az év során a tudományos kutatómunka fókuszában a mikroszámítógépeknek a törzsmunkában történő alkalmazása állt. Ennek eredményeként különböző programokat készítettek a PTA–4000 számítógépre.[86]

86 Uo. 19. o.

Nagy sikere volt a zenés délutánnak

1987. január 1-jével az 5. Hadsereg parancsnokának 00110/1986. számú intézkedése alapján a dandárnak állandó harckészültségből három és fél óra, míg fokozott harckészültségből három óra alatt kellett elérnie a háborús veszély harckészültséget a meghatározott körletben.[87]

A dandár parancsnoka 1987. február 23-án tartott tiszti és tiszthelyettesi gyűlésen értékelte az előző év feladatteljesítését, illetve szabta meg az 1987. évi feladatokat. A beszédet a 00154/1987. számon iktatott okmány tartalmazza.[88] Ebben *Sebők* vezérőrnagy megállapította, hogy „A rakétadandár az 1986. évi feladatokat kimagasló eredménnyel végrehajtotta. Megszilárdult a harckészültségi és mozgósítási készség, a személyi állomány a tervezett időben szervezetten képes a feladatait végrehajtani. Az erkölcsi-politikai állapot, fegyelmi helyzet biztosította a feladatok végrehajtását... A parancsnokok és törzsek eredményesen vezették az alárendelteket... A törzsek és alegységek általános katonai kiképzése jó szinten, a szakkiképzés kiváló szinten stabilizálódott... A fegyverzet- és technikai anyagok állapota biztosította a hadrafoghatóságot... Összességében: a rakétadandár az elmúlt évben magas szinten teljesítette az alaprendeltetéséből adódó feladatait." *(2. o.)*

A részletes elemzésnél azonban felmerült probléma is, például: az 1985-ben kialakított integrált fegyverzettechnikai szolgálat még nem funkcionál igazán, keresi helyét, nem kovácsolódott össze: nem rendszeres a javítószázad irányítása és ellenőrzése; nem tartják eléggé kézben a telephely-ügyeletes szolgálatot; nem ellen-

87 HL MN Kgy. D-605. ő. e. Az 5. rakétadandár 1987. évi története (a továbbiakban: 1987. évi történet), 6. o.
88 KI 182/04/3. (1987. 02. 23.)

őrzik a tárolóügyeletesek okmányait, szolgálati helyét, valamint a tárolóhelyek rendjét stb.

Ugyanakkor az utolsó kiképzési időszakban „Jó" és „Kiváló" eredményekkel teljesítették a harcászati és szakharcászati, illetve csapásvezetési gyakorlatokat. A szakállomány részére szervezett számítógépes tanfolyam sikeres volt, a kiképzettek képesekké váltak a számítógépek kezelésére, illetve a kidolgozók ilyen jellegű oktatására.

Az elismerésre méltó eredmények mellett sok még a gond is: a kiképzési rend és fegyelem nem az elvárt szintű; időnként felkészületlenek a foglalkozásvezetők; a népgazdasági munkák során sok a fegyelmezetlenség; gyakori a biztonsági rendszabályok megsértése; esetenként a híradás biztosítása a terepen; alig javult az alegységparancsnokok vezénylési készsége stb.

A káder- és személyügyi munkában a fő figyelmet továbbra is a káderpolitikai elvek érvényesítésére és az elmúlt években kiadott új rendelkezések betartására fordították. Az viszont megengedhetetlen gyakorlat, hogy egyes parancsnokok a beosztottaik helyett készítik el a minősítést. (Mára ez a gyakorlat „megfordult": nem ritkán, az elöljárók a beosztottakkal készíttetik el önmaguk minősítését! – Sz. M.)

A kádermozgás 1986-ban is meglehetősen élénk volt: 11 tiszt és tiszthelyettes került más alakulathoz, beosztásba vagy nyugdíjba; 2 tiszt és 2 tiszthelyettes leszerelt, s ezzel szemben 11 tiszt és 12 tiszthelyettes érkezett a dandárhoz. Bár a tiszti-tiszthelyettesi feltöltöttség alapvetően változatlan (82-83 százalék), de egyes területeken (híradók, hadtáp, műszaki, fegyverzeti) ez az érték csak 63 százalék! *(10–11. o.)*

A dandár vezetése jól és időben tervezett, szervezett, azonban ezt negatívan befolyásolja, hogy raj-, szakasz-, s elvétve századszinten a minimális vezetési követelményeknek sem tesznek eleget.

Ezt követően *Sebők* vezérőrnagy áttért az 1987. évi feladatokra, melyek közül kiemelte az alábbiakat:

– a dandár fennállása 25. évfordulós ünnepségeinek előkészítése;

– a hadseregparancsnoki átfogó ellenőrzés által feltárt hiányosságok felszámolása;

– felkészülés az 1988. évi feladatokra;

– felkészülés az elöljáró és a dandártörzs által vezetendő csapásvezetési, harcászati és szakharcászati gyakorlatok eredményes végrehajtására.

Pozitív eredményként emelte ki, hogy a március 1-jével életbe lépő új állománytábla következtében 84 tiszti és 79 tiszthelyettesi beosztási helyen emelkedik az illetménykategória egy vagy több fokozattal. Viszont annak a két tisztnek és öt tiszthelyettesnek, ahol csökkentés tapasztalható, azok fizetése változatlan marad. *(18. o.)*

Konkrét feladatként szabta meg, hogy:

– A törzs állománya a havi önképzéseken tanulmányozva az alapszabályzatokat, készüljön fel a májusi és az év végi felmérésekre.

– A hadműveleti alosztály havonta 1x6 órában tartson rakétatechnikai gyakorlást, míg az osztályok önállóan vezessék le szaktisztjeik és tiszthelyetteseik részére.

– Márciusban és októberben hajtsanak végre a laktanyában törzsgyakorlást a harctevékenységek megtervezése és megszervezése tárgykörben, majd áprilisban dandárparancsnoki vezetéssel – tartalékos tisztek bevonásával – dandár csapásvezetési gyakorlásra kerül sor, felkészülendő a Déli Hadseregcsoport parancs-

A „HENGER-86" gyakorlatvezetősége és a gyakorlaton részt vett tiszti és tiszthelyettesi állomány

noka által vezetett csapásvezetési, illetve frontparancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra.

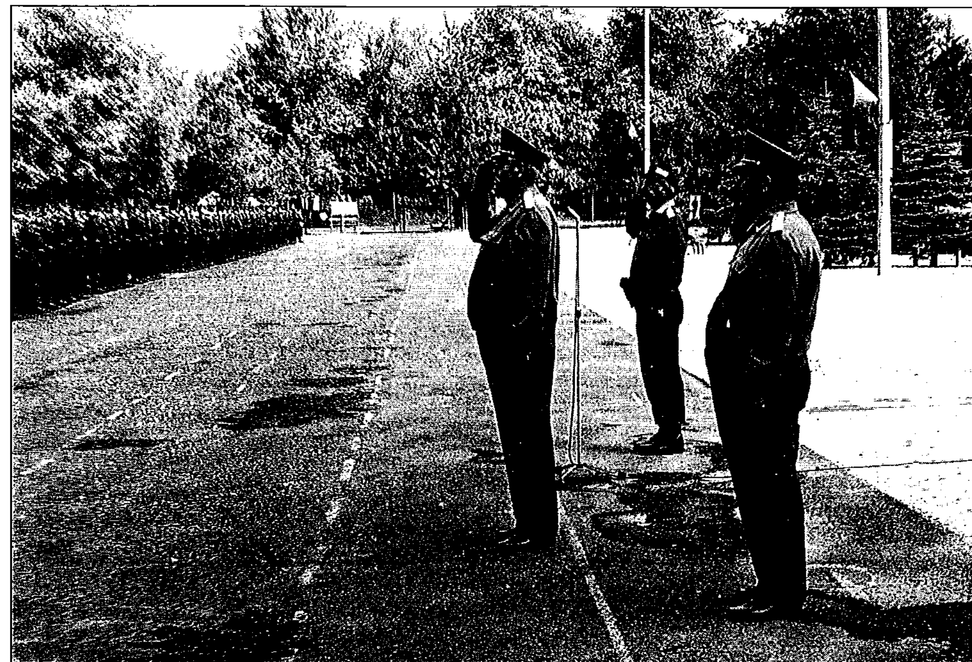
– A rakétaütegek kidolgozói gyakorolják be a PTA–4000 számítógéppel a csapáselemek, valamint az irányzási és irányzás-ellenőrzési adatok meghatározását.

– Az 1. osztály parancsnoka készüljön föl 15 tartalékos kiképzésének szeptember 1-jétől történő végrehajtására.

– A káder- és személyügyi munkában a legfontosabb a kádermegtartó és a pályára irányító tevékenység hatékonyságának a fokozása. Ezt elősegíti az illetményfokozatok – fent már említett – március 1-jei emelkedése, az április 1-jei hétszázalékos béremelés és a július 1-jére tervezett – jelentős fizetésemeléssel járó – illetményrendszer-rendezés. A káderhelyzet fokozatos megoldását ígéri a tíz középiskolai katonai kollégium „beállása", illetve a tisztképzés idejének három évre csökkentése. (Az élet bebizonyította, hogy ez utóbbi csak átmeneti mennyiségi javulást, ugyanakkor lényeges minőségi romlást hozott, így néhány év múltán visszaállították a négyéves képzést. – Sz. M.) Ugyancsak pozitívumként emelte ki, hogy 1987-ben 1100 tiszt és 700 tiszthelyettes avatásával lehet számolni.

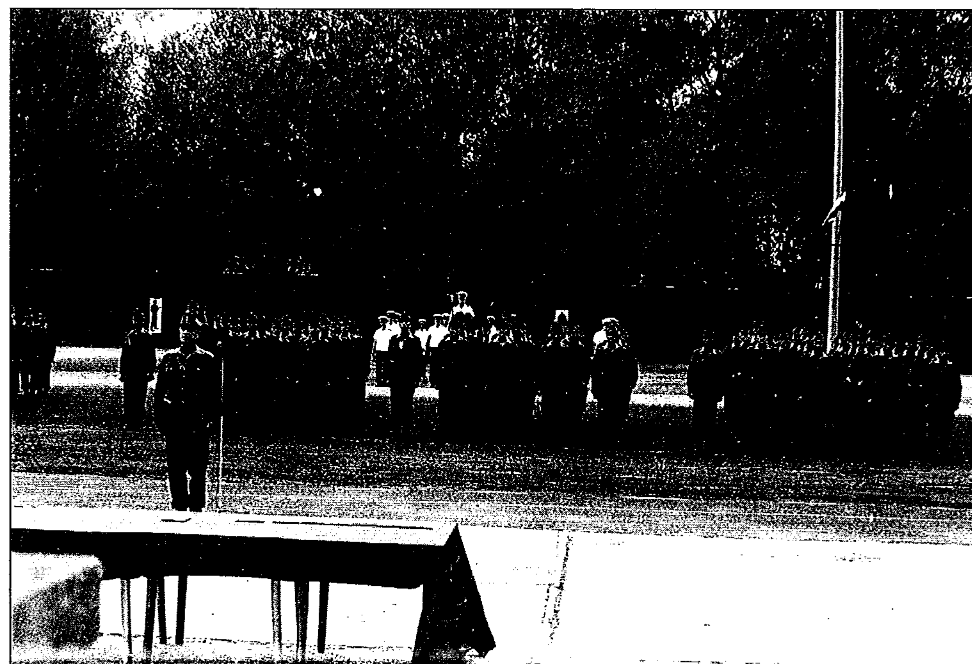
– A parancsnokok tartsanak alárendeltjeiknél rendszeres komplex és célellenőrzést, tartsák jobban kézben az alegységeket.

Sajnos a korábban sem bőséges – lényegi – levéltári anyagok erre az időszakra rendkívüli mértékben elapadtak, ezért alapvetően már csak a dandártörténetek-

Nárai István és Török Mihály altábornagy köszönti a „Háromszoros Kiváló Dandár" állományát

A személyi állomány fogadja az átadott zászlót

Elismerések átadása

Vendégek az ünnepségen

re lehet támaszkodni. Így a 163/06. számon nyilvántartott „5. rakétadandár 1987. évi története"[89] nyújt segítséget abban, hogy 1-2 elemmel még kiegészüljenek az ez évi fő feladatok. A dandártörténet – a *Sebők* vezérőrnagy által kiemelteken túl – említi még a „RUBIN" feladattal kapcsolatos szervezési munkák végrehajtásának irányítását és ellenőrzését; az új Harcászati Szabályzat elveinek, előírásainak megismerését, gyakorlati alkalmazását; a FRONT szintű parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton való eredményes részvételt, továbbá az új szervezetre történő áttérés személyügyi munkájának kiemelt kezelését, a pályán tartás és pályára irányítás feladatainak következetes végrehajtását.

Az április 27–29-ére behívott tartalékos tisztek részt vettek a dandár csapásvezetési gyakorlatán. Az igazi megmérettetés azonban a június 12–18-i FRONT hadászati-hadműveleti parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton zajlott, amit 15-én megtekintett *dr. Mórocz Lajos* altábornagy, honvédelmi minisztériumi államtitkára és *Fedot Krivda* vezérezredes, az Egyesített Fegyveres Erők magyarországi képviselője, illetve két alkalommal *Siska József* vezérőrnagy, MN rakéta- és tüzérfőnök. [90]

A dandár parancsnoka 1987. július 31-én adta ki 073. számú parancsát[91] a szeptember 1-jétől 1988. február 29-éig tartó kiképzési időszak feladataira vonatkozóan. Ennek sikeres végrehajtását az előző periódus eredményei alapozták meg, hiszen „tovább javult a dandár harckészültségi és mozgósítási készsége, a parancsnokok és törzsek felkészültsége, az alegységek kiképzettsége. A haditechnikai eszközök hadrafoghatósága biztosította a kitűzött feladatok jó szintű végrehajtását... A dandár hadrafogható (sic!), képes az alaprendeltetéséből eredő harcfeladatokat maradéktalanul teljesíteni." *(1. o.)* Ezt nem befolyásolta az a tény sem, hogy a szocialista versenymozgalomban csak kismértékben nőtt az élenjáró, ugyanakkor lényegesen csökkent a kiváló címet elért katonák száma, sőt hanyatlás tapasztalható a kollektív címek számában és minőségében is.

Ugyanakkor „A fiatal tisztek és tiszthelyettesek tanfolyama elősegítette beilleszkedésüket az új kollektívákba. Az irányított önképzések, a törzsgyakorlások kellő felkészültséget jelentettek a saját és az elöljáró által vezetett parancsnoki és törzsgyakorlásokhoz. A dandár törzs (sic!) a FRONT PK. által vezetett gyakorlaton »Jó« értékelést kapott. A harcászati gyakorlaton az 1. osztály értékelése »Kiváló«, a 2. osztályé »Jó« lett." *(4. o.)*

Az egyszemélyi vezetés minden szinten érvényesült, javult a törzs ellenőrző tevékenysége. Ami viszont az osztálytörzseket illeti, bár fejlődött tervező-szervező munkájuk, de a hatékonyság és az ellenőrzések színvonala elmaradt az elvárásoktól. Az alegységek vezetése sem javult kellő ütemben.

Sebők vezérőrnagy erről az alapról kiindulva szabta meg az új kiképzési időszak követelményeit, melyek közül kiemelendő:

– a harckészültségi és „M"-készség megkövetelt szinten tartása;

– a kiképzési főfelügyelő 0060/1987. és az 5. HDS. parancsnokának 0090/1987. számú intézkedései alapján az új kiképzési programokban előírtak megismerése, majd a gyakorlatban történő érvényesítése;

89 1987. évi történet... i. m. 3. o.
90 Uo. 7., 10. és 20. o.
91 KI 182/01/73. (1987. 07. 31.)

– a káder- és személyügyi munkában a fő feladat a hivatásos és továbbszolgáló állományról való gondoskodás, valamint a tartalékos parancsnoki állomány hatékony alkalmazása;

– az anyagi-pénzügyi gazdálkodás terén a társadalmi tulajdon védelmének erősítése;

– a vezetési tevékenység továbbszilárdítása, valamint az elkövetkezendő év kiemelt feladatainak eredményes végrehajtására történő felkészülés.

1987-ben a „RUBIN" szervezési intézkedés alapján a magasabbegység új megnevezése *5. önálló rakétadandár;* megszűnt a rakétaosztályok „önálló"-sága; a 3. osztály kiegészült[92] az előkészítő törzzsel, valamint változások következtek be a híradó-, az ellátó- és a komendánsalegységeknél. Ez utóbbi azt jelentette, hogy a komendánsszázad kiegészült az ellátószázad 1. szállítószakaszával és az elhárító alosztály őrrajával. Technikai téren is jelentős változások történtek, hiszen a dandár kapott 60 darab URAL–375 típusú 5 t-s terepjáró tehergépkocsit és más alakulatoktól leadott 12 darab híradó különleges gépkocsit (bár ez a gyarapodás jelentős túlzsúfoltságot idézett elő a telephelyen – Sz. M.). Viszont most először olvasható panasz arról, hogy állandó gondot jelentett a MARSZ–1 időjárásjelző állomások megbízhatatlan működése, olyannyira, hogy szovjet szakszerelőket kellett igényelni a probléma megoldására.[93] (Hogy sikerrel jártak-e, arról nem szól a fáma. – Sz. M.)

A szeptember 1-jei helyzet szerint – a továbbra is jelentős személyi mozgás ellenére – némileg javult a dandár személyi feltöltöttsége, ami a tisztek esetében elérte a 92,2 százalékot (–10 fő), tiszthelyetteseknél pedig a 83,6 százalékot (–24 fő). Az átlagéletkor nem változott jelentősen az említett két kategóriában (33,8, illetve 33,9 év), tehát továbbra is „fiatal" maradt a magasabbegység.[94]

Szeptember 1. és november 16. között – három ütemben – összesen 320 fő és 13 tehergépkocsi végzett népgazdasági munkát, 6789 munkanapot teljesítve. Szeptemberben további 10 tehergépkocsi segítette a terményszállítást.[95]

1987. november 2–3-án a hadseregtörzsfőnök ellenőrizte a dandár harckészültségét és mozgósítási készségét, amit „Megfelelő"-re értékelt. Az illetékesek meg lehettek elégedve a párttagság – előző évihez képest – stabilitásával. Ugyanis 1987 végén a dandárnál 202 párttagot tartottak nyilván (+2), ebből tiszt 107 (az állománykategória 85 százaléka), zászlós 28 (65,1 százalék), tiszthelyettes 26 (27,1 százalék), sorállomány 21 (2,7 százalék) és polgári alkalmazott 20 fő (20 százalék). A KISZ-tagság 458 főt tett ki, a sorállomány 52,3 százalékát foglalta magába.[96]

Ez év során is kétszer bírálták el a szocialista versenymozgalmat.[97] (A számlálóban az I., míg a nevezőben a II. kiképzési időszak eredményét jelölöm. – Sz. M.) Benevezett 720/684 fő, illetve 187/190 alegység. Közülük 329/373 fő ért el élenjáró, 215/129 pedig kiváló katona; 71/58 élenjáró, valamint 37/29 kiváló al-

92 Sebők nyá. vőrgy. írásos pontosítása: „3. osztály nálunk nem volt, az a Tüzér Kiképző Központ „rejtett" előkészítő törzse volt."

93 HL MN Kgy. D-611. ő. e. Összefoglaló csapattörténet felterjesztése (a továbbiakban: Összefoglaló...) (1991. 01. 17.), 3. o., valamint 1987. évi történet... i. m. 4–5. o.

94 1987. évi történet... i. m. 14. o.

95 Uo. 18. o.

96 Uo. 3. és 9. o.

97 1987. évi történet... i. m. 11. és 21. o.

Kitüntetések és jutalmak átadása

egységparancsnoki címet. 108/107 élenjáró, továbbá 51/39 kiváló alegység született. (Mint látható, megszűnt a „többszörös", valamint az arany- és ezüstkoszorús cím, továbbá – szerintem sajnálatos módon – nem tisztelték meg az alegységeiket sikerre vivő parancsnokokat azzal, hogy név szerint megemlítsék őket. – Sz. M.) A fenti adatok azt mutatják, hogy nőtt az élenjáró katonák, miközben jelentősen csökkent a kiváló katonák, az élenjáró és kiváló alegységparancsnokok, valamint a kiváló alegységek száma. Ezt az illetékesek a követelmények megszigorításával magyarázták. Az augusztus 13-i címátadási ünnepségen *Deák János* ezredes, HDS. rakéta- és tüzérfőnök képviselte a honvédelmi minisztert.

Az 1988. év főbb eseményei már csak a 163/07. számon nyilvántartott dandártörténetből[98] követhetőek nyomon. Az ebben rögzített éves fő feladatok közül az alábbiak érdemelnek kiemelést:

– a harckészültség, a mozgósítási készség és a hadrafoghatóság állandó magas szinten tartása, az e téren szerezett tapasztalatok hasznosítása;

– a dandár szervezeti és anyagi-technikai fejlesztése, kiemelt figyelmet fordítva a haditechnikai eszközök, valamint a harc- és szakanyagok cseréjére;

– a lakóépületek felújítása, földgázzal történő ellátása; a tantermi épületek felújítása, a sportobjektum korszerűsítése, valamint az álcázóberendezések megépítése;

98 HL MN Kgy. D-606. ő. e. A rakétadandár története 1988. évre (a továbbiakban: 1988. évi történet).

A vacsorával egybekötött zenés baráti találkozó résztvevőinek egy csoportja (1986)

– az új Harcszabályzat-tervezetben, valamint a kapcsolódó szakutasításokban rögzített előírások gyakorlatba történő átültetése. A kiképzés gyakorlati tartalmát a „BARÁTSÁG–88" és a „HENGER–88" gyakorlatokra, valamint a csapásvezetési gyakorlásokra történő felkészülés és eredményes részvétel képezze;

– a káderhelyzet minőségi és mennyiségi javítására vonatkozó határozatok végrehajtása, a pályán tartás hatékonyabbá tétele, valamint a pályára irányítás további javítása;

– az Országgyűlés által elfogadott *gazdasági-társadalmi stabilizációs és kibontakozási program* (ezzel a kifejezéssel is itt találkoztam először, ekkor még nem tudatosult előrejelzéseként a rövidesen bekövetkező rendszerváltásnak – Sz. M.) dandárt érintő követelményeinek teljesítése, az anyagi-pénzügyi gazdálkodás megújítása, a társadalmi tulajdon fokozott védelme. *(2–4. o.)*

1988. január 4-én ünnepelték a dandár magalapításának 25. évfordulóját, melyen részt vett – egyebek mellett – *Györgyi Béla* altábornagy, az MSZMP MN PB első titkára (korábban a dandár PB-titkára), *Váradi Miklós* nyá. vezérőrnagy, alapító parancsnok és *Deák János* ezredes HDS rakéta- és tüzérfőnök (egykori dandártörzsfőnök). *(24. o.)*

A május 5.–július 2. között lezajlott miniszteri szemle keretében május 13-án elrendelt fokozott harckészültség és mozgósítás, illetve háborús veszély, majd teljes harckészültség rendszabályait a dandár „Megfelelő" értékeléssel hajtotta végre. A szemlejegyzőkönyv szerint „a rakétadandár politikai állapota,

erkölcsi-fegyelmi helyzete kiegyensúlyozott, politikailag szilárd. A dandár megbízhatóan képes a harckészültségi és mozgósítási feladatainak megoldására. A parancsnokok és törzsek felkészültsége, az alegységek kiképzettsége magas színvonalú. A vezetői tevékenység kiemelkedő. A fegyverzeti és technikai eszközök hadra foghatóak, technikai állapotuk kiváló. A hadtáp tevékenysége és a gazdálkodás színvonala jó." *(4. o.)* Ebbe a pozitív összértékelésbe besegítettek a polgári alkalmazottak is, akik szerves részét képezik a dandár mindennapi tevékenysége biztosításának. Kapcsolatuk mind a hivatásos, mind a sorállománnyal rendezett.

Ami az év során végrehajtott fegyvernemi gyakorlatokat illeti, a 2. rakétaosztály 1988. január 14–15-én „Jó", az 1. osztály pedig január 21–22-én „Kiváló" értékeléssel hajtotta végre harcászati gyakorlatát. A rakétadandár törzse „Jó" szinten működött közre a január 28.–február 5-e között zajlott „BARÁTSÁG–88" fedőnevű hadsereg hadműveleti-harcászati gyakorlaton.[99] Ez után sem lehetett pihenni: a dandár a „HENGER–88" gyakorlat keretében – az élesindítással egybekötött harcászati gyakorlatot megelőzően – május 16–18-án az elöljáró által vezetett harcászati gyakorlaton „Kiváló" értékelést kapott, amit sikeresen megismételt a *Szovjetunióban* június 20–22-én, négy indítóállvánnyal és két élesrakéta indításával „fűszerezett" harcászati gyakorlaton. Hasonló pozitívum mutatható ki az összfegyvernemi kiképzés terén is, hiszen ebben az évben erősödött az összfegyvernemi szemlélet, javult az általános katonai kiképzés színvonala, eredményes volt az új szabályzatok feldolgozása, amit a miniszteri szemle során végrehajtott vizsgáztatások „Kiváló" és „Jó" eredményei támasztottak alá. *(10. o.)*

A műszaki főnök azt a parancsot kapta *Sebők* vezérőrnagytól, hogy a Dobó-lakótelepen a megrongálódott híd – amit nehézgépek is használtak – helyett a *Viszló-patakra* építsen az állásépítő századdal egy új, 60 tonnás hidat a nemzetközi gyakorlat ideje alatt. A híd a műszaki főnök terve alapján július közepére elkészült, amit a hadsereg műszaki főnöke kiváló építményként fogadott el.[100]

1988. április 1-jétől a szocialista versenymozgalmat a honvédelmi miniszter 4/1988. számú parancsa alapján értékelték a dandárnál is, mely utasítás egyrészt egyszerűsítette az adományozás rendjét, másrészt szigorította az egyéni és kötelékcímek követelményrendszerét. E szerint üteg vagy osztály címet csak a februárban befejeződött kiképzési időszak végén lehet szerezni. A dandár számára élenjáró vagy kiváló cím csak a HM Felügyeleti Szemlebizottság javaslata alapján ítélhető oda. Így ebben az évben – a szokásos jelöléssel – benevezett 778/744 fő, illetve 189/189 alegység. Közülük 360/351 fő ért el élenjáró, 167/246 pedig kiváló katona; 60/90 élenjáró, valamint 41/49 kiváló alegység-parancsnoki címet. 62/94 élenjáró, továbbá 43/59 kiváló alegység szü-

99 Sebők vőrgy. írásos közlése szerint: „Az 1988-as gyakorlat idején a laktanyába érkezett Siska vőrgy. kíséretében a szovjet szárazföldi haderő rakétacsapatainak főparancsnoka. Mint mondotta nekem, azzal a céllal érkezett, hogy végignézze a felkészülésünket, a gyakorlatunkat, összességében megnézze, mitől kiváló a dandár. Két napot töltött nálunk, megnézte a terveinket, a technikai szemlét és a lőtéri gyakorlaton végignézte az összes alegység munkáját. A gyakorlaton jelen lévő kiképzési főfelügyelőnek nagyon pozitív értékelést adott. Ezt Nárai altábornagy részletesen ismertette a Katonai Tanács ülésén, ahol a miniszter vezetésével értékelték a szemlét a dandárparancsnok és helyettesei jelenlétében."

100 Sebők vőrgy. írásos közlése.

letett. Az „nevezőben" szereplő augusztusi eredmények azonban még kiegészültek 2 élenjáró osztállyal, 5 kiváló üteggel/századdal, valamint 9 élenjáró századdal/üteggel. A HM-szemle alapján *Kárpáti Ferenc* vezérezredes a 0011/1988. számú parancsában „Kiváló"-ra értékelte a dandárt. A honvédelmi miniszter nevében augusztus 11-én *Nárai István* altábornagy, MN kiképzési főfelügyelő adta át a magasabbegységnek az *„Aranykoszorús Kiváló Dandár"* címet és zászlót. *(11–13. és 24. o.)*

A dandártörténet szerint „A körültekintő, figyelmes gondoskodás ellenére sem sikerült az állományt stabilizálni. Továbbra is jelentős számban kérik az alakulattól való áthelyezésüket. Többen egyre nehezebben viselik el az itt lévő rendet és fegyelmet. A jelentés időszakában 14 fő tiszt és 7 fő tiszthelyettes kérte áthelyezését, a szolgálati viszonyáról 1 fő tiszt és 2 fő tiszthelyettes mondott le. Fegyelmileg 2 fő tiszthelyettes került tartalékos állományba. Három tiszthelyettest ítélt el a katonai bíróság (engedély nélküli eltávozás, anyagi visszaélés, gondatlan veszélyeztetés miatt)." *(17. o.)*

Az őszi népgazdasági munkát 4 tiszt, 6 tiszthelyettes és 136 sorkatona segítette 2117 munkanappal, illetve 5 gépjármű 25 474 km-rel. A dandár bruttó bevétele ennek eredményeként kétmillió Ft volt. *(22. o.)*

A dandár 1989. évi története[101] szerint a fő feladatokat – alapvetően – a következők képezték:

– a harckészültség, a mozgósítási készség és a hadrafoghatóság folyamatosan magas szinten tartása;

– a „BAKONY–III" szervezési időszak feladatainak végrehajtása, kiemelt figyelemmel a haditechnikai eszközök, harc- és szakanyagok rendszerben tartása feltételeinek mindenoldalú biztosítására, valamint a fegyverzeti és technikai eszközök felújítására;

– a parancsnokok és törzsek felkészítése során hatékonyabban alkalmazni az MN Harcszabályzat-tervezetben rögzített elveket, illetve a „HENGER–88" gyakorlat tapasztalatainak hasznosítása a HDS. csapás- és tűzvezetési gyakorlásai során;

– a káder- és személyügyi munkában az alaprendeltetés káderszükségletének biztosítása; a káderhelyzet minőségi és mennyiségi javítására vonatkozó határozatok végrehajtása; a kádermegtartó-képesség, valamint pályára irányítás hatékonyabbá tétele; a hivatásos állomány szolgálati viszonyát, a személyügyi munka rendjét szabályozó új rendelkezések feldolgozása;

– az anyagi-pénzügyi biztosítás hatékonyságának, eredményességének növelése;

– az adótörvények módosításával összefüggő illetmény- és bérrendszerrel kapcsolatos feladatok végrehajtása; a személyi állomány – a polgári alkalmazottakat is magában foglaló – egészségi állapota megőrzése érdekében történő regenerálása;

– a HDS. tudományos konferencián a védelmi hadművelet előkészítésével és megvívásával, a rakétadandár törzsei munkarendjének kialakításával kapcsolatos kérdések feldolgozása a lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai alapján. *(3–4. o.)*

Ebben az évben megkezdődött *a rakétadandár fokozatos felszámolása:* a fent említett „BAKONY–III" szervezési intézkedés alapján 1989. augusztus 1-

101 HL MN Kgy. D-607. ő. e. A rakétadandár története 1989. évre (a továbbiakban: 1989. évi történet).

jével megszűnt a 3. rakétaosztály előkészítő törzse; az 1. és 2. rakétaosztály 2. rakétaütegeiből töröltek 1-1 indítószakaszt (aminek következtében a dandár az eddigi 8 darab 9P117M1 indítóállványa 6-ra csökkent), valamint az ezekhez kapcsolódó szállító- és töltőkezelő részleget; békében megszűnt 4 rádiórelé-állomás, 1 rádióvevő központ, 1 állásépítő raj, 2 vegyi-sugár felderítőraj, 2 osztályhírközpont. A politikai változásokat érzékeltette, hogy – 1990. évi hatállyal – a politikai osztály és a politikai munkások elnevezését nevelési és szociálpolitikai főnökségre, illetve nevelési és szociálispolitikai tisztekre módosították, valamint törölték a párt- és ifjúsági szervezetek apparátusát. Az új szervezési intézkedés következtében úgyszintén csökkent a haditechnikai eszközök mennyisége is. Mint fent láttuk, kettővel csökkent a 9P117M1 indítóállványok, kilenccel a különleges fegyverzeti gépjárművek és néggyel a harci hordozók száma. Ugyanekkor az EVK–1A vízközpont helyett rendszeresítették a VFSZ–2.5 típust. *(5. o.)*

Ennek az évnek új „színfoltjaként" kezelhető, hogy „Az új Esküt és Fogadalmat 10 fő nem írta alá a hadseregből való könnyű távozás lehetősége miatt." *(8. o.)*

Az év során a következő fegyvernemi gyakorlatok zajlottak: a 2. rakétaosztály 1989. január 10–12. között „Jó", az 1. rakétaosztály pedig január 17–19. között „Kiváló", ugyancsak ez utóbbi alegység még július 4–6. között is „Jó" eredménnyel hajtott végre terepen harcászati gyakorlatot. Mindhárom technikai üteg „Jó"-l szerepelt. Júniusban az időjárásjelző üteg hajtott végre „Kiváló"; az állásépítő század májusban és novemberben egyaránt „Jó", az ellátószázad és a bevizsgáló szakasz egyformán „Jó" értékeléssel szakharcászati gyakorlatot. Ebben az évben jelentős előrelépés történt a harcbiztosítási feladatok maradéktalan betartása terén ugyanúgy, mint az egészségügyi és hadtápellátás harcszerű körülmények közötti végzésében. További fejlődést igényel viszont a katonák célfelderítő, illetve a parancsnokok tűzvezető készsége. *(10–11. o.)*

Bár a szocialista versenymozgalom januári és augusztusi értékelése még mindig azt mutatta, hogy „A hagyományoknak megfelelően nevezett a katonák 97 százaléka", de ennek a nagy mozgósító erejű – a gyengeségei ellenére is – fontos tevékenység szemlátomást a „végét járta", hiszen augusztusban már nem lehetett kollektív címekre pályázni, csak egyéniekre. Ezen a szomorú tényen az a – kényszer szülte – magyarázkodás sem változtathatott, miszerint „A kötelék címek eltörlése az egyéni címek számának jelentős csökkenését okozta, de valójában jelentős továbbfejlődés volt, mert az adományozott címek mögött magas kiképzési és fegyelmi eredmények vannak." (Talán nem tévedek nagyot, ha azt állítom, hogy „de valójában jelentős továbbfejlődés" nem lehetett, hiszen – ismétlem: minden hibája, gyengesége ellenére – egy-egy kollektív cím „kiharcolása", közös öröme és büszkesége az alegységek kohézióját erősítette! – Sz. M.) Tehát a fenti körülmények között 1989-ben, a két vizsgáztatás során 114/50 kiváló és 394/328 élenjáró katona; 25/0 kiváló, valamint 94/0 élenjáró alegység, továbbá 20/0 kiváló és 65/0 élenjáró alegység-parancsnoki cím „született". Rövidesen megtörtént a „cégtábla" átfestése is: a honvédelmi miniszter az 59/1989. számú intézkedésével megszüntette a szocialista versenymozgalmat, s helyébe bevezette a „Kiváló Katonai Szolgálat" mozgalmat, ahová a benevezéseket október 13-áig végre is hajtották. *(11–12. o.)*

Mind a magasabbegység, mind egyesek életében jelentős változást hozott ez az esztendő, mivel a honvédelmi miniszter a 0852/1989. számú parancsával július 1-jei hatállyal nyugállományba helyezte az elévülhetetlen érdemeket szerzett *Sebők János* vezérőrnagyot, akinek „Emléktárgy"-gyal (ajkai kristályváza), a hadseregparancsnok pedig „Dicséret és jutalom"-mal köszönte meg a szolgálatát. Őt a soron kívül ezredessé előléptetett *Németh Gyula* követte a dandárparancsnoki poszton. A dandárparancsnoki beosztás ünnepélyes átadás-átvételére július 3-án került sor – egyebek mellett – *Lőrincz Kálmán* altábornagy, hadseregparancsnok, *Siska József* vezérőrnagy, MN rakéta- és tüzérfőnök, *Deák János* ezredes, HDS. rakéta- és tüzérfőnök, valamint *Tapolca* vezetőinek jelenlétében.[102]

Ez természetesen további „kádermozgást" is indukált, hiszen *Simó Attila* alezredes „előlépett" dandárparancsnok-helyettessé, *Lengyel Endre* mk. százados fegyverzeti szolgálatfőnökké, *Illés József* őrnagy 1. rakétaosztály-parancsnokká, *Boda László* százados az 1. rakétaosztály törzsfőnökévé, valamint *Kassai Csaba* százados a 2. rakétaosztály törzsfőnökévé. A szomorú esemény sem maradhatott el: *Váradi Miklós* nyá. vezérőrnagy, a dandár alapító parancsnoka, 1989. október 24-én elhunyt.[103]

A dandár tudományos tevékenységét ebben az évben a HDS. rakéta- és tüzérfőnökének ama intézkedése determinálta, miszerint előkészítő-kutatómunkát kellet végezni a rakétacsapások válaszcsapása és találkozó-válaszcsapása idő- és munkarendjének kialakítására. Ennek eredményeként *Deák János* ezredes az 1. rakétaosztály bevonásával módszertani foglalkozást vezetett le a HDS. rakétás tisztjei számára. *(20. o.)*

Mivel közeledett a „vég", érdemes rögzíteni a rakétadandár 1989. december 31-i létszámát:[104]

Állomány	Tiszt	Tiszthelyettes	Sorállomány	Polgári alk.	Összesen
Béke-	123	151	639	36	949
Hadi	147	192	1189	–	1526
Meglévő	109	115	632	40	896

S valóban: eljött az 1990. esztendő, a hadműveleti-harcászati dandár büszke történetének szomorú végjátéka...

A rakétadandár Hadtörténeti Levéltárban őrzött iratanyagában ez utolsó évről mindössze két – alapvetően megegyező – *lényegi* dokumentum maradt fenn: a 163/019. számon iktatott, „Az 5. önálló vegyes rakétadandár története 1990. évre"[105], valamint a 163/021. nyilvántartási számú „Az önálló vegyes rakétadandár története 1990. évre"[106] c. iratok.

Ezek szerint a dandár részére a különböző szintű elöljárók az alábbi fő feladatokat szabták 1990-re:[107]

102 Összefoglaló... i. m. 4. o.; 1989. évi történet... i. m. 23. o., valamint Sebők vőrgy. írásos közlése.
103 1989. évi történet... i. m. 14–15. o.
104 Uo. 5. o.
105 HL MN Kgy. D-609. ő. e. (a továbbiakban: Az 5. önálló vegyes...)
106 HL MN Kgy. D-608. ő. e. (a továbbiakban: Az önálló...)
107 Az 5. önálló vegyes... i. m. 2–3. o.

– az év kiemelkedő feladataként kezelendő a dandárnak a hadsereg haderőreformja alapján történő átszervezése *vegyes rakétadandárrá* („GERECSE–I." feladat);

– a harckészültségi készség folyamatos fenntartása, a mozgósítási készség elérése az új szervezettel;

– a szervezeti, anyagi-technikai fejlesztés keretében a 2. rakétaosztály különleges fegyverzeti eszközeinek leadása, majd a HDS. 28. és 31. harcászati rakétaosztályai különleges fegyverzeti eszközeinek átvétele, továbbá a HDS. 31. és 92. rakétaosztályai fegyverzeti és technikai eszközeinek átvétele a dandár 3. rakétaosztálya részére;

– a hivatásos és sorállományú érdek-képviseleti szervek kialakítása, működtetése;

– a parancsnokok és törzsek felkészítése során a rakétaosztályok vezetésének kialakítása a védelmi hadműveletben az előrevonás, a szétbontakozás és a hagyományos csapások kiváltása időszakában;

– az alegységek kiképzésében a harcrendbe került új osztályok, alegységek átképzése, összekovácsolása;

– az átszervezéssel összefüggő személyügyi feladatok végrehajtása, az alaprendeltetéshez szükséges hivatásos állomány biztosítása;

– a tudományos munkában a dandár béke- és háborús vezetési módszereinek kidolgozása;

– az új parancsnokok vezetési ismereteinek kialakítása.

Az említett másik dokumentum egyetlen – lényeges – mondattal bővebb: „A nevelőmunka terén a társadalmi folyamatok megértetése, a dandár szakmai egységének megőrzése, az új osztályok közösségeinek kialakítása."[108]

Ami a fenti fő feladatok végrehajtását illeti:[109]

– a dandár átszervezése határidőre megtörtént, a hadrafoghatóságot elérte;

– a harckészültségi készség folyamatosan, a mozgósítási készség pedig az új szervezettel május 30-ára biztosított volt;

– sikerült megteremteni az alaprendeltetéshez feltétlenül szükséges hivatásos és továbbszolgáló állományt;

– megkezdték működésüket az érdek-képviseleti testületek;

– az alegységek hivatásos állományát átképezték az új rakétarendszerre, megtörtént összekovácsolásuk és harcrendbe állításuk;

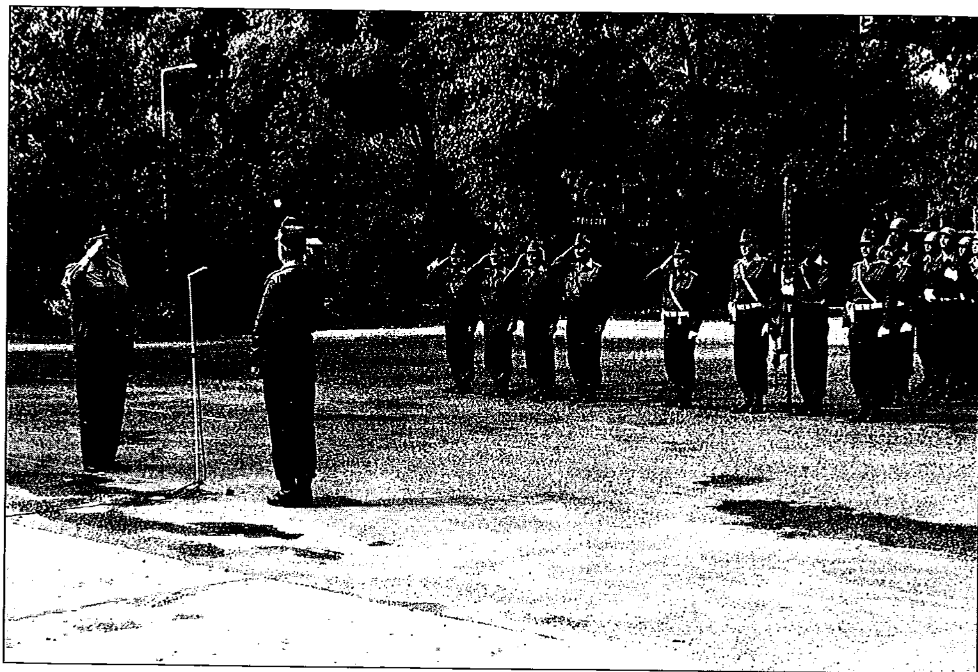
– a dandár áttért az új számviteli rendszerre, és

– sikerült megőrizni a személyi állomány szolgálati, munka- és életkörülményei színvonalát.

Ezek mellett megszüntették a 2. hadműveleti-harcászati rakétaosztályt, az állásépítő századot és a vegyivédelmi szakaszt, s ugyanakkor felállították a 2. és 3. harcászati rakétaosztályt (ez utóbbit csak „M" esetén!); megszilárdult a rakétaosztályok vezetése; begyakorolták a dandár előrevonását, szétbontakozását, valamint a hagyományos csapások kiváltását.[110]

Ami a dandár szervezeti változását illeti: az 5. önálló rakétadandárból, a 31., 28. és 92. rakétaosztályokból az 1990. február 1. és május 31-i időszakban megalakult az *5. önálló vegyes rakétadandár.* 1990. március 6-án *Gyuricza Béla* vezérőrnagy, hadsereg-

108 Az önálló... i. m. 2. o.
109 Az 5. önálló vegyes... i. m. 3–4. o.
110 Az önálló... i. m. 3. o.

A felsorakozott dandár fogadja Nárai István altábornagy miniszterhelyettest és az „Aranykoszorús Kiváló Dandár" zászlót

Vendégek az ünnepségen

parancsnok ellenőrizte a „GERECSE–I." feladatra való felkészülés helyzetét. A fent már említett szervezetek megszűnésén, illetve megalakulásán túl az időjárásjelző üteg átalakult dandár törzsüteggé, és a dandárhoz csatolták békében a Rakétakiképző Központot. 1990. november 1-jével törölték békében a nevelési és szociálpolitikai szerveket.[111]

A fentiek következtében jelentős változás ment végbe a haditechnikai eszközök terén is: 1990. február 15-étől a „GERCSE–I." feladatnak megfelelően leadtak 7 darab 9P117M1 indítóállványt, 4 darab 8K14 harci hordozót és a fölöslegessé vált kiszolgáló eszközöket, rakétaanyagot. Átvettek 3 darab 9P113 indítóállványt, 14 darab 9T29 szállítókocsit, 10 darab PU–2M1 vezetési pontot, 6 darab GAZ–66 TM bemérő gépkocsit, 4 darab 9T31M1 darus gépkocsit és 16 darab 9M21 harci hordozót, valamint egyéb, a kiképzéshez szükséges fegyverzettechnikai eszközt. Ezzel a 2. és 3. rakétaosztályok haditechnikai feltöltése befejeződött. Márciusban megtörtént a fegyverzeti szakbeosztású tisztek és tiszthelyettesek átképzése, miáltal biztosíttatott az új technikai eszközök szakszerű javítása és technikai kiszolgálása. Áprilist követően konzerválták a 3. osztály technikai eszközeit. Júliustól technikai szempontból biztosított volt a dandár harckészültsége, ami az új rendben M–1, 24 órás besorolást kapott, illetve a mozgósítási készenléti ideje is 12 óráról 24 órára nőtt.[112]

111 Az önálló... i. m. 4. és 22. o. Az itt említett szervezeti változások tekintetében mindössze annyi „szűkítés" tapasztalható az 5. önálló vegyes... i. m. 4. oldalán, miszerint „a dandárhoz csatolták békében a Rakétakiképző Központ »M« törzsét."

112 Az önálló... i. m. 4–5. o.

A vegyes rakétadandár parancsnoka és helyettesei

Az év során a vegyesdandár a következő fegyvernemi gyakorlatokat hajtotta végre: 1990. január 10–11-én a javító- és az időjárásjelző üteg „Jó", illetve „Kiváló", január 18–19-én az állásépítő század „Jó", június 21-én pedig a javítószázad szintén „Jó" értékeléssel.[113]

Ami az összfegyvernemi és fegyvernemi kiképzést illeti, januárban az osztályok összevont csapásvezetési gyakorlást hajtottak végre. Májusban a törzsek és parancsnokok összekovácsolási gyakorlására került sor technikai eszközök bevonásával. A felsorolt tevékenységek „Jó" minősítést kaptak.[114]

A „Kiváló katonai szolgálat" mozgalom keretében a februári/augusztusi vizsgáztatásokon a következő eredmények születtek: 569/283 benevezett katonából 28/24 fő érte el a kiváló katona, 0/3 szakasz és 3/4 raj pedig a kiváló alegység címet. „A benevezések jelentős visszaesését nem az érdektelenség, hanem a magas követelmények okozták" – tartotta szükségesnek megjegyezni a dandár „Anonymusa".[115]

Az új szervezet kialakítása természetesen jelentős személyi mozgással is járt. Ami a fontosabb vezetői beosztásokat illeti, kinevezték *Gondos Ferenc* alezredest PK. kiképzési helyettesévé; *Lengyel Endre* mk. őrnagyot fegyverzeti és technikai főnökké, *Recsetár Imre* alezredest a Rakétakiképző Központ törzsfőnökévé, *Kiss*

113 Az 5. önálló vegyes... i. m. 9. o.

114 Az önálló... i. m. 9–10. o.

115 Az 5. önálló vegyes... i. m. 10. o.

József mk. századost fegyverzeti szolgálatfőnökké, *Zenke Lajos* őrnagyot személyügyi alosztályvezetővé, *Maller Ferenc* századost a 2. és *Szendy István* századost a 3. rakétaosztály parancsnokává. A dandáron belül összesen 49 tisztet és 31 tiszthelyettest csoportosítottak át, míg 11 tiszt és 6 tiszthelyettes került ide. Szolgálati viszonyáról 4 tiszt és 6 tiszthelyettes mondott le, valamint 5 tiszt és 10 tiszthelyettes kezdeményezte áthelyezését a dandártól. Ezzel a dandár feltöltöttsége a tisztek tekintetében 83,6 százalékos (–22 fő), a tiszthelyettesek esetében pedig 69,9 százalékra (–46 fő) romlott. A katonai esküt és fogadalmat 3 tiszt és 5 tiszthelyettes nem írta alá. Áttértek az új személyügyi nyilvántartási rendszerre, időben elkészültek a minősítések és feljegyzések, valamint az új személyi adatlapok. Meghatározták a pályára irányítás céliskoláit és kijelölték a pályára irányítást végző tiszteket.[116]

A katonai vezetés a dandárparancsnokság részéről folyamatos és következetes volt. Az 1. osztály törzse tervszerűen irányított, míg a 2. osztálynál a napi tevékenység, a kiképzés vezetése és az ellenőrzések az új parancsnok és törzsfőnök részéről nem volt következetes. A 3. osztály törzse megoldotta feladatait. A dandárparancsnok a háborús felkészítés keretében május 15–16-án csapásvezetési gyakorlatot vezetett le terepen a teljes állomány részére.

A tudományos kutatómunka centrumában a harcászati osztályok vezetésének kimunkálása, illetve a harctevékenység előkészítési időgrafikonjának a pontosítása állt.[117]

A dandár fekete napja: 1990. november 15-én *Lőrincz Kálmán* altábornagy, a Magyar Honvédség parancsnoka állománygyűlésen jelentette be *a rakétadandár felszámolását,* s helyében a sorozatvető-ezred felállítását.[118]

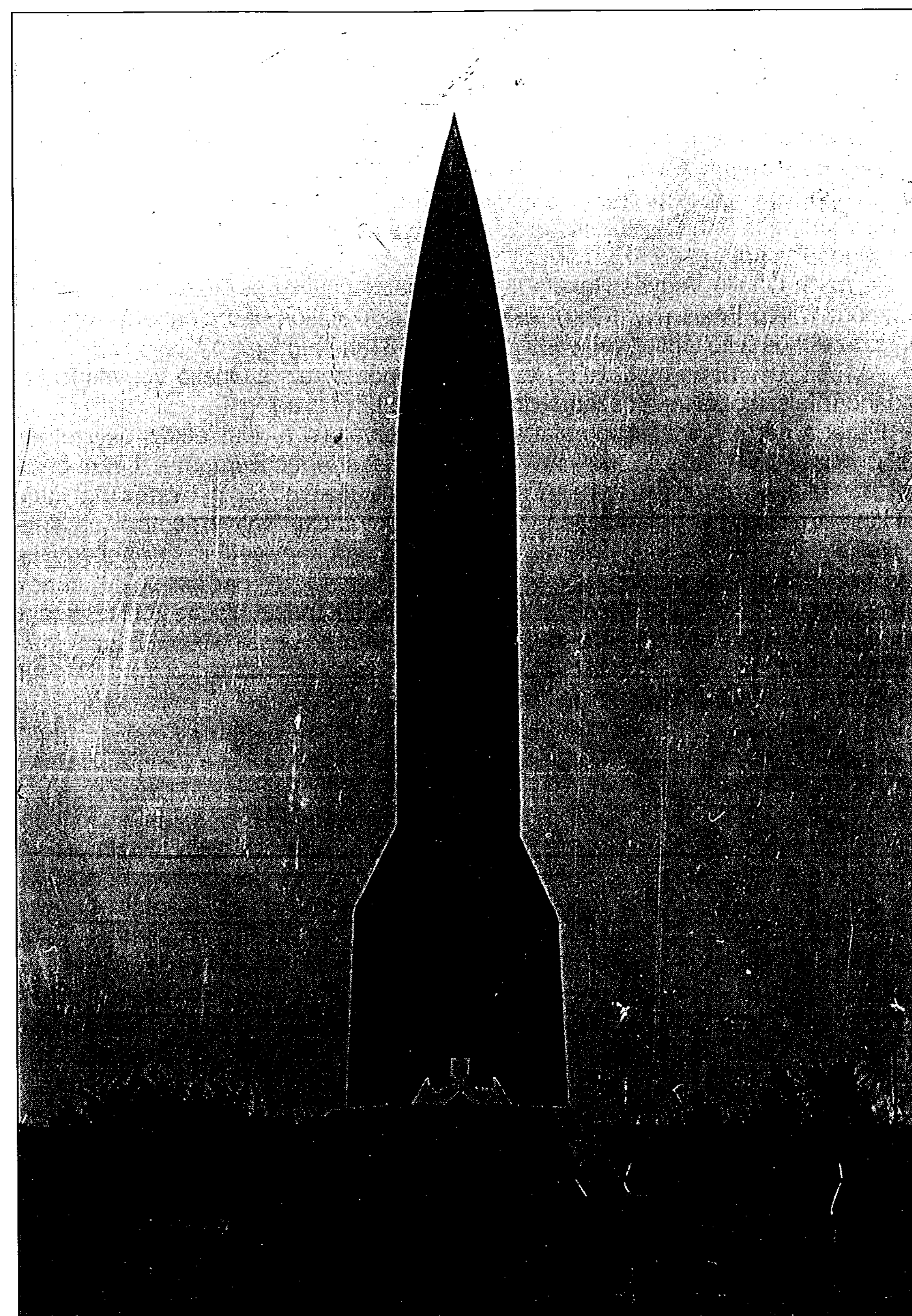
1990. december 31-én a következő létszámviszonyok jellemezték a vegyesdandárt:[119]

Állomány	Tiszt	Tiszthelyettes	Sorállomány	Polgári alk.	Összesen
Béke-	134	153	544	43	874
Hadi	169	262	1371	–	1802
Meglévő	115	107	544	41	807

Összehasonlítva az egy évvel korábbi helyzettel látható, hogy a békeállomány tekintetében csak a sorállomány és az „összesen" viszonylatában van jelentősebb változás, azaz növekedés. A hadiállomány viszont minden mutatójában gyarapodott. Az új szervezeti keretek kialakulásával magyarázható, hogy a meglévő állomány csökkent, másképpen: nőtt a betöltetlen helyek száma.

A következő hónapok már a felszámolás szomorú időszakát képezték. A jogutód sorozatvető-tüzérezred 1991. évi történetében[120] csak 1-1 rövid mondatocska szerepel a jogelődjéről, miszerint:

116 Az önálló... i. m. 11. és 13–14. o.
117 Az 5. önálló vegyes... i. m. 14–15. o.
118 Az önálló... i. m. 20. o.
119 Uo. 4. o.
120 HL MN Kgy. D-610. ő. e. A Magyar Néphadsereg 5. Csobánc sorozatvető tüzérezred története 1991. évre.

A Szovjetunió Állami Lőterén az első rakétaindítás emlékműve az indítás helyén

– „Az év kiemelkedő feladatát a vegyes rakétadandár sorozatvető tüzérezredre történő átszervezése képezte. Az átszervezési munkákat a meghatározott időre megoldotta. A mozgósítási készséget május 31-re az új szervezettel elérte. *Az 5. v. rak. dd. 1991. 02. 01-vel technikával a harckészültség tartást megszüntette* (kiemelés tőlem – Sz. M.) az 5.HDS.TÖF. 01879/1990/4. sz. Intézkedése alapján. A vegyes rakétadandár felszámolását 1991. 04. 30-ig hajtottuk végre... A szervezeti változásokkal párhuzamosan a v. rak. dd. ...anyagai, technikai eszközei leadásra, illetve átvételre kerültek, az elöljáró intézkedései alapján." *(3. o.)*

– „Az 5. Önálló Vegyes Rakétadandár a haditechnikai eszközeit az MH 6060 Központi Ellátó Bázis (Nyírtelek) részére 100 százalékos hadrafoghatósággal és 95 százalékos feltöltöttséggel leadta 1991. 04. 31(sic!)-ig." *(5. o.)*

– „1991. 04. 18-án az 5. HDS. szü. főti. ellenőrizte az 5. Önálló Vegyes Rakétadandár felszámolásának személyügyi helyzetét." *(12. o.)*

Ezzel a pár szenvtelen mondattal a rendszerváltás, a nemzetközi helyzetben bekövetkezett változások, az új szövetségi rendszerbe és Európába történt betagolódás, a magyar gazdaság helyzete, s a Magyar Honvédség gyökeres átalakítása következtében, annak tüzében – sok más nagy múltú fegyvernemmel és kötelékkel együtt – elporladt e hatalmas csapásmérő erőt képviselő magasabbegység is! Büszkélkedhetünk-e még egyszer hasonlóval – *ki tudja?*

Legfeljebb csak angol anyanyelvű hadtörténész mondhat olyat – reménykedve –, hogy:

„NEVER SAY NEVER AGAIN!"

De azért, ismételgessük mi is, hátha...

REKVIEM EGY DANDÁRÉRT...

Nos, végigkísérve a Magyar Néphadsereg fő csapásmérő erejének (bízvást állíthatjuk: a magyar hadtörténelem legkorszerűbb, adott esetben legpusztítóbb, de szerencsére „éles" helyzetben soha nem alkalmazott harci kötelékének – Sz. M.) az egyik legkivételesebb, sok tekintetben – korszerűségében, felelősségrendszerében, küldetésében, fegyverzetében, fegyelmében, csapatszellemében, s talán igénybevételében – egyedülálló magasabbegységének, az 5. önálló harckocsiezred, alias 5. önálló rakétadandár alig három évtizedes (emberöltőnyi?) történetét, igazi katonai helytállásnak lehettünk a tanúi.

Nehéz, sokszor feszült és hullámzó külpolitikai viszonyok között, a legnagyobb titokban kellett felállítani, majd működtetni. Ugyanakkor – az ország párt- és állami vezetői, a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői Főparancsnoksága és a szövetséges hadseregek viszonylatában – a Magyar Néphadsereg „kirakata, ünnepi portáljaként" is működött.

Rendkívül rövid idő alatt kényszerültek átképezni, majd folyamatosan tovább képezni – gyakran több hónapos külföldi vezényléssel, a családtól távol – az állomány jelentős részét. Minden jelentősebb gyakorlaton bizonyítania kellett a Magyar Néphadsereg hadrafoghatóságát, csapásmérő erejét.

A rendszeres – a '60-as évtizedben egy-, majd ezt követően kétévenkénti –, a *Szovjetunió* sztyeppi-félsivatagi környezetében – rendkívül kemény követelmények szerinti – történő megmérettetést minden esetben megelőzte a heteken át tartó hazai felkészítés és vizsgáztatás összefüggő rendszere. Ezek az évtizedek az egész Magyar Néphadsereg tiszti és tiszthelyettesi állománya számára ugyancsak küzdelmes, nem ritkán embert és családi viszonyokat pusztító igénybevételt jelentettek, mégis ebből leginkább a hadműveleti-harcászati rakéta-, s hozzájuk közel hasonlóan a légvédelmi rakétacsapatoknak jutott ki leginkább.

Ennek ellenére a rakétadandár parancsnoki, tiszti és tiszthelyettesi, valamint sorállományának, polgári alkalmazottainak döntő többsége a katonai szolgálat, a haza védelme iránti elkötelezettsége alapján, mindenkor a legmagasabb szintű helytállásra törekedett, amit általában meg is tudott valósítani. Ennek a különböző vizsgáztatások, gyakorlatok, nemzetközi megmérettetések – többségükben – „Kiváló" és „Jó" értékelése, a szocialista versenymozgalomban tanúsított,

hadseregszerte kiemelkedő eredményei bizonyítják, hogy a hadműveleti-harcászati rakétadandár a Magyar Néphadsereg – jó értelemben vett – egyik elit alakulatává nőtte ki magát, ahol a többség megtiszteltetésnek vette a speciális szolgálat nehézsége ellenére is, hogy tagja lehetett ennek a – szó igaz értelmében vett – kollektívának. Ez a büszkeség tartja össze a még élőket évtizedek múltán is.

A ma magyar társadalma büszke és boldog, hogy – bár más jellegű kihívások és veszélyek közepette – kevésbé kritikus éveket élünk, mégis a katonaszív vérzik, hogy sok más mellett ezt a nagyon fontos katonai alakulatot is elveszítettük! Mivel a rakétadandárt emberek, katonák alkották, erre a magasabbegységre is vonatkoztathatóak – némi áttétellel – *Kosztolányi Dezső* megrázóan fájó szavai:

„Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer.
Hol volt, hol nem volt a világon egyszer."

De, mert volt, 29 éven át létezett, biztos támaszaként a haza védelmének, ezzel a könyvvel tisztelgünk az egykori hadműveleti-harcászati rakétadandárnál becsülettel szolgált teljes személyi állomány előtt! Köszönjük a szolgálatot, köszönjük az emberi és katonai helytállást!

2009. december

A szerző

NÉVMUTATÓ

FÖLDRAJZI NEVEK MUTATÓJA

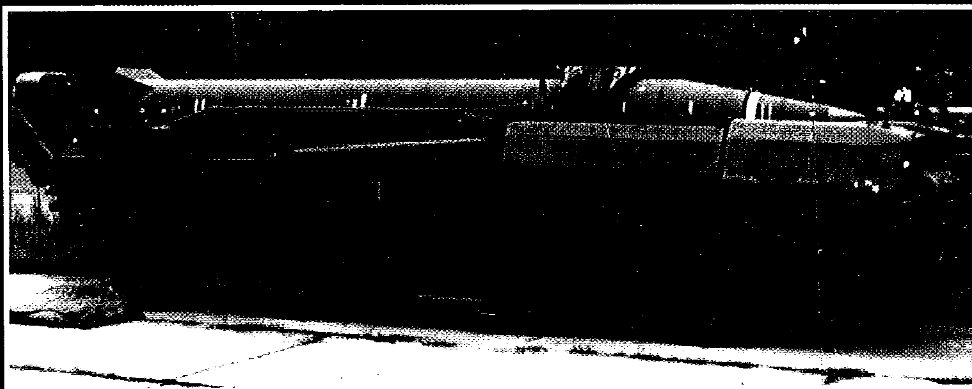
TARTALOM

Volt a Magyar Néphadseregben egy olyan alakulat, amelyet a polgári életben is csak MN 1480 egységként ismertek, de a munkáját szinte teljes titoktartás övezte. Fokozta a titokzatosságot az, hogy hosszú ideig a sorkatonák látogatói is csak meghatározott helyen tartózkodhattak, és a dandárnál szolgálatot teljesítő hivatásos, sor- és polgári állomány többsége nem léphetett a „zárt" telephelyre, ahol a rakétatechnika tárolása történt, vagy ahol a kezelők elméleti és gyakorlati kiképzését végezték.

Voltak azonban olyan titkok, amelyeket a hadseregben szolgálatot teljesítők közül is kevesen ismertek. Nem tudták, hogy a rakéta indításához a robbanófej kivételével minden rendelkezésre állt a laktanyában: jelentős számú harci hordozó; mindegyikhez a szükséges hajtóanyag; a bevizsgáláshoz, feltöltéshez, szállításhoz és átrakáshoz szükséges gépegységek. Azt pedig még a politikai vezetésben is kevesen tudták, hogy az atomrobbanófejek tárolása – a szovjetek által – tőlünk néhány tíz kilométerre történt, és szükség esetén egy óra alatt megkaphattuk volna.

Az indítóállványokat minden díszszemlén a nagyközönség láthatta. De azt nem tudták, hogy a dandár a szárazföldi hadsereg legnagyobb csapásmérő ereje. Azt pedig nem is sejthették, hogy milyen pusztító erővel rendelkezünk. Ha a Hirosimára ledobott atombomba hatóerejét vesszük alapul, akkor a dandár indítóállványai csoportos indítással annak 160-szorosát tudták volna a hadsereg számára biztosítani.

2990Ft

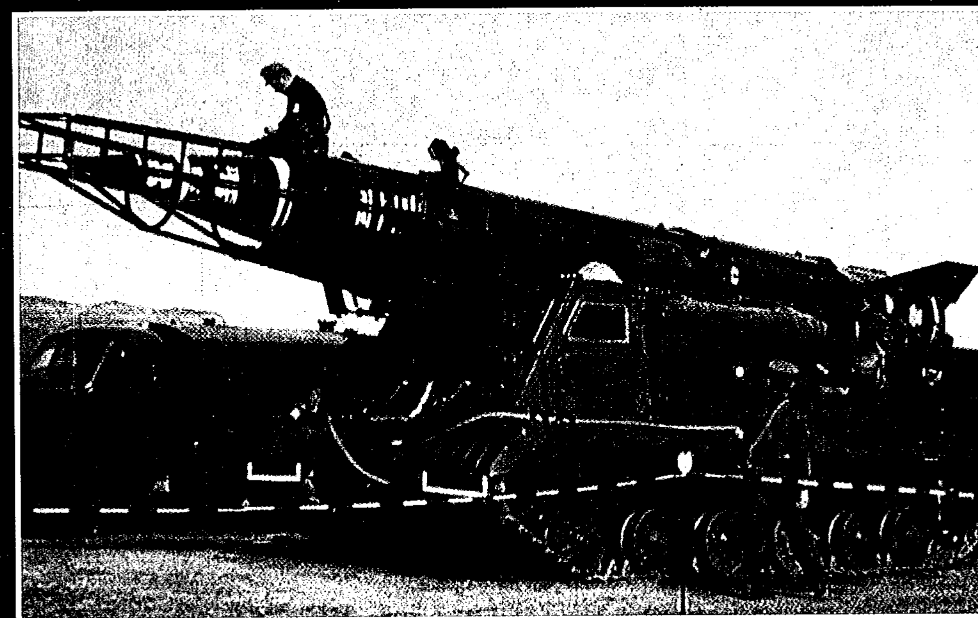

9 789633 274965

M. Szabó Miklós • Szupertitkos alakulat

M. SZABÓ MIKLÓS

SZUPERTITKOS ALAKULAT

Az MN 1480 hadműveleti-harcászati rakétadandár története (1963–1991)

ZRÍNYI KIADÓ